

ANDRIUS JAKUČIŪNAS

Servijaus GALO UŽRAŠAI

Romanas

...vieną rytą pabudau, kaip visada,
nusimečiau apklotą ir gulėjau ant nugaros
vis nesiryždamas išblaškyti snaudulio ir
pradėti naujos dienos. Galiausiai pasiryžęs
keltis panorau ką nors pasakyti pro šalį
einančiai motinai, bet vietoj žodžių iš mano
burnos ištrūko skardus *kakarieku*. Ir viskas,
visa istorija. Jokių paslaptinių burtų, jokių
šventvagiškų kėslių, jokios neišperkamos
kaltės.

Andrius Jankūnas

Andrius Jakučiūnas

Servijaus Galo užrašai

R O M A N A S

LIETUVOS
RAŠYTOJŲ
SĄJUNGOS
LEIDYKLA
VILNIUS

UDK 888.2-3

Ja 248

KNYGOS IŠLEIDIMĄ
RĖMĖ KULTŪROS MINISTERIJA

ISBN 9986-39-413-9

© Andrius Jakučiūnas, 2005

© Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2005

I

PASKIRTIES SIAUTĖJIMAI

1. Neapkenčiu žmogaus, vadina-
mo mano tėvu, to, kuris, anot gandų nešiotojų ir motinos užuominų,
būdamas septyniasdešimties metų išspaudė iš savo džiūstančių sėkli-
džių paskutinius vyriškumo lašus – ne, ne lašus, o skeveldras, mat
vanduo jau buvo išgaravęs, todėl sėkla priminė aštriabriaunes moli-
nio ąsočio šukes. Šis užtaisas – tebūnie tai teisybė – subiro į mano
motinos įščias šiltą vasaros vakarą, kai tas bjaurus pasalūnas patyko-
jęs parvertė ją ant žemės ir nuplėšė drabužius, subiro, kad, drasky-
damas jos lytį, paruoštų man laikiną būstą. Atrodo, nieko svarbaus
neįvyko, tačiau lig šiol negaliu pamiršti tos istorijos – ypač gerai ją
prisimenu, kai galvoju apie savo paskirtį. Ar galiu didžiuotis tuo, kad
mintinai žinau visų imperatorių vardus? Bet juk juos išvardytų kiek-
vienas sutiktasis! Tad gal mane išperka sugebėjimas smėlyje išsiusioti
savo vardą, juo labiau, kad dabar mano šlaplė daug didesnė nei ta-
da, kai dar džiaugiausi šiuo menu? Ak, kokie niekai! O gal mano
paskirtis – būti žmonėms vienvės ženklu ir priausti nelaimės? Bet
juk negali Dievas būti toks žiaurus ir negailestingas, kad teiktų mir-
tingiesiems tokias liūdnas paskirtis! Kas dar? Šie užrašai, kurių man
dar nepavyko tinkamai apvaisinti? Ir tai niekai. Herodotas su Tukidi-
du rašė graikų istorijas, Livijus – Tėvynės istoriją, o aš rašau istoriją,
kaip tapti gaidžiu. Kaip šlykštu ir niekinga, tai nieku gyvu negali būti
vadinama paskirtimi! Bet ką aš šneku? Juk per daug gerai žinau ją,
savo paskirtį, kad neatmesčiau ir nevadinčiau niekais figūrėlių gami-
nimo bei šlykščių vaidinimų, kuriuos turėdavau rengti švenčių die-
nomis, arba juo labiau pasitikėjimo Dievo teisingumu, nors priklaus-

symas bendruomenei ir įpareigoja mane atlikti tam tikras apeigas. Taigi kalbėdamas apie visus šiuos nereikšmingus dalykus neturiu noro ką nors nusišneči, priešingai, bandau ryžtis pagaliau pasakyti tiesą. Tikiuosi tik vieno – kad atskleista ir įvardyta paskirtis praras bent dalį savo jėgos ir nebe taip nuožmiai valdys mano kūną, prisidengusi atsitiktinumu, nežinojimu, klaida... Ir dabar jaučiu, kaip ji priešinasi ir bando pasislėpti nuo mano plunksnos, atrodo, kad jai baisu. Puiku, vadinasi, esu pavojingas priešas, o juk iki šiol ji buvo įpratusi matyti tik nuolankų savo valios vykdytoją. Tik vėlgi nežinau, nuo ko pradėti tą kovą, kad ji nebūtų panaši į mirtininko kovą su cikutos taure arba stirnos pasipriešinimą vilkų gaujai. Juk tokiu atveju svarbu ne plunksnos miklumas ar sugebėjimas viską pateikti gražesniais žodžiais, bet esmės sakymas, lemtas ne kiekvieno išpažinėjo burnai. Tik sutelkęs visą savo dvasią pajėgsiu prabilėti apie tai, apie ką vien pagalvojus man šiaušiasi plaukai, o veidrodis, jei tik prie jo prieinu, atsisako rodyti mano paties atvaizdą. Kaip jį įtikinti, kad esu nekaltas, kad vienintelė mano nuodėmė – kitų žmonių kaltės? Galiausiai kaip tą patį dalyką įrodyti žmonėms, kurie jau seniai palaidojo mane po didžiulių nusikaltimų kalnu ir tikrai neklausys mano balso, tyčiosis iš raštų, kliudys darbams? Nejaugi nesugebėsiu jiems paaiškinti, kad tikrosios kaltės dažnai reikia ieškoti ne ten, kur ji atrodo akivaizdi, bet didžiausios dorybės ir kilnumo šešėlyje? Sakote, daugumos nuomonė svaresnė negu mažumos? Aš sutinku, svaresnė, bet nebūtinai teisinga. Jau daug nekaltų ir šaunių vyrų padėjo galvas vien dėl to, kad neišprususi minia priskyrė jiems darbus, apie kuriuos jie, gyvi būdami, nebūtų drįsę net pagalvoti. Tad kas gali būti tikras, jog taip nėra mano atveju, nors nelaikau savęs nei šauniu, nei garbingu? Gal, manote, man lengviau, nes kol kas vis dar esu nepasmerktas už nepadarytus darbus? Pasmerktume, tačiau nėra įrodymų, – atsakysite. Bet nejaugi įrodymų stoka pateisina tokius kvailus išsigalvojimus, esą aš tyčia atsisakiau žmogaus balso ir pragydau gaidžiu, kad išsisukčiau nuo teisėjų klausimų, ir slapčia nuo žingeidžių akių ramiai sau šneku-

čiuojuosi su bičiuliais? Arba tvirtinimus, kad gaidžio balsą Dievas man suteikė užsirūstinęs dėl neva piktų mano darbų? Šiaip ar taip, viskas priklauso nuo jo valios, nors kartais man kyla įtarimas, kad kaltė, nesvarbu, tikra ji ar ne, turi galios net daugiau negu Dievas, kuris, neturėdamas laiko arba noro, leidžia jai nevaržomai siautėti ir tyčiotis iš mūsų. Ir dar – negaliu neprisiminti savo pradėjimo istorijos, kurioje yra kažkas tokio gėdingo, kažkas nešvankaus, kažkas lemtingo, jog nejučia kyla įtarimas, kad tąsyk buvau pasėtas ne aš vienas...

2. Aišku, norėsite sužinoti, kas iš tikrųjų nutiko mano balsui, kurį jau atsargiai paminėjau kalbėdamas apie paskirtis? Mielai papasakosiu, tik kažin ar tai patenkins jūsų smalsumą, nes iš visų atsakymų panašaus pobūdžio dalykui labiausiai tikėtų šis: „Žinau, kad nieko nežinau“. Tiesiog vieną rytą pabudau, kaip visada, nusimečiau apklotą ir gulėjau ant nugaros vis nesiryždamas išblaškyti snaudulio ir pradėti naujos dienos. Galiausiai pasiryžęs keltis panorau ką nors pasakyti pro šalį einančiai motinai, bet vietoj žodžių iš mano burnos išrūko skardus *kakarieku*. Ir viskas, visa istorija. Jokių paslaptinių burtų, jokių šventvagiškų kėslių, jokios neišperkamos kaltės. Devyneri metai amžiaus. Taigi neturiu daugiau ką pasakoti, nebent tą kvailą pramaną, neva kartu su gaidžio balsu aš įgijau ir gaidišką potraukį vištoms bei gebėjimą jas apvaisinti. Ar reikia sakyti, koks kilo klyksmas, kai kakariekavimu pirmąsyk pasveikinau savo motiną, kiek paskui prisiuosčiau neva magišką galią turinčių smilkalų dūmų ir prisiklausiau atkeikimų, kurie visi pasirodė esą bergždi, kaip artimiausi draugai ėmė lenktis man iš kelio bijodami, kad šioji nelemtis neperbėgtų pas juos per žvilgsnį, žodį arba mintį? Papasakoti, kiek ašarų turėjau išlieti, kol pražudžiau viltį būti normalus miesto pilietis, mat jau tada supratau, kad vietoj vyro togos geriausiu atveju galiu tikėtis žaislinės gaidžio skiauterės? Priversti jus pajusti gėdą, panašią į tą, kai tėvų ir kaimynų liežuviai užpuolė hokitus ir apskelbė jų apeigas mano negandos priežastimi? Pagaliau pagarsinti klastą, dėl

kurios mano nelaimė giminaičiams ir draugų priešams tapo didžiau-
siu triumfu? Juk tada, kai teismas pasmerkė Petronijų su Klaudijumi
už tikėjimo išpažinimą, motina prisiteisė iš hokitų tiek pinigų, kad
ėmė dėkoti Dievui už mano pavertimą pusgaidžiu taip pat uoliai,
kaip iš pradžių maldavo atšaukti prakeikimą. Ak, nebegaliu daugiau
minėti tų siaubingų dienų, nes jaučiu – ir vėl kyla noras užbaigti
gyvenimą savo valia, nors nuo to laiko, kai mano neganda pasirodė
esanti neužkrečiama ir žmonės nustojo bijoję prie manęs artintis,
apie tokią baigtį galvodavau vis rečiau. Na, bet apie tai vėliau. Papa-
sakosiu nuotyki, įvykusį iškart po mano balso persimainymo: per kaž-
kokią šventę mudu su motina nuėjome į forumą pasižiūrėti iškilmų.
Tuomet buvau mažas ir naivus, todėl stambiausi ir pro žmonių nuga-
ras stengiausi įžiūrėti, kas vyksta. Ir nors galėčiau prisiekti, kad neat-
rodžiau kitaip nei visada, gandas jau buvo atlikęs savo paskirtį – apie
mudu su motina iškart susibūrė didžiulė minia žmonių; jie sekė iš
paskos ir reikalavo išgirsti mano balsą. Mamos lieptas, turėjau jiems
kakariekuoti, mosuoti rankomis tarsi sparnais ir lesti ant žemės pa-
bertus grūdus. Už šį pasirodymą mums primetė pilną kepurę pinigų.
Bet žmonėms to buvo negana – jie gardžiai kvatojosi ir reikalavo, kad
pamylėčiau kažkokio valstiečio vištą. Tada mano kantrybė trūko – aš
viešai išsitraukiau savo bybuką, kad parodyčiau tiems avigalviams,
jog tas daiktas visai netinka vištai apvaisinti, ir išsiusiojau ant smėlio
žodį *NON*. Tada man tai atrodė griežčiausias būdas pasakyti „ne“ ne
tik kvailai ir žeminančiai vaidybai, bet ir dar kvailesniam įsitikinimui,
kad drauge su balsu Dievas man atėmė ir protą, ir kad aš visai nieko
nesuprantu, jau nekalbant apie mokėjimą skaityti ir rašyti. Deja, šis
mano veiksmas žmones tik pralinksmino, ir vėl sužvango pinigai. Pa-
stebėjau, kad motinos veide ėmė lygintis raukšlės – moteriškė vis dar
kovojo su gėda, bet pinigai jau buvo įveikę jos prigimtinių išdidumą.
Menu, tąsyk nususikau ir ėmiau mažvaikiškai žliumbti, tuo vėl pra-
linksmindamas šio netikro teatro žiūrovus... Jų akivaizdoje buvau nie-
kas... Ak, baisi, baisi, baisi pradžia...

3. Pirmiausia trokštu prisiminti ir papasakoti apie tai, kas prasidėjo dar prieš mano liūdnąją metamorfozę – apie savo draugystę su pranašu Arijumi. Jis – vienintelis žmogus, niekada nekėlęs įtarimo, kad bendrauja su manimi tik valia lemties, kuri, kiek nutuokiu, visuomet siekė susidoroti su manimi svetimomis rankomis. Jo dovanos, tie mieli niekučiai, kuriuos dažnai slapčia ištraukdavo iš krepšelio, mano galva, įrodė Arijaus dorumą kur kas tvirčiau, nei žmonių apkalbos pavertė jį savanaudžiu gašlūnu. Apie kokį gašlumą galėčiau spręsti laikydamas rankose jo padovanotą rašiklį arba kriauklelių vėrinį? Kvailystė! Net jei turėčiau gėdytis to, kad iš visų žmonių Arijus man buvo artimiausias ir dažnai guodė mane savo bučiniiais bei glamonėmis, negalėčiau kalbėti apie kokį nors gašlumo triumfą, mat esu įpratęs viską daryti savo nuožiūra. Be to, jūs užmirštate savo pačių žodžius (net jei juose nėra nė krislo teisybės!) apie šios istorijos pabaigą. Taigi, jei tik yra noro, danajų dovana laikykite mane. Juk visas liūdnas pabaigas vienaip ar kitaip siejate su manimi, todėl nėra kliūčių tvirtinti, kad aš, pasitelkęs iškalbą ir dovanas, sugundžiau Arijų, pasinaudojau juo ir galiausiai pražudžiau. Tačiau ir vėl bus prasilenkta su teisybe! Juk kalbama ne apie pirklių sandorį, maišto rengimą arba kovą dėl valdžios, bet apie du žmones, kurie troško vienas kito labiau nei pirkliai pinigų, maišto kurstytojai – kraujo, o patricijai – valdžios. Mat tada, kai prie įgimto glamonių poreikio prisideda draugiškumas ir bendri pomėgiai, abudu žmonės tuo pačiu metu ir sugundo, ir susigundo, kad galėtų vienas kitam suteikti dar daugiau malonumo, todėl tie, kurie nesupranta arba smerkia šį helėnišką pomėgį, nusipelno būti vadinami kvailiais. Ak, niekaip negaliu užmiršti tų žavių akimirkų, kai Arijus, norėdamas pradžiuginti mano vaikiškumą, paprašytas vaidindavo tai mešką, tai liūtą, tai straksėdavo kaip kiškis, tai juokingai raitydavosi it gyvatė. Neretai žaisdavome kartu – jis mėgdžiodavo asilą, o aš – šeimininką, jis arklį, aš – žąslus, jis Dzeusą, aš – ambrozijos stiklą... Mano bičiulio išmonė tikrai nebuvo pavaldi liūdesiui! Tokių žaidimų

metu jis man dažnai pasakodavo apie garsius vyrus, jų žygdarbius ir jų moteris, ir sakydavo, kad ateityje manęs laukia *kažkas dar didingesnio*. Bet ypač aš džiaugdavausi klausydamas Arijaus pasakojimų apie svetimas šalis, kuriose, jaunas būdamas, jis praleido apie dešimtmetį. Vėliau, mane glamonėdamas, Arijus mėgdavo sakyti, kad aš pats panašus į nedidelę valstybę, kurioje gyvena širdis, plaučiai, kepenys, inkstai ir šis bybukas. Tuomet įsivaizduodavau savyje vykstančius mūšius, audras, linksmybes ir puotas, kartais – rengiamus sąmokslus. Bet dažniausiai – meilužių ristynes. O, kokia graži man tuomet atrodydavo ateitis! Buvau įsitikinęs, jog viską jau turiu rankose, užtenka tik...

Tą vakarą Arijus ilgai sėdėjo prie manęs ir pirštu piešė ant mano pilvo nematomas figūreles, o aš turėjau spėti, kas nupiešta. Man atsitiktinai suklydus (mintinai žinojau visas Arijaus klastas), jis stengdavosi pavaizduoti tą pačią figūrą kūnu. O, kiek tąsyk buvo prisijuokta, kiekia tūkstančių bučinių pasikeista! O tada, *kai pasibučiavome dar tūkstantį ir dar šimtą kartų, ir dar vieną tūkstantį, ir dar vieną šimtą, o po to dar šimtu ir dar tūkstančiu bučinių pasikeitėme*, štai tada – nebekaitinsiu jūsų aistrų – pasijutau labai pavargęs ir, vos tik Arijus išėjo namo, užmigau tyru vaikišku miegu.

Rytą prabilau kaip gaidys.

4. Ilgai stengiausi prisiminti, kaip iš *tikrųjų* tą vakarą elgėsi Arijus. Ar jis ką nors nujautė? Ar matė ženklą, kuris grasino mudviejų ateičiai? Niekada vėliau nediršau jo šito paklausti, juo labiau, kad pats Arijus mano vartimą pusgaidžiu vėliau vadindavo tokiais kukliais žodžiais kaip *tada, tai, anas dalykas*. Tikiu, kad jis taip elgėsi nenorėdamas suteikti man daugiau skausmo, nors visada įtariau, kad dar tada, kai pirmąsyk man padovanojo alyvuogių kekę, Arijus žinojo, kuo viskas baigsis arba, tiksliau, kaip viskas tęsis. Turiu galvoje vieną seną atsitikimą. Sykį mudu su Arijumi vaikštinėjome po užmiesčio pievas. Beklaidžiodami netyčia užėjome į

alyvmedžių giraitę. Aš, išvydęs siūbuojančias kekes, panorau vieną iš jų nusiskinti, tačiau tokiam *didingesniam dalykui* nepakako mano ūgio. Tuomet Arijus pats nuraškė mano nunokusį įgeidį ir, davęs man, paklausė: *Servijau, kaip tu manai, kiek alyvuogių pakaktų pasisotinti gaidžiui?* Neatmenu, ką atsakiau tąsyk, juk dar neįtariau, kad jis gali žinoti ateitį, tačiau, be jokios abejonės, negaliu ant jo pykti už tą žinojimą, kadangi *tai* mūsų santykių lyg ir nepakeitė – jis, kaip buvo įpratęs, ateidavo pas mane beveik kasdien, atnešdavo visokių mielių niekučių ir sugalvodavo naujų jaudinančių žaidimų, tiesiog tie maži džiaugsmas, anksčiau tik papildydavę ir pagražindavę mano gyvenimą, po metamorfozės tapo vieninteliai. Žmonės, kaip jau minėjau anksčiau, kaltino mane nesamomis nuodėmėmis, dievai nekreipė dėmesio ir nesirengė keisti sprendimo, gyviai baidėsi ir neprisileido arčiau kaip per dešimt žingsnių. Ką gi galėjau daryti? Esu tikras, kad būčiau priėmęs Arijaus draugiškumą net tuo atveju, jei būčiau jo nekęsęs. Lygiai taip pat, kaip nebūčiau kratęsis plėšikų šutvės arba piktųjų dvasių puotos... Kam turėčiau dėkoti, kad mano lemtis, nors ir siaubinga, nebuvo tokia beviltiška, kad reikėtų rinktis mirtį? Dievui? Niekada nesugebėsiu taip veidmainiauti, kad nepasitikėjimą vadinčiau padėka. Motinai? Bet juk ji niekuo nesiskyrė nuo aršiausių priešų! Gandonešiams? Aukurų smilkalams? Grindų akmenims? Niekam, deja, niekam! Bergždžios paieškos, kai atsakymas aiškus. Arijus kažkada sakė: *Nepasitikėk prigimtimi, kad ir kaip ji tave gundytų.* Taigi kas gali man uždrausti nepasitikėti Dievo, žmogaus ar kokia nors kitokia prigimtimi, kurios visos kartu, regis, taip žiauriai mane išdavė? Aš...

5. ...niekada anksčiau nemaniau, kad po tokio siaubingo įvykio žmogus dar gali ką nors kurti. Juk kūryba, nepaisant to, kaip ją vaizduoja kai kurie per protingi vyrai, yra laisvos ir nesugadintos sielos polėkis. Tik ar galime laisva ir nesugadinta vadinti sielą, kurią kausto iš karto dvi prigimtys? Ne, – atsakys

kiekvienas, – nes tokiu atveju siela blaškosi tarp abiejų prigimčių ir taip praranda kūrybai reikalingas pajėgas. Tik ne mano siela! Bičiulio paskatinta, ji ėmėsi tokio meno, kuris šiek tiek priimtinas vienai prigimčiai ir nėra visai svetimas kitai, – figūrėlių iš vištų plunksnų gamybos. Dėdamas plunksnas tam tikra tvarka ir rišdamas jas vištašūdziais bei siūlais, greitai laiku prigaminau daugybę imperatorių, dievų bei mitinių padarų skulptūrėlių, kurias paskui nešdavau parduoti į forumą. Nesiginsiu, griebtis šio meno mane paakino ir pinigų stygius, kadangi, vos man tapus pusgaidžiu, motina suvis liovėsi manimi rūpintis. Tačiau mano gamintos figūrėlės turėjo didžiulę paklausą. Žmonės mielai pirko plunksninius cezarius, oidipus, ciceronus, kentaurus ir amazones, nors tikrai negalėčiau tvirtinti, kad jos buvo gražios. Veikiau jau pusėtinios arba *pakenčiamos*. Bet dabar ne apie tai. Svarbiausia, užsiėmęs šiuo darbu mažiau galvodavau apie savo nesėkmes, todėl skirdavau jam didžiąją dalį laiko; kartais paskutiniai cezariai atsirasdavo prieš pat auštant – tokiais atvejais savo balsu galėdavau pritarti tikriesiems gaidžiams. Deja, ne viskas tuo metu klostosi taip gerai – motina vis dar vertė mane vaidinti spektaklius (apie juos jau kalbėjau): žmonių akivaizdoje garsiai kakariekuoti, mojuoti netikrais sparnais ir lesti grūdus. Pasirodymai taip iškankindavo, kad po jų mano kūną imdavo tasyti dvasios. Kartais jos reikalaudavo balso, kartais – atimdavo sąmonę arba galimybę judėti, bet dažniausiai keletui naktų išsklaidydavo miegą. Jų šėlsmas privedė ligi to, kad ėmiau visko bijoti – krūptelėti versdavo net garsiau ištartas nuosavas vardas arba vandens čiurlenimas. Išskyrus Arijų, nebuvo kam pasiguosti, todėl tylėjau lyg niekur nieko. Bjauriausia, kad tuomet pasipylė nauja gandų lavina – žmonės kalbėjo, esą dievai nubaudė mane už kažkokius praeities nusikaltimus, už ištvirtinimą; prisiekinėjo, kad netekau žmogaus balso dėl apeigų metu hokitų rezgamų burtų; kad Arijus išpasakojo man per daug paslapčių, o tada užbūrė, kad niekam jų neišplepėčiau; jog slepiu savo balsą tyčia, norėdamas tuo pačiu paslėpti nuo žmonių ausų piktus kėslus; kad esu susimokęs su pikto-

siomis dvasiomis; pagaliau – kad mano pagamintos figūrėlės turi magiškos galios: neva jas pardavinėdamas siekiu kuo plačiau po miestą pasėti piktus kerus. Dalį šių gandų jau esu minėjęs, tačiau niekaip negaliu liautis jų kartojęs, ypač po to, kai pramanų skleidėjų minioje išvystu buvusių bičiulių ir giminaičių veidus. Tikrai nebesitikėjau, kad praėjus beveik dvejiems metams po „to dalyko“ kažkas dar atmins mano nelaimę ir leis į pasaulį gandus. O, koks buvau naivus ir patiklus! Neįvertinau gando didybės! Gyvenimas vėl tapo visai nepakenčiamas, nors ir toliau guodžiau save gamindamas figūrėles bei leisdamas ilgus vakarus su Arijumi. Paskalų prigąsdinti žmonės figūrėlių beveik nebepirko, tačiau aš vis tiek sėdėdavau turguje. Neturėdamas ką veikti, spoksodavau į žmones, ant stalo pirštu piešdavau paveikslėlius ir mintyse perdirbinėdavau garsių poetų eilėraščius. Pripažįstu, užsiėmimai kvaili, bet kuo gi daugiau galėjau užsiimti? Menų, kažkurią dieną prie manęs priėjo žmogus ir paklausė, kiek kainuoja Amazonė. *Tai ne amazonė*, – atsakiau, – *tai gandas. Nebegaminu nei cezarių, nei kentaurų, nei oidipų. Tik gandus*. Neslėpsiu, tikėjausi, kad jis užpyks, gal net aprėks mane, tačiau žmogus kaip niekur nieko apsisuko ir nuėjo. Matyt, jam iš tikrųjų reikėjo Cezario, kentauro arba amazonės. Jaučiausi nusivylęs, juk, šiaip ar taip, pasakiau teisybę – aš gaminau gandus, tiesa, svetimose galvose, svetimomis lūpomis, tik jie, užuot teikę naudą, kaip įmanydami man kenkė. Stebėjausi žmogaus prigimtimi ji, nors viešai šlovina teisybę, slapčia linkusi kurti nebūtus daiktus. O, kad jie ir būtų likę nebūtais daiktais! Dabar galėčiau guostis bent tuo, kad esu laisvas nuo vienos netikros kaltės! Deja!

6. *Tėvai teisėjai! Pranešu jums, kad naujosios šventės metu – per stagnalijas – hokitai užsiima tokiais dalykais, kurie negali patikti nei mūsų dievams, nei mums patiems, doriems piliečiams ir savo vaikų gimdytojams bei auklėtojams. Turime tikrų žinių, kad atlikdami apeigas jie žudo nekaltus žmones ir iš*

jų palaikų sužino viską apie ateitį ir praeitį, o paskui šlykščiausių bur-
tų pagalba prikelia juos vėl gyventi. Jie netgi savinasi pačių dievų
pareigas, mat iš anksto nustato, kam laikas mirti, kam – gimti, kam
sirgti sunkia liga, kuriai motinai susilaukti išsigimėlio sūnaus, ir vyk-
dytojomis pasitelkę piktąsias dvasias išleidžia šiuos pragaištinguosius
lėmimus klajoti tarp mūsų ir tarp Jūsų, tėvai teisėjai. Kas gi nežino,
kad po užpernykščių stagnalių doras vyras Markas išsikraustė iš pro-
to ir panoro žįsti savo vergės krūtį, manydamas, jog iš spenio teka
gardžiausias vynas? Kas negirdėjo apie vargšą mažąjį Servijų, kuris
bemaž tuo pačiu metu staiga užmiršo žmonių šneką ir dabar žadina
miestą garsiai kakariekuodamas? Kas pagaliau nuo šiol gali būti tik-
ras, kad išvengs ateityje to baisaus užkrato, jeigu šis atsiūtkinai praplau-
kė pro šalį vienąsyk? Aišku, kad į šiuos klausimus visi atsakytų vieno-
dai, todėl prašome kuo greičiau apsvarstyti skundą ir skirti nusikaltė-
liams pačią griežčiausią bausmę, – štai jums gandų išdava. Bet
siaubingiausia, kad ji gimė ne ten, kur labiausiai tikėjau – kvailių
minioje, o tarp man artimiausių ir brangiausių žmonių. Kaip po to
galėjau žiūrėti į akis motinai, šio skundo sumanytojai, dėdei, jo kūrė-
jui ir vykdytojui, niekada anksčiau nematytiems giminaičiams, kurie
rimtais veidais paliudijo šio melo teisingumą? Atsakysiu paprastai:
žiūrėjau, nes negalėjau patikėti, kad toks dalykas gali kada nors atsi-
tikti, todėl ieškojau akyse ženklų, kurie patvirtintų, jog Dievas, atėmęs
man balsą, jiems atėmė protą. Tik po kiek laiko supratau, kad tai –
ne pamišimas. Jie reikalavo atlyginti nuostolius, kitaip sakant, tikėjosi
už mano nelaimę gauti pinigų! Tačiau kokia kaina! Meldžiau Dievą,
kad šis prakeiksmas kaip nors aplenkų mano bičiulį Arijų. Laimė, jis
tuo metu buvo išvykęs į kelionę, todėl buvau beveik tikras, jog ši
neganda jo neprazudys, juo labiau kad niekas nežinojo tikslaus pra-
našo grįžimo laiko. Tačiau, kaip supratau, daugumos palaikomas skun-
das grasino kažkieno gyvybei, tiesiog dar buvo neaišku kieno. O, su
kokia baime ir neviltimi laukiau teismo dienos! Visgi tikėjau, kad
mano parodymai – juk vienas iš nukentėjusiųjų pagaliau buvau aš –

gerokai sušvelnins bausmę, ir kaltinamajam, nesvarbu, kad ir kas jis būtų, nereikės kentėti už svetimas nuodėmes. Paaikškėjo ir kaltinamieji – garbūs vyrai Klaudijus su Petronijumi. Aš jų asmeniškai nepažinojau, tačiau Arijus nemažai apie juos pasakojo, ypač apie Petronijų. Anot bičiulio, jis buvo toks išmintingas vyras ir šaunus pilietis, kad, jam nepritarus kokiam nors sprendimui, šis iškart būdavo pripažįstamas niekam tikusiu ir niekas daugiau jo nebesvarstydavo. Atrodo, kaip tik šis vyras hokitų papročiams pritaikė stagnacijų šventę, kurios apeigas nusižiūrėjo tolimoje šalyje, be to, pagal šventus ženklus jis mokėjo spėti ateitį ir visai neseniai išpranašavo sau artėjantį galą. Kitas vyras, Klaudijus, nebuvo nei toks didžiai išmintingas, nei toks gerbiamas kaip Petronijus, tačiau vis tiek turėjo nemažai įtakos bendruomenei, mat niekada nešykštėjo pinigų bendriems reikalams ir dar bendresnėms puotoms. Dėl tokio didelio dosnumo ir gero būdo jis net buvo išrinktas į Dvidešimties Susirinkimu vadinamą bendruomenės vadovybę.

Jau minėjau, kad teismo dienos laukiau su baime ir viltimi. Kaip smarkiai, pasirodo, klydau manydamas, kad mano balsas gali ką nors pakeisti! Niekas į mane nekreipė dėmesio, nieko neklausė, nieko nepranešė. Neturėjau net galimybės dalyvauti teisme, mat giminiečiai tą rytą slapčia užrakino mane rūsyje. Ar reikia sakyti, kad verkiau iš pykčio ir nusivylimo? Kad baisiu prakeiksmu prakeikčiau artimuosius, o dar baisesniu – savo lemtį, kuri jau kadai šaipėsi iš manęs? Visgi slapta vyliausi, kad teismas ir be mano pagalbos išteisins tuos vyrus, kadangi buvau girdėjęs kalbų, jog tarp teisėjų yra hokitų, kurie neleis pražūti tikėjimo broliams. *Servijus Galas teisme liudijo prieš hokitus* – ši žinia pražudė bet kokią viltį, buvau klaikaus, nežmoniško sąmokslo auka. Petronijus su Klaudijumi pasmerkti myriop, konfiskuojant visą jų turtą. Stagnacijos griežtai uždraustos ir skiriamas apdovanojimas tam, kuris praneš tikslią šventimo vietą bei laiką. Mano giminaičiams paskirta stebuklingai didelė kompensacija už patirtą žalą. Sudarytas sąrašas vyrų (tarp jų ir

Arijus), kurie įtariamai prisidėję prie stagnacijų organizavimo; jie nubauti pinigėmis bandomis. Ir viskas. Tiesa, pradžiugusi motina iš gautų pinigų nupirko man lanką ir tris strėles...

7. Po teismo pasklido visai nauji gandai, kiekvieną dieną mano ausis pasiekdavo bent keletas išsigalvojimų: pavyzdžiui, kad kaltintojai iš vakaro papirko mane vištų plunksnomis ir kad tų vyrų mirtis – mano godumo pasekmė. Sutinku, kad godumo, bet ne mano, juk tokiu atveju dabar būčiau laimingiausias žmogus. *Servijus Galas vykdo Arijaus, kuris šitaip nori susidoroti su nepageidaujamais asmenimis, nurodymus.* Ir vėl nesąmonė. Kaip gali ko nors blogo linkėti tas, kurio nuolatinis palydovas – gerumas, o geriausia draugė – išmintis? *Servijus Galas padėjo iš miesto pašalinti šarlatanus.* Netiesa – Servijus Galas prieš savo valią padėjo jiems siautėti. Tačiau kaip tik šis gandas pasirodė veiksmingiausias – laikydami savo sąjungininku, žmonės ėmė vis mažiau manęs vengti, pasitaikydavo netgi tokių, kurie kviesdavosi į svečius ir atgailaudavo dėl anksčiau mano atžvilgiu rodyto priešiškojo. Iškart atsigavo ir prekyba figūrėlėmis – jų daug buvo likusių iš senesnių laikų, todėl iš pradžių man užtekdavo tik nupūsti nuo savo cezarių bei kentaurų dulkes ir eiti į turgų. Turbūt nereikia sakyti, kad, išsiilgęs žmonių draugiškumo, aš nedvejodamas priėmiau visus kvietimus, nors ir jaučiausi išduodąs Arijų bei jo draugus. Tuo metu svarščiau, ar kas nors pranešė bičiuliui apie šias klastingai suregztas pinkles ir mano tariamą elgesį, – jeigu taip, galėjau tik viltis, kad pranešė taip klaidingai, taip nemokėškai, taip kvailai, jog Arijus nieku gyvu tuo nepatikės. Be to, jei ir buvau kaltas, tai ne dėl tiesos nepasakymo, bet dėl to, kad nešiojau ją tylomis, nešiojau ne norėdamas nugramzdinti užmarštin, o todėl, kad ir garsinama ji nieko nebūtų pakeitusi. Kodėl tad turėjau atstumti žmones, kurie – drįsau tuo tikėti – šitaip elgėsi su manimi ne iš neapykantos, bet dėl neišmanymo? Išskyrus motiną ir dėdę, kurie džiūgavo pavertę mano nelaimę pinigais ir kaip siaubin-

giausią košmarą įsivaizdavo priešingą įvykių klotį. Atsitiko net labai keistų dalykų: gavau keletą laiškų, kurių suteėjai (atrodo, netgi nuoširdžiai!) dėkojo už suteiktą pagalbą, taigi buvo užmirštas tvirtinimas, kad aš, kaip ir kiekvienas gaidys, nemoku nei rašyti, nei skaityti. Kaip tik tuo metu susiradau naują draugą – gerąjį Varoną, kuris bent iš dalies man atstojo Arijų. Varonas buvo jau labai senas, todėl mudu su Arijumi meilės žaidimų laiką skirdavome pasakojimams bei knygoms. Mano bičiulis turėjo didelę biblioteką ir beveik kiekvieną dieną džiugindavo mane nauju ritiniu. Iš jo taip pat išgirdau daug pasakojimų apie bendruomenės gyvenimą jo jaunystės laikais. Labai džiaugiausi šiais pasakojimais – juk mano ir jo jaunystės skyrė beveik devyniasdešimt metų. Apie tuos dalykus beveik nieko nebuvo girdėjęs, mat Arijus niekada apie tai nepasakojo, esu įsitikinęs – jis nemėgo praeities. Bet kokia ji buvo įdomi! Bičiulio pasakojimai paskatino ir mane imtis kūrybos – naivia vaikiška rašysena pyniau jo gyvenimą į ritinį, kuris po kiekvieno jo apsilankymo pailgėdavo maždaug per plaštaką. Bet ypač mane džiugindavo pasakojimai apie Arijų, kurį mano naujasis draugas pažinojo nuo pat šio gimimo. Kas gali nuneigti, kad šneka apie mylimą žmogų teikia ne tik dvasinio pasitenkinimo, bet ir žadina kūniškas aistras? Prisiklausęs pasakojimų naktimis ilgai negalėdavau užmigti. Mano jaudulį dar labiau kurstė žinia, kad Arijų žmonės matė Persijoje, taigi mus skiriantis atstumas nebebuvo toks didelis. Galėjau tikėtis, kad po mėnesio, dviejų jis įžengs pro mano namų duris ir mudu vėl pulsime vienas kitam į glėbį. Bet kol kas, nežinodamas apie mylimąjį nieko tikro, visas pajėgas skirdavau Varono pasakojimams aprašyti. Kiekvieną sykį pasitikdavau bičiulį su papildėjusiu kūriniu ir nekantriai laukdavau jo įvertinimo. Ir nors Varonas matė labai prastai, neatsisakydavo perskaityti mano bandymų – jie, dabartiniu požiūriu, turėjo jam kelti juoką. Tačiau, kiek atmenu, bičiulis niekada nesijuokė, nebent kartais patardavo, kaip teisingiau ir gražiau aprašyti kurį nors įvykį. Jis sakydavo, kad rašymas suteikia paspirtį sielai ir padeda nuvalyti nuo jos apnašas...

8. Tik ar turiu ją, sielą? Arijus man nuolat sakydavo, kad siela yra tai, kas verčia mane judinti rankas ir kojas, tarti žodžius arba mąstyti, – gyvybė, išnykstanti kartu su kūnu. Jeigu tai teisybė, turėčiau pasistengti kuo smagiau nugyventi vienintelį man priklausančią gyvenimą? Deja, aukštesnė galybė pasistengė, kad praleisčiau jį kuo nykiau – dėl ko nors teisindamasis, viskuo abejodamas, niekuo nebūdamas tikras... Turiu galvoje po metų vėl pasklidusius gandus, neva hokitai, uždraudus stagnalias, švenčia šią šventę slaptose vietose ir vis kitu metų laiku. Šventės datą žmonės spėdavo pagal nelaimingus įvykius – vos tik kur nugaišdavo karvė arba mirdavo žmogus, visa kaltė iškart krisdavo hokitų burtams. Neką protingiau ir dėl vietos – paplito nuomonė, kad hokitai stagnalias švenčia laivais išplaukę į jūrą. Tačiau niekas nesusimąstė apie tai, kaip galima stovinčio vandens šventę – stagnalias – švęsti ten, kur vanduo labiausiai judantis. Atrodytų, visiškai niekniekiai, bet šios paskalos netikėtai vėl ėmė gręžtis į mane. Girdėjau žmones kalbant, neva aš slapta ir toliau *kažkaip santykiuju* su minėtąja bendruomene, o prieš Petronijų ir Klaudijų liudijau paprašytas kai kurių įtakingų asmenų, kurie tokiu būdu nutarė suvesti sąskaitas. Negana to, ėjo kalbos, kad šiedu vyrai net neišpažino jokio tikėjimo, todėl man nebuvo kliūčių juos pasmerkti. Paskalos dar labiau įsismarkavo netikėtai mirus mano dėdei, kuris, kaip jau minėjau anksčiau, buvo vienas svarbiausių sąmokslų prieš hokitus rengėjų ir vykdytojų. Iškart vėl atsidūriau dėmesio centre. Padėtį ypač sunkino tai, kad dėdės mirties dieną aš buvau jo namuose. Kyla klausimas: ką gi aš veikiu pas patį nekenčiamiausią žmogų? Lengvai atsakysiu: motina liepė jam perduoti sūdytų alyvuogių – jų atsargų turėjome labai daug. Kuo tad galima mane apkaltinti? Kad eidamas išalkau ir tik dėl įgimto kuklumo vargais negalais atsispyriau pagundai suvalgyti kelias uogas? Kad pusiaukelėje sutikau savo mieląjį bičiulį Varoną ir mudu pasišnečiavome gulėdami ant pievelės? O, kad būtų tik tiek! Bet kol kas ne apie tai. Žmonės kalbėjo, kad dėdė, suvalgęs mano dovanotųjų aly-

vuogių, staiga pradėjo stingti ir mirė taip, kaip būna nurijus nuodų. Taigi nereikia nė sakyti, kad tučtuojau buvau apskelbtas nuodytoju ir tikrai būčiau sulaukęs šios rūšies padugnėms įprasto galo, jei ne anksčiau minėtas atsitiktinumas – eidamas pas dėdę sutikau Varoną. *Pusprotis Servijus Galas, nešdamas dėdei alyvuoges, pusiaukelėje sutiko Varoną, kuris, pasinaudojęs Servijaus kvailumu ir vaikyste, pakaitė neužnuodytas alyvuoges užnuodytomis, norėdamas atkeršyti dėdei už draugų žūtį ir kaltę už nunuodijimą suversti Servijaus motinai*, – štai kaip skambėjo gandas. Jį išgirdus mane vėl ėmė tasyti dvasios. Daug valandų kakariekavimu neleidau užmigti namiškiams ir kaimynams, kol nuo ilgo triūso mano balsas ėmė gergždėti ir trūkinti. Neatsimenu, kad tomis naktimis būčiau ką nors galvojęs – veikiausiai dvasios man tikrai buvo atėmusios protą. Tik šėlui praėjus supratau, kad manyje gyvenanti paskirtis dar sykį atsigręžė prieš pačius artimiausius žmones...

Bet kaip buvo iš tikrųjų? Ar dėdė mirė paprasčiausia mirtimi, kuri tiesiog sutapo su mano apsilankymu, ar godi pinigų motina iš tikrųjų pasiuntė jam mirtimi paskiepytą alyvuogių, kad galėtų gauti visą teismo paskirtą turto dalį? Juk negalėjau į šią istoriją painioti Varono, kuris kitų žmonių galėjo būti kaltinamas nebent tuo, kad bendravo su manimi – dabar jau trijų mirčių bendradarbiu. Keletą kartų aplankiau jį kalėjime, tačiau šie apsilankymai mano dvasios nenuramino, mat bičiulis mintyse turbūt jau gėrė Letos vandenį – sėdėjo tyliai kamputyje ir žiūrėjo į sieną. Jo prižadinti nepajėgė nei mano kakariekavimas, nei prižiūrėtojo balsas, nei maistas, kurio lėkštė stovėjo ant stalo nepaliesta. Tai man kėlė liūdniausias mintis, nors slapčia buvau truputį juo nusivylęs. Arijus niekada nebūtų šitaip palūžęs. Tas žmogus turėjo tokios nesuprantamos tvirtybės, kad greičiausiai būtų iš visko juokęsis. Turėjau prisipažinti – prisirišimas prie Varono nebuvo toks didelis, kad jam mirus visiškai palūžčiau. Kita vertus, buvau jau užgrūdintas pirmųjų dviejų netekčių, todėl nuosprendį Varoną pakarti sutikau palyginti ramiai. Matyt,

tam įtakos turėjo ir didelis džiaugsmas dėl dėdės mirties. Gailėjausi tik, kad jis, užuot siaubingai kentėjęs, mirė lengvai ir greitai. Ir dar slapčia krimtausi, kad šis įvykis nepražudė mano motinos – jau seniai nebejaučiau sūniškos meilės...

9. *Varonas prieš mirtį šaukėsi Ser-vijaus.* Ši žinia mane vėl panarino į kliedesį. Vadinasi, jis viską jautė ir suprato? Kaip galėjau būti toks žiaurus, kad bičiulį palikau vieną mirties akivaizdoje? Negalėjau sau šito atleisti. Dvasios mane vėl ap-sėdo nemiga ir beprotystės priepuoliais – vieno tokio priepuolio metu sudraskiau ir sudeginau Varono gyvenimo aprašymus, kurie po jo apkaltinimo nebepapildomi gulėjo ant stalo. Bet kas iš to! Juk di-džiumą savo rankraščių mokėjau mintinai, sudeginimas išvadavo ne-bent nuo skausmingos pareigos juos užbaigti. Tik ką jis norėjo man pasakyti prieš mirtį? Nejaugi tai buvo taip svarbu, kad vien dėl to įveikė kaustantį stingulį ir pašaukė mane? Labai tuo abejoju, tačiau į galvą norom nenorom skverbėsi mintis, kad Varonas, lemtingu mo-metu įgavęs aiškiaregystės dovaną, troško įvardyti man tai, ką šių užrašų pradžioje pavadinau paskirtimi. Tik ką jis būtų pasakęs apie tai, ko dar neįtariu, nenuspėju, nesuvokių? Aš – tik nereikšmingas įrankis, kuriuo kartais naudojasi toji paslaptinga jėga. Juk, šiaip ar taip, mano vardu jau buvo paženklintos trijų žmonių mirtys, o ateityje... Pats bergždžiausias darbas įrodinėti žinančiajam...

Tuo metu nuolat prisimindavau vieną savo bičiulio pasakojimą. Kažkada, būdamas jaunas, jis lankėsi vienoje iš Romos provincijų. Ten gyveno garsus aiškiaregis Stacijus – su juo Varonas jau buvo pa-žįstamas. Vieną vakarą jiedu ilgai šnekučiavosi apie kažkokius reika-lus. Pokalbio metu tas protingas vyras pasakė štai ką: *Nėra nieko linksmesnio už gyvenimo gyvenimą, bet taip pat nieko kvailesnio, kaip būti tuo gyvenančiuoju.* Kokie keisti žodžiai! Niekad anksčiau nesusimąsčiau apie jų prasmę, nors tikrai buvau šį įvykį aprašęs. Da-bar jo žodžiuose regiu šmėklą, kuri – ne, nemanykite, kad kalbu tik

apie save patį – mane pažįstantiesiems grasina kančiomis ir pražūtimi. Šiaip ar taip, mano vardu jau buvo paženklintos trijų žmonių mirtys, o ateityje... Ak, tuo metu dar nieko nežinojau apie ateitį, todėl, ieškodamas nusiraminimo, vėl pradėjau iš vištų plunksnų gaminti figūrėles ir pardavinėti jas turguje. Žmonės žiūrėjo į mane truputį įtariai, tačiau vis tiek pirkė šį kuklų meną. Tiesa, tuo metu nebegaminau nei cezarių, nei amazonių, nei kentaurų – jų vietą užėmė komiški Judėjos pranašo Kristaus ir jo bendražygių atvaizdai. Neslėpsiu, tai dariau sąmoningai – visų pirma todėl, kad jaučiau tiems žmonėms simpatijas, o antra, norėjau parodyti savo abejingumą hokitų bendruomenei. Netrukus tikslą pasiekiau – turguje išgirdau žmones kuždantis, kad aš esąs krikščionis, o su hokitais susidedu tik dėl savo meilužio Arijaus. Kartu pasiekiau ir dar vieną dalyką – pasklido kalbos, kad visos kaltės buvo suverstos man tik dėl tikėjimo, kurio priešų vis dar buvo labai daug. Taigi vėl galėjau kiek lengviau atsipūsti, nors ir toliau slapčia kentėjau dėl Varono mirties.

10. Šeštą dieną prieš kovo idas atėjo tikra žinia, kad grįžta Arijus. Iškart užmiršau visas kančias ir baimes, norėjau tik vieno – kuo greičiau pulti jam į glėbį ir įsisiurbti į lūpas. Bet jis vis nesirodė. Kiekvieną rytą pabudavau vis labiau nekantraudamas, vis labiau nepasitikėjau žmonėmis, kurie sakėsi jį matę tai Sirakūzuose, tai Regijuje, tai visai netoli Mesinos. Pagaliau trečiąją dieną po idų sužinojau, kad naktį parvyko Arijus ir dabar užsidaręs namuose šnekasi su savo draugu Sekstu. Neslėpsiu, pasiūtiau truputėlį įžeistas. Nesitikėjau, kad po metų nesimatymo Arijus gali parodyti tokį abejingumą, būti toks bejausmis, jog imtųsi tvarkyti reikalus net nesusitikęs su manimi, todėl kiek padvejojęs pats patraukiau į jo namus. Deja, jų durys buvo užrakintos – namus prižiūrėjęs pranašo vergas paaiškino, kad Arijus labai užsiėmęs ir bus laisvas nebent vėlai vakare, o gal net rytojaus rytą. Tai išgirdęs pravirkau – laikas nuo dabar iki rytojaus ryto man atrodė toks ilgas,

kad galutinai pasijutau išduotas. O kas, jeigu Sekstas pasakoja bičiuliui apie mane ir man priskirtas kaltes? Ar galiu tikėtis, kad jis bus toks supratingas ir nepasmerks manęs? Šie klausimai mane be galo liūdino, todėl tą naktį beveik nemiegojau. Be to, nors ir labai save tramdžiau, niršau ant Seksto. Ak, tas beviltiškas, neprotingas pyktis! Juk seniai žinojau, kad reikalai tam žmogui (turbūt pirmą sykį gyvenime pavadinau Arijų „tuo žmogumi“!) svarbesni už jausmus, todėl neturėjau jokio pagrindo įtarti Sekstą kurstymu ar paskalų skleidimu, juo labiau kad jis visada gerai su manimi elgėsi. Bet vis tiek pykau. Slapčia nuo savęs netgi palinkėjau jam pražūties – ak, ar reikia sakyti, kad rašant tokius dalykus mano skruostai dega iš gėdos, o rankos brėžia kreivas raides. Panašiai jaučiausi ir rytą, kai saulė mane nemigusį prikėlė iš lovos. Tuo pat metu degiau iš gėdos ir aistros... Kokie neįprasti jausmai vienuolikmečiui vaikui! Nuo jų išvaduoti dabar mane galėjo tik Arijus, tačiau jis vis nesirodė, o pats vėl eiti į jo namus nedrįsau. Kankinamas abejonių išsitiesiau pievelėje prie namų ir, o stebukle, iškart užmigau. Neprisimeinu, kad tuomet ką nors būčiau sapnavęs, miegojau kietai ir ilgai. Tik busdamas pajutau ant šlaunies padėtą ranką.

11. Arijus šypsojosi, tikriausiai jam malonu buvo matyti mane miegantį. Norėjau pulti ir jį apkabinti, bet kūną staiga sukaustė nesuprantama baimė. Bijojau savo geriausio draugo! To, apie kurį visus metus galvojau kasdien! Žiūrėjau į jį išsigandęs ir sutrikęs. Laimė, Arijus buvo beveik nepasikeitęs – tik raukšlės ant jo kaktos vos vos pagilėjusios, o veido oda įgavusi tamsiai rusvą atspalvį. Jis kvėpėjo svetimais kraštais ir dulkėmis – net jo lūpos (taip, aš jam teberūpėjau!) ant manųjų paliko smilčių. Laikydamas jas burnoje, pasijutau ramiau, juo labiau kad mano bičiulis nė nemanė manęs varžytis. Vis taip pat nebyliai šypsodamasis jis išbučiavo mano veidą, rankas, paskui urgzdamas juokais ėmė kandžioti togą. Šis žaidimas man galutinai grąžino pasiti-

kėjimą Arijumi, akimirksniu užmiršau visas baimes ir jo laukiant patirtas kančias. Stipriai jį apsikabinau ir užgiedojau. Išvertus į lotynų kalbą, *kakarieku* reiškia *myliu*.

12. O, kad tą rytmetį sode būčiau žinojęs, kas manęs laukia jau kitą dieną! Vargu ar būčiau sugebėjęs įtikinti save, kad baimė nėra dievų ženklas arba lemtinga nuojauta! Ne, nenoriu pasakyti, kad Arijus mane išdavė, o jei ir išdavė, tai nieku gyvu negaliu to patvirtinti. Tiesiog jis grįžo ne vienas – jam pavymui atskubėjo gandas. Žmonės kalbėjo, kad barbarų kraštuose Arijus gyveno su keliomis moterimis ir su jomis susilaukė įpėdinių. Šios paskalos vėl padarė mane nelaimingiausiu žmogumi, tačiau rodyti savo sielvarto Arijui nedrįsau – pirma, bijojau pasirodyti pernelyg patiklus, o antra, labiausiai už viską pasaulyje nenorėjau išgirsti šio gando patvirtinimo iš paties pranašo, todėl pamažu ėmiau jo vengti, nors neabejojau, kad toks mano elgesio pasikeitimas neprasprūs pro meilučio akis. Norėjau jam viską pasakyti be žodžių, kurių nebevertinau nuo to laiko, kai Dievas arba likimas dovanojo man gaidžio balsą. Ak, dovanos! Užmiršau pasakyti, Arijus iš kelionės man parvežė dėžutę raudono smėlio. Iki šiol nesuprantu, kaip jam šovė į galvą parvežti tokį keistą daiktą. *Manyk, Servijau*, – sakė, – *kad yra šalis, kur žmonės dažo raudonai smėlį. Vienintelis jų gyvenimo tikslas – nudažyti jo kiek galima daugiau. Tie žmonės tiki, kad tik tada, kai visas smėlis pasaulyje bus raudonas kaip kraujas arba kaip saulėlydis, jie pagaliau taps laimingi. – O dabar jie nelaimingi? – užrašiau klausimą. – Jie netikri*, – atsakė Arijus ir ėmė juoktis. Supratau, kad jis jau pasakė viską, ką norėjo arba ką aš galėjau girdėti. Kamantinėti būtų buvę bergždžias darbas, todėl tąsyk pasidėjau dėžutę lentynoje ir užmiršau. Dabar, rašydamas šį laišką (sakau „laišką“, nes labai nemėgstu žodžio „išpažintis“), turiu ją prie savęs. Raudona spalva man padeda tiksliau atgaivinti atmintyje visą to meto siaubą ir kartu išlikti ramiam. Gal net galėčiau palyginti save su tais smėlio dažytojais –

skiriuosi tik tuo, kad dažau ne smiltis, o popierių. Na, bet užteks apie tai. Juk mano tikslas – papasakoti viską iš eilės, todėl privalau grįžti prie to, kas mano gyvenime buvo skaudžiausia, klaikiausia, sunkiausiai pakeliama... Žinoti, kad Arijus yra kažkur netoliese ir savo ruožtu jo vengti! Šito man buvo per daug! Niršau ant viso pasaulio, bet labiausiai – ant gandų skleidėjų. Juk jei ne jie, nebūčiau turėjęs nė mažiausios abejonės dėl bičiulio atsidavimo ir bent trumpai būčiau buvęs laimingas. Laimingas? Šią būseną likimas apdairiai nuo manęs paslėpė, kad net būdamas labai įžvalgus negalėčiau jos rasti. Slapta džiaugdavausi tik tada, kai netyčia kur nors sutikdavau Arijų. Man regis, jis puikiai suprato, kodėl jo vengiu, tačiau nieko nesakė. Atsitiktinai susitikę kartu kur nors prisėdavome, jis papasakodavo kokią nors istoriją iš savo gyvenimo arba lengvabūdiškai pajuokaudavo, ir mudu tarsi niekur nieko išsiskirdavome. Koks žiaurumas! Juk Arijui būtų užtekę tik pasakyti, kad viskas, ką žmonės apie jį šneka, – melas, ir aš akimirksniu būčiau užmiršęs visus gandus bei paskalas. Deja, jis tylėjo, todėl buvau priverstas manyti, kad mudviejų santykiai jam visai neberūpi. Vaizduodavausi jį, su ašaromis maldaujantį manęs atleidimo, sapnuose skaičiau jo gaudžius laiškus, kurie būdavo tokie ilgi, kad niekuomet nė vieno neperskaičiau iki galo. Bet... Vis dėlto kentėjau mažiau, negu įsivaizdavau. Mano liūdesį skaidrino pyktis, o taip, pyktis, vertęs kurti žiauriausius keršto planus. Įsivaizduodamas atleidimo maldaujantį Arijų, svajojau, kaip jį atstumsiu, slapčia laukdamas jo apsilankymo tikėjau, kad eidamas jis susilaužys koją arba pateks į plėšikų pasalą, pagaliau svajojau atgauti žmogaus balsą vien tam, kad galėčiau aiškiai pasakyti, koks jis yra niekšas... Deja (laimė?), mano svajonėms nebuvo lemta išsipildyti – nepaisant pykčio, nuoskaudos ir liūdesio, vis vien gaudžiau apie jį kiekvieną žodį. Pro mano ausis neprasprūdo ir kalbos, kad Arijus drauge su bičiuliais vienos šventės proga ruošiasi kai kurių neturtinųjų provincijų hokitams nusiųsti maisto ir gėrimų. Neturėjau tuo stebėtis, kadangi hokitai mėgo per šventes vieni kitiems siųsti dovanų,

tačiau šįsyk mano įtari akis tame įžvelgė visai ką kita: ar atsimenate gandą, skelbiantį, kad Arijus kažkur slapčia gyveno su keliomis moterimis ir susilaukė įpėdinių? Kas galėjo paliudyti, kad mano bičiulis dovanas siuntė savo bendratikiams, o ne tiems abejotiniems įpėdiniams? Aišku, nėra maž tuo netikėjau, bet su šio įtarimu jaučiausi dar vienišesnis – kaip ten nebūtų, savo laiką Arijus skyrė ne man.

13. Tuo metu pradėjau svarstyti, ar nebūtų geriausia bėgti iš motinos namų – kelionėje tikėjausi prasiimti pardavinėdamas figūrėles ir (dabar man tai nebeatrodė taip niekinga) rengdamas vaidinimus. Tačiau dalykas, kuris skatino mane palikti gimtinę – būtent santykių su Arijumi vėsa – drauge kurstė ir likti, mat labiausiai bijojau, kad laikinas, kaip vis dar tikėjausi, šaltis nevirstų amžinu, o retas, tačiau draugiškas jo dėmesys netaptų geliančia panieka. Ilgokai dvejojęs vis dėlto nusprendžiau likti ar bent palaukti tinkamesnės progos, mano motina sunkiai sirgo, ir aš slapčia tikėjausi, kad ji netrukus gaus galą. Ak, jei būčiau žinojęs, kokios naujienos ketina peržengti mano namų slenkstį – tikrai būčiau peržengęs jį pirmas ir pabėgęs kiek tik galima toliau! Arijus rengėsi vesti! Ir tai buvo ne gandas, kaip pamaniau iš pradžių, ne piktdžiugiškos klejonės, o tikrų tikriausias dalykas, kurį man paliudijo motina, kaimynai ir praeiviai! Klausiausi jų žodžių tarsi suakmenėjęs, nesugebėjau net verkti. Buvo taip nepakeliamai sunku ir bloga, kad išėjęs pasivaikščioti pamiršau, kur einąs. Negana to, vargu ar būčiau galėjęs ištarti savo vardą arba metų skaičių... Galvojau apie mirtis, daug daug mirčių, kurias paskirties valia galbūt dar turėjau padovanoti laužams. Dar niekada gyvenime taip netroškau žudyti kaip aną popietę. Ne, nebūtinai savo priešus, ne Arijų, o prisiminimą apie jį... Bet koks tat baisus buvo žudymo būdas! Privalėjau pakelti ranką prieš save! Juk tas jaudinantis prisiminimas tūnojo ne kur kitur, o manyje, dalijosi vietą su pražūties burtu, įsakinėjo rankoms, kojoms ir liežuviui, kaitino ir kankino. Tvirtai nusprendžiau pasidaryti sau galą, tik dar nežinojau

kada ir koku būdu. Be to, norėjau prieš mirtį parašyti laišką Ariui, kad šis galų gale sužinotų, ką dėl jo turėjau išverti. Neneigsiu, čia būta ir keršto plano – troškau jo kančių, atgailos, ašarų. Deja, vos paėmęs rašiklį supratau, kad užduotį įvykdyti bus labai labai sunku. Mudu skyrė per didelis atstumas, kad nesigėdyčiau savo jausmų, be to, žinojau – nebūčiau drįsęs perduoti jam laišką be tarpininkų. Apsvarstęs tai, nutariau paprašyti Arijaus išrinktosios Julijos, kad ji savo rankomis perduotų adresatui mano keršto įnagį. Nesuprantate, kodėl jai? Atsakyti labai paprasta – tikėjausi, kad svetimas laiškas, o ypač manasis, įžiebs tarp jų nepasitikėjimą, kadangi neabejojau, jog gandai apie mūsų su Ariumi meilę neaplenkė nė Julijos ausų. Vos tik laiškas buvo baigtas, aš melaginga dingstimi nuvykau pas Tulijus (mano motina palaikė su jais ryšius, todėl galėjau tikėtis malonaus priėmimo) ir po sočių pietų slapta perdaviau Julijai savo meilės ir klastos įnagį. Kaip ir tikėjausi, ji truputį nustebo ir sutriko, tačiau maloniai sutiko perduoti jį Ariui. Taigi pirmoji plano dalis buvo sėkminga, privalėjau ryžtis įvykdyti antrąją – paskutinę – dalį, juo labiau kad atsiveikinimo raštas įpareigojo mane nedelsti. Nepaisant to, namoėjau kaip nugalėtojas. Negalvojau nei apie baimę, nei apie skausmą – iki vakaro, o galą darytis rengiausi kaip tik vakare, dar buvo likusios bent aštuonios valandos, kurias galėjau praleisti kaip tik noriu. Niekšas Arius! Džiaugiasi, kad per mane jis turės nemalonumų, nors dar labiau būčiau džiaugęsis galimybe išgirsti apie juos iš svetimų lūpų... Deja! Mano apsisprendimas daugių daugiausia žadėjo poilsį man, jei tik nebūtį galima vadinti poilsiu, jeigu tik...

14. Artėjant namų link darėsi vis liūdniau ir liūdniau. Ne, nebegalėjau nieko pakeisti! Nieko nesuvočiau! Neįsivaizdavau net ką veikti paskutiniąsias gyvenimo valandas. Lieti ašaras? Bet juk ašaros negali nuplauti apsisprendimo! Galbūt gerti daug vyno? Ir tai ne išeitis – kiek save pažįstu, šis gėrimas mane tik išblaivo. Tai gal apmąstyti praėjusį gyvenimą? Nieko prieš, tačiau

kam dar labiau save liūdinti? Juk mano gyvenimas, galima sakyti, buvo sudarytas iš visokių liūdesio atmainų. Ak, kartojuosi, jaučiu, kad ir vėl nesugebėsiu užbaigti sakinio. Jeigu teisybė, kad laikas sukasi spirale, tai tuomet buvau pačioje siauriausioje tos spiralės dalyje, kur aštrus jos galas persmeigia žmogų ir nebeleidžia judėti, mąstyti, tikėtis... Paruošta virvė gulėjo ant stalo. Bjaurėjausi ja, nekenčiau jos. Kartais lyg netyčia ranka paliesdavau mazgą. Jis buvo toks... toks... Vien nuo žiūrėjimo į jį ėmiau dusti, pažįstamos dvasios ėmė tampyti kūną. Paskui staiga vėl tapau ramus... Ne taip ramus, kaip nuo liūto pasprukęs kiškis arba teisėjas, kurio negali nuteisti niekas, išskyrus jį patį. Buvau ramus iš baimės! Bet kokia tai buvo keista ramybė! Dabar esu tikras, kad Sokratas, kuris, sako, lengvai sutiko savo mirtį, išgyveno kaip tik tokios rūšies baimę. Bet kas man tas Sokratas? Galvojau apie savo buvusį bičiulį Varoną ir jo ramybę. Kokia siaubinga turėjo būti jo dalia! *Taip, – sakiau sau, – tačiau prieš mirtį jis turėjo ko šauktis, jis šaukėsi manęs, vadinasi, jam buvo lengviau. Be to, – įrodinėju toliau, – mirtį jį vertė būtinybė ir klaida, o aš savo noru renkuosi tai, kas blogiausia, todėl mano dalia sunkesnė.* Arijus kažkada klausė: *Kiek vynuogių pakanka pasisotinti gaidžiui? – O kiek negandų pakanka, kad žmogus prarastų bet kokią viltį? – dabar atsakyčiau. – Koks plėšikas taip apiplėšia auką, kad ši, užuot ieškojusi naujų daiktų pavogtiesiems pakeisti, ieško kilpos ir ją suranda? O didysis Dieve! Dar niekada gyvenime nesijaučiau labiau apgailėtinas, labiau vertas paniekos nei tą akimirką, kai neklusnia ranka neriausi ant kaklo... savo pražūtį... Sakau pražūtį, nes jau vien žodis kilpa veda mane iš pusiausvyros. Vis dėlto man buvo lengviau, galbūt lengviau negu tiems, kurie kilpą gavo iš svetimųjų rankų. Galiausiai juk pats norėjau tokios pražūties, todėl dabar, jai esant šalia, neturėjau teisės skųstis. Galėjau tik delsti, nors net gaišatis man nebuvo naudinga. Esu tikras – slenkant toms nesibaigiančioms minutėms kelis syk iš siaubo buvau praradęs sąmonę. Galvojau apie daiktus, kurie jau seniai buvo sunykę arba parduoti, ilgėjausi jų... Tąsyk*

prisiminiau ir Arijaus dovaną – dėžutę su raudonu smėliu, kuri jau daug dienų pamiršta gulėjo ant lentynos. Paėmiau ją ir atidariau. Neslėpsiu, tikėjausi pamatyti joje kokį nors ženklą, kuris padėtų įminti Arijaus pasakojimo esmę ir galbūt susietų jį su mano likimu. Deja, nors laikas buvo palankus pranašauti, kaip ir anąsyk, mačiau tik rausvą, beskonį, bekvapį, sausą smėlį. Supykęs uždariau dangtelį. Kas pagaliau iš to, jei būčiau radęs jame savo lemties patvirtinimą? Daug, oi daug kas nebeturėjo jokios reikšmės. *Šaukštas, ana tas, kuris guli ant palangės*, – sakiau sau, – *koks jis nereikalingas ir bevertis daiktas! Arba tu, pagalve, skirta dėti galvai, kokia nereikalinga esi sielai!* Bet... Kaip tik pagalvė tvirčiausiai laikė mane pririšusi prie žemiškojo gyvenimo – ją matydamas aiškiai regėjau Arijaus glamones ir bučinius, jo gundančius žaidimus, ant mano kūno pirštu nupieštus piešinius. Į jos pūką kaip visada panardinau ašarų priplūdusias akis. Visas pyktis Arijui buvo praėjęs, svajoju apie jį, geidžiau jo nuogumo ir jo balso. Kūną užliejus nepaprastai maloniems pojūčiams, net artima mirtis nebeatrodė tokia siaubinga. Neslėpsiu – tuos maloniuosius pojūčius dar pakursčiau delnais ir tam tikru judinimu, kuris – sustok, akimirka žavinga! – trumpam iškėlė mane į palaimos viršūnę. Tačiau paskui siaubas užgriuvo mane su dviguba jėga. Kaip apsaityti jausmą, kuris apėmė mane, kai vėl teko mautis ant kaklo kilpą, kai stovėjau ant stalo krašto vis nesiryždamas šiuo paskutiniu šuoliu iššokti iš gyvenimo. Jaučiausi juokingai: susilamdžiusi, purvina toga, ant smakro besikalantys pirmieji barzdos plaukeliai, liesas, baimės purtomas kūnas – štai tikrasis mano atvaizdas. Gal aš ir mano kančios iš tiesų buvo sugalvotos tam, kad kažkas žiūrėdamas galėtų linksmintis? Galimas dalykas, tačiau kas pasikeistų, jei būtų teisingas kaip tik šis atsakymas? O jeigu kitas? Arba dar kuris nors iš begalės atsakymų? Pagaliau nesvarbu – juk atsakymo teisė duota ne man. Vienintelė ir paskutinė mano pareiga buvo šuolis, turėjau kuo greičiau jam ryžtis, mat jaučiau, kad vėliau nebepajėgsiu to padaryti – ne tik iš baimės, bet ir dėl jėgų stygiaus. Paskutinį sykį žiūrėjau į kambarį, į tvarkingai susta-

tytus baldus. Paskui vėl prisiminiau Arijaus dovanotą dėžutę su smėliu. Kažkodėl panūdau dar sykį į ją pažvelgti... Permečiau akimis lentynas, tačiau dėžutės ten nebuvo – matyt, supykęs padėjau ją į kokią neiprastą vietą. Visgi turėjau ją matyti. Be jos atsisveikinimas su pasauliu būtų buvęs kažkoks neteisingas. Pasilenkiau, kad geriau matyčiau apatines lentynas ir.....slydau.....

15. Kokia nesėkmė! Dabar, kai žiūriu į save iš didelio atstumo, esu tikras, kad bet koks bandymas ką nors nuveikti (nesvarbu, ar tai noras pasižymėti karo žygyje, ar paprasčiausias mėginimas slapčia paversti bičiulio žmoną) negali būti sėkmingas, jeigu užmojis kyla ne iš žmoguje tūnančios paskirties. Tai ji, nelaboji, sugebėjo apmulkinti net pačią mirtį! Jos valia likau gyvas! Tik šįsyk ji veikė keistu, nėmaž man nepažįstamu būdu. Kas gi kitas, jei ne paskirtis, pasiuntė pas mane Ariją kaip tik tą akimirką, kai pakibau ant žudikės virvės? Vadinasi, kažkam dar buvau reikalingas! Be jokių minčių stebėjau, kaip mano gelbėtojas (dievaži, tikrai nebetikėjau, kad kada nors galėsiu pavadinti Ariją gelbėtoju!) ramiai skiedžia vyną, kaip pila jį į taurę ir deda man prie lūpų. Man atsigėrus, taurę su gėrimo likučiais jis pastatė greta lovos, į kurią buvau paguldytas, ir neprataręs nė žodžio išėjo. Beliko tik spėlioti, kokia būtinybė privertė pranašą gelbėti mano gyvybę – gelbėti taip sėkmingai, kad jau po pusvalandžio atgavęs sąmonę jaučiausi visai neblogai. Vėl panūdęs gerti ruošiausi tiesti ranką taurės link, tačiau... O rūstusis Dieve! Mano rankos! Tik dabar supratau, kad įvyko baisus, galbūt nepataisomas dalykas – jos neklausė mano įsakymų! Ką tad galėjau kaltinti? Pirmiausia į galvą šovė mintis, kad Dievas nubaudė mane už geismų kurstymą mirties akivaizdoje, bet kuo toliau, tuo mažiau tikėjau šia prielaida. Spėjau, kad dėl negalios kalčiausias buvo didelis išgąstis, kuris, jei tik žmonių pasakojimuose yra kiek teisybės, ne vienam šauniam vyrui atėmė kojas, rankas ar net visą kūną, mat negalėjau nesutikti, jog tai, ką neseniai patyriau, – būtent akistata

su mirtimi, – buvo visų klaikiausias dalykas mano gyvenime. Bet kas toliau? Nejudrios rankos atėmė iš manęs galimybę užsidirbti pinigų – jomis iki šiol gan sėkmingai naudojausi gamindamas ir pardavinėdamas figūrėles. Negana to, įtariau, kad po šitos nelaimės motina suvis išvarys mane iš namų, o tai man – bebalsiui ir berankiui – prilygo lėtai, kankinančiai mirčiai. Bet aš juk nenorėjau mirti! Nenorėjau netgi tada, kai savo valia siekiau jos! Dabar, neturėdamas rankų, nebūčiau galėjęs net pasidaryti galo! Ak! Kiek sykių per pirmąsias dienas aš bandžiau save apgauti! Priėjęs prie kokio nors daikto, atsistodavau arba pasilenkdavau taip, kad delnai liestųsi prie jo, atrodė, tas prisilietimas akimirksniu grąžins pirštams jėgą ir jautrumą, ir aš vėl galėsiu jį pakelti, pastumti arba apversti... Nesyk sapnavau, kad liečiu paviršius, tuomet atsibusdavau taip aiškiai įsivaizduodamas kiekvieną daiktą įlinkį ar įdubą, kad trumpą akimirksnį patikėdavau esąs sveikas. Deja, gydytojas (priešingai mano būgštavimams, motina ne tik neišmetė manęs iš namų, bet ir parūpino vaistų) tvirtino, kad jei aš ir galėsiu vėl judinti rankas, šis gebėjimas gali grįžti labai pamažu. Beliko tik laukti ir liūdėti. Neblogai tik, kad negalia bent trumpam nurungė mintis apie mylimąjį – pasitaikė net tokių valandų, kai sugėbėdavau galvoti apie jį be širdperšos. Pasvarstydavau, kas būtų, jei mudviejų meilė būtų išgyvenusi ligi šiol – juk dabar nebūčiau galėjęs jo nei apkabinti, nei paglostyti. Kaip bejėgiškai būčiau turėjęs jaustis kaitinamas Arijaus glamonių, tačiau negalėdamas į jas atsakyti kitaip, nei lūpomis. Tiesa, dar širdimi, bet ta pasalūnė, ta slapukė juk negalėjo išlįsti iš savo buveinės ir švelniai nuslįsti draugo kūnu! Ne, ne, dievai ir žmonės, man reikėjo rankų!

16. Ar švelniai jį glostė Julija? Ar jos glamonės tikrai buvo saldesnės už manąsias? Neieškojau į šiuos klausimus atsakymo, neturėjau tam jėgų. Stebėjau tik, kad laiškas, kurį įteikiau Julijai, vis dar nedavė jokių rezultatų. Aha, jaučiu, kaip įtempiate ausis, kaip iš smalsumo sublizga jūsų akys. Viską suprantu.

Jūs, mano lemties skaitytojai, turite teisę prabilti tokiais žodžiais: *Klas-tūne Servijau! Jei tik mūsų akys neapgauna, tu jau nesyk mini kažkokį laišką, kurį per Juliją perdavei Ariui. Ar nemanai, kad tavo pasakojimas bus nebaigtas, jei neatskleisi mums, žingeidiesiems, to laiško turinio?* – Mielai atskleisčiau, – atsakyčiau, – *bet (atleiskite man, smalsuoliai!) negaliu.* Paklauskite, kodėl? Nesunku atsakyti, nors nutylėjamą lemia bent kelios priežastys – juk neapkaltinsite manęs melu, jei pasakysiu, kad gerai neatsimenu, ką rašiau? Kas išdrįstų teigti parai-džiui atsimenąs savo laiškus, ypač tuos, kurie gimė ne sąmonės buvei-nėje – prote, o didžiausiose kančiose ir neviltyje? Pagaliau, ką darysite, jei pasakysiu, kad rašiau labiau jausmu nei rašalu? Nejaugi esate įsitiki-nę, kad pats jausmas turi kokį nors kitokį turinį negu begalinis mylimo-jo troškimas? Kokio tad atsakymo reikalaujate? Be to, pasakysiu atvi-rai – man gėda. Tik gėda ne jausmo stiprumo, o savo silpnumo, kuris atleido jausmo vadeles ir leido jam nevaržomam siautėti tiek manyje, tiek ir popieriuje. *Bet kaip čia išeina, Servijau, – vėl sakysite, – tu tvir-tini, kad tau gėda, nors vos prieš valandėlę įrodinėjai, kad to laiško visai neatsimeni? Ar tik ne meluoji?* Sutinku. Laikykite mane melagiu, juo labiau kad pats nesu įsitikinęs, ar tikrai sakau teisybę. Tik maldauju vieno – priekaištaukite ne man, o tai esybei, kuri kur kas labiau nei aš nusipelnė jūsų priekaištų ir paniekos, nes tik jai vienai priklauso teisė į mano rankas ir mintis... Jai! Mano paskirčiai!

17. Ir vėl! Vėl ji parodė savo galią!

Vieną rytą atsitiktinai eidamas pro Tulijų namus išgirdau garsias rau-das ir dejonas. Stabtelėjau, nes pasidarė įdomu sužinoti, kas atsitiko. Apsidairęs, ar niekas manęs nemato, atsargiai prisiartinau prie lango ir pažvelgiau pro kraštelį į vidų. O Viešpatie Dieve! Ne, tai negalėjo būti tiesa! Vidury kambario ant išskleisto audeklo gulėjo Julija... Bu-vo negyva... Ties guoliu palinkusi vergė rūpestingai gramdė ir plovė nuo nelaimingosios kūno sudžiūvusį kraują... Artimieji raudodami vaikė nuo mirusiosios muses...

Iš siaubo vos nepraradau sąmonės. Ėmiau bėgti. Nežinau, kur bėgau, kas kurstė mano pėdas pasukti kaip tik į tą pusę, tačiau netrukus atsidūriau alyvmedžių giraitėje. Atsisėdau, juoba kad vieta pasirodė pažįstama. Taip, čia mano jau buvo lankytasi. Čia Arijus kitados klausė manęs, kiek užtektų alyvuogių gaidžiui pasisotinti. Taip seniai tarti žodžiai! Anuomet jie daugių daugiausia rodė mano naivumą ir vaikiškumą, tačiau dabar kaip niekad gerai supratau to klausimo prasmę. Tik ar galėjo atsitikti taip, kad dėl Julijos savižudybės (buvau tikras, kad tai – savižudybė) kaltas mano laiškas? Pabandžiau mintyse sudėlioti galimą įvykių eigą, bet nė vienas šios istorijos vingis man neatrodė vertas mirties. Ne, to negalėjo būti! Turėjau teisę jaustis nekaltas, nors neneigsiu – naudotis ta teise neturėjau jėgų. Taip įpratau būti nusikaltėliu! Gailėjauisi to, ko tikriausiai nepadariau! Pasėdėjus ir apgalvojus padėtį pasidarė lengviau. Labiausiai kėlė nerimą žmonių liežuviai, kurie, kaip žinojau iš patirties, tokiais atvejais nelinkę snausti. *Bet kas man iš to, – galvojau, – jei eilinį sykį mane kaltins žmogžudyste arba bendrininkavimu? Mano paskirtis tokia galinga, kad atrems bet kokią puolimą ir suvers bėdą kitam.* Bet kam? Negalėjau apie tai spręsti, kadangi beveik nieko nepažinojau iš Tulių aplinkos, o kitos aplinkos vargu ar galėjo būti kuo nors dėtos. Tai gal Dievas ištraukė mane iš kilpos, kad gėdingai pražūčiau kitoje vietoje ir kitu metu? Nedrįsau atmesti šios prielaidos, kadangi nuojauta, skirtingai nei protas, kuždėjo atsitiksiant kažką labai labai negra. Ėjau namo iš lėto, stebėdamas, kaip maskatuoja jėgos netekusios rankos. Ak, su koku malonumu būčiau pakėlęs nuo žemės niekam nereikalingą šaką arba nusiskynęs alyvuogę! Deja, nė to man nebuvo leista! Kai pakeliui vaikai pradėjo mėtyti į mane kiaušinio dydžio akmenimis, turėjau it kiškis sprukti nuo jų kuo toliau, kad prie visų mano nelaimių neprisidėtų kūno negalės. Matyt, jiems buvo smagu, jie turėjo puikų žaislą – mane. Aš – nevykėlis ir luošys – kažkam dar teikiau džiugesį! Ta mintis truputėlį sujaudino, tačiau anaipol nepaskatino sustoti. *Gaidys! Gaidys!* – šaukė jie pavymui. – *Užmušk*

gaidį! Ruošk puotą! Tik pamatęs, kad vaikų aplinkui nebėra, sulėtinau žingsnį, mat namus pasiekti norėjau sutemus – taip tikėjau išvengti įtarių žvilgsnių bei pašaipų ir atitolinti tą akimirką, kai akis į akį teks stoti su gandu.

Beje, užmiršau pasakyti – pasiėmiau vieną į mane lėkusį, tačiau prazvimbusį pro šalį akmenį – kaip suvenyrą.

18. *Arijus nužudė savo sužadėtinę Juliją, – pranešė man nepažįstamas žmogus. Suvirpėjau. O kas tas Arijus? – paklausiau tikėdamasis, kad tai padarė koks nors kitas Arijus, ne manasis. Žmogus staiga pradėjo juoktis. Tavo žmona, – atsakė ir nuėjo. Buvau sukrėstas. Ne dėl įžeidimo, ne... Prie įžeidimų jau seniai buvau pratęs, jie nebejaudino. Galvojau apie visą šią istoriją – kuo toliau, tuo mažiau ją supratau. Kas iš tikrųjų buvo kaltas? Arijus? Negali būti. Aš? Skamba patraukliai, bet nėra pagrindo. Pati Julija? Irgi nelabai tikėtina. Julijos tėvai? Pašaliniai žmonės? Liga, kuri širdyje palieka peilio ašmenis? Dievo planas? Apie tai neverta nė kalbėti. Bet kas tada? Negalėjau pasakyti. Bergždžios mintys mano galvoje dalijosi vietą su siaubu. Kas bus Arijui? Jeigu žmonės iš tiesų patikėjo, kad jis – žudikas, pranašui grėsė teismo vardu prisidengusi mirtis arba kalėjimas. Tarsi ir galėjau džiaugtis – mano keršto troškimas buvo pasotintas net nesusitepus rankų, tačiau... Ar kas mane pasmerkty, jei pasakychiau, kad tąsyk būčiau sutikęs tūkstantį kartų būti Arijaus išduotas už tai, kad tik jį paliktų kaltės šmėkla? Mano baimės dar kurstė ir tai, kad nežinojau apie jį nieko tikra. Kaip tik dėl to nusprendžiau kol kas negrįžti namo ir patraukiau tiesiai į forumą. Čia pasiklausęs žmonių kalbų sužinojau keletą svarbių dalykų: pirma, niekas nemini mano vardo, taigi galėjau lengviau atsikvėpti. Antra, nugirdau pasakojimą, kuris mane labai sujaudino: tolimas Julijos giminaitis Kvintas Tulijus tvirtino, jog prieš pat mirtį Julija skaitė kažkokį laišką, kurį vėliau bandė sudeginti. Tą laišką, jis sakė neabejojęs, parašė pats Arijus. Esą tuo laišku Arijus šantažavo Juliją reikalau-*

damas pavogti ir atiduoti jam Tulijų šeimos brangenybes, taip pat nužudyti Decimą Tulijų Vyresnįjį, Julijos tėvą, kuris prieš kelerius metus dalyvavo teismo procese prieš Petronijų ir Klaudijų ir, galimas daiktas, dėl to pateko į Arijaus nemalonę. Pasak Kvinto, dėl savo prigimtinio dorumo ir taurumo Julija nė nemanė vykdyti tokių baisių reikalavimų, todėl ir buvo pasalūniškai nužudyta – Arijus neva bijojo, kad nepavykę jo planai neiškiltų į viešumą. Štai koks šlykštus ir niekingas melas ėjo iš lūpų į lūpas! Arijaus kaltės įrodymais buvo pasitelkti ir jo nepritekliai, jie, žmonių nuomone, galėjo paskatinti pranašą ryžtis tokiam baisiam nusikaltimui. Pro gandonesių akis neprasprūdo ir tai, kad per trumpą laiką Julija padovanojo Ariui nemaža vertingų daiktų: auksinį trikojį, brangenybėmis puoštą vežimą, perlų vėrinį bei deimantinius žaidimo kaulelius. Visas šias gėrybes, anot Tulijų, Arijus perpardavė už perpus mažesnę kainą ir išleido asmeniniams reikalsams. Taip pat išsiaiškinau, kad prieš kelias valandas mano bičiulis buvo sučiuptas ir uždarytas į daboklę laukti teismo. Vieni žmonės jo gailėjosi, kiti – smerkė, tretieji – plūdosi, nors taip pat gailėjosi ir taip pat smerkė, dar kiti... Nuomonių būta pačių įvairiausių, tačiau niekas, atrodo, neabejojo, kad Arijus kaltas ir nusipelnė bausmės.

19. O aš? Nebeturėjau jokios abejonės, kad ir ši tragedija yra ne kas kita, kaip mano paskirties siautėjimas. Koks gi tat galėjo būti laiškas, jei ne manasis? Teiginį, kad Arijus galėjo reikalauti Tulijų šeimos brangenybių, atmečiau net nesvarstęs – nieku gyvu taip negalėjo atsitikti. Stebėjausi tik, kaip net gerai Arijų pažįstantys žmonės gali patikėti tokiu begėdišku melu. Be to (o tai mane labiausiai guodė), atrodo, nebuvo jokių įrodymų – mano laiškas, net jei ir išliko sveikas, neturėjo nieko bendra nei su grasinimais, nei su brangenybėmis. Taip pat aiškiai prisimenu, kad užrašiau savo vardą ir nurodžiau gavėją, todėl net didžiausiam iškaltos meistrui sunku būtų buvę kaip nors jį susieti su Julija ir jos mirtimi. Vis dėlto turiu prisipažinti, labiausiai bijojau, kad tasai laiškas nebūtų viešai

perskaitytas, ir visai ne dėl to, kad galėjo kaip nors pakenkti (padėti, deja, taip pat negalėjo!) Ariui, – tiesiog labai nenorėjau dar sykį atkreipti į save dėmesio. Eidamas iš forumo namo pravirkau. Bjaurus, nepakenčiamas likimas! Nebeturėjau jėgų net kentėti, buvau viskam abejingas. Palaukite, kiek jau žmonių per mane padėjo galvas? Pirmiausia Petronijus su Klaudijumi, paskui – senasis gerasis Varonas ir mano dėdė, dar vėliau – Julija, o galiausiai... Nejaugi ir šįsyk lemtis nejuokauja ir sėkmingai užbaigs tai, ką pradėjusi? Ar ir vėl nužudysiu nežudęs? Brrr, kokios šleikščios yra mirtys. Vakare peiliu (neužmirškite, kad įnagi turėjau laikyti dantimis!) išbrėžiau ant medinės palangės tiek brūkšnelių, kiek žmonių buvau skolingas gyvenimus, ir ties kiekvienu brūkšneliu pažymėjau aukos vardą. Tik nepamanykite, kad tai dariau bijodamas užmiršti jų skaičių – juos būčiau galėjęs išvardyti net naktį pažadintas iš miego, – tiesiog tokiu būdu norėjau sau įrodyti, kad prisimenu juos, gailiuosi jų, lenkiuosi jiems. Ar ne laikas bręžti brūkšnelį Ariui? Ne, jokių būdu! Aš dar laukiau stebuklo, tikėjau, kad bent šį sykį paskirtis paklausys mano maldavimų ir atsitrauks. Nepaisant to, seniai įtikėjau, kad mirtį, panašiai kaip paveikslą arba skulptūrą, galima sukurti – lengvą, sunkią, keistą, gražią, juokingą, liūdną, greitą, lėtą, skausmingą arba net malonią. Buvau patyręs *Creator Mortis*, todėl negalėjau nesutikti ir su tuo, kad mirtis, užuot viską griovusi, kartais pati šį tą sukuria: pavyzdžiui, truputį gailėjausi savo dėdės, kurio, jam gyvam esant, nekenčiau labiau už visą pasaulį. Aš jau nekalbu apie Arių, kuriam, vos tik virš jo pakibo mirties grėsmė, būčiau dovanojęs net pačias baisiausias kaltes. Vėl pravirkau. Ašaros varvėjo į griovelius ir gėrėsi į šviežiai išgremžtą medį. Ne, netikėjau, kad teismas gali išspręsti bylą Arijaus naudai, per daug jis turėjo priešių, kad draugai galėtų juos nusverti. Ak, liudininke palangė! Netrukus turėsi dar vieną raukšlę! *Koks siaubingas, nepakenčiamas likimas!* – kartoju vienas sau ir nuo to dar smarkiau plūdau ašaromis. Visa laimė, kad sunkūs šios dienos išgyvenimai mane taip nualsino, jog nė nepajutau, kaip sėdėdamas užsnūdau. Sapnavau, kad

tamsiame kelyje mane užpuolė plėšikai. Pirmiausia pamaniau, kad jiems rūpi mano gabenami pinigai, tačiau į maišus su brangenybėmis plėšikai nekreipė jokio dėmesio – sučiupo mane, surišo virvėmis ir, palikę gulėti visą mantą, ėmė kažkur mane nešti. Dabar nebeatsimenu, kaip nuo jų pasprukau, bet tiksliai žinau, kad didžiąją sapno dalį bėgau visai nepažįstamomis vietomis, broviausi per brūzgynus, klampojau pelkėmis. Netekęs jėgų staiga pamačiau priešais save aukštą kalną, į kurį vedė siauras, vos matomas takelis. Ėmiau juo kopti ir nepaprastai greitai pasiekiau viršūnę, kurioje, o stebukle, sėdėjo mano bičiulis Arijus ir vienas sau žarstė ant akmens kaulelius. Jis pasveikino mane, pabučiavo į lūpas ir prabilo tokiais žodžiais: *Mielasis Servijau! Pamiršk baimę ir atsipusk! Plėšikai, kurie tave vijosi, yra akli, todėl niekada neras kelio į šį kalną. Be to, tie niekšai norėjo sučiupti ne tave, o mane, tačiau dėl savo aklumo, taip pat dėl to, kad mudu esame Viena, jie nesugebėjo mūsų atskirti. Tad nebesirūpinkime ir kartu pažaiskime kauleliais!* Negaliu pasakyti, ką jis kalbėjo toliau, kadangi tą akimirką nubudau. Buvau priblokštas. Neturėjau nė menkiausios abejonės – sapnas yra pranašingas. Arijus per sapną pranešė man, kad nesijaudinčiau dėl jo likimo? Tikėjau tuo ir džiaugiausi, nors pranašo sapne pasakyti žodžiai kėlė nemaža dvejonių. Kas tie akli plėšikai? Kodėl mudu esame kažkas Viena? Ką reiškia Arijaus siūlymas pažaisti kauleliais? Pagaliau kaip išaiškinti tai, jog aš gabenau kažkokias brangenybes? Neturėjau atsakymų, bet vyliausi, kad artima ateitis tai atskleis aiškiau nei bet kokie spėliojimai.

20. Rytą linksmai nusiteikęs išėjau į miestą pasivaikščioti ir pasiklausyti žmonių kalbų, mat širdyje vyliausi, kad per naktį Arijaus reikalai pakrypo į gera. Bet – o siaube! – iš tikrųjų viskas buvo dar blogiau. Arijaus draugas Markas, kurį kitados įtariau pramanų apie mane skleidimu, pranešė, kad atsirado laiškas, kurį Arijus neva parašė Julijai, reikalaudamas Tulijų šeimos bran-

genybių! Markas atrodė priblokštas ir nusiminęs, būčiau galėjęs prisiekti, kad praleido bemiegę naktį – tokiuose dalykuose buvau prityręs. Apsakęs reikalus, Markas susiruošė eiti, bet aš jį sulaikiau ir ženklų parodžiau, kad norėčiau sužinoti šį tą daugiau. Tada jis papasakojo, jog laišką rado Julijos tėvas Decimas ir šįryt su savo sūnumis pateikė teismui kaltinimus Ariui už šantažą, žmogžudystę ir vagiliavimą, ir pareikalavo skirti jam mirties bausmę bei konfiskuoti visą turtą. Tai pasakodamas Markas pravirko. Pravirkau ir aš – nemokėjau sausomis akimis klausyti tokių baisių dalykų, juo labiau kad šios žinios griovė mano pasitikėjimą naktį susapnuotu sapnu. Nejaugi suteikiau sau apgaulingą viltį? Gal, kaip mano gyvenime įprasta, gėris netrukus taps didžiausiu blogiu? Mielai būčiau ilgėliau pabuvęs su Marku, tačiau šis išsisuko sakydamas, kad skuba į kalėjimą pas Arių – esą vėliau prižiūrėtojai jo gali nebeįleisti. Markui nuskubėjus, man pasidarė silpna. Atsisėdau ant pakelės akmens ir susigūžiau; jaučiausi per menkas prieš mus (turiu galvoje save ir Arių) užgriuvusią bėdą. Tuo metu kažkoks neregys eidamas pro šalį balsu prašė išmaldos. Žiūrėjau į jį ir... Staiga viskas paaiškėjo! Decimas Tulijus Vyresnysis buvo beveik aklas, jį visur lydėdavo kas nors iš šeimos narių! Tad štai ką man sakė tasai sapnas! Neslėpsiu, tą akimirką pasijutau laimingiausias žmogus pasaulyje, blogos mintys išsisklaidė lyg dūmas. Gyvulytu, – mintyse sakiau nekenčiamajam Decimui, – *ar esi toks apakęs, kad nematai nė savo kvailumo, kuris dėl jo nepaprasto masto taip lengvai įžiūrimas kitiems? Nejaugi, neregys, ketini nugalėti tą*, – kartočiau, – *kuris puikiai mato ne tik daiktus, bet ir likimus?* Gerą mano nuotaiką kurstė ir tai, kad Arijus ne kam kitam, o būtent man perdavė šią žinią per sapną – vyliausi, kad (žinoma, jei tik viskas baigsis laimingai) ateityje mūsų santykiai gali atgimti ir sužydėti gražiausiais žiedais. Šios minties raginamas, apsisprendžiau artimiausiu metu aplankyti jį kalėjime, nors vien pagalvojus apie galimą susitikimą mane ėmė baimė. Tą pačią dieną išsiaiškinau, kad į kalėjimą, išskyrus teisėjus ir valdžios pareigūnus, lankytojai neįleidžiami. Visgi kalėjimo

prižiūrėtojas man pažadėjo, kad kitos dienos rytmetį būsiu įleistas, jei tik, žinoma, įduosiu jam tam tikrą skaičių monetų. Labai apsidžiaugiau, nors pinigų visai neturėjau. Užtat turėjau galimybę tokią sumą pasiskolinti! Bet iš ko? Mintyse perkračiau visus pažįstamus (draugų, žinia, nebeturėjau), tačiau neradau tarp jų nė vieno, į kurį drįsčiau kreiptis su tokiu įžūliu prašymu. Po ilgų svarstymų nutariau, kad visų geriausia motinos vardu kreiptis į Tulijus, nors ir jaučiau šį planą esant labai pavojingą – Tulijai juk negalėjo nežinoti, kad mano motina pati turi nemažai santaupų po stagnacijų bylos. Tačiau vidinis balsas man sakė, jog šią beprotybę lydės sėkmė. Taip ir atsitiko! Netrukus turėjau reikiamą sumą, nors Decimas Tulijus Vyresnysis, į kurį kreipiausi su šiuo įžūliu prašymu, atrodė labai nustebęs. Galėjau džiaugtis, tačiau artėjant apsilankymo kalėjime valandai mano baimė patrigubėjo. Ką aš pasakysiu Ariui? Kad tikiu jo nekaltumu ir trokštu išlaisvinimo? Kad mylėjau jį net tada, kai slapčia linkėjau nemalonumų? Kad tinkamai nesupratau, ką man sapne sakė jo pavidalas? Ak, kokie niekai! Eidamas į kalėjimą ieškojau ženklų, kurie patvirtintų arba paneigtų mano apsisprendimą. *Jei įspirsiu akmenuką į aną duobutę, – tikinau save, – tuomet Dievas man liepia eiti.* Akmuo įkrito tiksliai į vidurį. Bet to buvo negana: *Servijau, – vėl sakiau, – dabar užsimerk ir eik, ir jei nueisi neišklydęs iš kelio nuo šito iki ano medžio, tai bus tikras ženklas, kad tau reikia eiti pas Arijų.* Pasirodo, mano eita pačiu viduriu! Kaip tad galėjau priešintis likimui?

21. Negaliu pasakyti, kaip atsidūriau Arijaus vienutėje. Menu tik, kaip kruopščiai prižiūrėtojas skaičiavo pinigus ir kaip garsiai žvangėjo atrakinamos kalėjimo durys. Tiesa, dar įsiminiau, kiek lauke mačiau sargybinių – jų buvo trejetas. Iš baimės kartojau šį skaičių, tarsi bijodamas pamiršti: trys, trys, trys, trys, trys, trys, trys... Atsipeikėjau tik atsidūręs Arijaus buveinėje. O, klastingoji lemtie! Pranašas miegojo! Iškart supratau, kad jokių būdu neišdrįsiu jo pažadinti, ir nuo to staiga pasidarė ramiau. Žiūrėjau į

bičiulį – jis gulėjo ant šono, truputėlį parietęs kojas, kad šios nesvirtų per trumpo gulto kraštą. Veidas buvo ramus, net truputį linksmas, ir nė iš tolo nepriminė veido žmogaus, kuriam pateikti tokie baisūs kaltinimai. Staiga suvirpėjau iš nuostabos! Ant stalelio palei lovą gulėjo kauleliai – lygiai tokie, kokius regėjau aną naktį sapne! Ar tai buvo ženklas, ar atsitiktinumas? Jei ženklas, tai kaip turėjau jį suprasti? Juk sapne regėta vizija turbūt nenorėjo man pasakyti, kad atėjęs į kalėjimą aplankyti Arijaus rasiu ant stalo gulinčius kaulelius? Apžiūrėjau juos iš arti, bet nepastebėjau nieko, kas liudytų juos esant pranašingus. Paprasti moliniai kauleliai. Vis dėlto jie kaustė mano dėmesį, nebyliai reikalavo juos paliesti, pastumti, gėrėtis. Staiga pats sau netikėtai pagalvojau, kad, *jei mudviejų santykiai su Arijumi būtų tęsęsi, jis būtų man kaulelius padovanojęs*. Kokia keista mintis! Aki-mirksniu susigėdau savo naivumo, tačiau nesilioviau galvoti apie tai. O jeigu... Ši mintis nutvilkė mane tarsi karštas vanduo... Jeigu išeidamas pasiimčiau tuos kaulelius su savimi? Ką pagalvotų atsibudęs Arijus? Kaip pagaliau jausčiausi aš pats, žinodamas, kad išsinešiau man nepriklausantį daiktą? Aš nežinojau. Neieškojau jokių atsakymų – noras turėti kaulelius buvo toks stiprus, kad negalvodamas pasilenkiau ir lūpomis susistūmiau juos į burną. Atsimenu, kaip išbėgau iš vienutės krečiamas baimės ir jaudulio, kaip maldavau Dievo, kad prižiūrėtojas greičiau atrakintų kalėjimo vartus ir išleistų mane, kaip sargybiniai man pavymui siuntė šlykščius įžeidimus... Sulėtinau žingsnį tik išėjęs už miesto sienos. Tiesą sakant, nebeturėjau jėgų kur nors eiti, todėl, netoliese išvydęs jaukią laukymę, atsisėdau. Išspjoviau seilėtus kaulelius ant smėlio; vis dėlto burnoje liko molio ir kažkokios nepažįstamos medžiagos skonis – nuo jo mane truputį pykino. Šlykštėjausi ir savimi – ne tik ilgiau nepabuvau pas Arijų, bet ir sėkmingai apsivogiau! Juo labiau kad visai nežinojau, kam man jų prireikė, ką su jais veiksiu. Nūn jie gulėjo smėlyje aplipę dulkėmis ir buvo panašūs... Ak, į ką gi jie, mano menkystės liudytojai, buvo panašūs? Nesumeluosiu, jei pasakysiu, kad į avių spiras arba miegančius vabalus.

Dabar jie man buvo atgrasūs, sukau akis į šalį norėdama žūt būt išvengti šios nebylios akistatos. Mąščiau apie savo gyvenimą: tiek daug dalykų jame priklausė ne nuo manęs arba beveik ne nuo manęs, kad jaučiausi žiūrįs keistą teatro spektaklį, kurio pabaiga man rūpi tik tiek, kiek ir kiekvienam kitam žiūrovui. Svarsčiau, kas laukia manęs šį vakarą, rytoj, po metų... Atrodo, buvau visai praradęs laiko nuovoką ir tik pajutęs, jog temsta, atsistočiau, susidėjau kaulelius atgal į burną ir patraukiau namo, nors puikiai žinojau, kad tarp sienų jausiuosi dar nykiaus. Džiugino tik faktas, kad aplankiau Arijų už didžiausių jo priešų Tulijų pinigų – neabejojau, kad atskleista tiesa būtų juos siaubingai įžeidusi. Vis dėlto troškau, kad mano klaida niekada neiškiltų į paviršių, arba iškiltų gerokai vėliau, kai garsioji byla jau bus nugrimzdusi į užmarštį. Taip begalvodamas priėjau namus; tikėjausi, motina jau bus nuėjusi miegoti ir aš nepastebėtas prasmukšiu į savo kambarį. Deja! Jau iš tolo pamačiau už lango spindinčią lempelę ir pašiurpau – kas bus, jei motina sužinojo, kad jos vardu skolinau pinigų? Nors ir kaip stengiausi išlikti ramus, pradėjau virpėti, mat neabejojau, kad, motinai sužinojus tiesą, neišvengsiu skaudžių smūgių. Tačiau aš bijojau ne smūgių, buvau labiau įpratęs prie kitoniškų – likimo – smūgių. Labiausiai gąsdino mintis, kad gali tekti aiškintis, kam buvo reikalingi tie pinigai – juk negalėjau pasakyti, kad jais papirkau kalėjimo prižiūrėtoją ir aplankiau Arijų. Tiesos turėjau vengti dar ir dėl to, kad vėliau nereikėtų perpus su pranašu dalytis žmonių neapykanta – neabejojau, tokiu atveju būtų prisiminti visi seni nuotyčiai, kurie ne tik nepadėtų Arijui, bet galbūt ir mane pasodintų į kaltinamųjų suolą. Taigi privalėjau nesiaiškindamas iškęsti man gresiantį smurtą, juoba kad nė vienu atveju nebūčiau išvengęs pylos.

22. Kai parkritau, motina ėmė spardyti mane, spjaudė į veidą. Gulėjau ant žemės ir bandžiau gintis kojomis – neturėtų būti sunku suprasti, kad, nepajėgdamas valdyti rankų, negalėjau rimčiau jai pasipriešinti. Tik kai ji pasilenkė prie

manęs taikydamosi griebti už plaukų, dantimis įsikirtau į jos ranką. Ak, koks kilo klyksmas! Kokį siaubą patyriau, jausdamas ant lūpų motinos kraują! Bet nemanykite, kad bent kiek jos gailėjau, o jei ir gailėjau, tai pirmiausia *motinos* vardo, kuris, pasak žmonių, būna mieliausias kiekvienam vaikui. Tik ne man! Aš stingdavau nuo bet kokio, nebūtinai motinos, kraujo, kadangi jame matydavau ryškų visų mano sukurtų mirčių atvaizdą – tokį pat siaubą būčiau patyręs regėdamas veršiuko, vištos arba kiškio kraują... Galiausiai ji liovėsi mane kankinti ir išėjo. Likau vienas su degančia lempele, kuri vos vos apšvietė kambarį. Tiesą sakant, nežinojau, kuo užsiimti – jaučiausi toks pavargęs, kad jei tik būčiau tikėjęsis užmigti, būčiau ėjęs gulti, tačiau užmigti po tokios dienos beveik nebuvo vilties, todėl net nesikėliau nuo grindų. Paskui prisiminęs susirinkau kaulelius, kuriuos piktai išspjoviau į veidą motinai, taip atsakydamas į savo paties klausimą, ką aš jai jaučiu. Galvojau apie daug dalykų vienu metu – apie motiną, Arijų, savo ateitį, Julijos mirtį, prieš savo valią susimąsčiau net apie politinius įvykius. Tik giedant pirmiesiems gaidžiams mane pagaliau suėmė miegas ir aš vėl – nors tik sapne – grįžau pas savo bičiulį.

23. Rytą sužinojau, kad naktį Arijus pabėgo iš kalėjimo! Neslėpsiu – šiek tiek nusivyliau tokia proceso baigtimi. Tikėjausi ilgo teismo, iš kurio Arijus išeis triumfuodamas, norėjau matyti, kaip žmonės šlovina jo drąsą ir iškaltą, kaip jis lyg imperatorius žengia triumfo eisenoje per savo priešininkų lavonus. O jis ėmė ir pabėgo kaip koks valkata, savo elgesiu tarsi parodydamas, jog yra kaltas, arba, dar blogiau, *jog labai bijo mirties*, – ne, niekada nesitikejau, kad Arijus galėtų šitaip silpnadvasiškai pasielgti. Kuo toliau galvojau, tuo labiau man darėsi neaiškūs jo motyvai. Ausyse jau skambėjo žmonių paskalos, kurios – o tuo buvau tikras – netrukus pasklis po miestą: *Arijus apsišaukėlis ir bailsys! Arijus gyvas, bet pranašas mirė! Arijus kaltas, kaltas, kaltas, kaltas...* Staiga visas nutirpau. O kas, jei būsiu apkaltintas rengęs Arijaus pabėgimą? Juk

prižiūrėtojai, gindami nuosavą kailį, nesunkiai galėjo paliudyti, kad vakar buvau pas jį; tiesa, buvau labai trumpai, tačiau kas gali būti tikras, kad kaip tik apsilankymo trumpumas netaps svarbiausiu mano kaltės įrodymu? Mano paskirtis – bausmės vykdytojas? Dar visai neseniai būčiau apsidžiaugęs tokia lemtimi, bet dabar nenorėjau net galvoti apie mirtį arba kalėjimą, juo labiau kad buvau niekuo dėtas, dar daugiau – ne tik nepadėjau Ariui, bet ir pakenkiau jam: kaip puikiai atsimenate, pavogiau jo kaulėlius. Visgi toks įvykių susidėstymas neatrodė labai tikėtinas, todėl, atslūgęs pirmajai išgąščio bangai, mano mintys vėl nuklydo kitur – labai jau troškau sužinoti Julijos mirties kaltininką. Ak, Julija! Nors ir labai gėda, privalau prisipažinti, kad vienąsyk sapnavau ją visaip mane glamonėjančią ir aistringai bučiuojančią; rytą nubudau visas paraudęs iš gėdos ir geismo. Tik, prašau, nepamanykite, kad kada nors buvau ją įsimylėjęs, galiu užtikrinti – niekada nieko panašaus nejaučiau, nors neneigsiu, tąsyk, kai atsitiktinai pamačiau Juliją negyvą – o lavonas tebuvo vos vos pridengtas, – mano kūne šis tas sukrutėjo. Bet tas krutėjimas buvo visai ne toks, koks imdavo draskyti vien pagalvojus apie Arių – dėl jo tirtėdavo ne tik mano kūnas, bet ir dvasia, jei tik šiuo vardu galima pavadinti kasdienes mintis apie mylimąjį. Galbūt net galėčiau tvirtinti, kad Julija mane sujaudino tiek, kiek kantrybės man pakako įsivaizduoti juodu lovoje – kitaip sakant, ją matydamas tarsi jaučiau Arijaus glamones ir tokiu būdu vogiau iš Julijos malonumo dalį. Taip begalvodamas vėl užsiliepsnojau, tik šįsyk ne vien geismu, bet ir nauja baimė dėl savo ir kitų artimų Arijaus bičiulių ateities – bet kuris iš jų lygiai taip kaip ir aš galėjo būti apkaltintas pabėgimo organizavimu ir pasmerktas, kadangi, neabejojau tuo, kaltųjų bus ieškoma ir, baisu net pagalvoti, rasta. Buvau neramus visą dieną, nors baimė buvo nepastovi – ji tai didėjo, tai slūgo, tai vėl sugrįždavo drebuliu bei šaltu prakaitu, ir, nors dabar negalėčiau tvirtinti, kad kentėjau labai stipriai, į vakarą jaučiausi visai išsekintas. O kur dar naktis, per kurią, dievaži, nesudėjau nė bluosto ir jei tik sykiais išdrįsdavau užmerkti

akis, matydavau tokius aiškius vaizdus, kokius mes nuolat regime sapnuodami. Tačiau jie, skirtingai nei sapnų vaizdai, buvo kur kas ryškesni ir baisesni, kadangi miego nenuraminta sąmonė kiekvieną sykį man skirdavo pasmerktą vaidmenį ir vertė jį išgyventi su tikrovei būdingu siaubu. Tik paryčiais prisiminiau, kad turiu šlaką vyno ir su didžiausiu džiaugsmu ėmiau jį gerti, nors ir nesitikėjau taip apsiraminti – tiesiog nudžiugau išsivadavęs nuo sunkios pareigos gulėti. Staiga mane suėmė juokas. Koks visgi esu kvailas! Kas gi mane, be-rankį ir nevaldantį liežuviu, galėtų apkaltinti kokia nors piktadarybe? Nebent visiškas beprotis! Be to, nereikėtų užmiršti, kad didžiūma mane pažįstančių žmonių tebelaikė mane silpnapročiu ir nesubrendėliu, kuris nieko daugiau nemoka, tik kakariekuoti. Ne, niekas nebūtų radęs nė menkiausio įrodymo, kad prisidėjau prie šios istorijos, ir, be abejonės, būtų buvę teisūs. Taigi apimusia širdimi vėl atsiguliau ir tą pačią akimirką užmigau.

24. Maždaug po savaitės išėjau pa-

sivaikščioti po miestą, kadangi ir oras, ir savijauta tam buvo palankūs. Pusdienį palaipiojęs po kalvas atsidūriau forume, kur tikėjau ne tik paganyti akis, bet ir išgirsti šiokių tokių kalbų. Deja, žmonių buvo kaip niekad mažai, todėl tyliai atsisėdau prie šventyklos kolonos ir ėmiau žaisti iš Arijaus pavogtaisiais kauleliais. Lygus forumo grindinys tam ypač tiko: pirma, kauleliai nenuriedėdavo toli, antra, neapkibdavo smiltimis, kurios – turėkite galvoje, kad kaulelius turėjau žarstyti burna – mane labai erzino. Žaidžiau neilgai, mat po valandėlės pajutau didelę būtinybę nusišlapinti, o šio veiksmo nieku gyvu negalėjau daryti prie žmonių akių, kadangi labiausiai nenorėjau parodyti prašalaičiams, kiek pastangų man reikia tokiam paprastam veiksmui atlikti. Vos išlindęs iš tamtyč susirastų krūmų, pamaciau pro šalį važiuojantį Marką. Jis man iš tolo pamojavo ir ženklų leido suprasti, kad, jei tik noriu, galiu sėstis į jo vežimą. Kadangi jau buvau gerokai pailsęs, labai tuo apsidžiaugiau, todėl nemąstydamas

prisivijau kinkinį ir į jį išokau. Tačiau nepavažiavęs nė šimto žingsnių su siaubu supratau, kad nebeturiu burnoje kaulelių, matyt, palikau juos forume arba skubėdamas į krūmą išbarsčiau kur nors gatvėje. Akimirksniu puoliau iš vežimo ir leidausi atgal į forumą, tikėdamasis ten rasti, ką pametęs, bet, dideliame mano nusivylimui, sėdėjimo vieta buvo tuščia, nieko neradau ir tame kelyje, kuriuo bėgau ieškoti slaptavietės, taip pat ir slaptavietėje. Tapo graudu ir liūdna. kažkas sieloje, o gal ir ji pati, įkyriai tvirtino, kad Dievas – ir pelnytai – sumanė man atkeršyti už vagystę. Tiesa, buvau kaltas, bet ar nepalengvina šios kaltės tai, jog prigimtimi ji buvo artimesnė meilei, o ne nusikaltimui? Turiu omenyje, kad, nepaisant pagirtino pasibaurėjimo savo paties poelgiu, tie kauleliai man laikinai atstojo mylimąjį. O kas gi, jei ne mylimojo pavidalas (net jei jis molinis kaip šįsyk) nešioja savyje pačios meilės dalį, kuri geba sutirpdyti tris kervirčius baisiausio nusikaltimo?

25. Ne! To negalėjo nutikti! Jaučiausi labiau nustebejęs nei išsigandęs, nors dalykas buvo rimtas – žmonės kalbėjo, kad kažkoks Markas Valerijus, pralaimėjęs kaulelių partiją ir dėl to apimtas baisaus pykčio, susėmė juos ir su keiksmiais žėrė į sieną, ir, o dievybe, nuo smūgio nutrupėjęs plonam kaulelių apvalkalui paaiškėjo, jog tai tie patys deimantiniai kauleliai, kurių buvo pasigesta prieš pat Julijos mirtį! Aišku, Markas Valerijus tuoj pat buvo sučiuptas ir surištas, o po miestą vis plačiau ėmė sklisti šnekos, kad Arijus nekaltas. Bet... Ar negalėjo būti, kad tai tie patys kauleliai, kuriuos pavogiau iš Arijaus ir taip neapdairiai palikau forume, kur juos be vargo galėjo rasti tiek Markas Valerijus, tiek kas nors kitas? Tokiu atveju tai jau būtų ne Arijaus nekaltumo, bet jo kaltės tikras įrodymas arba, mažų mažiausia, gandy, neva Julija slapčia jam dovanodavo brangias dovanas, patvirtinimas. Tačiau net kaltintojai, dar visai neseniai tvirtinę, kad turi Arijaus Julijai rašytą grasinantį laišką, prabilo, esą labai galimas daiktas, kad paslaptingojo siuntinio auto-

rius – Markas Valerijus. Prisipažinsiu, buvau visiškai sutrikęs – negalėjau net pasakyti, ar toks įvykių susidėstymas yra gėris ar blogis, nors, žinoma, jau iš anksto truputį džiaugiausi būsimu Arijaus išteisinimu. Bet kas, jei visa tai įvyko per mane, ir mano klaida nekaltam žmogui kainuos gyvybę arba tremtį? Mano tai darbas ar ne – štai ką labiausiai norėjau sužinoti. Ėmiausi net vaikiškų burtų – nuskyniau gėlės žiedą ir ėmiau skabyti žiedlapius: mano – ne mano, mano – ne mano, mano – ne mano... Deja, iš prigimties būdamas paslaptingas, Dievas abu kartus suteikė man skirtingas ištarmes. Ką tad turėjau manyti? Staiga suakmenėjau iš nuostabos. Kaip galėjau būti toks užmaršus, kad neatsiminiau netgi pranašingojo sapno! Arijus tuomet sakė: *Tad nesirūpinkime ir kartu pažaiskime kauleliais!* Juk labai galimas daiktas, kad jis turėjo galvoje kaip tik šią kaulelių istoriją ir užtikrino, kad jam nieko blogo neatsitiks. Bet tokiu atveju šie žodžiai reiškia ir tai, kad į nemalonųjį nuotykį esu įpainiotas ir aš – taip spėti drįsau dėl žodžių *kartu pažaiskime*. Besvarstydamas dar labiau susijaudinau, troškau kuo greičiau išgirsti ką nors nauja ir kartu baiminausi, kad tos naujienos nekirstų man dar vieno smūgio, – jau neblogai pažinojau savo paskirtį ir jos sugebėjimus – negalėjau sau leisti bent kiek nusiraminti. Naktį, kaip jau tapo įprasta, praleidau beveik nemiegojęs, nors ir negalėčiau tvirtinti, kad labai jaudinausi, – tiesiog gulėjau lovoje atmerktomis akimis ir tyrinėjau daiktus, kurių jaukūs siluetai ramino ir teikė jėgų kartkartėmis apsiversti ant pilvo ir nusibraukti į pagalvę tarsi be priežasties ištryškusią ašarą. Ne, meluoju! Dėl ašarų kalti buvo ne dabarties įvykiai, o prisiminimai, jie taip staiga ir netikėtai suvirpindavo širdį, kad nieku gyvu nebegalėdavau susilaikyti neverkęs. Nejaugi drįščiau tvirtinti, kad nenoriu raudoti, kai prisimenu mudviejų su Arijumi poezijos varžytuves? Ak, kaip seniai tai buvo! Menu, tądien Arijus kaip paprastai atėjo pas mane po pietų ir net nepasisveikinęs pareiškė, kad jo galvoje užgimė gera mintis. Aš, aišku, pagalvojau, kad jis sumanė kokį nors naują meilės žaidimą, tačiau pranašas išsitraukė lentelę su rašikliu

ir išrėžė, kad nori su manimi pasivaržyti poetikoje. Aš su džiaugsmu sutikau ir netrukus mudu ėmėmės darbo. O, kaip gerai atsimeriu tuos eilėraščius, ypač tą, kurį parašė Arijus – nežinau, kame slypi jo jėga, tačiau niekad nepajėgiau to kūrinio skaityti ramiai ir nematau, kad dėl to kalta vien mano meilė ir įsitikinimas, – o tuo neabejojau, – jog Arijus rašo apie mane:

Pamirkyk, mažyli, pirštą
Vandenin ir man nupieški
Miestą didelį ir gražų
Ir šventyklų visą šimtą.
Vidury jo – aukso rūmus
Man išbrėžk pirštu ant stalo,
Ir už rūmus dar aukštesnę
Vyno amforą nupieški.

O tuomet, prašau, suvilgyk
Tu aliejumi liežuvį
Ir nupiešk stalus ilgiausius,
Ant stalų – gausingas vaišes.
Ir žmonių didžiulio būrio
Neužmirški čia pripiešti:
Te taures jie pilnas kelia,
Tedainuoja ir tešoka.

O kai baigsi, pabaksnoki
Vynan savąjį daikčiuką
Ir nupiešk man tamsią menę,
Kur užgimsta malonumai:
Kūnų daug nuogų nupieški,
Pavaizduok geismus smarkiausius,
Te paveiksle trykšta syvai
Te srauniais upeliais teka.

O kai šitą darbą baigsi,
Kai paveikslus šiuos nupieši,
Pas mane ateik, gražusis, –
Gardžiu vynu pavaišinsiu,
Išbučiuosiu ir nuprausiu,
O tuomet į minkštą guolį
Mudu pulsime ir saldžiausią
Čia nutversime malonumą.

O tavasis eilėraštis, Servijau? – nekantriai paklausite. Suprantu jūsų smalsumą, bet nejaugi jums neatrodo, kad šis dalykas nereikalauja jokios skubos – ar esate tikri, kad gerai supratote, ką neseniai perskaitėte? Taigi paskaitykite dar kartą, o kol skaitysite, aš pabandyčiau atskleisti savo lėtumo priežastis: pirma, man truputėlį gėda, nors ir nesijaučiu šiuose dalykuose visiškai nemokšas; antra, niekada nesiimu skaityti savo kūrybos be išankstinių paaiškinimų. Pasi-rinkau bemaž tokį patį eilėraščio išdėstymo būdą, kaip ir mano bičiulis, tačiau naudoju visai kitą eilėdarą, kadangi šioji, mano galva, aiškiau atskleidžia mudviejų su Arijumi santykių pobūdį; ligi šiol tebesvarstau, ar nereikėtų sukeisti vietomis pirmojo stulpelio su antruoju, kadangi pastarajame yra užuomina į glamones, o nuo ko, jei ne nuo glamonių turėčiau pradėti šneką apie mylimą žmogų? Taip pat manau, kad paskutiniame stulpelyje galėtų būti pavartotas žodis *mylimasis* arba *meilužis*, kadangi žodis *mielas*, mano nuomone, pernelyg silpnas. Deja, tie du išdavikai žodžiai pasirodė kiek per ilgi, todėl niekaip nesugebėjau jų pritaikyti šiai eilėdarai. Tiek komentarų, dabar klausykite:

Jei žvaigžde šviesia tu, mielas, būtum
Ir danguj toli nuo manęs spindėtum,
Trokščiau aš sparnų, kad per skystą orą
Lėkti galėčiau.

Jei plasnot paukščiu tau lemtis būt lėmus,
Spęsčiau tau pinkles ir grūdais viliočiau,
O sugavęs – ak! – apkabinčiau rankom,
Saldžiai bučiuočiau.

Jeigu brolis man, o brangiausias, būtum,
Negalėčiau, ne, į akis žiūrėti
Abejiems tėvams ir dėl visko smerkčiau
Žiaurų likimą.

Jei tu tėvas man, aš sūnus tau būčiau,
Aštrų durklą sau į krūtinę smeigčiau –
Gėda būtų taip – taip karštai ir smarkiai
Tėvą mylėti.

Bet lemtis gera man kentėt neleido –
Mielas man esi ir kas dieną leidi
Pasidžiaugt tavim, savo karštu kūnu
Meilę parodai.

Ak, kaip skaudu buvo visa tai prisiminti, kokie nuostabūs atrodė anie laikai! Tąsyk ilgai ginčijomės, kieno iš mūsų eilėraštis geresnis – aš sakiau, kad geresnis jo, o Arijus tvirtino, kad manasis, kol galiausiai priėjome išvadą, kad geri abu. Tą vakarą, šnabždant juos tylumoje, mane akimirksnį užliejo anų laikų džiaugsmas, kuris vertė sielą užmiršti mirtį, kaulelius, Marką Valerijų, Juliją, savo motiną, žmonių patyčias – žodžiu, visa, kas neleido jai palaimingai nugrimzti į miegą. Deja, manyje susikaupęs siaubas netrukus privertė grįžti į tikrovę; negana to, piktosios dvasios vėl ėmė tampyti mano kūną – ir šįsyk taip smarkiai, kad, nebegalėdamas joms priešintis, praradau sąmonę.

26. Vos nubudęs sužinojau, kad ankstyvą rytą manęs teiravosi Arijaus bičiulis Klaudijus. Nujausdamas negera, nevalgęs ir nesiprausęs nubėgau pas jį į namus ir iš jo žmonos sužinojau – o rūstybe! – kad Markas Valerijus buvo rastas savo namuose negyvas. Dar daugiau – kad mirtį jam sutvėrė ne kas kitas, o jo paties ranka! Pasirodo, ankstyvą rytmetį kažkoks Filipas užėjo pas Marką Valerijų aptarti nuomos reikalų ir rado užrakintas duris, nors bičiulis iš vakaro dievagojosi būsiąs namie. Įtardamas negerą, Filipas sukėlė ant kojų šeimynykščius, iš kurių, beje, nė vienas taip pat nematė, kad jų ponas būtų kur nors išėjęs, ir su jų pagalba išvertęs duris rado šeimnininką iš togos pasigamintoje kilpoje. Žmona taip pat sakė, kad vargšas buvęs visiškai nuogas, o jo kūnas nutūptas musių ir vabzdžių. Išgirdęs šiuos žodžius, krūptelėjau – nuogumas ir musės man priminė aną rytmetį, kai pro tvoros plyšį išvydau negyvą Juliją, vos vos tepridengtą plona medžiaga, ir giminaičius, vaikančius nuo jos kūno muses. Tik Julijos lavonas man kėlė kažkokį liguistą, geismo pripildytą klaikulį, o kyburiuojantį kilpoje Marką Valerijų galėjau įsivaizduoti palyginti ramiai, nors jo mirtis galutinai atėmė galimybę sužinoti mano vaidmenį šioje istorijoje. Džiugino ir tai, kad bus išteisintas Arijus, – tuo jau sunku būtų buvę abejoti, kadangi dauguma žmonių buvo įsitikinę, jog kaltas Markas Valerijus, be to, kaltas taip labai, kad savanorišką mirtį laikė lengvesniu išbandymu nei būsimą kaltės išpirkimą. Aš gi, turiu prisipažinti, laikiausi visai priešingos nuomonės ir, nors nebuvau visiškai tuo tikras, deimantų istoriją siejau su Arijumi (aišku, aš nemaniau, kad jis juos pavogė), tačiau tai man visai nekludė trokšti jo išteisinimo labiau negu visai didžiulei jo gynėjų bei užtarėjų miniai. Kita vertus, negaliu pasakyti, ar tuomet jo dar geidžiau... Taip, tikriausiai taip, bet tik tiek, kiek geismą dar kurstė netolimos praeities vaizdai. Dabartinis Arijus buvo nuvainikuotas, pažemintas, suniekintas, jis nebeturėjo tos didybės ir žinojimo, kuris mane kitados taip traukė prie jo, ir priminė paprastą, žemų aistrų kamuojamą žmogelį. Ir vis dėlto... Jeigu jis staiga būtų

pabeldęs į mano namų duris šypsodamasis anų dienų šypsena, su dovanėle rankose, ką būčiau daręs? Ak, tai tik kvaila spėlionė, bet nemanau, kad būčiau galėjęs atsispirti pagundai vėl jam atsiduoti, juo labiau, kad, vien pagalvojus apie Arijų, jei ne iš meilės, tai bent iš įpročio mano bybukas sukietėdavo, o tokiais atvejais, kiek man žinoma, visuomet triumfuoja pagunda. Taip besvarstydamas vėl susijaudinau ir prieš savo valią vos neparėjau namo – tik išvydęs tolimoje pažįstamus kontūrus pasukau į šalį ir priguliau pievoje. Įkyrios mintys apie Arijaus sugrįžimą ir toliau nedavė ramybės, norėjau savo išradimą paslėpti žolynuose – namų sienos tokiam reikalui man rodėsi labai nepatikimi sargai. Geismui atlėgus, panūdau nuveikti ką nors prasminga, o kadangi iš galvos vis dar nėjo mintys apie mudviejų su Arijumi poezijos varžytuves, nusprendžiau šį tą parašyti – aišku, „rašyti“ galėjau tik mintyse – Homero stiliumi. Deja, kad ir kaip stengiausi, per gan ilgą laiką gebėjau sugalvoti tik šias nevykusias eilutes:

Kraują raudonąjį aš apdainuoti noriu ir mirtį,
Kilpa veržlioji, ir tau šioj poemoj vietos bus skirta!
Peiliui aštriam ašai parodysiu kelią į širdį,
Verks susigėdus strėlė, kad be darbo gulėjo strėlinėj.
Jai gi ietis pritars ir sugėdinta žodžių manųjų
Lėks pakilus aukštai ir nedorą pervers krūtineį.
Džiūgauti gali nuodai, nes veikti jiems duosiu aš galią,
Jei tik norės, ir ligą galės nevaržomai siautėt.
Kardas daugiau neliūdės, kad jo ašmenys kraujo nematę.....

Daugiau negalėjau sugalvoti nė žodžio. Atsisėdau žolėje. Rūstusis Dieve! Kas galėjo paskatinti mane sukurti tokį paklaikusį eilėrašį? Mane, kuris nekenčia mirties ir ja šlykštisi taip labai, kad net bijo ištarti jos vardą? Paskirtis, mano paskirtis! Tik ji viena tegalėjo priversti mane sudaryti šitokius žodžių derinius, tik jai vienai toks jų sudėstymas galėjo teikti malonumą! Šlykštėjausi savimi. Kaip galėjau

būti toks silpnas, kad nuosava ranka klusniai įvykdžiau visus jos pareidavimus? Neabejojau – jei mano paskirtis būtų buvęs gyvas padaras, tikriausiai dabar visaip tyčiotųsi iš manęs ir, deja, taip elgtųsi visiškai teisėtai. Šlykštus, smerktinas, nepateisinamas silpnumas! Ak, jeigu būčiau galėjęs rašyti ranka ir šis kūrinėlis gulėtų užrašytas popieriuje, su koku malonumu būčiau sudraskęs šį silpnumo ir beprotybės liudytoją! Deja, dabar jis degino smegenis ir nieku gyvu negalėjau jo atsikratyti – kiekviena nauja mintis prasidėdavo arba baigdavosi pasišlykštėtinais mano niekingojo kūrinio žodžiais: *džiūgauti gali nuodai... nedorą pervers krūtinę... kardas daugiau neliūdės...* Apžiūrėjau save. Ir pats buvau pasišlykštėtinas – pro išsipešusią togą mačiau gilų krūtinės duburį ir smarkiai išsikišusius šonkaulius, nevaldomos rankos keistai išsikreipusios gulėjo ant žolės. Aš, toks šlykštus ir menkas, rašau apie žiaurias žudynes, kai pats žūčiau nuo lengvučio arklio spyrio! Ši mintis mane kiek išblaivė. O gal... Gal dėl visko kalta ne paskirtis, o ta keista ramybė, apėmusi mane po žinios apie Marko Valerijaus žūtį, gal tai ji tarsi prislėgusi laikė viduje visą siaubą ir nerimą, leido jam bręsti, kad šis sustiprėjęs aptemdytų mano sąmonę ir suklaidintų mintį? Matyt, abu atsakymai teisingi. Atvirai kalbant, nė netroškau žinoti teisybės, buvau toks išsekęs nuo mąstymo, kad negalėjau net pajudėti. Gulėjau ir žiūrėjau į debesis, kurie pamažu tvenkėsi virš galvos, žadėdami smarkią liūtį. Jei norėjau išlikti sausas, turėjau skubėti namo, bet tuomet man tai nebuvo svarbu, niekas nebebuvo svarbu, ak, niekas...

27. Kaip ir tikėjau, Arijus buvo išteisintas, o aš, nors ir nežinojau, ar greitai bičiulį pasieks ši džiugi naujiena, pradėjau jo laukti sugrįžtant. Deja, nebūčiau lažinęsis dėl to, kad jis apskritai grįš – toks garbus žmogus kaip Arijus be vargo galėjo rasti prieglobstį bet kurioje iš daugybės hokitų bendruomenių. Nepaisydamas abejonių ir netikrumo, kiekvieną rytą vos nubūdęs eidavau į miestą, ir nors visada susigalvodavau kokią įtikinamą

dingstį, iš tikrųjų eidavau tik dėl Arijaus. Neretai prieš savo valią imdavau svarstyti, pro kuriuos vartus jis įžengs į miestą, kartais trumpam užsimerkdavau slapta vildamasis, kad atmerkęs akis pamatysiu priešais save besišypsantį meilužį, ir nors nemaž netikėjau tokio žaidimo sėkme, išbandydavau jį bent sykį per dieną. *Naivusis Servijau*, – sakydavau sau, – *juk dar visai neseniai tu buvai įsitikinęs, kad Arijus tau nė kiek nerūpi, ko gi tad jaudiniesi? Kas tau iš to, kad jis atvyks į miestą – jau geriau prašytum Dievo, kad jis niekada čia neįžengtų ir tau nereikėtų dėl jo kentėti!* – *Taip, čia esama teisybės*, – atsakydavau, – *beveik gryna teisybė, tačiau kas gali paneigti, kad melas daug patrauklesnis už teisybę; kas įrodys, jog teisybė apskritai egzistuoja?* Dažnai tokie vidiniai disputai virsdavo ilgomis tragedijomis (arba – komedijomis) ir aš jau imdavau galvoti, ar tik nevertėtų jų perkelti į popierių, tačiau praėjus pirmajam įkarščiui turėdavau pripažinti, kad jie neturi jokio vidinio turinio ir todėl nėra tinkami literatūrai. Tuo pačiu metu atsitiko vienas nuostabus dalykas – kažkurį rytmetį po ilgos nemigos nakties susiruošiau aplankyti Julijos ir Marko Valerijaus kapus. Stebėjau, kodėl nesugalvojau to padaryti anksčiau, – juk šių žmonių mirtys slėgė ir mano sąžinę; apsilankymu tikėjau bent iš dalies išpirkti savo tikrą netikrą kaltę. Kapavietės suradau nesunkiai, kadangi po laidotuvių iš žmonių buvau girdėjęs, kur jos yra. Iš pradžių aplankiau Marko Valerijaus kapą, nors šis buvo pačiame pakraštyje – neslėpsiu, beveik nieko nejaučiau šiam žmogui, todėl prie jo paskutiniojo būsto pabuvau vos kelias minutes ir patraukiau tiesiai prie Julijos kapo. Negaliu pasakyti, neatsimenu, ką jaučiau tą akimirką, kai pamačiau baltame akmenyje iškaltą Krasų pavardę; galbūt širdyje šmėstelėjo kažkas panašaus į gailęstį arba skausmą, galbūt Julija atgijo mano mintyse... Ne, ne mirusioji Julija, o ta, iš sapno, kuri taip saldžiai kitados mane bučiavo ir glamonėjo! Visgi net ir čia, kapinėse, tebegalvojau apie Arijų, vėl troškau jo mažne taip pat, kaip kadaise... Ir dėl to buvo kalta Julija! Vos išgirdęs tą vardą, imdavau tirtėti iš susijaudinimo, šios moters vardas turėjo nepaprastą savybę sukelti man didesnę geismą Arijui nei jis pats! Turėjau pripažin-

ti, kad eidamas į kapines visai neturėjau galvoje kaltės išpirkimo –
ėjau tik norėdamas dar labiau susijaudinti ir tuo susijaudinimu pasi-
mėgauti! Akimirksnį pajutau norą bėgti iš tos vietos, tačiau nesuge-
bėjau nė krustelėti. Kas iš to, kad pabėgsiu? Vis tiek Julijos vardas
buvo iškaltas mano širdyje giliau nei šiame bedvasiame akmenyje,
todėl pabėgimas ničnieko nebūtų pakeitęs. Atsisėdau saulės atokai-
toje ir užsimerkiau. Šiluma truputį ramino ir suteikė jaukumo, bet jis
labai skyrėsi nuo to, kurį retkarčiais pajusdavau savo lovoje; kita ver-
tus, turiu prisipažinti – akyse regėjau kaip tik lovai būdingus jaudi-
nančius meilės vaizdus. Taip sėdėjau ilgai – gal valandą, gal dvi, ir nė
pats nepajutau, kaip užsnūdau.

28. Pabudau nuo smūgio į nuga-
rą. Iškart pašokau manydamas, kad kas nors nori mane apiplėšti ar-
ba nudobti, ir tiesiai priešais save pamačiau Decimą Tulijų Vyresnįjį,
užsimojusį lazda ir pasiruošusį antrąsyk trenkti. Matyt, jis nekentė
manęs dėl to, kad – ak! – kažkada buvau Arijaus bičiulis, na, o Ari-
jaus jis galėjo nekęsti jau vien dėl to, kad buvo įpareigotas sumokėti
jam kompensaciją už teismui pateiktus melagingus kaltinimus. Žing-
telėjau atatupstas, tačiau nugara atsitrenkiau į kapinių tvorą. Ir stai-
ga... Ak, koks nuostabus, nepaprastas, neįtikėtinas dalykas! O didy-
sis Dieve! Vos tik į mane nutaikyta lazda ėmė leisti, mano rankos,
kurios jau daugelį mėnesių nelytėjo ir nepakėlė jokio daikto, sučiu-
po ją ir kartu su Tulijumi bloškė į netoliese augantį kiparisą! Puoliau
bėgti, nors nei Tulijus, nei jo lazda man nebeatrodė verti dėmesio –
aš vėl turėjau rankas, galėjau jas iškelti ir nuleisti, liesti kitus ir save!
Begalėjau tik spėlioti, kodėl Dievas, lig šiol tik baudęs mane už nesa-
mas nuodėmes, staiga teikėsi susimilti ir grąžino tai, ko drįsau tikėtis
tik slapčiausiose svajonėse. Pakeliui į namus liečiau medžių kamie-
nus, krūmus, nardinau rankas į vandenį, žarsčiau smėlį, rinkau nuo
žemės akmenukus, mėčiau juos. Visa tai teikė tokį nepaprastą malo-
numą, atrodė taip nauja, kad apie nieką daugiau negalėjau mąstyti.

Tiesa, rankos vykdė mano pageidavimus kiek sunkiau nei anksčiau, bet tikėjau, kad po kurio laiko viskas susitvarkys. Stebėjau tik, iš kur manyje atsirado tiek jėgų, kad taip šauniai sugebėjau atremti Decimo Tulijaus puolimą, ir kuo toliau galvojau, tuo labiau tikėjau: už suteiktą pagalbą turiu būti dėkingas Dievui. O gal... Ši mintis pervėrė mane tarsi strėlė... O jeigu visas šis nuotykis tėra eilinė mano paskirties klasta, ir Tulijus apkaltins mane už puolimu arba apiplėšimu? Laimė, po šio didingo nuotykio pavyko greitai apsiraminti, ir aš pamažu traukiau toliau, tik dėl viso pikto nusprendžiau kurį laiką neparodyti žmonėms, kad vėl galiu judinti rankas – tai būtų labai pagelbėję tuo atveju, jei Tulijus vis dėlto būtų nusprendęs su manimi susidoroti. Taip pat galėjau iš karto elgėsis taip neatsargiai, kad mane mačiusiems žmonėms nebūtų kilę jokių abejonių dėl stebuklingo mano išgijimo. Tik likęs vienas savo kambaryje galėjau duoti valią rankoms, kurios tiesiog veržėsi prie daiktų – kilnojau juos iš lentynos į lentyną, nešiojau nuo stalo ant lovos ir vėl nuo lovos ant stalo, atidarinėjau įvairias dėžes, braukiau delnais sienas... Buvau taip užsiėmęs žaidimu, kad užmiršau visas savo nelaimes, neatsiminiau nė Arijaus, apie kurį neseniai galvodavau visą nemiegant praleistą laiką. Buvau laimingas? Taip taip taip taip taip taip, ypač laimingas pasijutau, kai po trijų dienų išgirdau žmones šnekant, neva Decimas Tulijus Vyresnysis kapinėse neseniai paslydo ant laiptų ir susilaužė koją! Triumfavau. Vadinas, senis dėl vieno ar kitų priežasčių nediršo prabilti apie anos dienos nuotykį – galėjau jaustis visiškai saugus. Be to, mane nepaprastai džiugino tai, kad ne tik sugebėjau apsiginti nuo to niekšo, bet ir sulaužiau jam koją! Juokiais įsivaizduodamas, kaip tas senas ožys apmaudauja ir niršta, kaip grūmoja savo lazda vergams, bet negali ja užtvoti, nes nepajėgia pakilti iš lovos. Taip, tai buvo labai juokinga, tačiau baiminausi, kad pasveikęs jis nesumanytų visko savaip papasakoti mano motinai, o tuomet jau tikrai nebūčiau išvengęs pylos. Negalite įsivaizduoti mano džiaugsmo, kai po savaitės, paklausęs kažkokį nepažįstamąjį, kaip jaučiasi vargšas Decimas Tuli-

jus, išgirdau, jog šis arti mirties. Pasirodo, jo koja, nepaisant gydytojų ir namiškių rūpesčio, pradėjo pūliuoti ir pamėlynavo, o po kiek laiko tas mėlynumas išplito po visą kūną ir neseniai gydytojai sakę, kad vėliausiai po kelių dienų Decimas iškeltų į požemių karalystę. Ir vėl negalėjau nuslėpti piktdžiugos. Ak, mano paskirtie, kaip mielai ir anksčiau būčiau vykdęs tavo norus, koku klusniu galvažudžiu būčiau tapęs, jei taip apdairiai ir pamatuotai būtum rinkusis aukas iki šiol! Tą akimirką patikėjau, kad visos kančios jau praeityje ir moirų verpstės pradėjo suktis mano naudai. Deja, kitą rytą ir vėl buvau priverstas sielvartauti – motina (o ji, kaip anksčiau minėjau, buvo gera Tulijų šeimos draugė) pageidavo, kad drauge su ja eičiau aplankyti mirštančiojo. Kokia šlykšti akistata! Nenorėjau jo matyti ir nieko apie jį girdėti, įniršis ėmė vien pagalvojus, kad teks kartu su Decimu praleisti paskutiniąsias jo gyvenimo valandas. Tačiau neklausyti motinos negalėjau, todėl turėjau klusniai leistis apvelkamas nauja toga (o šio dalyko labai nemėgau), nuprausiamas ir sušukuojamas. Dėkui Dievui, Krasas nebepajėgė šnekėti, gulėjo lovoje lyg rastas, tik jo akių vokai kartais prasimerkdavo ir... Nežinau, tiesą sakant, nemačiau jo akių, kadangi jam prasimerkus akis nusukdavau aš. Mintyse plūdau jį, plūdau motiną, kuri man suteikė tokį didį nemalonumą, troškau, kad viskas kuo greičiau baigtųsi. Iš įniršio netgi ranka suglamžiau savo togos klostę ir labai išsigandau, nors niekas to ir nepastebėjo. Netrukus padariau vieną atradimą, o būtent, kad mirtis, net jei miršta ir didžiausias niekšas, yra šlykšti – žiūrint į mirštantį Decimą man staiga pasidarė taip silpna, kad bijodamas apalpti turėjau bėgti į kiemą pakvėpuoti grynu oru. Kai po trumpos valandėlės grįžau į vidų, Krasas gulėjo nebygvas.

29. Paskui buvo daug ilgų, nuobodžių dienų, apie kurias beveik nieko negaliu papasakoti. Patyrusi, kad vėl galiu judinti rankas, motina privertė mane darbuotis namuose ir sode. Taip pat juokais pabandžiau grįžti prie savo senojo amato – figūrėlių iš vištų plunksnų gamybos, tačiau šis kitados taip džiuginęs

užsiėmimas dabar man pasirodė koks. Be abejo, toliau laukiau grįžtančio Arijaus, tačiau tas laukimas nūn tapo kitoks, virto kasdienybe, įpročiu, kurio nieku gyvu negalėjau sulaužyti, o tai, kad Arijus vis nesirodė, man beveik nebekėlė jokių jausmų. Iš žmonių girdėjau, kad jis ruošėsi aplankyti visas hokitų bendruomenes ir su jomis aptarti ateities planus, todėl nė nesitikėjau jį sugrįžiant anksčiau kaip rudenį.

Bet kada gi mano gyvenime atsirado Arijus? Atrodo, kad jis visada buvo šalia – bent tiek, kiek siekia mano atmintis. Jis, jo glamonės ir jo dovanos... Neatmenu jokio pirmojo karto, jokio susipažinimo, visą gyvenimą suvokiau mūsų ryšį kaip natūralų ir savaime suprantamą. Tada išeitų, kad Arijus su manimi bendrauja nuo kūdikystės? Tačiau koks gi paslaptingas dalykas tuomet vertė jau subrendusį vyrą lankyti žinduklį? Gal turėčiau manyti, kad jis lankėsi ne pas mane, o pas mano motiną? Siekė kokių kitų, man nesuvokiamų tikslų? Ne, šito negalėjau suprasti, juolab niekada iš niekieno lūpų nebuvau girdėjęs net paprasčiausio šio dalyko aiškinimo. Pats Arijus, kažkada man lyg netyčia užsiminus apie tai, išsisuko sakydamas, kad dviejų žmonių artumui joks laikas neegzistuoja. *Artumas...* Dabar, Arijui vis negrįžtant, šitas žodis skambėjo mano ausyse lyg kieno nors pasityčiojimas. Juk jeigu Arijaus atsakyme sąvoką *artumas* pakeistume sąvoka *didžiausias atitolimas*, argi neskambėtų toji frazė keistai, nesuvokiama, netgi bukai? Tiesa, Arijus buvo pranašas, vadinasi, turėjo atlikti kažkokią svarbesnę misiją, negu tik būti su manimi, tačiau – atleiskite man, dievai! – pastaruoju metu vis labiau nesupratau, ką reiškia žodis „pranašas“: ar tai toks žmogus, kuris, jei tik nori ir gali, dievų lūpomis pasako norintiesiems viską apie praeitį ir ateitį ir be šito niekuo daugiau neužsiima, ar tas, kuris, dievų noru ir valia, skelbia jų nurodymus, daro stebuklus ir neretai būna nukryžiuojamas, ar galiausiai tas, kuris turgaus aikštėje murmeldamas žarsto kaulėlius ir už niekingą mokestį pasako, kada kieno karvė atsives veršelių, kada kieno žmona pastos, kada susilauks įpėdinio ir daugybę panašių smulkme-

ny. Arijus neatitiko nė vienos iš šių sampratų. Aišku, jis buvo *bilinguis*, dviveidis kaip ateities spėjėjas, orakulas, tačiau niekuomet nesu matęs, kad kada nors kam nors būtų pranašavęs, išskyrus atvejus, kai jo žodžiai, tarkime, apie ant stalo pabertą cukrų įgydavo visai kitokių prasmių. Jis uoliai skelbė savo Dievą ir jo žodį, bet vėlgi niekad nesu girdėjęs, kad būtų padaręs kokį nors stebuklą ar sulaukęs kaltinimų, rimtesnių, nei priešų noras jo atsikratyti. Na, o turgaus „orakulai“, mano galva, nenusipelno nė tiek, kad apskritai būtų vadinami pranašais. Arijus buvo kažkoks... kažkoks... labai žemiškas pranašas. Turiu omenyje, jog nedarė stebuklų, nors neabejoju – turėjo tokią galią; kreipdamasis į tikėjimo brolius – jaučiau tai – jis pasinaudodavo tam tikromis kalbos subtilybėmis ir klastomis, tačiau visuomet išlikdavo kuklus, be to, kas gali paliudyti, jog savo akimis matė pranašą (išskyrus orgiastinių kultų skelbėjus), taip artimai ir viešai bendraujantį su tokiu niekingu padaru kaip aš?

30. Tokie ir panašūs klausimai anomis ilgomis dienomis vargino mano sielą. Kita vertus, esu įsitikinęs, jog be jų būčiau jautėsis dar tuštesnis nei tuščia amfora. Pavyzdžiui, ilgai galvojau apie tai, kaip atrodė Arijus vaikystėje, ką jis veikė bėgindamas to ar ano miesto gatve. Geriau įsivaizduoti anuos laikus man padėjo gandai (juos, beje, ketinu surašyti kitoje knygoje), kurių buvau nemažai girdėjęs. Pavyzdžiui, istorija apie tai, kaip dar visai jaunutis Arijus su draugais kasė duobę į Tartarą, kaip sumaniai mokykloje tyčiojosi iš romėniškų dievų; skaičiau netgi tariamai tikrą Arijaus rašto darbą – vynuogių kaltinamąją kalbą Jupiteriui. Žinoma, negalėjau aklai pasitikėti tokiais pasakojimais jau vien dėl to, kad Arijus juose buvo vaizduojamas pernelyg protingas, pernelyg sumanus, pernelyg nežemiškas. Bet toks jis negalėjo būti! Taip sakau ne todėl, kad norėčiau pasirodyti žinaš apie Arijų daugiau nei jūs, – tiesiog anuo metu nemažai mąščiau apie tai, kaip žmoguje užgimsta pranašas. Juk, nepaisant vis dar populiarių mitų, vargiai kas bepati-

kėtų intymiais dievų santykiais su moterimis, iš kurių paskui gimsta vaikai, jau turintys savyje dieviškumo dalį – o šis pradas jau savaime leistų jiems pranašauti. Tačiau, net jei šita žmogaus dalis būtų didesnioji ir svarbesnioji, kita neišvengiamai būtų paveldėta iš mirtingos motinos, o juk dievai, anot mitų, rinkdavosi sau meilužes ne pagal jų dvasios savybes ar išmintį, o pagal veido grožį ir kūno sudėjimą. Bet ta dailumu ir meilumu pasidabinusi moteris juk gali būti visiškai kvaiša! Tuomet dieviška ir tobula sėkla atsiskiestų niekinga ir netobula moters sėkla – koks gi tad vaisius, pagalvokite, galėtų gimti iš šitokios sąjungos? Taigi ilgais rudens vakarais vaikštinėdamas po apylinkes ir mąstydamas aš priėjau prie išvados, jog Dievas, turėdamas tobulą įžvalgą, nuo jaunumės tiria kiekvieną žmogų, ieškodamas to, kuriam galėtų perduoti savo žodžius ir savo valią, kad skleistų juos kitiems žmonėms ir būtų jiems pranašu. Tada išeitų, kad vaikystėje Arijus buvo pats sumaniausias, pats apsukriausias, pats išmintingiausias, ir Dievas būtent jį pasirinko savo valios skelbėju? Taip, galbūt tuo tikėjau... Erzino tik, kad tas „galbūt“ vedė mane į aklavietę – būčiau turėjęs patikėti gandais, kurie, kaip menate, teigė, kad vaikystėje Arijus išsiskyrė iš bendraamžių guvumu, sumanumu ir buvo vos ne stebuklingas vaikas. Pranašas!

31. Šitokie mąstymai ne tik gaivino mano sielą, bet ir atitraukė nuo tiesioginių minčių apie meilužį. Dažniausiai vienišas klaidžiojau po apylinkes. Užsigalvojęs sėdėdavau kur nors miške ištisas valandas. Tuomet laikas tarsi sustodavo, nė viena pašalinė mintis nedrumsdavo mano apmąstymų. Dargi pabūdęs iš jų kurį laiką negalėdavau suprasti, kur esąs. *Kur tu dabar esi, Servijau?* – nustebęs klausdavau savęs. – *Nejaugi kur pasiklydai?* Tik po akimirkos susivokdavau besėdįs kur ant kelmo arba prie upelio, ar laukymėje, ar dar kokioje netikėtoje vietoje. Tačiau naktimis – o gerieji dievai! – apmąstymai užleisdavo vietą spalvingiems vaizdiniais, šie neretai įkaitindavo mane taip smarkiai, kad krečiamas jaudinančios

šilumos pragulėdavau ligi ryto nesudėjęs nė bluosto. Kartais tai būdavo grynas geismas, kartais jis atsimiešdavo žodžių, vaizdų ir garsų nuotrupomis, kartais – labai retai – prarūgdavo mirtimi.

Kaip tik tuo metu nutiko įvykis, privertęs mane patikėti, kad fortūna iš tiesų nusprendė man padėti. Vieną vasaros vakarą atsitiktinai pamačiau savo motiną, gulinčią ant žolės palei namą. Labai nustebau, kadangi niekada anksčiau nepastebėjau jos šitaip elgiantis – paprastai, jei tik nebūdavo išėjusi su reikalais, ji didžiumą laiko praleisdavo savo kambaryje. Motina gulėjo ant pilvo, po galva padėjusi sunertas rankas, jos plaukai buvo išsitaršę ir aplipę žolėmis. Bet keičiausiai atrodė jos koja, pagyvenusios moters koja! Ji vartėsi žolėje tarsi ko ieškodama... Užjutusi storesnį žolės stiebą, sučiupdavo jį pirštais, atplėsdavo nuo kero ir keldavo į viršų... Negalėjau patikėti, kad penkiasdešimtmetė moteris gali elgtis taip, kaip esu įpratęs matyti elgiantis mergaites. Juo labiau – mano motina! Dabar, nepaisant didelės mano neapykantos jai, motina man pasirodė graži. Tiek graži, kiek gražus gali būti niekšas.

Nesiartinau prie jos. Nenorėjau, kad motina nustotų kojomis rašyti žolę, juolab kad jau seniai neturėjau ką jai pasakyti. Atsisėdau. Saulė švietė taip ryškiai, kad galėjau puikiai matyti, kas dedasi žolėje – žiūrėjau į sunkius šapus tempiančias skruzdėles, bites, kurios tingiai tūpė į siūbuojančius žiedus. Staiga netoli manęs kažkas sušlamėjo, purptelėjo paukštis. Dieve! Ji lėtai šliuožė tik jai vienai matomu taku, gliti ir ornamentuota... Ak, užmiršau pasakyti – tai buvo gyvatė! Ar išsigandau? Negaliu taip tvirtinti. Ir ne todėl, kad nebebijojau mirties, – tiesiog jaučiau, kad toji mirtis, kurią savyje gabena gyvatė, skirta ne man, arba neskirta niekam. Žinoma, stengiausi sėdėti nejudėdamas, mat žmonės sako, jog pamačius gyvatę reikia sustingti, tarsi būtų negyvas... Jai prašliaužus pro šalį, netikėtai pasijutau laimingas. Valandėlę galėjau abejingai, be pykčio stebėti žolėje tebegulinčią motiną. Valandėlę, kol supratau, kas jai gresia. Norėjau šaukti, tačiau balsas užstrigo gerklėje. Ne, negalėjau gelbėti neapkenčiamo

žmogaus vien dėl to, kad vieną sykį per gyvenimą jis buvo gražus! Tačiau nieko nedarydamas aš savo rankomis būčiau talkinęs manyje gyvenančiai paskirčiai, o jos aš taip nekenčiau, kad neįsivaizdavau nieko baisesnio, kaip būti jos pagalbininku ir sąjungininku! Ir vis dėlto nepajudinau nė piršto. Per daug jau nekenčiau motinos, kad galėčiau ką nors veikti jos labui. Gyvatės nebemačiau, galbūt ji tūnojo kur nors žolėje, galbūt nušliaužė į savo landą, galbūt... Ne! Staiga pamačiau, kaip motinos koja, pasiruošusi čiupti naują žolės kuokštą, nebepakilo. Išgirdau klyksmą. Tik ką jis begalėjo pakeisti, tas klyksmas? Mintinai žinojau pabaigą – ten, kur dalyvaudavau aš, kitokių pabaigų nebūdavo. Mano motinai buvo lemta mirti, mano motina turėjo mirti. O ji dar kažką šaukė, kažko reikalavo, kažko norėjo... Nusisukau. Nuo jos agonijos mane apėmė silpnumas, troškau, kad viskas kuo greičiau baigtųsi ir aš ramiai galėčiau užspausti jai akių vokus. Visgi šįsyk nenorėjau praleisti paties mirties momento, todėl pajutęs, kad motinos balsas tylą, prisiartinau prie jos. Negailėstingai priverčiau save stebėti kiekvieną jos agonijos akimirką, dėjausi į galvą visus mirties šokio judesius, nors žiūrint svaigo galva ir labai pykino; nepasitraukiau nė tada, kai jos kūnas paskutinį sykį išsiritė ir lūpas užtvindė baltos putos. Žiūrėdamas į jas susivėmiau, bet žiūrėti nenustojau – aš, mirties įnagis, privalėjau iš arti pažinti savo tvarinį, kuriam lig šiol vis pavykdavo išvengti akistatos. Kai ji pagaliau mirė, lengviau atsidusau. Nuėjau prie šulinio ir lėtai gėriau vandenį – lavonas man nežadino nei smalsumo, nei užuojautos. Svairsčiau tik, kaip ir kada geriausia pranešti šią žinią kaimynams. Buvo ir kažkokių giminaičių, bet aš nežinojau, nei kas jie tokie, nei kur gyvena, todėl nusprendžiau nesivarginti ir jų nieiškoti. Staiga apėmė džiaugsmas. Kaip čia dabar išeina? Nejaugi visas motinos turtas dabar priklausys man? Servijus Galas – turtingas? Visiškai neįsivaizdavau savęs tokiame vaidmenyje – jis netiko man taip, kaip žuviai žvėries kailis arba paukščio plunksnos naminiam gyvuliui. Vis dėlto turtas man suteikė vilties, kad ateityje galbūt nebeteiks badauti arba dirbti nekenčiamų

prasčiokiškų darbų. Bet godžiai mano minčiai to neužteko ir ji pažūdo iškelio – įsisvajojau apie tolimes keliones, knygas, kurias kada nors parašysiu, gražius drabužius ir kitokias gėrybes, kurios lig šiol buvo man neprieinamos. Čia sugavau save kuriant jau visai neįtikimus planus – tokius kaip vedybos ir giminės pratęsimas! Kvailystė! Net jei būčiau turtingiausias visame mieste, koks tėvas sutiktų išleisti dukterį už liguisto nebylio, kuris, be to, ilgą laiką buvo miesto pašaipų objektu? Taip pat niekada gyvenime nebuvau mylėjęs su moterimi, todėl neįsivaizdavau, kokio tai pobūdžio malonumas ir kuo jis pranašesnis už vyrišką meilę. O jau susilaukti įpėdinių man atrodė visai neįmanoma, nors, prisipažinsiu, ir anksčiau buvau šia tema galvojęs. Servijaus Galo sūnus! Kaip keistai ir jaudinamai tai skambėtų! Deja, deja... Turėjau mąstyti blaiviai, todėl pasistengiau kiek galima greičiau nuginti šias mintis į šalį ir nuėjau kaimynams pranešti apie motinos mirtį.

32. Ech, koks didis ir visagalis yra gandas! Užteko apie įvykį pranešti vos keletui žmonių, ir į pavakarę – o tuo metu išėjau pasivaikščioti – jau daug pažįstamų ir nepažįstamų reiškė man užuojautą ir varstė tiriamais žvilgsniais. Tučtuojau atsirado ir didelis būrys giminaičių, kurie, dėkui Dievui, vietoj manęs pradėjo rūpintis laidojimo reikalais. Ak, užmiršau pasakyti – bent pusė jų įsikūrė mano namuose, nors aš jiems ir nesuteikiau tokios teisės. Tiesa, iš pradžių jie elgėsi su manimi palyginti gerai ir vakare gavęs sočią vakarienę netgi pajutau jiems prielankumą, tačiau kai viena motinos sesuo man pareiškė, kad motiną tikriausiai nužudžiau aš, apėmė baisus pyktis. Nepatingėjau net priversti ją apžiūrėti žaizdą, kuri aiškiai liudijo, kad tai – gyvatės darbas, tačiau buvau priverstas suvokti, kad argumentai tiems žmonėms neturi jokios reikšmės. *Tai tu jai pakišai gyvatę*, – suokė ji, – *tu norėjai ją atsikratyti*. Menu, po šių žodžių taip įniršau, kad įsibėgėjęs trenkiau tetai galva į pilvą, ši susmuko ir ėmė juokingai žiopčioti gaudydama orą. Tuo pat buvau

giminaičių sučiuptas, primuštas ir užrakintas kambaryje – ne savo, o motinos kambaryje, kuris dar buvo pilnas mirusiosios kvapo. Bet ne kvapas svarbiausia – pats kambarys man buvo šlykštus, niekada anksčiau čia neužeidavau be būtino reikalo. Ir dabar jaučiau, kad visas kambario baldų išdėstymas, jo kvapas trukdo man mąstyti, vertinti, miegoti... Tačiau kaip tik šiame kambaryje gūdžią nakties valandą man nušvito protas: giminaičiai norėjo motinos pinigų, norėjo atimti juos iš manęs, teisėto paveldėtojo! Kvailos šnekos apie motinos nužudymą tebuvo būdas mane pažeminti ir sužlugdyti, priversti patį patikėti, kad nesugebėsiu tinkamai pasinaudoti motinos turtu! Iš neapykantos griežiau dantimis. Ne, nemaniau, kad pražūsiu, jei negausiu man priklausančios dalies, – tiesiog negalėjau ramiai įsivaizduoti, kad ją turi tie, kuriems ji nepriklauso. Motina ruošėsi sudaryti testamentą, tačiau nieku gyvu negalėjo visko padaryti taip greitai, kaip tai už ją atliko gyvatė; taigi pagal mūsų teisinę sistemą buvau vienintelis teisėtas turto paveldėtojas. Bet... Neabejojau – giminaičiai bandys papirkti teisėjus, kad tas turtas nieku gyvu man neatitektų, ir dar sustiprins savo pozicijas šnekomis, neva aš esu silpnaprotyš ligonis, nepajėgus gyventi ir priimti sprendimų savarankiškai. Pralėčiau koku nors būdu užkirsti tam kelią. Tačiau koku? Pinigų kyšiui neturėjau, nepažinojau nė vieno įtakingo asmens, galiausiai būdamas nebylys negalėjau pasinaudoti net galimybe išradingai ir įtikinamai gintis. Vadinasi, buvau pasmerktas pralaimėti? Buvau linkęs sutikti su šia prielaida, bet mano išvargintas protas vis dar tikėjosi rasti kokią nors išeitį. Pirmiausia nusprendžiau palaukti ir patyrinėti giminaičių elgesį. Pasirodo, mano būta teisingas! Jau kitą dieną pastebėjau pusbrolių, šnekučiuojantį su teisėju, o dar vėliau ten pat patraukė ir tetos. Jos, beje, net neslėpė nuo manęs savo apsilankymo tikslo ir jau atvirai vadino mane luošiu, silpnapročiu, gaidžiu ir kitokiais įžeidžiamais vardais. Motinai gi buvo surengtos prašmatnios laidotuvės, kurių metu nepaprastai talentingai buvo vaidinamas skausmas ir nevilintis, liejosi dirbtinės ašaros ir skambėjo raudos. Aš visą laiką stengiausi

būti atokiau ir stebėjau ceremonijas tarsi iš šalies. *Kodėl neverki? Argi tau negaila savo mamytės?* – išgirdau klausimą. – *Nė kiek negaila,* – būčiau nuoširdžiai atsakęs, tačiau pagalvojęs nusprendžiau tylėti. Koks skirtumas, gaila man jos ar negaila, kai iš tikrųjų negaila niekam? Atvira sakant, kur kas labiau gailėjau pinigų, kurie, sprendžiant iš giminaičių užmojų, pamažu slydo man iš rankų. Bet... Staiga man antrąsyk šią savaitę nušvito protas! Ne, padėtis nebuvo beviltiška! Priešingai, ji dargi teikė vilties! Sugalvojau planą, kokio turbūt dar niekas niekada nebuvo sugalvojęs! Nusprendžiau pasiūlyti teisėjui tokį sandorį: dovanoti jam arba jo įgaliotam asmeniui visą savo turtą su sąlyga, kad jis visą jį priteis man! Arba, jei nepavyktų įrodyti, kad nesu silpnaproty ir luošys, kaip teigia mano giminaičiai, priteisti turtą Arijui ir paskirti jį mano globėju, su sąlyga, kad vykdys anksčiau aptartą planą. Aišku, finansiskai šis sandoris man nebuvo naudingas, bet koks saldus ir malonus būtų buvęs kerštas! Iš susijaudinimo ėmiau tirtėti ir melsti Dievą, kad laidotuvės kuo greičiau baigtųsi ir aš galėčiau netrukdomas apsvarstyti smulkmenas, nors pirmasis įkarštis pamažu ėmė blėsti. Juk teisėjas, manydamas mane esant silpnaproty ir kvailį, nė nesiklausęs galėjo išvaryti lauk, be to, negalėjau būti užtikrintas, kad būtent šio plano jis nepalaikys tikrų tikriausiu silpnaprotystės bei kvailumo įrodymu. Taip svarstydamas nuliūdau, nors mintyse tikinau save, kad planas nėra toks nevykęs ir vis dėlto verta bandyti jį įgyvendinti. Dėkui Dievui, kaip tik tuo metu baigėsi laidotuvės ir aš kuo greičiausiai parskubėjau namo išdėstyti savo sumanymą popieriuje.

33. Teisėjui perskaičius mano laiškėlį, namuose stoji neįauki tyla. Jis apžiūrėjo mane, apžiūrėjo laiškėlį, paskui vėl mane ir vėl laiškėlį, o tada prapliupo gardžiai kvatotis, kvatojosi taip užkrečiamai, jog aš, net ir būgštaudamas, ar tik nepirasiau kokių nors nesąmonių, ėmiau juoktis kartu. *Ar tu žinai, mielas Servijau, kaip tave vadina tavo mieliaji giminaičiai?* – vis dar juokdamasis paklausė jis. – *O kaipgi,* – užrašiau, – *silpnapročiu,*

luošiu, kvailiu ir gaidžiu. – *Taip, taip*, – teisėjas vėl ėmė kvatotis. – *Ir dar dykaduonių, veltėdžių, nesubrendėlių, avigalvių, nevidonų ir niekšų!* Aš jau norėjau jam rašyti, kad anaip tol nesu toks, kokių laikomas, kai teisėjas mane pertraukė ir tarė štai tokius žodžius: *Nesijaudink, Servijau, nė nemanau tavęs laikyti silpnapročiu arba kvailiu, juo labiau kad tavo bičiulis Arijus kažkada perdavė man keletą tavo eilėraščių, kurie man, dideliame poezijos mėgėjui, padarė stiprų įspūdį.* Jam tarus šiuos žodžius, mano kūnu perbėgo lengvas virpulis – niekada nemaniau, kad dar kas nors, be Arijaus, skaitė mano poeziją. Bet teisėjas neleido man ilgai galvoti: *Ak, Servijau, – sakė, – kad tu žinotum, kiek jau esu gavęs dovanų, ir pačių brangiausių! Nemanau, kad jei paimčiau dar tą, kurią man siūlai, galėčiau tinkamai ja pasinaudoti. Pasilaikyk geriau viską sau, juolab kad aš jau esu nusprendęs turtą priteisti kaip tik tau.* O palaimintoji lemtie! Nedrįsau nė svajoti, kad viskas pasisuks tokia palankia linkme! Teisėjas buvo vienas geriausių ir padoriausių mano matytų žmonių! Degiau karštu troškimu kaip nors jam atsidėkoti ir jau ruošiausi pasiūlyti tam tikrą pinigų sumą, tačiau, lyg supratęs mano mintis, teisėjas nusijuokė ir taip kalbėjo: *Matau, Servijau, vis negali patikėti, jog iš mano lūpų sklinda gryniausia teisybė, todėl neprieštarau siu, – žinoma, tik tuo atveju, jei tai sutvirtins tavo pasitikėjimą, – jei atgabensi man statinaitę vyno ir sutiksi kartu su manimi jį išgerti.* Po šių žodžių teisėjas pakilo iš guolio ir leido man suprasti, kad galiu eiti namo.

34. Ėjau keliu tarsi apsvaigęs...

O Dievai! Kokios priežastys lėmė, kad po tiekios negandų mane pagaliau aplankė sėkmė? Gal tai, kad pastaruoju metu uoliai talkinau savo paskirčiai ir džiaugiausi jos siautėjimu? Nejau man pavyko ją prisijaukinti ir įkalbėti skriausti skriaudikus? Taip. Ne. Taip. Jokio skirtumo. Svarbiausia, kad dabar viskas buvo gerai – reikėjo tik sulaukti teismo ištarmės. Tačiau iki bylos nagrinėjimo teisme dar buvo likę

daugiau nei dešimt dienų ir aš baiminausi, kad giminaičiai, kurie tebegyveno mano namuose, nepadarytų man ko nors blogo. Nors abejoju, kad jie galėtų ryžtis tokiam poelgiui, galvoje ėmė suktis įkyrios mintys apie nunuodijimą, nužudymą arba laikiną įkalinimą. Ypač tikėtina rodėsi nunuodijimo galimybė, todėl namie slapčia ėmiau pilti lauk giminaičių patiektą maistą, nors keletą sykių ir neatsispyriau pagundai pasmaguriauti, prieš tai, žinoma, išbandęs maistą su kaimynų šunimi. Naktimis visai nebegalėjau miegoti, kadangi nuolat vaidenosi peiliai, durklai, kardai ir ietys. Laimė, buvau įpratęs mažai valgyti ir mažai miegoti, taigi nejaučiau didelio nuovargio ar išsekimo. Atvirkščiai! Mintys apie puikią ateitį man suteikė papildomų jėgų. Netgi pajutau norą savaip susitvarkyti namus – o tai buvo visai naujas, nepažintas noras, tokio niekada nekilo motinai esant gyvai. Aišku, nepajudinau nė piršto – pirma, norėjau įgyti teisinį pagrindą ir sulaukti, kol išsinešdins giminaičiai, antra, jau kuris laikas brandinau mintį parduoti šį namą, mat su juo mane siejo daug blogų atsiminimų, ir keltis gyventi į insulą. Jaučiau, kad ten, apsuptas daugybės kaimynų, galėsiu ne tik lengviau miegoti ir ilsėtis, bet ir sėkmingiau užsiimti eilėraščių bei atsiminimų rašymu. Taip, taip, tada jau buvau pradėjęs galvoti apie šiuos užrašus, nors dar nežinojau, kaip juos geriau išdėstyti. Tik tuomet buvau per daug laimingas, per daug saviimi pasitikintis ir drąsus, kad jausčiau kūrybai privalomą vidinę būtinybę ir, lyg nujausdamas, kad ateitis žada kur kas vaisingesnį įkvėpimą, vis atidėlioju pradėjimo dieną. Pamažu artinosi ir teismo nustatyta bylos nagrinėjimo data, todėl norom nenorom mane vis dažniau užplūsdavo abejonės teisėjo pažadų nuoširdumu. O jeigu ir jis mane laiko silpnapročiu ir aną dieną tiesiog pasišaipė iš manęs? Dabar pasakoja viską giminaičiams ir juokiasi? Prisipažinsiu, sunku, labai sunku buvo patikėti, kad kas nors šiame mieste nori man gero. Visgi labai nepasitikėti taip pat nedrįsau, kadangi nuo pat pradžių jutau teisėjo asmeniui slaptą simpatiją, kurios negalėjo įveikti nei abejonės, nei negerai įtarimai. Jis buvo kažkoks... kažkoks... tikras... Atrodė, jis, net ir

norėdamas, sunkiai būtų surezgęs klastą. Nuo abejonių bandžiau gintis ir burtais – atsivertęs *Filipikas* bedžiau pirštu į pirmą pasitaičiusį puslapį ir perskaičiau štai tokią eilutę: *juk pilietiniame kare padėkos išskilmės niekad nebuvo skiriamos*. Suvirpėjau. Tik kažin ar virpėjau nuoširdžiai. Tiesą sakant, jau seniai mažai betikėjau menkaverčiais burteliais ir tariamai Dievo, bet greičiausiai – piršto ištarėmis, nors žodžius *pilietinis karas* galėjau suvokti kaip užuominą apie mano bylą su giminaičiais. Tada išeina, kad aš bylą laimėsiu, bet dėl to neturėčiau džiaugtis? Kvailystė! Nutrenkiau *Filipikas* į šalį ir išsivyniojau kitą to paties autoriaus ritinį. Ir vėl kvailystė: *Man pritariant bus sudaryti nauji sąrašai, tačiau tik leidžiantys parduoti turtą aukcione*. Ne, nėra maž tuo netikėjau! Bet žaisti darėsi vis įdomiau. Nutariau išsiburti iš poezijos ir užsimerkęs pirštu pažymėjau štai tokį stulpelį:

Kaipgi gali bijot mirties
Vyras tas, kuris plaukiojant matė baubus
Sausomis akimis, smarkius
Vandenis ir uolas Akrokeraunijos?

Brrr... Kuo čia dėta mirtis, kam reikalingi šlykštūs aukcionai? Visiškai nusivyliau šia pramoga, tačiau neramumas dėl bylos tik padidėjo. Kuo toliau, tuo mažiau galėjau galvoti apie ką nors kita. Bet ypač sunerimau sužinojęs, kad bylos svarstymą nutarta paankstinti trim dienomis, kitaip sakant, rytojaus rytą turėjau stoti prieš teisumą. Nebuvau tam pasiruošęs... Virpulys ėmė purtyti kūną. Norėdamas jį apmalšinti, ėmiau sukti po kiemą ratus, nors ir stengiausi neparodyti giminaičiams, kad jaudinuosi. Staiga pajutau, kad mane stebi kaimynų šuo, ir tą akimirką į galvą šovė labai keista mintis: ką šuo galvoja apie mane? kuo mane laiko? Ar šuo, jeigu jam būtų suteikta teisė spręsti bylą, palaikytų mane, ar giminaičius? Ir pradėjau juoktis. Matyt, iš tikrųjų buvau labai susijaudinęs, kad galėjau svarstyti tokias

paikystes! Tokiu atveju būčiau net neabejojęs savo pergale, kadangi šį teisėją jau daug dienų slapta papirkinėjau giminaičių sutaisytu maisu! Iškart pasidarė linksniau. Galų gale viskas priklausė ne nuo manęs, o ir blogiausiu atveju man grėsė ne pats didžiausias blogis – užmiršau jums prisipažinti, kad dalį motinos pinigų buvau apdairiai paslėpęs tik man vienam žinomoje vietoje, todėl, bent iš pradžių, būčiau turėjęs už ką prasimaitinti ir pernaktoti. Su tokiomis mintimis nuėjau į savo kambarį ir čia, savo nuostabai, pajutęs didelį norą miego, kaipmat užsnūdau.

35. Aš triumfavau! Niekada savo gyvenime dar nebuvau toks laimingas, išskyrus nebent kai kuriuos su Arijumi praleistus vakarus! Teisėjas su kaupu išpildė savo duotus pažadus ir ne tik paliko man visą motinos turtą, bet ir įpareigojo giminaičius atlyginti nuostolius, kuriuos patyriau, kol jie gyveno mano namuose! O, keršto saldybe! Su koku malonumu dabar būčiau išvaikęs gimines iš savo būsto, bet, man pargrįžus namo, jų jau nebebuvo. Lengviau atsikvėpiau, kadangi buvau tikras, kad niekada daugiau nebeprisitaikys proga su jais susitikti. Vaikščiojau iš kambario į kambarį, apžiūrinėjau baldus ir daiktus, liečiau juos. Kiek čia mano buvo kentėta! Kažkoks negerumas tyrojo ore, pro atvirus langus sklido iš sodo vidun ir tik sutvirtino pasiryžimą kuo greičiau parduoti namą ir keltis į insulą. Neabejojau – vietos pasikeitimas ne tik leis man lengviau atsikvėpti, bet ir suteiks jėgų dviasią džiuginantiems darbams – jei atsimenate, svajojau daug laiko skirti kūrybai. Prieš savo valią vėl pradėjau galvoti apie vedybas, nors kaip ir anksčiau netikėjau, kad kada nors galiu to sulaukti. Visgi pinigai man suteikė tam tikro tvirtumo, todėl net apie nepasiekiamus arba sunkiai pasiekiamus dalykus galėjau mąstyti ramiai, be tokiems atvejams būdingo kartėlio. Nejaugi esu toks silpnas, kad negaliu ramiai nugyventi gyvenimo vienas? Nė iš tolo! Ypač dabar, kai paskirtis liovėsi mane persekiojusi, jaučiausi kaip niekad tvirtas, be to, tikėjau, kad, jai vėl ėmus

siautėti, ištverčiau tuos smūgius kur kas lengviau nei anksčiau. Staiga užsimaniau gerti ir... Ak, koks užmaršumas! Juk vis dar buvau skolin-
gas savo geradariui statinaitę vyno! Tučtuojau išsiruošiau pas vyni-
ninkus, o iš ten samdytu vežimu nukakau į teisėjo namus. Korneli-
jaus – toks buvo teisėjo vardas – dar nebuvo namuose, tačiau šeimy-
nykščiai maloniai įleido mane vidun ir sakė, kad teisėjas turi greitai
grįžti. Jo žmona taip pat elgėsi su manimi nepaprastai meiliai, ir pri-
sipაžinsiu, man kilo mintis, kad ir aš mielai gyvenčiau su tokia puikia
moterimi. Tik, prašau, nepagalvokite, kad ėmiau jos geisti! Anaipol,
tik mane patį stebino, kodėl pastaruojau metu taip dažnai galvoju
apie moteris ir vedybas. Galbūt dėl to kaltas smalsumas? O gal pa-
prasčiausias nenoras išsiskirti iš kitų žmonių? Taip man svarstant pro-
duris įžengė teisėjas. Jis garsiai su manim pasisveikino ir tarė štai to-
kius žodžius: *Mažasis Servijau, čionai tave tikriausiai atsiuntė pats
Dievas! Šiandien jau nuo pat ryto mane kamuoja toks baisus trošku-
lys, jog gali tik džiaugtis, kad rytą man neaptemo protas ir, rodos,
pavyko teisingai išspręsti bylą!* Taip pasakęs, jis ėmė kvatotis, o kartu
su juo ir aš, mat Kornelijaus juokas buvo kažkoks labai juokingas,
jam nieku gyvu negalėjau atsispirti. Netrukus pašauktas vergas at-
kimšo vyno statinaitę, o ant stalo atsirado gausios užkandos. Ak, ko-
kia tai buvo nuostabi diena! Teisėjas daug gėrė ir beveik nesustoda-
mas šnekėjo, pasakojo be galo juokingas istorijas, jas pasakodamas
pats prapliupdavo garsiai, nesuvaldomai juoktis. Mudviem gerai įkau-
šus, jis pradėjo maldauti mane parašyti kokį eilėrašį, ir nors abejo-
jau savo gebėjimais rašyti girtam, vien iš mandagumo buvau priverstas
griebtis rašiklio ir popieriaus. Laimė, nereikėjo galvoti eilėraščio
temos – paskutinioji teisėjo istorija buvo apie kažkokį doruolį Mar-
celą, kurį dėl to paliko žmona ir vaikai, o per nelaimingą atsitikimą
neteko dar ir viso savo turto. Nusprendžiau parašyti eilėrašį apie
dorybės teikiamą žalą:

36. Niekinau pramogas tu, Marcelai, ir šokį, ir dainą,
Prakaitą laistei laukuos mieliau nei vyną per puotą,
Niekas nematė tavęs su gražuolėm linksmai išdykaujant,
Žaidžiant smagius žaidimus ar bebarzdę giriant jaunystę –
Asas ir darbas, abu tau buvo geriausi bičiuliai.
Ką gi darysi dabar, kai šeimos netekęs ir turto
Vienas po miestą šlaistais ir nekaltą keiki likimą?
Rasi paguodą, sakai? Tai parodyk guodėją bent vieną!
Kas gi tave nuramins, jei net metai iš metų gerėjas
Vynas, Marcelai, ir jis įsižeidęs perrūgo rūsy?

Vos perskaitęs pirmuosius žodžius, Kornelijus ėmė kvatotis – ir šįsyk taip staiga, kad vynas, kurio neprarytas gurkšnis tebebuvo jo burnoje, ištiško ant stalo ir grindų. *Šaunuolis, Servijau*, – prabilo kiek nuslūgęs juokui, – *dievaži, tu juoku galėtum numarinti ištisą kariuomenę, o visus myriop pasmerktuosius būtiniausiai reikia vesti tiesiai pas tave, kad vargšeliai bent danguje galėtų pasigirti gavę galą tokiu smagiu būdu!* Džiaugiausi pagyromis ir stebėjausi teisėjo elgesiu – turiu galvoje jo nepagarbias kalbas apie Dievą, dorybę ir šventeivišką elgesį. Tik nepamanykite, kad tos šnekos mane bent kiek pykdė – teisėjo lūpose net šventvagiškiausi žodžiai skambėjo maloniai ir tarsi nustodavo savo tikrosios prasmės. Kaip jis skyrėsi nuo Arijaus, Varono, mano motinos ir kitų žmonių, su kuriais man teko bendrauti! Teisėjas elgėsi taip, lyg neturėtų jokio svarbaus užsiėmimo, nė vieno rūpesčio, išskyrus būtinybę kas kelias dienas papildyti vyno atsargas ir prisirankioti iš knygų linksmų pasakojimų kitai puotai! Žiūrėdamas į Kornelijų pamažu ėmiau tikėti, kad mudu tvirtai susibičiuliausime, juo labiau kad dažniau lankytis teisėjo namuose man suteikė teisę jo pažadas paskolinti gerų poezijos ir prozos knygų, kurios, anot jo, paskatintų mano plunksną geriau ir greičiau darbuotis. Tą dieną išėjau iš teisėjo namų visiškai girtas ir, jei tik teisingai viską atsimenu, buvau parvežtas namo kažkokių pa-

keliui važiavusių žmonių. Atrodo, vos įžengus pro duris man visai aptemo sąmonė ir tik ankstyvą rytą, pakirdęs iš miego, susivokiau gulįs savo kambaryje.

37. Labai skaudėjo galvą, todėl turėjau atsisakyti rytais įprastų pasivaikščiojimų. Vietoj to ėmiau sklaidyti lotynų kalbos gramatiką, ir nors tą knygą žinojau beveik mintinai, skaitymas teikė nepaprastą džiaugsmą. Staiga galvoje gimė keista mintis – o būtent, kad Dievas, jei tik jis yra visagalis ir visažinis, pajėgus suvokti tik indikatyvą ir imperatyvą, bet jokių būdu ne konjunktyvą! Juk visa tai, kas būtų, būtų buvę arba galės būti ateityje, jam yra aiškiai žinoma, todėl konjunktyvas nustoja egzistuoti savarankiškai ir tampa daugių daugiausia neženkliu indikatyvo papildu! Kad jis negali suvokti to nepaprasto, jaudinančio nežinojimo, svajonės, kuri mirtingą žmogų taip dažnai iškelia į padėbesius! Ir, kita vertus, vartodamas indikatyvą, žmogus veržiasi į dievišką sferą, siekia paglemžti iš Dievo jo ypatingumą! Tokiu atveju gramatika, skirtingai nei visos geometrinės figūros, yra tobula, kadangi sujungia tai, kas dieviška, ir tai, kas žmogiška! Ak... Nuo įtempto galvojimo skaudančia kakta ritosi prakaito lašai. Gal man, užuot rašius eilėraščius, vertėtų užsiimti filosofija? O gal geriau *psilosofija*, kaip kitados yra pasakęs Arijus? Norom nenorom nusišypsojau prisiminęs, kaip smagiai kartais jis tyčiodavosi iš filosofų, tariamų pranašų ir neva teisybės skelbėjų. Arijus! Tik dabar supratau, kad jau kažkiek dienų visai apie jį negalvojau, dar daugiau – net neprisiminiau! Ar betroškau jo šilumos ir glamonių? Galiu atsakyti: nežinau, mus skiriantis atstumas šiuo metu buvo per didelis. Galimas daiktas, jam sugrįžus vėl užsiiliepsnosiu karščiausiu troškimu, arba viskas bus kaip tik atvirkščiai ir jį pamatęs net nesusijaudinsiu... Visgi turiu atskleisti, jog kur kas labiau nei Arijus nūn mane kamavo keista mintis apie vedybas, ir nors aš kiek įmanydamas giniau ją į šalį, šioji vėl ir vėl užklupdavo mane tomis akimirkomis, kai mažiausiai turėdavau jėgų jai pasipriešinti.

Bet ne, ne, geismas Ariju nebuvo visiškai dingęs. Tuo įsitikinau, kai vieną vakarą klaidžiodamas po miestą ryžausi antrąsyk aplankyti Julijos kapą. Vos tik žvilgsnis palytėjo baltą Krasų šeimos rūsio akmenį, mano širdis akimirką nustojo plakti. Vėl jaučiau anų dienų pakylėtumą ir skausmą ir, prisipažinsiu, jaučiau ne tik mintimis – mano penis buvo sukietėjęs ir pasiruošęs smeigti, bergždžiai ieškojo mylimojo togos klostėse... Bet ar aš geidžiau vien Arijaus? Ne, tikrai ne. Tik po kurio laiko supratau, kad galvoju ir apie Juliją, jos nuogumą! Tai buvo visiškai naujas potyris. Juk anksčiau, kaip patys atsimenate, mintys apie Juliją man tiesiog padėdavo sustiprinti geismą Ariju, o dabar tas geismas tarsi dalijosi į dvi lygias dalis. Net ne dvi! Sugavau save nepadoriai galvojantį apie poniją teisėjienę, ir mano žandai dar labiau nukaito. Prakeikta vieta! Kuo greičiausiai smukau iš kapinių ir leidausi namo. Rytojaus rytą turėjau eiti pas teisėją pasiimti knygu, o jis juokais buvo man pagrasinęs, kad, gink Dieve, nepasirodyčiau be kokio nors naujo eilėraščio. Kaip tad būčiau turėjęs elgtis? Taigi tikėjau naktį ką nors sugalvoti ir taip išpildyti tegu ir juokais duotą pažadą, juo labiau kad rašyti skatino ir tam tikra vidinė būtinybė. Deja, namuose pasijutau labai nuvargęs, be to, iš vidaus kilo kažkoks nepateisinamas liūdesys, kuriam nieku gyvu negalėjau atsisipirti ir dėl kurio daugių daugiausia galėjau kaltinti namų sienas. Na, dar tuos žmonių mirtis ženklinančius griovelius, kuriuos peiliu buvau išbrėžęs ant savo kambario palangės... Jaučiausi taip šlykščiai, kad sugebėjau net naujai pritaikyti sau Dievo ištarmę apie padėkos iškilmes. Taip, turėjau atsisakyti šio namo, atsikratyti jo, kad mane pagaliau nustotų kankinti praeities šmėklos. Tik kaip? Dievaži, neturėjau jokio supratimo apie pirkimo ir pardavimo sutartis ir kitus tokio pobūdžio dokumentus. Taip pat nežinojau, kaip greit man pavyks surasti pirkėją, kadangi, nepaisant nemenko motinos turto, namas neatrodė itin patraukliai. Bet juk mano bičiulis buvo teisėjas! Galėjau tikėtis iš jo lūpų išgirsti kuo nuodugniausius paaiškinimus ir išklausyti patarimų. Pradžiugintas šios minties, aš vėl pajutau nedi-

delį įkvėpimą ir netrukus parašiau vėlgi linksmybes ir girtuokliavimą šlovinantį eilėraštį, kadangi neabejojau, jog teisėją labiausiai pradžiugins būtent tokio pobūdžio poezija.

38. Viešpatie, Dievų Valdove,
Ko man liūdesį užduodi,
Kai nešoku, nedainuoju,
Kai prie šono kaušo vyno
Neturiu, kai pilnas pulkas
Moterų manęs neguodžia?
Ko man liūdesį užduodi?
Savo pyktį ko parodai?
Padaryk, kad linksmas būčiau
Be linksmybių ir be vyno,
Tarp linksmų glamonių trokštu
Ir be jų laimingas būti.
Ko tad liūdesį užduodi,
O Linksmasis? Tau netinka,
Kai tavęs nuliūdęs šaukias,
Kai maldauju užtarimo.
Sutvarkyk, kad kančios būtų
Taip malonios, kaip ir vynos,
Už glamones dar saldesnei
Būt vienatvei įsakyki!
Ko man liūdesį užduodi,
Jei netinka nepatinka
Tau pačiam niūriųjų pulkas,
Ašarų skausmingų jūra?
Laimės duoti gal nemoki?

Padėjau rašiklį į šalį. Nesidžiaugiau savo kūriniumi, jis man atrodė kažkoks nenatūraliai linksmas. Bent jau smarkiai nederėjo su dabar-

tine mano būseną, su vos vos palengvėjusiu gauduliu ir smarkių geismų išvargintu protu. Tačiau dar prieš metus aš tokio eilėraščio apskritai nebūčiau galėjęs parašyti! Vadinasi, sėkmingai kovojau su kančiomis ir liūdesiu, ir šis eilėraštis, net jei nekreipsime dėmesio į jo menką meninę vertę, buvo geriausias tos kovos liudininkas. Su tokiomis guodžiančiomis mintimis nuėjau miegoti ir kietu miegu išmiegojau apie dešimt valandų. Rytą pabudau gerai pailsėjęs ir žvalus, tik visai neturėjau ko griebtis, kadangi visa savo esybe jau buvau pas teisėją. Svarsčiau, kaip jis mane sutiks, kaip pasisveikins, kokias knygas pasiūlys. Tokios mintys padėjo ištverti daug nuobodžių valandų ligi popietės. Džiugiai užrakinau namų duris ir netrukus jau stovėjau savo geradario kieme. *O, štai ir mano draugužis Servijus*, – išgirdau teisėjo balsą. – *Jei tik teisingai atsimenu, jis žadėjo man atgabenti genialų eilėrašį.* Teisėjas jau buvo gerokai įkaušęs ir vos vos svirduliavo, tačiau neatrodė, kad gausus vynas būtų bent kiek sudrumstęs jo protą. Aš linktelėjau ir padaviau jam savo vakarykštį kūrinį. Teisėjas paėmė ritinėlį ir pasiruošė skaityti, bet, kaip ir aną kartą, vos perskaitęs pirmąsias eilutes, ėmė smarkiai kvatotis ir šūkčioti. *Tai bent, Servijau*, – sakė, – *šis kūrinys gal ir kiek mažiau prisisunkęs tobulumo, nei andainykštis, bet vis tiek turėjo būti labai sunkus nešti!* Taip pasakęs, jis temptė įsitempė mane į vidų ir kaip pirmąjį sykį privertė atsiduoti vyno gėrimo malonumams. Menu, jau gerokai įkaušęs paklausiau teisėjo, kaip man geriausiai atsikratyti nekenčiamo namo. Ilgokai pagalvojęs, jis man pasiūlė... surengti aukcioną! Nustėrau iš nuostabos. Argi ne tą patį visai neseniai man siūlė burtai? Nejau jie nebuvo tokie neteisingi, kaip tąsyk nusprendžiau? Galbūt, bet, tenka pripažinti, vyno gėrimas tądien man rodėsi daug svarbesnis užsiėmimas, todėl nuvaikiau visas mintis į šalį ir atsidėjau tik jam.

39. Toliau mano gyvenimą papuošė daugybė niekuo neypatingų dienų – sakau papuošė, kadangi, nors per jas nepatyriau nieko ypatingai gera, vis dėlto nepatyriau ir nieko

bloga, o tai mano kančių išvargintai sielai buvo didžiausia šventė, kokios ji tik galėjo tikėtis. Kaip ir anksčiau, dažnai lankydavausi teisėjo namuose, gėriau su juo vyną ir skolinausi knygas, kartkartėmis vis parašydavau po keletą eilėraščių. Taip pat tuo metu pradėjau proza aprašinėti savo gyvenimą, tačiau dėl mano nepatyrimo šioje srityje, taip pat dėl to, kad mėginau jį pateikti trečiuoju asmeniu, tarsi kokį svetimą gyvenimą, patyriau nesėkmę. Matyt, manyje gyvenanti pasiskirtis nenorėjo, kad bent kiek atsiribočiau nuo savo patyrimų ir tokiu būdu visiškai išsilaisvinčiau iš skaudžių praeities nagų. Bet neliūdėjau dėl to – jaučiau, kad būdamas ramus niekada nesugebėsiu aprašyti savo gyvenimo taip kaip noriu ir atidėjau šį darbą dar tolesnei ateičiai, lyg nujausdamas, kad šioji kada nors privers mane vėl atsidurti pačiame lemties spiralės smaigalyje. Ak, užmiršau pasakyti, jau kurį laiką gyvenau insuloje, kurią nebrangiai perpirkau iš vieno teisėjo pažįstamo. Tiesa, mano senieji namai taip pat priklausė man, kadangi aukcione neatsirado nė vieno pirkėjo, kuris būtų sutikęs mokėti prašomą sumą, visa laimė, kad man netrukus pavyko už nemenkus pinigus jį išnuomoti tokiam Septimijui. Iš tikrųjų insuloje jaučiausi daug geriau – ypač mane džiugino aplinkybė, kad dabar turėjau daug kaimynų, ir nors kol kas nepalaikiau su tais žmonėmis jokių santykių, vienatvės jausmas vargino mane nepalyginamai rečiau. Taip nuostabiai pragyvenau apie pusę metų. Vieną pavakarę, kamuojamas didelio troškulio, nusprendžiau aplankyti savo bičiulį – dabar jau turėjau teisę vadinti teisėją bičiuliu – ir jo vyno atsargas, prie kurių, dievaži, pripratau mažne taip, kaip prie artimo žmogaus. Tačiau nuėjęs sužinojau, kad teisėjas išvykęs ir grįš namo nė anksčiau kaip po dešimties dienų. Nuliūdęs jau norėjau sukti namop, bet teisėjienė neleido man to daryti ir meiliai šypsodamasi pakvietė už-eiti vidun. Tiesą sakant, aš truputį baiminausi, kad neturėsiu apie ką su ja kalbėti, bet vis tiek nesuradau jėgų atsakyti, juo labiau kad ši moteris man jau seniai kėlė tam tikrą jaudulį. Laimė, pasirodo, mano jaudintasi visai be reikalo! Man beveik nereikėjo nieko aiškinti!

Teisėjienė pati be sustojimo tauškė visokius niekus ir aš netrukus jau galėjau tiksliai nurodyti, kokius ji ruošiasi pirkti daiktus, kiek turguje kainuoja saikas kviečių, kiek bylų per mėnesį išsprendžia jos vyras teisėjas ir dar daug visokių nereikšmingų, bet mielių dalykų. Ji atnešė džiovintų figų krepšelį ir teisindamasi, kad dar neparuošta vakarienė, pasiūlė jomis pasivaišinti. Prisipažinsiu, jau seniai negalėjau žiūrėti į figas, bet dabar nepajėgiau atsisakyti. Ak, figos! Prakeiktos saldžiosios figos! Jūs stebitės, kodėl prakalbau apie figas? Bet jūs nežinote, kiek daug gali nulemti viena nesuvalgyta figa, kiek pakeisti! Turiu galvoje štai ką: man prievarta grūdant į burną įgrisusius vaisius, viena figa išsprūdo iš rankos ir užkrito po toga. Paraudau, nors ir tikėjau, kad teisėjienė nieko nepastebėjo. Bet vos pakėlęs akis supratau, kad mano negrabus elgesys neprasprūdo pro šeimininkės akis. *Na, kur toji išdykėlė figa?* – tarė šypsodamasi. – *Atrodo, kad ji surado urvelį štai šioje vietoje.* Sulig šiais žodžiais teisėjienė pasilenkė ir pirmą negu spėjau ką nors pasakyti įkišo ranką po mano toga! O netrukus... netrukus... Ak, ar galite įsivaizduoti, koks svaigulys aptemdė protą, kai jos švelnūs pirštukai nuslydo mano oda, kai lyg netyčia užklydo į tą vietą, kuri kitados priklausė Arijui, o nūn vergavo geidulingoms mintims ir sapnams! Bet koks nepaprastas tai būdas išvaikyti drovumui! Nė nepajutau, kaip abudu atsidūrėme minkštame guolyje ir atsidavėme tam, apie ką slapčia svajoju jau daug mėnesių. Po viskam teisėjienė dar ilgai mane bučiavo ir kitaip mylavo, o tuomet papasakojo, kad jos vyras teisėjas nesąs aistringas ir geras meilužis, o išgėręs daugiau vyno visai nekreipias į ją dėmesio, ir kad ji jau seniai jo nebemyli ir nori tik manęs vieno. Labai džiaugiausi girdėdamas apie save tokius mielus žodžius, nors ir nemalonu buvo klausytis blogų apie mano bičiulį teisėją jo dėl šio nuotykiu anaipol nenustojau laikyti geru ir teisingu žmogumi. Nesiryžau to pasakyti teisėjieni ir, nustatę kito pasimatymo datą, mudu išsiskyrėme.

40. O, koks nepaprastas pasityčio-

jimas! Koks klastingas ir piktavalis kartais būna Dievas! Vos priėjęs namus, pastebėjau ant laiptelių sėdintį Arijų! Man akimirksniu aptemo akys, o širdis ėmė stuksėti taip stipriai, kad turėjau stabtelėti ir atsiremti į sieną. Ne, ten negalėjo būti kas nors kitas, kaipgi būčiau galėjęs supainioti Arijų su kuo nors kitu? Tik kodėl jis pasirodė kaip tik dabar, kai buvau dar įkaitęs nuo moters bučinių, kvėpėjau jos kvapu, žavėjausi jos grožiu? Ko jam reikėjo iš manęs, ko apskritai jam reikėjo šiame mieste? Sukaupęs jėgas žengiau prie Arijaus ir pasisveikinau galvos liktelėjimu. Pranašas krūptelėjo, matyt, nesitikėjo, kad taip greitai grįšiu namo. Dievaži, tą akimirką savo praeities mylimajam jaučiau neapykantą, nors šioji ir nesutrukdė man apsimesti, kad labai džiaugiuosi jam parvykus. O Arijus... Pasirodo, jis kelionėje nebuvo manęs užmiršęs ir parvežė dovanų – įvairių niekučių, kurių tą dieną taip ir neprisiruošiau apžiūrėti. Jis ilgai pasakojo apie matytus miestus ir valstybes, apie gerus ir blogus žmones, apie tikėjimą, kurį įsivaizdavo turįs skelbti žmonėms. Buvo įdomu, bet iš galvos vis nėjo klausimas: ko jam vis dėlto iš manęs reikia. Dėmesio? Bet juk jis turėjo daug geresnių ir mažiau reiklų klausytojų! Gal tada norėjo pasigirti? Ne, toks noras nebuvo pažįstamas Arijui. Siekė vėl su manimi suartėti? Vėl sugrįžti į pradžią, kai nebetoli pabaiga? Tik šis vienas argumentas man atrodė įtikinamas. Ir pats baisiausias! Nė kiek netroškau iš naujo pradėti šį žaidimą, juolab kad savo geismus jau buvau paskyręs teisėjienės goduliui. Kaip jis drįso ko nors iš manęs tikėtis? Juk pats davė kuo puikiausią dingstį išsiskyrimui – kelerius metus nesirodė mano akyse. Nejaugi, jo manymu, turėjau iškart pulti į glėbį ir tenkinti visus jo troškimus? Ne, niekada! Artėjant nakčiai leidau suprasti, kad noriu miego ir kad šį poreikį visų geriausia patenkinti vienam. Arijus nuliūdo, jo veide šiandien nė ženklo nebuvo tos žinojimo šviesos, kuri – neabejoju – padėjo jam apsiskelbti pranašu. Jis pakilo iš vietos, pabučiaavo mane ir nieko nepasakęs išėjo. Lengviau atsikvėpia, nors

Arijaus bučinyš tebetvilkė mano lūpas. Buvau juo nusivylęs net labiau, negu būčiau galėjęs įsivaizduoti. Gašlumo įveiktas pranašas, trokštantis skelbti pranašystes labiausiai dvokiančiai kūno vietai! Norėjau pasakyti – *netikras pranašystes*, kadangi man nėra neatrodė tikėtina, kad žmogus, sugebantis perprasti lemties tekėjimą, galėtų taip uoliai siekti pačių žemiausių dalykų. Visgi dar vyliausi, kad apsigauanu, ir Arijus savo apsilankymu norėjo pasakyti visai ne tai, kad trokšta su manimi sugulti. Deja, po kelių dienų įsitikinau – jis norėjo kaip tik to! Kaipgi kitaip galėjau suprasti dovanėles, kurias vakare grįžęs namo rasdavau prie durų, kviečiančius susitikti laiškelius, pagaliau tai, kad eidamas į namus arba iš jų beveik visuomet jį sutikdavau? Kuo toliau, tuo labiau nervinausi. Mano jaudulį dar labiau pakurstė teisėjienė, ji vieno mūsų švelnaus susitikimo metu lyg netyčia paklausė, ar ne tiesą kalba žmonės, esą aš vėl ėmiau bendrauti su Arijumi. Aš, aišku, pasiskubinau patvirtinti, jog tarp mūsų nėra ničnieko bendra, ir taip nuraminau moteriškę, bet niekaip nepavyko nuraminti įkyrios minties, kad ji vis mažiau manimi bepasitiki. Kaip ir pirmąjį sykį, ji atsiduodavo man aistringai ir su įkarščiu, tačiau iš įdėmių jos žvilgsnių ir tam tikro baukštumo įsitikinau, kad žmonių šnekos jai kelia nerimą. Šiaip viskas tuo metu klijosi neblogai, per dieną paprastai suspėdavau ne tik pasisotinti teisėjienės grožybėmis, bet ir išlenkti vyno su josios vyru, kuris ničnieko neįtarė apie mudviejų paslaptis. Taip pat uoliai vykdžiau teisėjui duotą pažadą nešti jam savo eilėraščius – juos tuo metu rašiau daugiau iš pareigos, nei iš rimtos būtinybės. Štai vienas to meto kūrinėlis, kurį negėda jums parodyti:

Tu, prašau, nežvelk į mane, gražuole,
Nors puiki esi ir žibi lyg perlas,
Už tave puikesnis ir labiau vilioja
Gėrimas taurėj.

Jei bučiuot mane tavo siela veržtųs,
Patausok, meldžiu, savo lūpų skonį
Kam kitam, nes aš daug stipriau nei lūpas
Žodį pamilęs.

Jei pagunda kils man sušildyt guolį
Kūnu ir kvapu, ir saldžiom glamonėm,
Prisimink gerai, kad labiausiai mėgstu
Patalą šaltą.

Jei tėvai tave už manęs išleisti
Sumanys ir eis pas mane piršlybų,
Pasakysiu jiems, kad esu jau vedęs
Žiaurų likimą.

41. Tiesa, turiu prisipažinti, šio eilėraščio turinys kilo iš mano sielos lyg teisinimasis teisėjui dėl saviaviečio su jo teisėta žmona, bet taip pat nė kiek nesumeluočiau pasakęs, kad tas nelabai man rūpėjo. Švelnūs susitikimai užglaištydavo visas nemaloniąsias šio reikalo puses, jei ir prisimindavau teisėją, tai tik tiek, kiek reikėjo atsargumo ir nuovokos mūsų nedoriems ryšiams nuslėpti. Dar daugiau! Keletą sykių sugavau save svarstant, kas būtų, jei teisėjas mirtų arba, pavyzdžiui, išvyktų į tolimą kelionę ir iš jos nebegrįžtų! Tokiomis akimirkomis labai susijaudindavau ir prisiekindavau sau niekada taip nebegalvoti, bet, kita vertus, kaip tik tokios mintys stiprino mano geismus ir skatindavo patirti aukščiausią palaimą tomis valandomis, kai negalėdavau būti su teisėjiene. *Bet ar ją mylėjai, Servijau?* – paklauskite. Taip, jei nuolatinį jos glamonių troškimą vadinate meile, bet jei į meilės sąvoką įtraukiate ir nuolatinį norą būti kartu, žavėjimąsi mylimojo protu bei poetų apgiedotą ašarų laistymą, tada... Turbūt irgi taip, nors, ilgą laiką nepatyręs jokių rimtesnių išbandymų, mano jausmas ir man pačiam nebuvo tobulai

pažįstamas. Visiškai tikras buvau tik dėl to, kad šioji meilė nėra iš tolo negali lygintis su tuo, ką kitados jaučiau Arijui. Ak, Arijus! Šis vardas kaip rakštis tebebadė skaudžiąsias mano vietas, ir ne tik dėl to, kad jis vis nepaliko manęs ramybėje. Galbūt mano abuojumus jam nebuvo pakankamai tikras? Ar pakankamai tikras būdavau aš pats, kai meilės žaidimų su teisėjo žmona metu kartais pajusdavau nenugalimą norą užsimerkti ir vaizduotis, jog mane glamonėja Arijaus rankos? Andainykščio Arijaus, nes dabartiniame aš nebeįžvelgiau tų savybių, kurios anuomet taip žavėjo mano vaikiškumą. Tik ar negalėjo būti, kad laikas pakeitė visai ne Arijų, o mane? Juk viena diena jaunystėje yra nepalyginti talpesnė nei sulaukus vyresnio amžiaus? Ech, kam ta retorika! Visgi negaliu nutylėti, kad lygindamas moters ir vyro glamonės balsą atidaviau vyrams! Ir štai dėl ko: pirma, būdami tos pačios lyties ir turėdami tai lyčiai įprastus pomėgius, du vyrai gali geriau suprasti vienas kito norus ir geriau, taip pat ir ryžtingiau tuos norus patenkinti, antra, vyras vyrui negali pagimdyti įpėdinio! Juk bendraudamas su teisėjine labiausiai bijojau ne teisėjo rūstybės arba aplinkinių kalbų, o susilaukti vaikų, kuriais visuomet kiek šlykštėjausi. Laimė, Dievas buvo mums palankus, ir bent kol kas mūsų santykiai nepadarė jokios įtakos teisėjienės pilvo dydžiui. Mudu vis sunkiau įsivaizdavome save vienas be kito ir be mūsų maloniai praleistų pavakarių. Pastovumas taip nepaprastai ramino protą, kad baisūs anų laikų mano pasiskirties siautėjimai pradėjo rodytis netikru ir nebūtu daiktu.

42. O, kad taip būtų ir buvę! Deja! Pasirodo, ji tyliai tūnojo mano viduj, norėdama atgauti per ilgus siautėjimo metus iššvaistytas jėgas ir tik laukė patogios progos sėti blogiui! Vieną vakarą teisėjui su reikalais išvykus į gretimą miestą, aš smagiai leidau laiką jo namuose. Teisėjienė tą vakarą buvo kaip niekad miela – ji glamonėjo mane, kuždėjo švelnius žodelius ir vis nepaleido manęs iš guolio. Taip mums besismaginant kažkas pasibeldė į duris. Pamanę, jog grįžo teisėjas, mudu akimirksniu apsirengėme ir

skubiai suslapstę nuodėmės žymes atidarėme. Bet už durų buvo ne teisėjas, o tarnas, su kuriuo jis buvo išvykęs į kelionę. Jis drebančiu balsu mums pranešė, kad teisėjas nebegyvas. Suakmenėjau, todėl dabar negaliu pasakyti, ką jaučiau, ką galvojau pirmąsias akimirkas... Prisimenu tik, kad teisėjienė pratrūko garsiai raudoti ir draskyti rankomis krūtinę. Tačiau mirtingiesiems būdingas smalsumas netrukus paėmė viršų ir mudu maldavome tarną kuo daugiau apsaugoti įvykio smulkmenas. O viskas vyko štai taip: teisėjas susitikęs su kažkokiu jam nepažįstamu žmogumi ir kurį laiką su juo šnekėjęs, o tada bėgte atbėgęs prie arklio, užšokęs ant jo ir dideliu greičiu pasileidęs namų pusėn, nors, kiek jam žinoma, jis dar turėjęs keletą svarbių reikalų Puteoluose. Jodamas per mišką jis nesusaldė arklio ir šis trenkė vargšą stačia galva į medį. Ir nors vien šio smūgio tikriausiai būtų pakakę nelaimingajam išleisti dvasią, Dievas ir likimas viską sutvarkė taip, kad teisėjui krintant jį dar pervėrė nuosavas durklas. Taigi atskubėjęs į įvykio vietą jis radęs savo šeimnininką ir poną paplūdusį kraujais ir dar bandęs gaivinti, tačiau netrukus supratęs, kad kuo nors padėti gali nebent Viešpats Dievas. Tuomet suvyniojęs šeimnininko kūną į apsiaustą ir pargabenęs čia. Tai pasakęs, vergas nutilo, o mudu iškart vėl ėmėme raudoti. O piktasis, nekenčiamasis Dieve! Kodėl tavo rūstybė taip dažnai aplenkia tuos, kurie jos nusipelnė labiau, nei varžybų nugalėtojas nusipelno apdovanojimo, ir renkasi geriausius bei šauniausius vyrus? Jaučiausi toks sugniuždytas ir silpnas, kad pirma dingstimi pasprukau iš teisėjo (dabar jau – teisėjienės) namų ir patraukiau į savuosius. Mintys kunkuliavo ir draskė galvą. Kas privertė teisėją keisti planus ir taip staiga pasukti atgalios? Kokie nors kiti, svarbesni, reikalai? Gal jis namie pamiršo kokius svarbius popierius? Juk negalėjo taip elgtis vien dėl vyno, kurio tądien, matyt, nespėjo išgerti?! O gal... Dieve! Tą akimirką man kilo baisus, gal net pats baisiausias įtarimas! Gal tas paslaptingasis žmogus, su kuriuo susitiko teisėjas, ką nors žinojo apie mudviejų su teisėjienne santykius ir laikė savo pareiga juos atskleisti? Tokiu atveju juk būtų

buvę visai nenuostabu, kad teisėjas pamiršo savo reikalus ir skubėjo namo, tikėdamasis užklupti mus nusikaltimo vietoje? *Bet ar tu, Servijau, rimtai tikėjai šia versija?* – galite paklausti manęs, nors ir nujaučiate, kad negalėsiu atsakyti vienareikšmiškai *taip* arba *ne*. Mielai būčiau atmetęs ją kaip nesąmonę, tačiau protas man įkyriai kuždėjo, kad tai eilinis darbas mano paskirties, kuriai vienintelis malonumas tebuvo... Ak, kam dar klausiate, jei patys puikiai žinote, kokio tat pobūdžio malonumas! Džiaugiausi tik tuo, kad didesnioji kaltės dalis teko teisėjenei – pirma, todėl, kad pirmoji mane sugundė, antra, kad su manimi apgaudinėjo savo vyrą. (Aš, kaip puikiai žinote, tegalėjau apgaudinėti pats save!) O, mielas teisėjas! Kokie nuostabūs dabar man atrodė su juo praleisti vakarai! Koks nepaprastas buvo jo gerumas ir teisingumas! Ašaros veržėsi man iš akių ir smaugė gerklę, jaučiausi skolingas teisėjui tiek daug padėkos ir atsidavimo, kad norom nenorom turėjau pripažinti esąs niekšas.

43. O teisėjo žmona? Turbūt įdomu sužinoti, kaip klostėsi mūsų santykiai po jos vyro mirties? Jei esate įsitikinę, jog dabar visą laisvalaikį skirdavome ištvirkavimams, galiu pasakyti, kad jūs nieko neišmanote apie moteris – bent jau apie šią moterį. Ji su tokiu nepaprastu įkarščiu atsidėjo gedului, taip pavyzdingai liejo ašaras ir keikė likimą, kad nė vienas prašalaitis nebūtų suabejojęs, kad tai – mylinti ir dora našlė. Man ji nebeskyrė jokio dėmesio ir, nors balsu nieko nesakė, man pasirodė, kad dėl nelaimės ji slapta kaltina mane. Dėl tos priežasties net nedalyvavau teisėjo laidotuvėse, nors didis liūdesys ir tam tikras smalsumas ragino nieku gyvu ją nepraleisti. Visa laimė, mano jausmai teisėjenei nebuvo tokie stiprūs, kaip įsivaizduodavau geismo pagautas, todėl išsiskyrimas man buvo skausmingas tik tuo, kad visus vyriškus poreikius vėl turėjau laikyti savyje. Vis dažniau mane apimdavo niekuo nepaaiškinamas liūdesys, be to, į kūną vėl sugrįžo piktosios dvasios – tiesa, dabar jos ne siautėjo, kaip kadaise, o tik švelniai trūkčiodavo mano raume-

nis akimirkomis, kai liūdesys tapdavo ypač didelis. Arijus taip pat nebesirodė, ir tai man teikė nemenką palengvėjimą, nors neneigsiu – retkarčiais, ypač sapnuose, aiškiai vaizduodavausi mudviejų glamonės. Tuomet stengdavausi save įtikinti, kad šiuos vaizdus regiu ne todėl, kad slapčia vis dar noriu Arijaus, o dėl buvusiųjų santykių grožio. Taip, tie santykiai buvo gražiausias dalykas mano gyvenime, todėl nereikėtų manyti, kad net tada, kai labiausiai vengiau Arijaus, buvau bent akimirką nustojęs jais žavėtis! Pamažu ėmiau graužtis, kad taip žiauriai jį atstūmiau – jį patį, jo dovanas, jo meilę... Dabar, kai teisėjienė nutraukė su manimi santykius, kaip niekad gerai suvokiau, koks buvau apakęs. Atstūmiau savo mylimąjį ir draugą vien dėl to, kad galėčiau lig soties mėgautis svetimavimu! Dar baisiau – ne tik atstūmiau Arijų, bet ir įžvelgiau jame bruožų, kuriais jis nieku gyvu negalėjo būti paženklintas! Vien pagalvojus apie tai mano akyse sublizgėdavo ašaros, nors ir sunku pasakyti, ar dalis jų nebiro dėl teisėjo žmonos, kuri, prisipažinsiu, taip pat nėjo iš galvos. Bet juk teisėjienė mano gyvenime tebuvo epizodas – sutinku, malonus, bet vis tiek epizodas. Nieku gyvu negalėjau lyginti teisėjo žmonos glėbyje praleisto laiko su tuo, kurį išgyvenome drauge su Arijumi. Sakau „išgyvenome“, nes į bendrabūvį įtraukiu ir tuos metus, kai nesimatėme – net didžiulis atstumas nesugebėjo susilpninti pajautos, kad esame kartu. Kaip tat galėjau nūn vertinti savo elgesį, jei ne grauždamasis ir kentėdamas? Vėl įnikau bastytis po miestą tikėdamasis jį sutikti, ir nors rezultatai kol kas nedžiugino, tikėjausi, kad net pačiu nesėkmingiausiu atveju toks paprastas dalykas nepareikalaus iš manęs mėnesio. Deja, mėnuo praėjo, o mano troškimai tebebuvo įkalinti svajonėse. Ir štai vieną dieną... Ak, tebūna ji prakeikta, tebūna prakeiktos jos paviršiais nuslydusios valandos! Vaikštinejant gatvėmis prie manęs priėjo tolimas mano draugo pažįstamas ir paklausė, kur išvyko Arijus. *Kada išvyko?* – apstulbęs užrašiau. *Na, jau koks mėnuo,* – padvejojęs atsakė tasai. Matyt, atrodo, labai sutrikęs, nes klausėjas iškart dar ir papasakojo, kad niekur neketinęs vykti Arijus vieną naktį – o tai, kaip jis minėjo, atsitiko

maždaug prieš mėnesį – staiga pradingęs. Jis tesuspėjęs pranešti kaimynams, kad išvyksta, ir nežinia, kada sugrįšias. Dėl to jis ir klausias manęs, Servijaus, Arijaus draugo, ar aš kartais nenutuokiu, kur gali būti pranašas. Papurčiau galvą. Negalėjau juk pasidalyti su tuo vyru mintimi, kuri pirmoji šovė į galvą: Arijus išvyko todėl, kad aš jį atstūmiau. Aišku, netikėjau ja, bet kaip tik šioji mintis lėmė, kad į teisėjienės vietą mano sieloje vėl tvirtai įžengė Arijus. Tiesa, nebeverkiau ir nesikankinau taip kaip vaikystėje, bet tikros arba įsivaizduojamos kaltės šešėlis ėmė klaidžioti po mano kūną, tverdamas svajas, geismus ir širdperšą. Svarščiau, ką Arijus veikia dabar. Ir nors žmonės nieko apie jį nežinojo, spėjau, kad jis toliau uoliai skelbė tikėjimą ir... Ir viskas! Pagaliau kokia kitokia veikla gali būti priskirta tam, kurį labiau nei vardas garsino pranašo šlovė? Tamsiais rudens vakarais galvodavau, ką jaučia žmogus, vadinamas pranašu. Koks turi būti ypatingas jausmas suvokti, kad kiekviena tavo mintis yra iš Dievo ir todėl būtinai teisinga, neužginčijama, šventa... Priešingai nei mano mintys, kurias nuolat griudavo abejonės ir plovė ašaros. Taip gyvenau beveik tris mėnesius, nors man atrodė, kad praėjo daug daug daug laiko. Valandos slinko taip nepaprastai lėtai, rodėsi, kad jos taip elgiasi prieš savo valią ir egzistuoja kažkas, kas tyčia stabdo jų tėkmę, kad vėliau, pagaliau išsivadavusios iš jungo, su dešimteriopa jėga pultų vytis tai, nuo ko piktavališkai buvo sulaikytos.

44. Taip, taip, taip! Tas jausmas manęs neapgavo! Vieną rytą, vos nubudęs, išgirdau, kad mirė teisėjienė! Daugiau nieko nepavyko sužinoti, todėl skubiai apsirengęs verkdamas leidausi ten, kur anksčiau paprastai eidavau iš anksto džiūgaudamas būsimu pasitenkinimu. Koks siaubas! Tikrovė niekais pavertė net baisiausius mano lūkesčius – teisėjo našlė mirė ne nuo kokios staigios ligos, nuodų ar gyvatės įkandimo. Ne antraeilį vaidmenį jos mirties istorijoje suvaidino josios pačios ranka, nors tai ir nebuvo savižudybė! Ji laukėsi ir nieko man apie tai nepasakė! Nepasakė nė

to, kad ketina tam tikrų žolelių pagalba atsikratyti pilvo naštos, kurią – neabejojau – ten įkurdinau aš! Trumpiau tariant, nuo tų žudikiškų vaistų teisėjienei įvyko persileidimas, po kurio ji smarkiai nukraujavo ir mirė! Tą akimirką netekau sąmonės. Atsipeikėjau tik po valandėlės gulintis pievoj, kur mane, matyt, atnešė geri žmonės. Kodėl... Kodėl vyksta tokie dalykai? Dalykai, kurie priverčia vieną žmogų nužudyti kitą tada, kai šis tenori suteikti jam malonumą? Ir ne vieną, o du, kaip šįsyk! Man vėl pasidarė negera. Ir ne tik iš gailėsčio bei siaubo, bet ir dėl žinojimo, jog netoliese guli dvi mirties aukos. Kažkas atnešė man stiklinę vandens, kažkas padėjo pakilti nuo žemės ir atsisėsti ant suolo. Nesugebėjau jiems padėkoti, tiksliau, nemačiau reikalo išvis ką nors veikti. Mano paskirtis pakilo į paskutinį, lemiamą mūsų, kuriame turėjo kristi kiekvienas, artimiau mane pažinęs. Taip, taip, tąsyk visai nepervertinau padėties, nors ir nemaniau, kad taip greitai sulauksiu dar vieno smūgio. Maždaug po dešimties dienų sužinojau, kad pasikorė žmogus, kuriam nuomojau savo namus! Labai susijaudinau, tik pagrindinė to susijaudinimo priežastis buvo ne mirtis, o tai, kad vargšas pražuvo lygiai tokiu pat būdu, toje pačioje vietoje, kurią kažkada buvau numatęs savo pražūčiai! Jis stojosi ant to paties stalo, rišo virvę prie to paties balkio, matė tą patį vaizdą, kurį anuomet mačiau aš, galbūt net čiuopė pirštais griovelius, kuriuos anuomet išbrėžiau mirusiųjų atminimui! Mano namai! Jau senokai įtariau, o nuo tos akimirkos nebeabejojau, kad tarp gimtųjų sienų tyro kažkoks prakeikimas, lemiantis jų savininkui tik bloga. Ir jis, tas prakeikimas, nebuvo savaiminis, neatsirado pats iš savęs ir nieku gyvu negalėjo būti atšauktas maldomis arba smilkalais. Tas prakeikimas – juk žinote – tai mano paskirtis, jos kvapo buvo prisigėrusios namų sienos ir baldai; namai, pro kurių langus pasaulis atrodydavo kitoks, o kiekvienas per dieną ištartas žodis ar garsas naktimis sugrįždavo netikrybėmis ir košmarais. Beje, nuomininkas buvo teisingas žmogus – atbėgęs apžiūrėti lavono, iš jo artimųjų gavau jo perduotą kapšėlį, kuriame žvangėjo nuompinigiai už paskutinį pusmetį...

45. Lėtai vaikštinėjau po kamba-

rius ir dairiausi. Kaip seniai čia mano būta! *O Iova*, – kalbėjau panašiai, kaip anąsyk besižudydamas, – *ar atmeni, kiek prakaito ir sėklos tavyje išlieta!* Aišku, ji negalėjo atsakyti į mano klausimą. *O tu, virve, ar patenkinta esi, kad tavo tvirtumo įrodymas – lavonas – netrukus šnypšdamas raitysis laidotuvių lauže?* Ji nebyli gulėjo po mano kojomis, tokia bjauri ir susiraizgiusi. Neneigsiu, žiūrėdamas į ją ir dabar jaučiau mažne tokį patį koltumą kaip anąsyk, kai ruošiausi darytis galą. Pasijutęs silpnai, ranka atsirėmiau į palangę ir staiga – o Dieve! – lyg žaibo trenktas atšokau į šalį. Pasirodo, delną padėjau kaip tik toje vietoje, kur kitados buvau išpjaustęs mirtis ženklinančius reželius. Neprisiminiau, kad kada anksčiau būčiau juos lietęs. Nūn rašydamas šiuos užrašus esu tikras, kad jėga, pastūmėjusi paliesti savo paskirties metraštį, nebyliai ragino mane peiliu įrašyti į jį naujas eilutes, bet tuomet negalvojau apie tai. Mano namai priklausė lyg ir nebe man, nors ir buvau vienintelis teisėtas jų šeimininkas, todėl reželiai, kad ir kaip mane jaudino, regėjosi kažkieno kito (Dievo? Paskirties? Mirusiųjų?) nuosavybės dalimi. Atsisėdau. Jaučiau, jog pamažu grimztu į panašią būseną kaip tada, kai laukdamas grįžtančio Arijaus mąstydavau apie pranašų gimimą ir paskirtis. Mane supantys daiktai tarsi neteko savo įprastų paskirčių, tapo kažkokiu abstrakčiu vieniu, kurį, matyt, kitados turėjo galvoje Parmenidas. Išnirau iš kvaitulio tik išgirdęs pinigų skambėjimą. Atrodo, kol šitaip sėdėjau, rankos pačios, be mano žinios, pirštais glamžė kapšelj su Septimijaus (toks buvo mano nuomininko vardas) nuompinigiais ir, netyčia atsirišus mazgeliui, šie išbarškėjo ant grindų. Pakėliau vieną monetą ir padėjau priešais save ant stalo. Ji buvo apsitrynusi, nebenauja, neabejotinai keliavusi po pasaulį ne vieną dešimtį metų. O kas – pagalvojau, – jei mano rankos kitados jau lietė šį pinigą, gal net ką nors už jį pirko? Arba ne mano – mano motinos, Julijos, teisėjienės, Arijaus rankos? Mane glamonėjusios ir šiandien galėjusios glamonėti rankos, dabar aptūptos svetimų šalių dulkių? Net kraupios pastarųjų dienų netektys neišva-

davo manęs nuo minčių apie jį! Arijus! Jei jau ši moneta buvo atsidūrusi jo kapšelyje – o aš norėjau tuo tikėti, – ką gi jis už ją pirk? Duonos? Alyvuogių? Vyno? Mano šnerves taip jaudinusių kvapiųjų aliejų? O gal vieną iš tų niekučių, kuriuos anuomet būdavo įpratęs man dovanoti? Et, nesvarbu... Visa tai buvo mano fikcija, o ne tikrovė. Tikrovė buvo tik sidabras, iš kurio ta moneta buvo nukaldinta, vienoje pusėje įspaustas imperatoriaus (dabar nebeatmenu, kurio) veidas. Žiūrėjau į jį, ir man rodėsi, kad tas veidas neturi daugiau jokių bruožų, nieko daugiau nerodo, išskyrus monetų kalėjo sugėbimą meistriškai atkurti žmogaus pavidalą. Staiga krūptelėjau. Aš, mirčių kalėjas, prisiminiau savo rankomis nukaltas aukas. Taip, teisėjienė atsikratė savo naštos, naštos, kurią tikriausiai įdėjau aš... O juk toji našta bėgant metams galėjo užsivilkti vyro togą, paskui užsiimti mokslais, dar vėliau – dalyvauti karo žygiuose ir net, jei ir nebūtų iškaldinta monetoje, įmanytų bent jau smagiai sau stumdyti po laukus plūgą. Kuo toliau apie tai galvoju, tuo keistesni jausmai manyje budo. Vadinas, ne iš piršto laužtos žmonių šnekos, neva sapnai ir mintys neateina iš niekur, dargi priešingai – jie kaip kokie ženklai nurodo, kas turi atsitikti ateityje. Kiek pamenate, vienu metu mane buvo apsėdusios mintys apie įpėdinį, nors ir negaliu pasakyti, jog tuomet būčiau labai jo troškęs. Kita vertus, dabar jaučiau baisią gėdą dėl savo neseniai pasakytų žodžių, neva sanguliuodamas su teisėjienė labiausiai bijojau susilaukti vaikų – tai buvo akimirkos polėkis, ir dėl teiginio, kad vaikams visuomet jaučiau pasišlykštėjimą. Jaučiau pasišlykštėjimą tais vaikais, kurie dar neseniai mėtė į mane akmenis, spjaudė ir tyčiojosi, o ne tais, kurie lemties ir penio valia galėjo užgimti man pačiam. Pajutau baisią gėdą ir baimę. Drįsau gašliai mąstyti apie Arijų po to, kai siaubingomis aplinkybėmis netekau meilužės ir įpėdinio, nors – kaip kvaila – kol teisėjienė buvo gyva, visai negalvojau apie pranašą, arba, tiksliau, galvoju, kaip jo atsikratyti...

Vėl panirau į alpulingą būseną. Laikas tekėjo pro šalį, mano gyvenimas tekėjo pro šalį. Moneta gulėjo ant stalo priešais mane. Nesą-

moningai sprigtelėjau ją pirštu ir sidabrėlis dzingsėdamas nusirito ant grindų. O kas, pagalvojau, jei moneta, užuot nukritusi ant grindų, būtų nulėkusi ant lubų? Jei vieną dieną susikeistų viršus su apačia, priekis su galu, artumas su tolybe? Vieną akimirksnį net ėmė rodytis, kad toks dalykas yra įmanus, kad ir mano gyvenimas gali pradėti slinkti atgalios – pageidautina ligi tol, kol išnyks paskutinis rėželis ant palangės. Šitaip įsisvajojęs patogiai atsilošiau kėdėje ir nė nepajutau, kaip miego Dievas arba nuovargis panardino mane į gilų sapną.

46. Ilgą laiką jaučiausi lyg apkvairtęs. Tiesa, nuo to karto gimtuosiuose namuose pradėjau lankytis vis dažniau. Kadangi jie buvo suteršti lavono, net nebandžiau ieškoti nuomininko, juo labiau kad tie apsilankymai man pačiam teikdavo laikiną palengvėjimą. Ypač mėgau juose buvoti tada, kai sielą užpuldavo prisiminimai arba savo valia nugrimzdavau į apmąstymus. Neretai, kaip ir pirmąjį sykį, bemažtydamas užsnūsdavau ir prabusdavau tik giliai naktį arba kitą rytą, o vieną sykį – dabar ketinu plačiau apie tai papasakoti – visą dieną ir naktį be miego pravaikščiojau iš kampo į kampą. Negaliu pasakyti, jog tąsyk brandinau kokią nors svarbią mintį, nebuvau apsėstas nė atsiminimų – mano kojas judino kažkoks nepaaiškinamas jaudulys, kuriam nieku gyvu nepajėgiau atsispirti. Taip pat negaliu pasakyti, kad tą naktį būčiau galvojęs apie savo sutvertas aukas, netyrinėjau paskirties ir nieko nekaltinau. Mažai galvojau ir apie bičiulį Arijų, nors pastaruoju metu vėl galvodavau apie jį nuolat.

Rytą, išėjęs iš namų, net neužsukau į savo insulą ir iš karto patraukiau į miestą. Nelabai tesuvokdamas, kur einas, sukau ratus gatvėmis, stoviniavau aikštėse, ilgą laiką praleidau turguje, tačiau vakarykštis jaudulys nė kiek nemažėjo, priešingai, tapo niekuo nepaaiškinama baime, vertusia mane krūpčoti nuo kiekvieno atsitiktinio garso. Išgąsdinti mane sugebėjo net iš po kojų purptelėjęs paukštis, o ką jau kalbėti apie prekeivių riksmus, arklių žvangimą ir ratų bilsmą. Tą dieną grįžau namo visai paklaikęs ir nusivaręs nuo kojų, jaučiau –

senos bičiulės dvasios bet kurią akimirką gali pradėti žaisti mano raumenukais. Ne, ačiū Dievui, ačiū dvasioms, to neatsitiko, tačiau baimė nenyko. Daug dienų lyg koks ieškomas nusikaltėlis slapčiausi tai vienuose, tai kituose namuose, basčiausi tai už miesto sienų, tai – priešingai – slampinėjau po forumą. Jau neabejojau, kad Dievas šią būseną man pasiuntė neatsitiktinai – mano gyvenime turėjo nutikti kažkas svarbaus, tiesa (tikėjau tuo), nebūtinai bloga – kvaitulį galėjo skatinti ir per didelis mano noras parašyti eilėraščių, mat nuo to laiko, kai paskutinįsyk išsiskyrėme su teisėju, nesukuriau nė menkiausios eilutės. Žinoma, supratau, kad vienišius noras be įkvėpimo negali sukurti meno, tačiau vis tiek karštligiškai ieškojau viduje žodžių, kurie įvardytų dabartinę mano būseną ir galbūt savo įtaigumu ją pakeistų:

Nūn piktų minčių apsėstas esu ir kamuojuos...

Viešpatie, kaip tiesmuka! Tai juk ne mano būsenos išraiška, o parodija!

Liepia man širdis apvalyti sielą...

Dar blogiau! Dievaži, netikėjau, kad mano lūpos kada nors galėtų ištarti tokias nevykusias eilutes! Nevilties pagautas mintyse šuoliais lėkiau per garsių autorių kūrybą tikėdamasis, kad jų nuostabus menas ir mane pakurstys išmoningiau dėlioti skiemenis:

Aequam memento rebus in arduis
servare mentem, non secus in bonis
ab insolenti temperata
laetitia, non scripture Servi...

Tikrai, buvau menkas ir nevykęs eiliakalys – pamanykit, sugebėjau pakeisti net du svetimo eilėraščio žodžius! Sielvartavau prisiminęs mudviejų su Arijumi poezijos varžybas – kaip tada taikliai man sekėsi dėstyti žodžius ir mintis, kaip sėkmingai ranka nutverdavo net menkiausią

dvasios virptelėjimą! Šiuo metu gi manyje nebuvo nė kruopelės literatūros, daugių daugiausia galėjau imtis narplioti kokį nors filosofinį kazusą. Pavyzdžiui, sykį įsisvarsčiau, kas yra eilėraštis. Sakykime, aš įsmeigiu į žemę ietį ir ritmingai pabarškinu ją koku nors gelžgaliu – ar negalėčiau tada tvirtinti, kad perskaičiau eilėrašį? O kur gi žodžiai, paklausite, koks gi, Servijau, eilėraštis be žodžių? Sutinku, atsakyti – eilės be žodžių gali skambėti keistai, tačiau kas iš jūsų gali įrodyti, kad kiekvienas tos ieties dzingtelėjimas man pačiam nereikia kokio nors žodžio arba dalyko, kuris suvisai neišreiškiamas žodžiais? Sakykime, jeigu *dinnnn...* man reikštų žodį „norėti“, *dannnn...* – žodį „maistas“, o *diinii...n* – „labai“, išeitų, kad aš visgi kalbu žodžiais, tik ne tokiais, kokius supranta dauguma, kita vertus, kas iš jūsų pasigirtų, kad gali klausytis ir suprasti poeziją etruskiškai?

47. ...nutvėriau save džiugiai einantį prie Trajano kolonos susitikti su Arijumi.

Buvau linksmas ir nerūpestingas, šakume tvinkėjo būsimų glamonių saldybė. Kasdienių mylavimų išpaikintas mano kūnas skubėjo nustverti ir pasisavinti dar vieną malonumą – vieną iš didžiulės gausybės, pripildantį džiugesio kiekvieną eilinę dieną. Atrodė, taip visada buvo, yra ir visada bus, nė menkiausias abejonės šešėlis nestabdė mano aistringą veržimosi į palaimą, į Arijų. Niekas, jei ne ta klastūnė, į sapną įsipynusi sąmonė! Juk šiandieną Arijaus negalėjo būti čia, negalėjo būti nė vakar ar užvakar, juo labiau neturėjo teisės gimti jausmas, kad niekada niekas mūsų nebuvo išskyręs. Kas gi tat nutiko? Ar mano vidinis laikas man nežinant taip toli pasistūmėjo į priekį, kad nebėgaliau nieko spręsti nei apie praeitį (kuri mano sąmonei – dabartis), nei apie dabartį (sąmonei – ateitis), ar atvirkščiai – paslaptinai grįžau į tuos laikus, kai mano vaikiškoms akims ryšys su Arijumi ištis rodėsi visada buvęs ir visad būsiantis? Negalėjau patikrinti to dalyko jokia kitu būdu, kaip tik tyrinėdamas aplinką. *Ar Aurelijaus Marcijalio namas*, – galvojau, – *atrodo taip, kaip jį menu atrodžius prieš daugelį metų, ar jis*

įgavo naujų, man nepažįstamų arba kitados įsivaizduotų bruožų? Arba, aure, anas kiparisas, – nerimau, – ar jis iš tikrųjų paūgėjęs ir palinęs, ar tik mano akys bergždžiai mėgina save apgauti? Man nesisekė, šis būdas, matyt, nebuvo vykęs. Tada pabandžiau užčiuopti tiesą „organu“, kuriuo, tiesą sakant, privalėjau labiausiai nepasitikėti – savo sąmone. Galbūt, Servijau, – tariau sau, – tu prisimeni kokį nors savo eilėraščių, parašytą tuo metu, apie kurį visai nieko negali pasakyti, – tai jau būtų buvęs tikriausias įrodymas, kad laikas nuskuodė į priekį. – O gal kaip tik dar nesi parašęs nė tų, kuriuos turėtum gerai žinoti? Deja, ir šioji dialektika nesuteikė aiškumo. Menu, busdamas dar stversčiausi tokių metodų kaip savo kūno tyrinėjimas ir bandymas ieškoti kišenėse kokių nors tikrovę išduodančių daiktų, tačiau netrukus pajutau, kad nebetenku išprotavimams būtino pagrindo ir pro sumerktus vokus sau- lės spinduliais į mane ima plūsti realybė...

Dievaži jaučiausi keistai, bet *ne ypatingai*. Maža ko galėjo prikrėsti miego išlaisvintos mintys! Tas sapnas nespindėjo pranašingumu, nebejaudino manęs, ak, kodėl gi tat būčiau turėjęs jį bergždžiai narplioti? Teko pripažinti, kad manyje jis paliko kažkokį gerumą, padėjusį lengviau (sakau „lengviau“, nors vargu ar tai buvo lengvumo pojūtis – tiesiog nerandu kito žodžio) išgyventi daug po toėjusių dienų. Vaikščiojau po miestą ir apylinkes, skaičiau knygas, kūriau jums nerodytinus (tik dėl to, kad jie neverti nė aso, patikėkite!) eilėraščių, galvojau apie žemiškus ir dangiškus dalykus. Kaip tik tuo metu man ir kilo mintis rašyti šiuos užrašus. Turėjau daugybę niekam nenaudojamo laiko, be to, nebesugebėdamas išsakyti eilėmis, troškau tai atlikti proza.

48. Negaliu nepaminėti ir dar vieno nereikšmingo įvykio: sykį vaikščiodamas miesto apylinkėmis išgirdau šauksmą. Pabėgėjęs ton pusėn pamačiau moteriškę, kuriai buvo prasidėję gimdymo skausmai. Per daug neaiškindamas pasakysiu, kad tąsyk nepraėjau pro šalį ir taip pirmą sykį gyvenime atlikau kažką panašaus į pribuvėjos pareigas. Niekada daugiau gyvenime nebemačiau

nei tos moters, nei kūdikio, įvykis apskritai nebūtų buvęs svarbus, jei ne tai, kad padėjo man gerokai sutvirtėti dvasiškai. Aš, mirties dirbėjas, padėjau kažkam gimti! Vadinas, netyčia pralaužiau savo paskirties užtvartą, pabuvau kitos, man nepažįstamos, paskirties valdose. Tai jaudino, atrodė, atsitiko kažkas didinga, kam galbūt dar nesu pasiruošęs. Nepaisant to, jaučiausi puikiai. Arijaus paveikslas pamažu dilo iš mano atminties – prie to prisidėjo ir gandai (turiu galvoje, kad niekas nieko nebešnekėjo apie mano bičiulį), treji metai yra pakankamas laikas užmiršti net patrauklia istorija. Sakydamas „paveikslas“, turiu omenyje, kad beveik nebeprišiminiau tikrojo jo pavidalo (neužmirškite, Romoje Arijus pabuvo labai trumpai, o ir per tą trumpą laiką, įjunkęs į teisėjienės guolį, aš nesugebėjau su juo pabendrauti), netgi jo balso, tiesiog prisiminimai lyg ženklai rodė, kuria kryptimi geriausia veržtis geismams. Žinoma, ne viskas manyje buvo skirta Arijui. Pavyzdžiui, manęs nesiliovė persekioję keisti, tačiau *neypatingi* sapnai, nors sapnavau daugiausia tuos žmones, su kurių mirties aplinkybėmis buvau susijęs. Pavyzdžiui, sykį sapne gėriau vyną su nekenčiamuoju savo dėde, kitą kartą lyg su mylima moterimi bendravau su motina, dar vieną naktį sapnai man suvaidino teisėją, kuris sprendė bylas sėdėdamas nuogas... Ką jau kalbėti apie štai šią beprotybę: gulėjau vidury kambario ant pilvo, kuris buvo stebėtinai didelis ir toks kietas, jog teisėjienė – ji kaip tik stovėjo šalia manęs – galėjo lengvai sūpuoti mane į šalis. Arba, įsivaizduokit: mano vargšelis nuomininkas vienodu tempu siūbuoja kilpoje ir žvanga lyg koks skambalas! Neprisimenu, ką tame sapne veikiau aš, atrodo, bandžiau trauktis, kad siūbuodamas jis manęs neužkliudytų, nes susapnuotoji patalpa buvo labai ankšta. Pagaliau, koks gi skirtumas. Sapnai tiesiog parodė, kad nesu galutinai atsikratęs praeities. Turiu omenyje tik krauju paženklintąją praeitį – nė už ką nebūčiau sutikęs praeitimi pavadinti Arijų, kuris, nors ir būdamas beveidis ir bebalsis, tvirtai valdė mano nakties atodūsius ir praitę. Mintyse vėl dažnai grįždavau į tą dieną, kai parėjęs iš teisėjienės sutikau jį ant savo namų laiptų. Kokio niekingo ir savimylės

manęs būta! Atsisakiau bičiulio ir mokytojo švelnybių dėl to, kad galėčiau netrukdomas ištvirkauti su svetima žmona! Be to, su draugo žmona! O vos tik šioji nustojo egzistuoti, iškart vėl įsigeidžiau to, kurio savo noru buvau atsisakęs! Aš...

Tiesa, tuo metu atsitiko dar šis tas. Tik nemanykite, kad vėl rengiuosi prabilti apie kokią nors netyčinę auką – tai būtų perdėm banalu. Net jeigu būčiau ligi soties jums prisimelavęs (ir, prisipažinsiu, esu, nes gyna teisybė, be pagražinimų, neleistų jums manęs nuoširdžiai gailėtis; taip pat prarastumėte malonumą mane iškeikti ir išvadinti melagiu – supraskite, aš kaip įmanydamas darbuojuosi jūsų labui), šioje pasakojimo vietoje nesitaškyčiau kraujais – tam netinkama vieta net literatūriniu požiūriu. Taškysiuosi kitkuo. Taigi vieną popietę vaikštinėjau po turgaus aikštę ieškodamas ko nors, kas galbūt dar neišrasta. Trumpai tariant, manęs neviliojo nei aliejinės lempelės, nei kardų makštys, nei togų apvadams skirtos juostos. Tačiau žvelgiant į tuos rakandus mano kūnui kažkas atsitiko. Visas kraujas išplūdo iš galvos, kojų ir rankų, viską mačiau lyg pro miglą. Jo karštybės nutvilkyti paslėpsniai davė pradžią tam, kas savo veržlumu dažnai karaliauja kūne. Sukietėjimas buvo toks didelis, kad man ėmė temti sąmonė. Viso kūno raumenys iš savo nuolatinių buveinių trūkčiodami tempėsi link jo, spietėsi ratu ir lėtais tvinksniais kėlė jį į aukštybes. Bet jis nieko nesiekė, tas sukietėjimas! Neturėjo pasirinkęs sau jokios landos! Sotinasi tik savo paties didybe, savo viešpatavimu, savo neįveikiamumu! Pajutau, kaip nevalingai žiojasi lūpos, pasiruošusios išleisti garsą, spaudimą ir svorį galugerklį ir... pragyda. Tiesa, pats nebesugebėjau girdėti savo kakariekavimo, tik mačiau sutrikusias žmonių akis, kai broviausi per spūstį vartų link, juoką, kai bėgau gatvėmis, – Servijus pamišo, pamišo, pamišo... Paskui sėdėjau alke po alyvmedžiu sukišęs rankas po toga, liečiau sukietėjimą ir, teisybę pasakius, tuo pat metu jaučiau kūnišką palaimą, pranašiską tikrumą ir didelę baimę, kad čia nepasirodytų prašalaičiai. Sumišus šiems jausmams, jaučiausi šiek tiek kitaip negu žmogus, tokiu gėdingu būdu

tenkinantis niekingą geidulį. Bet tai buvo nuostabus jausmas! Niekada per pastaruosius metus nejaučiau tokio tikrumo, jog viskas bus gerai, juo labiau, kad tas mano juslių užčiuopiamas gėris, kaip ir sukietėjimas, nesisiejo su jokių asmeniu, buvo vienas pats, ak, vienas...

49. Kitą dieną sužinojau, kad yra grįžęs Arijus. Bet – o aukščiausieji dievai! – būtent: ne „sugrįžo“, o „yra grįžęs“. Kitaip sakant, Romoje jis jau daugiau kaip du mėnesiai! Žinia buvo tokia netikėta, jog tą akimirką iš tikrųjų pasijutau pamišęs. Ir šitaip po trejų metų pertraukos! Pagalvojau, kad gerai būtų jį užmušti – juk net jei nekreipsime dėmesio į mūsų kūnišką bičiulystę, pats žodis *bičiulystė* įpareigojo jį stengtis pamatyti mane kuo greičiau. Daugiau negu du mėnesiai! Džiaugiausi, kad vakaryktė ekstazė nebuvo susijusi su juo, antraip pakelti šios dienos naujienas būtų buvę dar dešimteriopai sunkiau. Prisipažinsiu, viduje plūdausi. Koks kitados buvau kvailas alpėdamas dėl to, kad Arijus nepasirodė pas mane tą patį vakarą! Ką būčiau daręs, jei anuomet jis būtų pasielgęs taip pat? Manau, dabar nerašyčiau – neabejoju tuo. Tačiau priežastis, dėl kurios anąsyk mano ranka galėjo liautis krutėjusi amžiams, dabar atrodė nepakankamai rimta. Nejaugi būčiau galėjęs save žaloti dėl žmogaus, kurio nemačiau trejus metus, ir net tiksliai nežinojau, ar jam ką jaučiu, išskyrus geismo saldybės poreikį? Aišku, negalėjau nesuprasti, kaip baisiai turėjau įžeisti jį paskutinį sykį, kai išprašiau iš namų ir paskui nė iš tolo neprisileidau artyn. Gal jis manė, kad yra man visai nebesvarbus? Gal kentėjo, bet nedrįso peržengti mano namų slenksčio? Supratau tai, bet Arijaus atsainumas vis tiek mane žeidė. Na bent jau būtų užėjęs ir pašnekėjęs bereikšmėmis temomis, kokios dažniausiai gvildenamos prekyvietėse arba puotose. Tuomet įtarimas, kad tarp mūsų nieko nebėra, bent būtų tapęs žinojimu, palengvindamas būsimų susitikimų sunkumą... Apie tai vėliau. Iš pradžių noriu papasakoti, kaip pirmą sykį jį pamačiau. Baigiantis trečiam mėnesiui po Arijaus grįžimo aš vis dar nebuvau jo matęs, nors

žmonės, lyg žinodami mano dvejones, dažnai sustabdydavo gatvėje ir sakydavo, kad va taip ir anaip, Servijau, Arijus ką tik nuėjo į tą arba aną pusę... Padėkodavau jiems ir toliau eidavau savo keliu, nebebuvau nei toks mažas, nei toks mylintis, kad pajėgčiau vaikytis šmėklas. Tą kartą niekas man nieko nesakė, pats pajutau į save įsmeigtas akis. Arijus sėdėjo ant šventyklos laiptų gal per šimtą žingsnių nuo manęs. Iš pradžių – kadangi aplinkui siuvo daugybė žmonių – pagalvojau, kad jis žiūri ne į mane, tačiau vis tiek nutirpau iš jaudulio. Suprasdamas, kad nepajėgsiu pats priėti ir pasilabinti, bet juo labiau neišdrįsiu palikti aikštės, sumečiau – geriausia man bus taip pat kur nors netoliese atsisėsti – aišku, apsimetant, kad jo nematau. Tuotarp žmonių aikštėje dar padaugėjo, todėl buvau beveik tikras, kad nepastebimas galėsiu jį patyrinėti. Pasirodo, klydau! Arijaus žvilgsnis kryo ne kur kitur, o tiesiai manęs! Tik jis, tas žvilgsnis, buvo kažkoks dvejojantis, liūdnas ir... nejaukus. Dar niekada nebuvau matęs, kad Arijus į ką nors taip žvelgtų. Atrodė, lyg jis saktų sau viduje: *Na, Arija, pasižiūrėjai ir pakaks. Pats puikiai supranti, kad net ir labai norėdamas negali to padaryti. Arba: Labai norėčiau priėti ir pabučiuoti tave, Servijau, bet yra kažkas, nors ir nežinau kas, dėl ko negaliu to daryti.* Kitaip sakant, mažiau, kad jis norėtų prie manęs priėti, bet kažkodėl negali, ir tai jam kelia ne mažiau dviprasmių jausmų negu man. Virpėdamas dirščiojau į jį, ir vieną akimirką man atėjo į galvą beprotiška mintis: jeigu taip priėjus – tai, aišku, neįmanoma – *ir pasiūlius jam pasisupti sūpuoklėmis!* Vietoj sveikinimų, tuščių klausimų, bučinių priversti jį žaisti niekingą vaikišką žaidimą nesuteikiant jam jokios gilesnės prasmės! Žinojau, kad jei tik būčiau išdrįšęs tai padaryti, Arijus būtų puolęs nevaldomai kvatotis, ledai būtų aptirpę ir mes galbūt būtume galėję pabendrauti. Taip, tai tikrai buvo nuostabi mintis, bet žinojau, kad to niekada nepadarysiu. Atsistojau ir vaizduodamas, kad kažko ieškau ant žemės, patraukiau tolyn nuo šventyklos.

Arijaus žvilgsnis ir elgsena kurstė mano smalsumą. Jeigu teisingai supratau, jis taip pat nori priėti prie manęs, tik kodėl gi to nepadaro?

Kas tai? Nejaukumas? Žinojimas, kad jis pavojingas man? Kad aš jam pavojingas? Kažkoks man nežinomas lėmimas, draudžiantis su manimi net pasisveikinti? Melavau sau, melavau! Juk turėjau pripažinti, kad ir aš, jei kad nors būčiau buvęs taip niekingai meilužio atstumtas, niekuomet nebedrįsčiau prie jo artintis. Ko tat noriu iš Arijaus? Ko tikiusi? Ši mintis mane taip sugraudino, kad, atsėdęs ant pakelės akmens, graudžiai apsiverčiau.

50. Vėl pamačiau Arijų po kokių keturių dienų. Vėlai vakare jis ėjo pro mano namus. Kūną vėl supurtė jo artumas, pajutau, kad šįsyk nebegaliu leisti jam kaip niekur nieko praeiti pro šalį ir dingti už posūkio. Kuo greičiausiai išbėgau į lauką ir laikydamasis saugaus atstumo patraukiau iš paskos. Arijus neskubėjo – kelis syk stabtelėjo pasišnekėti su pažįstamais, buvo įlindęs į krūmus nusilengvinti. Aš tuo metu glausčiausi už namų kampų, lindėjau tarpvartėse, puikia slėptuve man tapo net kažkieno ne vietoje paliktas vežimas. Galiausiai iš kažkokio nepažįstamo žmogaus nusipirko aliejinę lempelę. Aš labai tuo nusistebėjau, kadangi vieną lempelę Arijus nešėsi rankoje. Dar labiau nustebau, kai netrukus jis įžiebė turėtają, o įsigytąją – prieš tai apsižvalgęs, ar niekas nemato – skubiai pasikišo po toga. Tai atrodė labai mįslinga, nors turėjau sau pripažinti, kad naujos lempelės įsigijimas visame mieste gal tik mano vieno įsiaudrinusiam protui galėjo sukelti įtarimų. Nepaisydamas jų, toliau iš lėto slinkau paskui Arijų. Lauke vis labiau temo ir netrukus aš jau mačiau nebe Arijų, o tik nežymiai virpčiojantį baltumą. Staiga jo lempelės šviesos rate šmėstelėjo kažkoks siluetas. Aš iš karto sustingau vietoje ir – kaip pasirodė vėliau – ne be reikalo. Matyt, tai buvo vienas iš tų žmonių, kurie pragyvena plėšikaudami ir grobstydami dorų piliečių pinigus. Visas nutirpęs stebėjau, kaip tas mįslingasis šešėlis pripuola prie Arijaus, kaip krenta ant žemės ir užgęsta aliejinė lempelė. Paskui kelias sekundes nieko nemačiau – girdėjau lyg ir grumtynių garsus, smūgių ir ristynių aidą. Paskui viskas nurimo ir dvi poros kojų skubriais žingsniais

dingo priešingose pusėse. Negalėdamas atsitokėti kurį laiką dar stovėjau savo slėptuvėje, kol smalsumas galiausiai paėmė viršų. Įsižiebiau aliejinę lempelę ir patraukiau arčiau užpuolimo vietos. Tik kuo čia dėtas smalsumas? Turėčiau sakyti, kad troškau pabūti vietoje, kur užpuolimą atrėmė mano draugas. Visiškai naivus, beprasmiškas, net pavojingas noras, tačiau man jis kėlė kažkokį gaudų susijaudinimą ir baimę. Beje, drįsčiau šių norų ypatybes išpirti pavyzdžiais: sakykime, jūs einate Apijaus ar koku kitu keliu ir išvystate krūmuose besimylinčią porėlę. Žinoma, tokių dalykų jūs esate prisiziūrėję ligi soties, pats sueities faktas tikrai negalėtų jūsų sujaudinti. Na, bet, tarkime, esate vienišas. Įtariu, jums truputį skaudu, kad krūmuose ne jūs. Ko gi daugiau galėčiau tikėtis iš jūsų, kitą savaitę einančių pro tą pačią vietą, jei ne tokio paties graudaus susijaudinimo, svajonės apie krūmų lingavimą, lapų čežėjimą, atsitiktinių praeivių žvilgsnių skvarbą? Ar esate tikri, kad atsisipirtumėte tam, į ką didžia įstanga veržiasi visas jūsų kūnas? Aš, prisipažinsiu, negalėčiau, nors, skirtingai nuo mano pavyzdžio,ėjau ne į sueities, o į grumtynių vietą. Kaipgi galėčiau tai paaiškinti? Pirma, baimė išvysti kraują, antra (jei nebus kraujo), pasidžiaugti bičiulio narsa, trečia, jei rasiu kokį nors ano pasalūno bejėgystės įrodymą, džiūgauti dėl bejėgystės egzistavimo, ketvirta... Meluoju. Abejoju, ar tai buvo vien dvasinis susijaudinimas, nors dar labiau meluočiau sakydamas, kad jis buvo grynai fizinis. Galiu prisiekti – neregėjau Arijaus nei kaip didvyrio, nei kaip aukos, netgi kaip sugulovas tą akimirką jis nekaitino mano minčių. Buvau vienas tuščioje gatvėje su abejotinomis pajautomis, kurių negalėjau suprasti. Aliejinė lempelė žibėjo rankoje. Tą akimirksnį susimąščiau, kaip išgaunamas aliejus, – bereiksmė min-tis, skirta apgauti kitas, išvaikyti jas. Arijus ir aliejaus gamyba! Spaudyklos ir grumtynių relikvijos! Mano nesusivokimas ir įkaitusi lempelė! Bijau, nesugebėsite suprasti mano tuometinės jausenos, nors esu tikras, kad tai buvo vienas nežemiškiausių potyrių mano gyvenime – kvaisti nuo to, ko nesupranti, ir tą kvaitulį dar slopinti pačia kvailiausia min-timi apie aliejaus spaudimą! Staiga... Negaliu sakyti, jog tai atsitiko

„staiga“, mano būsenoje žodis „staiga“ būtų buvęs per daug iškilmingas, nepagrįstas. Turiu galvoje griovelius gimtųjų namų palangėje. Ar tikrai nesitikėjau čia išvysti kraujo, kuris patvirtintų ir primintų mano paskirties siautėjimus? Tie metai, tie nuostabūs metai, per kuriuos ji – nevidonė – stebėjo mane iš šalies, aptirpdė su mirtimi – nevidone – susijusias baimes; ne itin užtikrintai, bet nuoširdžiai galėčiau sakyti, jog tą akimirką, po grumtynių, lavonas arba kraujo šlakas būtų išsklaidęs visas liguistas mano fantazijas. Bent jau aliejaus spaudimo mechanizmo tyrimas būtų atrodęs kaip baisi nesąmonė! Vadinasi, paskirties ribų peržengimas, kurį anąsyk jutau būdamas pribuvėjos kailyje, tebuvo atsitiktinis nuotykis; vadinasi, visą laiką gyvenau šalia mirties – neregimos, neegzistuojančios, bet vis tiek mirties – savo vidinio polinkio į ją. Kas, jei ne mirtis, išmokė mane mąstyti ir samprotauti? Negaliu juk sakyti, kad tai padarė motina arba giminaičiai, apie kuriuos jau neat-sargiai daug ką esu jums išplepėjęs? Kas daugybę metų, išskyrus ke-lerius pastaruosius, koja kojon žengė su manimi kur beečiau? Taigi suprantate, kad nieku gyvu negalėjau išsižadėti savo vienintelės auk-lėtojos, tačiau šis netikėtas jos dvelksmo poreikis mane išmušė iš pusiausvyros. Išeina, jog slapčia svajoju apie tai, kuo labiausiai šlykš-tėjausi? Neužmirškite – svajoju po to, kai bene šešerius metus džiū-gavau neregėdamas paskirties apraiškų! Nekenčiau savęs – nepai-sant to, visas negyvėlių legionas įžengė į mano mintis. Užmiršau Ari-jų, nejaukumą, nakties pavojus. Atsisėdau ant grindinio ir apkvaitęs kliūsčiojau ant kojų pirštų deginantį aliejų iš lempelės. Skausmas kan-kino, tačiau atgaivino pastabumą. Ar tas dalykas, kuris baltavo tarp grindinio luitų, negalėjo būti atsitiktinai iškritęs iš Arijaus arba plėši-ko drabužių? Miruoliai išsyk atsitraukė, ištirpo kažkur medžių lapijo-je. Pašokęs pribėgau artyn ir... Taip, Dievas man siuntė įkaltį, siuntė daiktą, kuris galbūt vėl suartins su bičiuliu! Tai buvo nedidelis, kruopš-čiai užantspauduotas laiškas – neabejojau, jis priklauso Arijui; argi plėšikauti einantis niekšas su savimi nešiotųsi laiškus? Kuo skubiau-siai įsikišau radinį užantin ir šlubčiodamas nuėjau namo.

51. Negaliu tik pasakyti, kad tas

radinys man būtų suteikęs džiaugsmo, priešingai – jis uždavė daug kankinamų mįslių. Namuose pirštais lytėdamas rusvą popierių tik vargais negalais spyriausi pagundai jį atplėšti ir perskaityti. Tokį žingeidumą skatino ne vien prigimtinis noras sužinoti apie svetimus reikalus, bet ir keista nuojauta, kad laiške rašoma kaip tik apie mane, arba – tai jau visai neįtikima, – kad jis adresuotas man! Slapčia net ėmiausi kurti jo turinį: *Mano brangusis Servijau, kad tu žinotum, kaip... Arba: Negaliu, mielasis Servijau, į tavo kreiptis žodžiais, nes žodžiai, skirtingai nei švelnūs darbai... Ak! Nesumeluočiau sakydamas, jog po daugelio metų mane aplankė įkvėpimas! Būčiau galėjęs be vargo parašyti gražų Arijaus laišką sau! Betgi tai kvaila, Servijau, – įtikinėjau save. – Mesk tas kvailystes ir geriau pagalvok, kaip gražinti tą laišką savininkui! Ir, pripažįstu, galvojau, bet tik ne dėl to, kad norėjau gražinti man nepriklausantį daiktą! Vaizduodamasis savo akistatą su pranašu tarsi mačiau, kaip jis ima iš manęs laišką, čia pat jį atplėšia ir balsu perskaito man tai, ką labiausiai noriu išgirsti. Mintys buvo visiškai susijaukusios, painios. Akistatos su mirtimi troškimas, grumtynės, šis laiškas... Aišku, negaliu teigti, kad, pirmam susijaudinimui praejus, aš nepradėjau protauti logiškiau, nors ir meluočiau sakydamas, kad neteršiau savo minčių kitokiais kvilais samprotavimais, kuriuos, jūsų džiaugsmui, žadu pasilaikyti sau. Papasakosiu apie kitą dalyką. Ar reikia kartoti, kad rastąjį laišką siejau su galimybe gražinti jį Ariui ir taip vėl su juo susieiti? Na, tai jau ne paslaptis. Dar lengviau galite įsivaizduoti, jog paakintas dėkingos progos aš per dvi dienas padariau tai, ko nedrįsau visą mėnesį – iš žmonių sužinojau, kur Arijus apsistojęs. Tačiau ryžtis tam, dėl ko įdėjau tiek pastangų, nebuvau pasiruošęs. Ką beveikdamas įsivaizdavau susitikimo akimirką, mačiau save beldžiantį į duris, nuraudusį ir susijaudinusį, tarsi jaučiau, kaip pasisveikinimui prasiveria lūpos, kaip ranka – tarsi pati – ištiesia laišką Ariui. Ir jei Dievas būtų sutvarkęs pasaulį taip, kad tūkstantį kartų mintyse atliktas veiksmas taptų tikrove, galėčiau tvirtinti, jog tą*

prakeiktą laišką įteikiau Arijui bent keliolika kartų... Atleiskite, nenorėjau jūsų apsunkinti pasakojimais apie savo kančias – jos nė kuo nesiskyrė nuo anksčiau iškentėtųjų, nebent pastarųjų buvo ne tokios kruvinos priežastys. Kaip tik dėl to vėl privalau šiek tiek pakeisti pasakojimo kryptį – toje pačioje insuloje greta manęs gyveno smulkūs prekeiviai, vyras, žmona ir duktė. Aš – kaip ir jie į mane – niekada nekreipiau jokio dėmesio, dar daugiau – buvau juos matęs gal vieną ar du syk gyvenime. Nepaisant to, anuo laiku jie, tiksliau, jų dukra, man tapo vienu svarbiausių dalykų pasaulyje. Stebėtės? Todėl nesistebėkite bent tuo, kad dažnokai keičiu pasakojimo kryptį – mano andainykštės patirtys vinguriavo į šalis daug smarkiau nei dabar plunksna. Ką galvosite apie mane, jei išsitarčiau, kad, mintyse tūkstančius kartų tiesdamas laišką Arijui, mažai galvojau apie jį patį? Veikiu jau tiesiai ranką mūsų bičiulystei, mūsų kažkada buvusiam bendravimui... Bet tuo pačiu metu nepaprastai troškau tos merginos, nors – kaip minėjau – buvau ją matęs vos du kartus gyvenime ir net gerai neįsivaizdavau, kaip ji atrodo! Dar daugiau – galvodamas apie Arijų ir laišką, kiekvieną syk užsidegdavau dar didesniu geismu, negalėdamas užmigti vartydavausi lovoje ligi paryčių, gniauždavau arti savęs esančius daiktus, kartodavau beprasmius sakinius, kol ankstyvo ryto nuojauta nepriversdavo nusistverti už to, kas visų arčiausia, ir už beprotybę atlaistyti duoklę Venerai. Klaikiausiai bijodamas susitikimo su Arijumi, buvau priverstas vartytis tos duoklės nuobirose (jei taip galima apibūdinti skystus dalykus), atgimimui skirtose, bet pražūčiai pasmerktoje materijoje! Vieno dalyko baimė gimdė nesuvaldomą poreikį turėti kitą – ne tik niekuo nesusijusį su pirmuoju, bet ir su manim pačiu. Būtų visiškai tas pats, jei žmogus, nepaprastai bijantis gyvačių, imtų dievinti kalnų viršūnes ir trokšti į jas įkopti; arba baisingai šeiminingo prigašdintas vergas staiga panūstų kišti į žemę didįjį pirštą... Sutinku, kad pavyzdžiai apykvailiai, bet ką daugiau galiu pasakyti, pats pabuvęs savo kvailumo auka? Ir, reikia pripažinti, tokio didelio, jog netrukus nebegalėjau išgyventi neįsivaizduodamas

pašonėje kitų, net visai nepažįstamų moterų, kurias matydavau vaikščiodamas gatvėmis arba žiūrėdamas pro namų langą. Neneigiu – mano geismų apraizgytoje sąmonėje, kažkur labai giliai vinguriavo ir mintis apie Juliją, jos švelnybių įsivaizdavimas – bet tik dėl dabartinių pojūčių panašumo į tuos, kuriuos praeityje patyriau lankydamas jos kapą. Supratau, jog tai pasmerkimas: ilgus mėnesius Ariui taupyti ir brandintą geismą prieš pat jam sugrįžtant arba jau sugrįžus nugvelbdavo tie, kuriems daugių daugiausia galėjau būti skolingas paprastus pilietiškus santykius. Niršau ant savęs, ant aplinkybių, ant kažkokio įsivaizduoto pasmerkėjo, mintyse kartoju, kad myliu tik Ariją, tik jį vieną, ir taip sakydamas neklydau, tačiau niekšelis geismas, visai nepaisydamas mano ištarmių, toliau pasalūniškai skverbėsi į kaimynų būstą. Nežinau, kiek laiko būčiau taip kentėjęs, jei ne ta pati kaimynų dukra, kuri – nors ir nieko apie tai nenučiuokė – vėl suvedė mane su Ariumi: kartą jam einant pro mūsų namus (o praeidavo dabar jis ne taip retai, matyt, kažkur netoliese turėjo reikalų), Liucija atsitiktinai išvertė jam ant galvos pamazgų puodą. Išgąsdintas Arijus pakėlė akis į viršų ir išvydo... mane – vienintelį šio nešvaraus nuotyčio liudytoją. Akimirka stovėjome ir žiūrėjome vienas į kitą, nedrįsdami net nusišypsoti, kol Dievas (arba mano paskirtis) nesuteikė man jėgų pakviesti jį į vidų apsivalyti.

52. Turbūt nutuokiate, kad tądien

Arijus nebeišėjo iš mano namų. Kaip ir visuomet grįžęs iš tolimų kelionių, jis pasakojo man apie svečius kraštus, neįprastus papročius ir darbus, kuriuos sakėsi tenai nuveikęs. Žiūrėjau į jį ir klausiau savęs: nejaugi jis galvoja mane nežinant, jog jau tris mėnesius yra grįžęs namo? Nejau tikisi, kad pajėgsiu elgtis taip pat, kaip elgdavusi pirmiau? Aišku, negalėjau atsakyti į šiuos klausimus, todėl nejaukumas – menate, kitados taip pat patyriau nejaukumą Ariui grįžus iš tolimos kelionės, – anuomet išsisklaidęs po keleto bičiulio ištartų žodžių, dabar niekaip negalėjo palikti mano sielos. Bet la-

biausiai baiminausi, kad bičiulis neužsimintų apie tai, kaip anąsyk jį išdaviau – tokiu atveju būčiau visiškai susipainiojęs savo jausmų ir geismų mišrainėje. Bet jei šis žodis – *satura* – dar būtų išverstas iš lotynų kalbos į kokią nors kitą – tyčiojimosi – kalbą, ar jis nebūtų galėjęs su manimi susidoroti vien liežuvio aštrumu apdorotais ironijos gabalėliais? Ypač keisti jausmai užplūdo vėlėliau, kai mudu jau rangėmės lovoje ir žaidėme mums įprastus meilės žaidimus. Glamonės ir bučiniai, anksčiau akimoju išsklaidydavę bet kokias mintis, dabar jas tik sujudino. Girdėdamas ant savęs šnopštuojantį Arijų, visgi pajėgiau mąstyti. Ar jis nesuprato, kad per tą laiką, kol jo nebuvo namie, aš suspėjau iš berniuko tapti vyru, ir smulkios klasotos, seniau padėjusios užkariauti mano palankumą, dabar mažų mažiausia galėjo pražudyti pasitikėjimą. Aišku, negaliu sakyti, kad artėjant saldžiausiai akimirkai mintys neišgaruodavo kambario tamsoje, bet, vos susijaudinimui pradėjus slūgti, jos vėl grįždavo į priprastą kūno buveines. Arijus ne tik norėjo patenkinti savo gašlumą, bet ir susigražinti tai, kas negrįžtamai buvo nuskendę praeityje, – mano vaikiškumą ir nepatyrimą. Gal tebenorėjo vaidinti liūtą, asilą arba kiškį? Arba dovanoti visokius vaikiškus niekučius? Galbūt... Vėliau gulėdamas šalia jo lovoje svarsčiau, kaip galima suderinti tokį aistringą gašlumą su gebėjimu nepasirodyti mano akyse tris mėnesius po grįžimo. Tai ne tik prieštaravo logikos dėsniams – net gudragalvis sofistas vargu ar būtų radęs tarp šių teiginių kokių nors bendrybių. Pajutęs, kad Arijus jau miega, užžiebiau aliejinę lempele ir žiūrėjau į jį. Pranašo veidas buvo sulysęs ir apžėlęs barzda, kitados stangri, švari oda atrodė vystelėjusi ir pasenusi. Metai jau rodė Arijui savo gebėjimus ir niekas, ne, niekas čia nieko negalėjo pakeisti. Tik veide švietė tokia pati gašlumo išraiška, kokią jis be žodžių išpažino ant manęs bešnopuodamas. Tiesa, šį vakarą tiek gašlumo išraiška, tiek pats gašlumas man buvo naudingas – jis padėjo atvėsinti taip netikėtai sukilusius geismus. Ar reikia sakyti, kad po to vakaro laikinai užmiršau kaimyno dukterį? Ir nors negaliu

tvirtinti, kad Arijaus glamonės būtų mane labai pradžiuginusios, patogumas ir įpročio jėga nuveikė savo įtaigius darbus. Buvo gera.

Jam išėjus staiga prisiminiau, kad visiškai užmiršau Arijaus laišką. O juk turėjau tokią palankią progą jį grąžinti! Išsitraukiau jį iš spintos ir padėjau ant stalo. Liečiant ritinį kaip ir aną sykį mane nutvilkė nuojauda, kad, jei išdriščiau jį atplėšti, sužinočiau kažką apie save. Pagunda atplėšti buvo tokia didelė, kad tąsyk vos susivaldžiau to nepadaręs – labai jau knietėjo iš paties laiško išgirsti savo nuojautos patvirtinimą arba paneigimą. To nepadariau – užtat pažadėjau sau kiek galima greičiau grąžinti jį Arijui, ir ne tik dėl to, kad bijojau vieną dieną neatsispirti pagundai jį atplėšti. Atidavęs laišką tikėjaisi atsikratyti ir įkyrių nuojautų, kurios, neabejojau, toliau mane vargins.

Arijui vėl pabeldus į duris pasijutau nejaukiai, ir puikiai žinote kodėl. Manęs laukė sunki pareiga prisipažinti, kad prieš kelias dienas jį sekiau, kad mačiau jo susidūrimą su plėšiku ir kad po viskam neatsispyriau pagundai ištyrinėti „mūšio lauką“. Na ir, žinoma, atiduoti tai, ką tame lauke buvau radęs. Mudu pasisveikinome. Pasiūliau Arijui sėstis, o pats nervingai vaikštinėjau po kambarį. Aną naktį rašytas pasiaiškinimas degino užantį, žūtbut turėjau kuo greičiau atiduoti jį Arijui. Blogiausia, kad bičiulis visai nesistebėjo mano keista elgsena – ramiai sūpavo sau koją ir žiūrėjo į mane. Turėjau ryžtis pagaliau veikti. Ir ryžausi, dievaži, ryžausi! Tik kokia sunki užduotis buvo žiūrėti, kaip skaitant mano rašymus keičiasi bičiulio veidas, kaip ramų jo veidą pamažu persmelkia griežtumas, nerimastis ir išgąstis! *Kur tas laiškas?!* – pašokęs sušuko Arijus. – *Tu jį turi?* Virpančia ranka ištiesiau jam savo nuodėmės liudytoją. Arijus pastvėrė jį ir puolė apžiūrinėti, o aš stovėjau greta ir virpėjau, bijodamas išgirsti ką nors smerkiamo. Tačiau kai po kankinančio akimirksnio bičiulis pakėlė akis, jo veidas vėl spindėjo įprasta gundančia šypsena.

dien, kartais – netgi labai vėlai, kai aš, nebesulaukęs jo, jau būdavau nuėjęs miegoti. Neretai atsinešdavo vyno, kartais – vaisių, o sykį net atsivedė dailų berniuką, kuris mielai sutiko su mumis paįsdykauti. Ehe, vadinasi, neklydau! Arijų tikrai traukė vaikiškumas! Ir aš jam buvau reikalingas tik todėl, kad manyje tebematė anų dienų atspindį! Bet tokį pat atspindį mačiau jame ir aš! Juk jei ne tas vidinis atspindys, tikrai nebūčiau sutikęs turėti kokių nors santykių su dabartiniu – senstančiu – Arijumi! Baisiausia, kad nebegalėjau pritaikyti jam žodžių „bičiulis“ arba „draugas“, na, nebent jei sakytume, kad bičiulis jis buvo tik tam tikroms mano kūno vietoms. Kentėjau dėl tokios *draugystės*, bet ir toliau sėkmingai naudojausi jos privalumais. Kaip turėčiau elgtis prisiminęs andainykščio Arijaus pasakojimus apie įvairiausias keistynes, jo juokavimus, jo balso skambumą? Dabar visa tai nurungė pasimatymai, skirti paprasčiausiems tikslams. Tik viena abėjonė tedrumstė mano protą. Ar tas, anksčiau minėtasis, pasmerkimas nebuvo akinantis? Kitaip tariant, ar jo valia mano akys nerodė Arijaus kitokio, nei iš tikrųjų? Buvau prakeikimų ir pasmerkimų numylėtinis, todėl nebūčiau galėjęs stebėtis, jei šie, tyčia iškraipę bičiulio pavidalą, dar kraipo ir mano paties pasaulėvaizdį. Sanguliaudamas su juo vėl jaučiau kuktumą, nors daugelį mėnesių Ariju priklausė net pats menkiausias geismiūkštis. Vadinasi, mūsų bendrystę galėjo išsaugoti tik dideli nuotoliai, šalys, kuriose niekada nesigirdės mano kakariekavimo? Ir dėl to būsiu kaltas aš, kadangi įtaigesnis – lemties – kakariekavimas pažadino mane iš miego tada, kai savo apsisprendimo nebegalėjau pakeisti. Ir tai – nepaisant anksčiau padarytų išvadų. Be to, prisipažinsiu, mane labai sutrikdė Arijaus elgsena jam išvydus mano rastąjį laišką. Ką gi daugiau galėjo reikšti išgąstis draugo veide, jei ne tai, kad to, kas ten buvo parašyta, aš nieku gyvu negalėjau skaityti? Jeigu atlėgo ir nusiramino tik tada, kai įsitikino, jog antspaudas nepaliestas svetimų pirštų? Ir nors mano jausmai stūmė mane nuo Arijaus vis tolyn, dėl tokio jo elgesio jaučiau kartėlį ir nusivý-

limą, o šis dar labiau skatino mane šios draugystės atsisakyti. Matydamas Arijų, baisėjausi metų bėgsmu, vieną vakarą žliumbiau įsivaizduodamas save sukriošusį senį – nieko nepasiekusį, apgailėtiną, tuoju mirsiantį... Na, ačiū dievams, bent mano paskirtis kol kas nedarė nieko, dėl ko būčiau turėjęs gėdytis man dar likusių metų. Senos žaizdos buvo apgijusios, jos jau nebegalėjo pūliuoti savaime – būtų reikėję itin stipraus užkrato, kad atsivertų iš naujo. Bet ne, paskirtis nebuvo amžiams manęs apleidusi – kartais net fiziškai jausdavau, kaip ji atsargiai slankioja po kūną, tarsi bijodama atsitrenkti į jo išorinį apvalkalą. Kartais – na, nemokėsiu to pasakyti – tai būdavo ne skausmas, ne... Bet nieku gyvu ir ne tuščia regimybė... Įsivaizduokite, kad jumyse tupi mažas žvėriukas ir kvėpuoja; jūs negirdite jo alsavimo, neužuodžiate kvapo, bet jaučiate tarsi judėjimą, įkyrų virpesį, kuris nepaleidžia jūsų nei dieną, nei naktį... Anomis dienomis ypač įtariai stebėjau jo elgseną, naktimis dažnai imdavo atrodyti, kad tas virpesys trumpam išeina iš kūno ir slankioja po butą, liečia daiktus, skverbiasi į juos. Tuomet pašokdavau iš lovos ir žiebdavau lempele, bet virpesys iškart nenykdavo, tik tapdavo atsargesnis – apmaždavo, sulėtėdavo, retkarčiais ir suvis pradingdavo, o po kiek laiko ir vėl pajusdavau jį tvaksint giliai kūne. Arijus vis taip pat dažnai lankėsi pas mane, ir kuo toliau, tuo labiau darėsi neaišku, kodėl pirmiau manęs taip vengė. Be to, pradėjau įtarti, ar tik padažnėjęs mįslingasis judėjimas nėra Arijaus grįžimo pasekmė. Galvodamas apie šiuos dalykus jaučiausi keistai, todėl kartą pamatęs pro langą artėjatį Arijų jo neįsileidau. Paskui pro durų plyšį slapčia stebėjau jo nusivylimą, mažiau, kaip apsisuko ir nervingai nulipo laiptais žemyn. Ir vėlgi jaučiausi keistai, tik šįsyk dėl to, kad visai nesijaudinu, nors, kaip ten būtų, Arijus užėmė svarbią, jei ne svarbiausią vietą mano gyvenime.

54. O beprotybe! Kūne, kokius keistus žaidimus tu kartais žaidi su žmonėmis! Tą patį vakarą, vos išėjus Arijui, pajutau, kad vėl nenumaldomai trokštu kaimyno duk-

ters! Ir vėl tai buvo baisus, nenumaldomas poreikis, kuriam nieku gyvu negalėjau pasipriešinti. Meluoju! Pasipriešinti galėjau, bet tik vienu vieninteliu būdu – turėjau vėl įsileisti į savo namus Arijų! Bet juk buvau pasiryžęs nutraukti tuos mane nelabai gundančius saitus, sutrypti juos! Saitus, kuriuos, kiek save pažįstu, jau seniai kenčiau tik iš įpratimo, gal net nuolankumo. Ak... Vėlai vakare kažkas vėl baladojosi į duris. Nėjau prie jų, kadangi neabejojau, jog ten – Arijus. Ką dabar būčiau galėjęs jam pasakyti? Kad rytą tyčia neatidariau durų, nes nenorėjau jo išvysti? Kad gali eiti iš kur atėjęs ir daugiau nebesirodyti ties langais? Žinoma, mano akimis toks poelgis būtų atrodęs per griežtas, todėl nusprendžiau rinktis slapukavimo taktiką. Juk galiu būti kur nors išvykęs? Arba persikėlęs į kitą būstą? Įsirangęs į sraigės kiautą, kad paragaučiau vyšnios kauliukų kartumo?!

Pasirodo, mano buvo klysta. Slapukavimas nedavė visiškai jokios naudos – Arijus, kaip ir prieš tai, kasdien baladodavosi į duris; nere-tai matydavau jį lyg netyčia praeinantį gatve arba stoviniuojantį artimiausioje sankryžoje. Šitoks jo elgesys mane labai piktino, mat, galima sakyti, buvau įkalintas savo paties namuose. Bijodamas sutikti pranašą, turėjau kiauras dienas leisti prie lango ir žiūrėti, kada jis pasirodys – tik Arijui nuėjus turėdavau valandėlę kitą nubėgti į turgų nusipirkti maisto ar sutvarkyti kokį reikalą: vyliausi, kad per tokį trumpą laiką Arijus nebus suspėjęs grįžti prie namų durų. Kuo toliau, tuo labiau ši padėtis mane vargino. Pasiilgau ilgų vaikščiojimų po miestą, sėdėjimo pakelės medžių paunksnėje, pasiilgau – kaip kvaila! – netgi įtarių žmonių žvilgsnių. Buvau kalinys savo namuose! Kalinys! Savo ruožtu turėjau kažką daryti, nes jaučiau, kad jei pats nesusidorosiu su šia būkle, tai būklė – šioji – tikrai susidoros su manimi. Ir vos tik tai supratau, mano neregės akys atsivėrė. Didieji dievai! Kas gi gali man sutrukdyti bent laikinai apsistoti motinos namuose, kurių grindis, po teisybei, jau seniai beliečiau savo koja? Ši mintis mane be galo sujau-dino, ir ne tik dėl to, kad žadėjo šiokią tokią laisvę, – ne mažiau svarbus dalykas buvo tų namų kambariuose klajojantys prisiminimai.

Kiek ten išliejau ašarų, kiek dvasių perleidau per savo kūną! Kur, jei ne ten, ketinau pakibti ant pabaisos virvės? Užsiplieskiau tokiu smarkiu noru pabuvoti senajame name, kad nebegalėjau laukti nė minutės. Pasiėmiau raktą, kietai užrakinau insulos duris ir bėgte pasileidau gerai pažįstamu keliu. Dievaži, pamiršęs atsargumą net nesidariau į šalis – toks smarkus buvo mano polėkis. Namas stovėjo tylus ir susnūdęs – buvo aiškiai matyti, kad ilgą laiką jame niekas negyveno. Užsimerkiau ir atsisėdau ant laiptų. Pro jų vėsa, pro langinių plyšius, pro stogo perdangas į mane tekėjo praeities laikas. Sakau „tekėjo“, nes dorai nesuvokiau, kas su manimi darosi. Tekėjo gyslose kraujas, tekėjo mintys, tekėjo prisipažinimai popieriuje... Atsitokėjau tik tada, kai pajutau ant veido džiūstant ašaras. Nusišluosčiau jas togos kraštelio ir, sukrapštęs užantyje raktą, žengiau durų link. Bet... Kas gi čia dabar? Raktas buvo per didelis, jis nelindo į spyną! Pirmoji į galvą atėjusi mintis sakė, kad sumaišiau raktą, bet geriau įsižiūrėjęs supratau, jog tai visai ne ta spyna, kuria visą gyvenimą naudojausi. Sutrikęs vėl atsisėdau ant laiptų. Mintys bergždžiai sukosi ratu, negalėdamos rasti nė menkiausio paaiškinimo. Septimijus, mano vienintelis ir paskutinis nuomininkas – gal senoji spyna sugedo ir jis ją pakeitė? Dalykas atrodė įtikimas, nors puikiai prisiminiau, kaip po Septimijaus savižudybės (jei tai buvo savižudybė) aš pats užrakinau namus, be to, dar ne sykį buvau čia apsilankęs ir po tų įvykių. Taip, tai teisybė, bet kas tada atsitiko spynai? Juk negalėjo ji susitraukti savaime! Iš susijaudinimo mane ėmė krėsti drebulys. Dar ne viena minutė praslinko, kol išdrįsau apie tai paklausti kaimynų. Šie gi tvirtino nieko tikra nežinantys, nors sakė gal prieš mėnesį matę prie mano namų kažkokius žmones, kurie ten kažką veikė. Klausydamas jų žodžių vėl ėmiau nevaldomai drebėti. Kūnas tarsi sakė man, kad čia sąmokslas – bjauri, niekšinga, prieš mane nukreipta apgavystė. Padėkojau kaimynams ir patraukiau tiesiai į teismą, kur tikėjausi šį tą sužinoti apie nelemtąją spynos metamorfozę ir jos kūrėjus.

55. O nelemtie! O žmonių niek-

šyste! Išraušęs ritinių kalną, teisėjas man pareiškė, kad, sprendžiant pagal dokumentus, namas man nebeprisiklauso, nes... neva aš pats jį pardaviau kažkokiam Terenijui, o šis savo ruožtu pavedė juo naudotis kažkam kitam. Taigi aš negalys reikšti jokių pretenzijų, juoba kad tas anas Terenijas su manimi labai dosniai atsiskaitęs. O kad nemulkinčiau jo, teisėjo, ir nešnekėčiau paistalų, jis galys parodyti mano paties parašą po pirkimo–pardavimo sutartimi! Taip taręs, teisėjas išskleidė priešais mane vieną ritinį ir – o gerosios ir piktosios dvasios! – aš tikrai išvydau ten savo rankos įbrėžtą žymą! Prisimenu, tą akimirksnį man pakirto kojas – susvyravau ir klestelėjau ant artimiausios kėdės. Nepamenu, kiek laiko buvau be nuovokos. Tik atsigavęs daviau teisėjui ženklą, kad norėčiau šį tą išsiaiškinti, tačiau jis, užuot manęs klausęs, pamėjo prižiūrėtojams ir šie už pažastų išgrūdo mane lauk.

Ne, tikrai nedrįsau tikėti, kad kada nors gyvenime iš manęs gali būti taip baisiai pasityčiota! Net vagystė arba atviras plėšimas, mano nuomone, būtų gerokai mažiau mane įskaudinę. Šis gi atvejis – nors „atvejis“ ir negali turėti burnos – teigė: *Servijus Galas yra luošys, nevykėlis ir silpnaprotytis, kurį kiekvienas sumanesnis ir mitresnis žmogus gali apmulkinti ir turėti sau naudos!* Vėl pradėjau drebėti, tik šįsyk jau ne iš bejėgiškumo, o iš įniršio. Koks tas *mitresnis* ir *sumanesnis* žmogus turi būti niekšas! Ak, jei tą akimirką jis – tas Teirenijas ar Teiresijas – būtų stojęs prieš mane, tikrai būčiau sukežinęs jam galvą! Dievaži, tvatinęs tol, kol niekas nebebūtų galėjęs atpažinti lavono! Niekšas! Šunsnukis! Ir teisėjas, ir tas niekšas! Visi, visi niekšai! Nešuliai be asilų, besistengiantys eiti savo jėgomis... Ilgašnipiai kuičiai! Avių spiroi! Mėšlo gimdytojai ir auklėtojai... Įniršis pamažu slūgo, tačiau mano lūpos vis dar kartojo keiksmus. Kai priėjau savo insulą, pyktis jau buvo beišblėstęs. Jaučiausi nuskriaustas, apiplėštas ir sutryptas. Lėtai rakinau duris ir... antrą kartą šią dieną buvau priverttas suakmenėti. Ar negali būti taip, kad plyšelis duryse, pro kurį stebėdavau, ar dar nepasitraukė nuo durų Arijus, šiek tiek paplatėjęs?

Buvau priverstas taip spėti dėl to, kad anksčiau, man rodos, iš lauko pusės pro jį nieko nesimatė, o dabar neįtempdamas akių galėjau įžvelgti netgi toliau viduje esančius daiktus – taip pat ir lovą, kurioje dėjos tiek žmogaus akiai gėdingų dalykų. Aišku, negalėjau tvirtinti, kad nebuvau akių apgautas, kadangi pro skylutę bandžiau žiūrėti tik tą vienintelį syki, kai norėjau patikrinti, ar Arijus negalės manęs pastebėti. Dievaži, tada nepamačiau ničnieko. Bet vėlgi – kas galėtų užginčyti, kad plyšelis, skirtingai nei spyna, sėkmingai galėjo paplatėti? Bet juk taip pat sėkmingai galėjo būti ir paplatintas! Stovėjau ir spoksojau į duris nežinodamas, ką bemanyti. Žinoma, nieko blogo, jei senstančios durys nusikratė viena kita skiedrele, tačiau kas bus, jei tai – kokio *mitresnio* ir *sumanesnio* niekšo darbas? Tik kuo jam galėjo būti įdomus mano kuklus būstas? Įvertinti, ar apsimoka nugvelbti ir šią, paskutiniąją, mano priebėgą? Įsitikinti, ar nėra lengvai pasiekiamų pinigų? Na, nelabai tuo tikėjau. Turbūt suvis niekuo nebetikėjau – diena buvo tokia siaubinga, kad žodis „tikėti“ joje skambėjo kaip baisi nešvankybė. Nejaugi Arijus? Bet juk pastarosiomis savaitėmis sekiau jį taip uoliai, būčiau galėjęs prisiekti, kad jis nepriartėjo prie mano namų slenksčio arčiau kaip per du šimtus žingsnių! Na, nebent tomis valandėlėmis, kai išbėgdavau į turgų apsipirkti arba – kas man nebūdinga – kietai miegodavau. Bet tuo jau nieku gyvu nenorėjau tikėti (ir vėl „tikėti“!). Tądien paprasčiausiai užkimšau skylutę šapu ir įnikau skaityti knygą. Jaučiau, kaip visas patirtas blogis skęsta ir ištirpsta jos turinyje, kaip ilgieji skiemenys kovoja su trumpaisiais ir savo pergalės sutvirtina kirčiais. Ką dar galiu jums pasakyti? Išgelbėjau „nenuskintą“ dieną.

56. Dienos slinko labai pamažu.

Negalėčiau tvirtinti, kad jos buvo ramios, tačiau man pagaliau pavyko susitaikyti su užgriuvusiomis negandomis – suvokiau jas kaip neišvengiamą ir nebepakeičiamą dalyką. Be to, nuo tos akimirkos, kai sužinojau apie namų netektį, nė karto nebemačiau Arijaus. Tai atro-

dė labai keista, kadangi lig tol mano meilužis pasirodydavo gatvėje bent triskart per dieną. Aš, kaip ir slapstymosi dienomis, dažnai leidavau laiką prie lango, ir jei tik Arijus būtų ėjęs pro šalį, nebūtų praspūdęs pro akis. Kas gi privertė jį taip staiga pakeisti elgesį? Juk negalėjo gašlumo atsargos išsekti taip staiga, kaip išsenka taurėje skystis. Gal turėjo kitą meilužį? Jei taip – būčiau džiaugęsis. Nors vargu ar tai būtų buvęs tikras džiaugsmas! Taip, aš nebegeidžiau Arijaus arba geidžiau bent ne daugiau nei sugebėjau pažaboti savo troškimus, tačiau nuostabi mudviejų praeitis visgi lėmė, kad apie jį galvodamas jausdavau kažką panašaus į liūdesį. Sykį, besivartant lovoje, mane ėmė persekioti įtarimas, jog mano negandos – Dievo bausmė už tai, kad taip žiauriai atstūmiau buvusį bičiulį. Nieko nepaaiškinęs, nepasakęs atsivėriau nuo jo storomis durimis ir abejingumu! Juk šitaip elgdamasis neabejotinai jį įskaudinau, galbūt ne vieną naktį jis verkė ir prašė savo Dievo tas duris sutrupinti ir paversti abejingumą greitai degančia žvake! Šitaip galvodamas visai nuliūda, nors mintys ir neišsklaidė apsisprendimo niekada nebesusidėti su Arijumi.

Beje, užmiršau pasakyti, kad baimindamasis galimo apiplėšimo arba užpuolimo (ne paskutinį vaidmenį čia vaidino ir paplatėjusi durų skylutė) prisiminiau vaikystėje motinos dovanotą lanką – tiksliau, ne jį, o strėles, kurias esant reikalui galėjau panaudoti kaip šaltąjį ginklą. Pati aštriausioji dabar nuolat gulėjo paslėpta po lovos paklotu – ji turėjo padėti man išsigelbėti, jei klasta būčiau užpultas naktį. Nepervertinau tokio užpuolimo galimybės, bet ginkluotas vis vien jaučiausi ramiau. Taip pat – prašau, nesijuokite – patyliukais ėmiau lavinti savo kūną: tuo tikslu parsivilkau namo sunkų akmenį ir rytais jį kilnodavau. Tik nemanykite, kad taip dariau vien iš baimės būti užpultas – tiesiog pats ėmiau gėdytis savo kūno, kuris labai jau nedėrėjo prie mano amžiaus jaunuolio veido. Be to, lavinimasis slopino kūno geismus, nuo kurių, prisipažinsiu, kentėjau vos ne labiau nei dėl juodų paskirties klastų.

Tuo metu slapčia ėmiau svajoti, kaip atgauti prarastą turtą. O to

nebuvo galima padaryti kitaip, kaip tik kreipiantis į teismą. Žinoma – nelaikykite manęs naivuoliu! – nesitikėjau ką nors iš to pešti, tačiau negalėjau atsisipirti pagundai bent paerzinti teisėją, kuris neseniai taip šlykščiai išmetė mane pro duris. Taigi vieną vakarą sėdausi prie stalo ir parašiau gana talentingą kaltinamąjį skundą tam Tirenijui ar Teiresijui (niekšybės žynys!). Trindamas rankas įsivaizdavau teisėjo akis, jo veidą, kai rytojaus rytą pamatys mane žengiantį pro duris! Juo labiau, su skundu rankoje! Taip džiaugiausi būsimu to niekšo įniršiu, kad naktį beveik nemiegojau, varčiausi nuo šono ant šono, o sulig pirmaisiais saulės spinduliais pašokau iš lovos ir patraukiau į teismą. Ak, jūs net negalite įsivaizduoti, kaip teisėjas įniršo vien išvydęs mane, o pirmieji skundo žodžiai vargšeliui vos neprišaukė gerai man pažįstamų dvasių. *Kvaily tu, silpnaproty, luošy!* – rėkė įraudęs, – *nešk savo popierius avigalviams, besmegeniams ir akiplėšoms, nors visų geriausia vieta jiems būtų kiaulidė! Kvaily tu... Skystablauzdi... Asile...* Ir dar daug panašių dalykų teko išgirsti, kol galiausiai, kaip ir aną sykį, buvo pakviesti prižiūrėtojai ir aš be skrupulų išgrūstas pro duris. Mano kaltinamasis skundas buvo sudraskytas į gabalėlius ir išmestas pro langą. Ir viskas vyko nepaisant to, kad ir prieš eidamas į teismą tikėjausi daugių daugiausia paerzinti teisėją! Turėjau sau pripažinti savo menkystę. Toje vietoje mano balsas neturėjo nė mažiausios galios; visos, net menkiausios viltys – žlugusios. Mano turtas buvo amžiams paskirtas *sumanesniems* ir *mitresniems* už mane.

57. Dabar verkiu. Atleiskite man, draugai ir priešai, skriaudėjai ir aukos, gyrikai ir įžeidėjai! Verkiu, kadangi įvykis, kuris tuoj bus aprašytas, nepalieka teisės būti sausoms akims. Verkiu, nors turėčiau klejoti, alpėti ir sudraskyti šiuos užrašus; blaškytis it liūtas Koliziejaus rūsiuose, trūkčioti, kaip nuo valstiečio kirvio ašmenų galvos netekusios vištos kūnas. Kokia tat galybė verčia mane kreiptis į jus tik su ašaromis akyse? Paprasčiausiomis, be to, negausiomis ašaromis? Spręskite patys, aš pradedu, netu-

riu teisės gaišti laiko, kol išblaivėjimas dar nesugundė manęs visko nutylėti. Tiesa, vynas dar neišgertas, dar nepažadėtas dievams tas lašas, kurį ketinu ant jūsų nutėkšti krauju. O jis tekės, prižadu, gersis į jūsų togas, varvės pirštais, mielieji, nes mudu su vynu jau negalime nieko nuspręsti iš naujo: tą naktį gulėjau atmerktomis akimis, be geismų, be vaizdinių. Lyg iš šalies žvelgiau į savo kūną ir man rodėsi, jog viltis ir kasdienė mankšta jį pagražino – ne, ne atletas gulėjo tarp antklodės klosčių, bet *normalus* Servijus Galas, toks Servijus, kokį save visą gyvenimą norėjau išsikakariekuoti. Tik aliejinių lempelių atšvaitai iš gatvės tedrumstė mano ramybę, tik jie vieni galėjo tyčiotis iš manęs, kad pirmą sykį gyvenime savimi gėriuosi. Aukų atminimas ūgtelėjusiais raumenimis slydo į nebūtį, negrižtamai nyko mano dvasioje įbrėžti grioveliai. Tik atleiskite man, žmonės, maldauju, atleiskite! Privalau suvilgyti burną ir apsvaiginti liežuvį, kad nesustotų tarpukely žodžiai ir gėdingai nepratikštų pro jus kraujo lašas. Dar bent taurę, bent gurkšnį turiu išgerti, kad mano pasakojimas nenustotų skambėti! Taigi klausykite, mielieji: gulėjau lovoje, ir strėlė po paklotu rėmėsi į mano šoną. Dar nebuvo ji, nevidonė, ištraukta nuo tada, kai savo noru paguldžiau ją į patalus. Liečiau ją, nes geismai tylėjo ir aš neturėjau ką daugiau liesti; barbenau pirštais jos kotą, čiuopiau smailumą, virpinau menteles... Staiga pajutau kažkokį krebždėjimą... *Ar tai vėl ji?* – pagalvojau. Vėl mano paskirtis – mano žvėriukas reikalauja dėmesio? Bet tai buvo ne ji – tiksliau, ne tik ji. Kažkas tyliai klibino mano durų spyną, ketindamas ją išlaužti ir įeiti į vidų! Ar reikia jums sakyti, kad tąsyk šiurpas akimirksniu sukaustė sąnarius, kad iš baimės susigūžiau lovoje ir suspaudžiau delne strėlės kotą taip, kaip dabar spaudžiu talpyklę vyno? *Tai žiurkė, Servijau*, – bandžiau raminti save, – *tai ji, bjaurybė, bando prasigrauzti į tavo būstą*. Nebuvau toks naivus, kad tuo patikėčiau. *Na, jei ir ne žiurkė, tai jau tikrai ne kas kitas kaip dvasia klajūnė*, – vėl kalbėjau sau, – *kuri nė nemano daryti tau ką nors bloga!* Mintis atrodė patraukli ir gal netrukus būčiau privertęs save ją įtikėti, bet tą akimirksnį durys taip smarkiai trekštelė-

jo, kad neliko nė mažiausios abejonės – sulaukiau plėšikų. Ak, ir vėl man džiūsta burna, jaučiu, kad nepajėgsiu šnekėti toliau, jei ir vėl neįliesiu į ją šlako vyno. Taip. Štai taip. Jau geriau. Priešingai nei tada, kai turėjau įveikti šurpą ir su savo ginklu stotis prie durų, – kad laimėčiau kovą, privalėjau būti pirmas, turėjau užpulti plėšiką anksčiau, negu jis imsis savo niekingų darbų. Durys vėl tyliai trekštelėjo ir pravėrė. Pastirau iš siaubo. Kadangi lempeles buvau užgesinęs, nemačiau nieko, tačiau aiškiai girdėjau netoli savęs kažką šnopuojant. Ir tada... Nepasakysiu, ką jaučiau tada, nes sąmonė tikriausiai buvo aptemusi. Man regis, tą akimirką net nebebijojau... Paskui baisus įniršis pervėrė protą. Užsimojau ir iš visų jėgų dūriau į tą nakties pabaisą, šnopavimą, kurį girdėjau šalia savęs... Pasigirdo riksmas, karštas kraujas pliūptelėjo ant mano drabužių... Išgirdau, kaip sunkus kūnas dunksteli ant grindų, kaip gargaliuoja ir raitosi priešmirtinėje agonijoje... O aš? Aš stovėjau nedrįsdamas pajudėti ir žiūrėjau į tamsą. Net neužžiebęs lempelės žinojau, kad padariau baisų, neatitaisomą dalyką. Net jei tai tikrai buvo plėšikas – o tuo neabejojau, – vis tiek buvau pasmerktas. Mano paskirtis vėl išėjo į viešumą, buvo tokia, kokią visą laik norėjo save matyti. Ir jos rankoje buvau aš!

58. Vyne, mano senasis, gerasis vyne! Nėpyk, kad nejausdamas skonio pribaisiu tave mauku! Šiandien man tikrai reikalingas ne skonis, o daugumas ir stiprumas – tai jiems atiduodu pirmenybę, juos renkuosi. Argi be jūdviejų draugės išdrįščiau jums prasitarti, kad užžiebus lempelę paaiškėjo, jog ant grindų guli... mano strėlės pervertas Arijus! Tiksliau, tai, kas iš jo liko – lavonas! Man vėl aptemo akyse. Neturėjau jėgų ko nors šauktis, kam nors guostis, ką nors bandyti pakeisti... Skausmas išsiveržė iš manęs ašaromis ir skardžiu kakariekavimu. Pirmąkart iš plaučių plūdo ledinis, gerklę stingdantis oras, sukrekęs kaip gandy išliaupsinta mano tėtušio sėkla. O po to... Po to vėl turėjau nuolankiai priimti į savo kūną dvasias, kurių eiklumas privertė jį tampytis ir

šokčioti, į vienį sumišti mintis ir skysčius. Negaliu pasakyti, ar ilgai su manimi jos žaidė, tos dvasios, tačiau kai vos vos atsigavau, kambaryje niekas neatrodė pasikeitę. Negyvas Arijus gulėjo kur gulėjęs; nors ir baigianti degti, lempelė tebeskleidė šviesą, tebebuvo atlenkta paklodė, po kuria laikiau savo žudymo įnagį. Kaip? Nužudžiau savo bičiulį? Tą, kurio visada labiausiai laukdavau ir daugiausia dėl jo kentėjau? Ašaros nesuvaldomai mušė į akis. Teisybė, mane glumino ne tik jo įsiveržimas – sustingusiose Arijaus rankose buvo peilis! Bet ne kruvinas! Ne kruvinas todėl, kad nespėjo įsmigti į mane? Ak... Nusi-
purčiau. Tiksliau, purčiausi verkdamas – šėlo pagautas lovos dalininkas, pasiryžęs už neištikimybę nusmeigti meilužį! Kas kvailesnio galėjo nutikti mano gyvenime? Juk negalėjau kaltinti Arijaus noru mane apiplėšti, išsinešti jam nepriklausančius daiktus! Vadinasi, tik geiduliai galėjo kurstyti jo ryžtą, tik niekingas suketėjimas galėjo atvesti jį prie mano namų durų! Vis tiek verkiau. Kūkčiodamas čiuo-
piaujau jo krauju nesuteptus ašmenis ir man rodėsi, kad jis šnopuoja kaip gyvas – kaip mano paskirtis, kaip žvėriukas, kaip tamsoje Ari-
jus... Tąsyk jau verkiau nesustodamas – žinoma, juk pats atstūmiau Arijų, išvijau iš savo gyvenimo. O kas, jei tas mano gyvenimas jam buvo vienintelis? Toks pats vienintelis, kaip nūn jau baigęsis vyno butelis man? Jaučiausi pats baisiausias niekšas, kokį galėjo išauginti Romos imperija. Klasingiausia kada nors išskobta strėlė styrojo Ari-
jaus kūne, ir tai buvo mano darbas – mano *rankdarbis*. Jaučiausi kaltas, kad ne laiku jį atstūmiau – kas gi kitas, jei ne mano abuoju-
mas galėjo paskatinti jį ryžtis tokiai niekšystei? Pagalvojus apie tai, mano kūną vėl ėmė purtyti dvasios, nors – ačiū joms – kentėjau nestipriai; jų šokiai atėmė ne tik galimybę savarankiškai valdyti kūno dalis, bet ir užtemdė sąmonę, kurios tąsyk kaip niekad netroškau...

59. Apkabinau lavoną, nors toks elgesys man atrodė nesuprantamas, netgi baisus. Be to, nepajėgiau liautis verkęs. Keistumas ir gaudulys susimaišė, mudu – aš ir lavonas –

buvome kažkas viena, – jei atmenate kitados susapnuotą sapną, negalite nesuprasti, kodėl kylu nuo stalo ir einu ieškoti dar butelio vyno. Anksčiau mane glamonėjusios rankos bejėgės gulėjo ant grindų, lūpos, tenkinusios visus mano kūno įgeidžius, tegalėjo glamonėti maloniąsias nebūties dalis, kojos, kurių net vienas judesys priversdavo susijaudinti, nebepalenkiamos tysojo mano ir kambario akivaizdoje. Ar galiu jums prisipažinti, kad pajutau neatšaukiamą norą ištraukti iš krūtinės stėlę? Kad betraukdamas žiaukčiojau regėdamas, kaip antgalis per sukrekėjusią angą išplėšia širdies gabalus, kaip ant išdraskytų gyslų pakimba mūsų ateities vaizdiniai. Ir vis dėlto... Dar nepajėgiau suvokti, kad Arijus miręs. Man gresiantis kalėjimas, teismas arba mirtis dar šmėžavo toli priešakyje. Naktis atrodė begalinė, amžina, nesibaigianti... Tuo metu jaučiausi esąs toli nuo savęs. Tikrovė nebeturėjo jokio pagrindo manęs jaudinti, juo labiau lygiai taip pat negalėjau kliautis ateitimi. Ir vėl sukniubau ant lavono – dabar jaučiau žaizdoje ošiančius visus, tegu ir mirusius, savo praeities troškimus. Pats buvau miręs ne mažiau negu tas, kuris norėjo mane įvesdinti į nebūtį! Jo miruoliškas glėbys, išdraskytas kūnas vėl stūmė mane į šokėjų dvasių glėbį, į putas, kuriomis apsipilsiu, kai paskutinį kartą būsiu pabučiavęs žaizdą! Tik atleiskite man už atvirumą, prašau, atleiskite! Juk suprantate – per daug gėriau vyno, kad pajėgčiau nemaldauti atleidimo! Kad išdraskyta žaizda būtų manyje sukėlusį vien tik pasišlykštėjimą! Tai buvo paskutinė naktis, kai mažiau Arijų – kodėl tat prasižiojęs meilužio kūnas negalėjo man kelti tiek pat jausmų, kiek paveikūs būdavo jo žodžiai gyvam esant? Bučiavau žaizdą, bučiavau savo mirties įsivaizdavimą, pačią mirtį, ir, jei tik būčiau drįsęs, toji diena būtų buvusi paskutinė mano dešiniajai rankai. Deja... Kaip jau minėjau, trečiąsyk per naktį teko įsileisti į save švytuokles dvasias, atsiduoti joms. Aš, dantų kalenimo ir putų saugykla, pradėjau žūti nuo savo paties nesandarių spynų...

60. Ry tą pats nuėjau pas prefektą ir prisipažinau įvykdęs žmogžudystę. Nūn labai stebiuosi savo anuo-
metiniu ryžtu, bet tąsyk net nepaaiškinau aplinkybių – nebuvau pa-
siruošęs gilintis į tai, kas nepriklausė nuo mano valios. Aišku (ir ne-
nuostabu!), tuoj pat atsidūriau kalėjime, tačiau priešingai nei galima
spėti, ši aplinkybė man sukėlė vos ne palengvėjimą. Aš, žudikas, tu-
rėjau atkentėti už savo strėlės aštrumą! Jaučiausi esąs teisus. Tik sa-
kydamas „teisus“ turiu galvoje ne savo nekaltumą, o aplinkybių ke-
liamą grėsmę. Ar juoksitės iš manęs, jei pasakysiu, kad pirmosiomis
įkalinimo dienomis ši grėsmė mane tikrai džiugino? Aišku, išskyrus
kalėjimo maistą ir kalėjimo sienas, kurios, jei tik būtų įmaniusios,
galėjo pražudyti net bedvasius užraktus. Paklauskite, ką veikiau tomis
dienomis? Ogi nieko, išskyrus didžiausius niekniekius! Pavyzdžiui,
jei į mano laikiną buveinę kvapo priviliota įskrisdavo širšė, aš pasis-
tengdavau taip ją suerzinti, kad bjaurybė įsikirstų į kurią nors kūno
vietą. Tinimas ir skausmas padėdavo negalvoti apie dalykus, priver-
tusius mane atsidurti tarp šių niūrių sienų. Didžiulį pasitenkinimą
kėlė net į vorų pinkles pakliuvusios musės – didžiai susidomėjęs ste-
bėjau jų tragedijas ir vorų puotas. Ir viskas! Nieko daugiau, jei veikla
nelaikysime minčių apie išsamiai jums nupasakotus įvykius ir diena
iš dienos artėjantį teismą. Tiesa, aplinkybių pakurstytas talentas su-
gebėjo pagimdyti vieną pusėtiną epigramą, kurią drįstu atiduoti kito-
niškam – literatūriniam – teismui:

Priešas dar gyvas, girdžiu? Vis dar nenumirė, sakot?

Gal besielgdamas taip siekia jis tapti draugu?

Bet juk draugas, žinok, o priešė, geresnis negyvas –

Liks amžinai draugu, priešą pasmeigti – valia!

Ir vėl meluoju! Ne širšės ir ne vorų puotos kaitino mano širdį kalė-
jime. Atmintis geriausiai išsaugojo kraupią akimirką, kai suklupęs bu-
čiavau žaizdą Arijaus kūne. Nei mūsų ligtolinis bendravimas, nei gla-

monės neatrodė tokios svarbios, kaip tas šiurpus, pasibaisėtinas veiks-
mas. Tai jam apmalšinti buvo skirti širšių geluonių dūriai, tai jo aki-
vaizdoje meilės naktis atstodavo vorų puotos! Neslėpsiu – kasdien
verkdavau. Maistas, kurio man atnešdavo prižiūrėtojai, neretai atro-
dė kaip pasityčiojimas, nors negalėčiau sakyti, kad valgiai buvo ne-
skanūs arba jų buvo nedaug. Paprasčiausiai rodėsi, kad maistas, o
ypač jo likučiai, iš manęs tyčiojasi; tarsi sakė: *Na, Servijau, ar skanus*
esu? Ar nori iškelti į Tartarą turėdamas mane skrandyje? Nesidi-
džiuk tik – net pats Cerberis neatsisakytų priimti iš tavęs tokios im-
peratoriškos vakarienės! O jei dar užgertum mane Letos vandeniui,
tai jau tikrai galėtum sakyti, kad esi vos ne Dievas! Šie įsivaizduojami
žodžiai stūmė mane vis giliau į neviltį – teismo diena neišvengiamai
artėjo ir, nors buvau pasiruošęs sutikti visų blogiausia, kraupių min-
čių kildavo vis dažniau. *Na ir kas, kad mane pasmerks,* – kalbėdavau
mintyse. – *Gal Letos vanduo ir ne vynas, bet jau dėl savo nežemiškos*
kilmės tikrai turėtų būti skanesnis už tą, kuriuo mane girdo kalėjime!
Arba Cerberis – kas galėtų patvirtinti ir prisiekti, kad jis tikrai toks
baisus, kaip apie jį šnekama? Galbūt jis puikiai išauklėtas ir net linkęs
pafilosofuoti? Nešąmonės! Puikiai supratau, kad paistydamas tokius
ir panašius niekus iš tiesų galvojau visai ne apie juos. Pavyzdžiui,
sukau galvą svarstydamas, kas gali būti mano kaltintojas, kadangi Ari-
jus, atrodo, neturėjo jokių giminaičių. Taip pat neįsivaizdavau, kas
pasirūpino jo laidotuvėmis. Erdvės fantazijai nebuvo – veikiauusiai šis
reikalas sutvarkytas bendruomenės lėšomis. Na ir dar vienas dalykas,
kurio visai nepajėgiau įsivaizduoti: kas būtų, jei atsitiktinai likčiau
gyvas ir galėčiau pažvelgti į akis Arijaus draugams? Meilužio žudikas –
nenubaustas?! Negana to, dar vaikšto gatvėmis, valgo maistą ir sugeba
jį virškinti? Geria vyną ir svaigsta? Geidžia moterų ir kartais įgyvendina
savo planus? Taip, jie turėjo manęs nekęsti, šlykštėtis dangaus atsiųstu
prakeikimo įnagiu. Servijus – tas, kuris traukdamas įsmeigtą strėlę iš-
plėšė jų Arijaus širdies gabalus. Tas, kuriam priklausė pranašo kūnas,
priklausė taip dviprasmiškai, kad geiduliai turėjo nusileisti geležiniams

strėlės pakutenimams. Buvau tikras, kad jie visi seniai mane prakeikė ir matydami egzekuciją džiaugsmingai drauge plotų katučių. O aš? Tegalėjau gedulingai paplekšnoti rankomis savo lemčiai, kol kas vis dar atsainiai tyrinėjančiai, kuris kūno narys labiausiai vertas pasiųsdinti mane džiaugtis Eliziejaus laukų grožiu. Kas iš to, kad ten galėjau sutikti Agamemnoną, Achilą arba Homerą? Net jei pati Venera būtų troškusi paskirti man pasimatymą Tartaro prieangyje, vargu ar už visus motinos pinigus nebūčiau įkalbėjęs Charono pralaužti valtės dugną – taip jau man nesinorėjo keliauti į požemių karalystę!

61. Nepaprastas, beveik didingas nuotykis! Tuo metu, kai stovėjau teisme nuleidęs galvą ir klausiausi ant jos pilamų paplavų – o jų dievaži būta nemažai! – nedrįsau net svajoti, kad viskas pasisuks tokia man palankia linkme! Kai mano bičiulio draugai, mano kaimynai ir vėl iš žemės išdygę nekenčiamieji giminaičiai vienbalsiai kaltino mane slapukišku nužudymu, nustojau bet kokios vilties išnešti sveiką kailį. Man regis, vėliau kaltinimų net nebegirdėjau, kadangi mintyse jau gabenau po liežuvio obolą. Ir tada... Tada... Neįsivaizduoju, kokia galybė įkvėpė jai ryžto, juo labiau kad vargšėlė net buvo įtraukta į liudytojų sąrašus... Taip, tai buvo mano kaimynų dukra Liucija, kurios tiek daug naktų beviltiškai troškau! Graudžiai kūkčiodama ji prisipažino, kad kaitinama jaunatviškų minčių ir smalsumo slapta nuo gimdytojų dažnai stebėdavo mudviejų su Arijumi ristynes. Dėl to ji netgi paplatinusi mano duryse rastą skylutę – nors ir ne iki tokio pločio, kokio yra dabar. Be to, ji tvirtino ne sykį stebėjusi mane vieną ir tiksliai mačiusi, kaip kitados aš paslėpęs po patalais strėlę. Šitai betgi atsitikę taip seniai, kad aš nieku gyvu negalys būti apkaltintas nužudymo planavimu – esą jau daug seniau būčiau panaudojęs ją pagal paskirtį, juo labiau kad Arijus dažnai šlaistydavęs palei mano duris ir man nesunkiai galėję kilti įtarimų, kad į namus veržiasi plėšikai. Tai pasakiusi, Liucija ėmė dar labiau raudoti. Raudojau ir aš, nors širdyje ir pradėjo gimti viltis,

kad viskas gali baigtis gerai. Šaunioji, nuostabioji Liucija! Truputį apsi-
raminusi ji papasakojo, kad ir aną baisiąją naktį nepaleidusi mūsų iš
akių. Gilią naktį išgirdusi kažkokį įtartina krebždėjimą ir kurstoma smal-
sumo priėjusi prie durų. Už jų gi išvydusi Arijų, kuris mėgino peiliu
išlaužti mano spyną. Liucija sakė labai išsigandusi ir svarsčiusi, kaip
man pranešti apie pavojų, tačiau negalėjusi pasirodyti užpuolikui. Tik
Arijui įėjus į vidų, ji skubiai apsirengusi, išbėgusi į koridorių ir pažvel-
gusi pro skylutę į mano kambario vidų. Sulig šiais žodžiais Liucija vėl
ėmė baisiai raudoti. Norėjau pulti prieš ją ant kelių ir žliumbti kartu
apsikabinęs. Neneigsiu, prie to galėjo prisidėti ir naktinės mano fanta-
zijos, tačiau ir be jų būčiau tikėjęs, kad ant kelių puolu tik už pamažu
grąžinamą gyvastį. Tuo metu artimųjų paguosta Liucija vėl prabilo ir
kalbėjo toliau: pasakojo mačiusi, koks sutrikęs buvau iškart po nužu-
dymo; kaip raudojau ir nesipriešindamas atsidaviau dvasių šokiams;
kaip apkabinęs lavoną traukiau strėlę ir bučiavau kruvinas žaizdas.
Klausydamas Liucijos jaučiau, kaip skaudus gaudulio kamuolys ger-
kle kyla aukštyn, ir jei tą akimirką ji nebūtų sustojusi kalbėti, vėl būčiau
atskleidęs smalsuoliams savo silpnąsias vietas. O gražioji, o dieviškoji
moterie! Tau, tau vienai tegaliu būti dėkingas už tai, kad Arijų pražu-
džiusi klaida nepražudė ir manęs! Dar tą pačią dieną buvau išteisintas
ir paleistas iš kalėjimo, galėjau eiti kur noriu! Kur noriu? Tąsyk teturė-
jau vieną vienintelį karštą norą – kaip nors atsilyginti savo geradariui.
Nedelsdamas nuėjau į turgų ir už savo nekenčiamos motinos pinigų
nupirkau jai... knygą. Brangesnių dovanų bijojau dėl tos priežasties,
kad jos tėvai, mano kaimynai, nepamanytų, jog peršuos, be to, ne-
maniau, kad auksas arba deimantai būtų buvę naudingi auginti jos
vaikiškumui. Palikau dovaną prie durų ir užsisklendžiau savo kamba-
ryje. Nors jaučiausi laimingas ištrūkęs iš pareigūnų nagų, išgyvenau
siaubingas būsenas. Troškau užsidaryti, užsisklęsti nuo pasaulio, net
mano kambarys atrodė per didelė erdvė būti. Vienintelės kaimynų
dukros šmėkla smelkėsi pro kambario sienas, per mano laiką ir be
žodžių dažė jį tikėjimo spalva. Tik Arijaus istorija nedavė man ramy-

bės... Ramybės? Ką turiu galvoje, sakydamas žodį „ramybė“? Kaip patį paskutinį kartą gyvenime geidžiau jo? Taip, tas dalykas sykį mane ištiško, bet, patikėkite, jis neką tesiskyrė nuo patyrimo pragysti gaidžiu! Tiesiog vaikštinėdamas po kambarį mokiausi mintinai vieną Tibulo eilėraščio posmelį ir akimirką mane persmelkė geismas. Jokio ilgo galvojimo, jokių burtų, jokių vaizdinių! Galite iš manęs šaipytis, bet tąsyk pradėjau juoktis. Ką man pagaliau reiškė lavonai, ką sakė praeitis? Esu atviras. Prisiglaudžiau prie sienos, už kurios savo gyvenimą gyveno mano gelbėtoja, mano geismų kurstytoja, mano Liucija ir, širdyje regėdamas ją gulinčią lovoje, pragydaui.

62. Matyt, buvau labai nualsintas išbandymų. Mano burna purtėsi valgių ir gėrimų, sąnariai vengė lankstytis ir kilnoti galūnes, kitados apie pilvą besisukioję geismai paspruko į gerokai minkštesnes buveines. Jaučiau, kad jėgos ir sugebėjimas mąstyti palieka mane, – tapau varganu, išsekusiu savo kūno įkaitu. Ar tai buvo liga? Galimas dalykas. Mano dvasia nebuvo nei tokia silpna, nei tokia pavargusi, kad šis vienas vienintelis košmaras būtų galėjęs ją palaužti. Vadinas, būta kažko, kas be jokios priežasties siekė išplauti mano pamatus, išplaišioti mane ir sunaikinti. Galvodamas apie tai, ryždavausi kovoti – per prievartą bandžiau ryti maistą, kuris, vos tik patekęs į pilvą, pargriždavo į dienos šviesą vėmuliui, mankštinausi, nors nesilaikydamas nebūčiau galėjęs pakilti nuo žemės, skaičiau knygas, tačiau jų turinį visuomet paaukodavau popieriui. Kasdien vis labiau silpau, turėjau atsisakyti net tų apgavysčių, kurias ką tik jums papasakojau. Paskutinis dalykas, su kuriuo dar galėjau tvarkytis taip kaip noriu, buvo prisiminimai ir įsivaizdavimai. Jėgų nepraradusi svaja veržėsi pro kambario sienas į orą, skrajojo gatvėmis, gaubstė savimi gerai man pažįstamus žmones. Gebėjimo vertinti savo būklę jau nebebuvo, viskas, ko dar troškau, apsiribojo būtinybe gulėti užsimerkus ir nejudant. Deja, bėgant laikui net svaja tapo mažiau judri – pajėgiau regėti akyse tik žmogaus pavidalą, ne-

beprisiminiau nė to, kas praeity jį galėjo su manimi sieti. Kartais nušvitus sąmonei dar pajėgdavau suvokti, kad nykstu, kad aš, Servijus Galas, liaujuosi egzistuoti. Tačiau šis suvokimas jau negebėdavo sukelti baimės arba liūdesio, viskas buvo vis tiek pat. Mintys tuoj vėl imdavo eizėti, trupėti mažais kąsneliais ir aš netvirtai, tačiau jau abiem kojom įžengdavau į nebūtį. Juk nenustebinsiu sakydamas, kad netrukus net žmonių pavidalai nustojo mane lankę – liko tik menkutė, beveik nejuntama nuojauta, kažkoks švytėjimas tarp akių vokų, paskirties virpesys. Menu, kaip paskutinįsyk atgavau sąmonę. Už lango spindėjo saulė, girdėjosi žmonių balsai, po kambarį – lyg tyčia – skraidė gerai įmitusi širšė. Sveika, tvirta, pajėgi širšė, kuriai vienas niekas įsikirsti į mano karščiuojančią kaktą. Skrisdama ratu ji zvimbė man mirtį, kurią taip mėgau tverti būdamas sveikas. Mano saulei buvo laikas leistis, balsai turėjo sprukti iš ausų, kad nebūtų amžinai užrakinti bedvasėse erdmėse. Tą akimirką akys vėl pradėjo temti ir aš liūdnai – nors ir ne amžinam – palikau šį pasaulį.

63. Kaip nustebau, kai pas mane vėl grįžo žmonių pavidalai! Aišku, žodis „nustebau“ neišreiškia dalyko esmės, kadangi juos regėdamas, kaip ir grimzdamas nebūtin, patyriau tik neženklią nuojautą, jčiau šilumą, silpną vokų tamsos švytėjimą... Jie judėjo ir mainėsi, tie pavidalai, turėjo teisę atsipalaiduoti mano nesuvokiančiose akyse. Nežinau, kiek laiko tai truko, žmonių dienos neturi nieko bendra su nebūties dienomis. Pasakysiu tik tiek, kad vienąsyk staiga atpažinau kažkurį pavidalą ir pašaukiau jį vardu, ir tą akimirką – o stebukle! – suvokiau begulįs savo kambaryje. Ir tai buvo ne trapus – greit išnyksiantis – suvokimas, o įsitikinimas, tvirtas žinojimas, kad niekas pasikeisti nebegali. Bet ne čia, ne ten tūnojo stebuklas! Jis gulėjo šalia manęs, mano lovoje! Be to, gražus, jaudinantis stebuklas! Pasirėmusi ranka galvą, šypsodama į mane žiūrėjo Liucija! Jos ilgi plaukai krito ant mano apnuoginto peties, rankose – o gerieji dievai! – išvydau vandens pripildytą taurę. Menu, norėjau

kažko jos klausti, kažką sakyti... Tik po kiek laiko sugebėjau prisiminti, kad negaliu šnekėti. Dar buvau per daug silpnas, kad galėčiau tiksliai atskirti įsivaizdavimus nuo tikrovės, tačiau jčiau, kaip Liucijos plaukų sruogomis, jos drabužių klostėmis į mane srūva išsigelbėjimas. Ar reikia sakyti, kad tąsyk greitai užmigau ir ilgai miegojau sveiku, kietu miegu? Dar daugiau – kad pabudęs ir vėl pamačiau kambarįje savo stebuklą?! Tik šįsyk jau ne gulintį mano lovoje, o prie stalo ramiai sau skaitantį knygą. Tą pačią, kurią dovanojau atsidėkodamas už išgelbėjimą. Ne, tai man dar būtų buvę per sunku išsiaiškinti. Bet pavyko nusišypsoti, šiek tiek pasikelti lovoje ir žvilgsniu paprašyti vandens. Atsigėręs vėl pajutau nenugalimą miego troškimą ir kaip ir aną sykį panirau į sapną.

Negaliu jums pasakyti, kiek laiko tęsėsi tokia mano būklė, bet jei mano spėjimuos yra kiek teisybės, taisiausi gana sparčiai ir netrukus popieriui bei rašikliui padedant galėjau bendrauti su Liucija. Ji prisipažino po teismo ilgai nedrįsusi net prisiminti manęs, tačiau netrukus smalsumas, taip pat ir baimė, kad vėl nebūtų nutikę ko bloga, atvedė ją prie durų skylutės. Ir ne be reikalo! Jos akis užtiko mane leisgyvį, jei ne ji, šie užrašai niekada nebūtų džiuginę jūsiškių ausų! Klausydamas Liucijos pasakojimo, ką ji turėjo ištverti su manimi – gyvu negyvėliu, – norėjau verkti iš dėkingumo. Ir ne tik verkti. Didelei savo gėdai prisipažinsiu – seni mano bičiuliai geismai vėl ėmė sukti ratus apie šią moterį ir bent jau širdyje išpažinau jai pačius karščiausius jausmus.

64. Kas toliau? Jūs klausiate, kas toliau? Suprantu, jums smalsu, jumis dėtas, būčiau pasmalsavęs kur kas anksčiau nei šiame skirsnyje! Bėda tik, kad smalsautojas esu ne aš, todėl jums, smalsuoliai, pasakysiu, kad visą mano nupasakotą gėrį lydėjo labai nemenkas blogis. Sakau „labai nemenkas“, kadangi nedrįstu jo pavadinti dideliu, baisiu ar juolab siaubingu. Tiesiog dvasios, anksčiau savo šokiams rinkdavusios mano kūną po siaubingų patirčių, nūn įjunko jame lankytis pagal savo pačių susidarytą tvarkaraštį. Negalėjau

žinoti, kada jos įžengs į mane, turėjau būti budrus ir dėmesingas, juo-
lab kad labai nenorėjau, jog su šia neganda pirma laiko susipažintų
Liucija. Sykį jos mane užpuolė valgant pietus, kitą kartą – prisėdus
pailsėti kipariso paunksnėje, dar sykį – kai bandžiau nuo sienos prie
lango perstumti stalą. Šitokia jų elgsena mane kiek gąsdino, nors kaip
įmanydamas vijau šalin mintis apie savo naminių dvasios gyvulėlį – pa-
skirtį. Deja, dvasių pasispardymai kaskart smarkėjo, ir tuo metu teigi-
nys „labai nemenkas blogis“ sėkmingai galėjo būti pastiprintas.

Turiu tęsti pasakojimą, nors, smalsuoliai, trūksta jėgų... Visa tai
prasidėjo, ak, prasidėjo vėlyvą kovo vakarą... Aš jau ruošiausi eiti
gulti, kai baisiu smarkumu užpuolė iš anksčiau pažįstamos dvasios,
pagal savo įgeidį privertė mano kūną šokti ir raitytis patale, taškė iš
mano burnos baltas putas. Tik šįsyk jos nebuvo nematomos, kaip
anksčiau, – tos dvasios, didingos ir kraupios, stojosi priešais mano
akis kaip dvi stačios bangų keteros, pasiruošusios smogti į laivą. Ko
jums iš manęs reikia? – klausiau jų kliedėdamas. – Kodėl tąsote ma-
ne ir neduodate ramybės tada, kai ji labiausiai reikalinga? Ir jos man
atsakė. Dvasios man atsakė: *Tavyje, Servijau, gyvena mirtis, o mirtis
yra amžinas judėjimas, kuriam nevalia sustoti. Juk žinai, kad net pra-
dedant naują gyvybę (o kiekviena gyvybė yra labiau susijusi su mirti-
mi nei kas kita) vyksta tam tikra kūnų trintis ir judėjimas, ir tas judė-
jimas nepranyksta po pradėjimo – jis apsigyvena naujame kūne, iš
pradžių nestiprus ir neįjuntamas, tačiau metai po metų stiprėja, Ser-
vijau, jo dėka kūdikis atsistoja ant kojų ir pradeda vaikščioti, prabun-
da protas ir mintys, gimsta didingi ir mažiau pagyrimo verti darbai. O
paskui tas judėjimas tampa toks smarkus, kad kūnas pamažu ima
nebeklausyti šeimininko, drebėti ir gūžtis, kol galiausiai suyra į gaba-
lus nuo jo didybės ir tampa pačia mirtimi, namai tampa svečiu, am-
fora tampa vynu, vaisius – sėkla, ar supranti, Servijau? Tik tokie kaip
tu, tokie, kurių kūnus jų paskirtys apginklavo geležine tvirtybe, pajė-
gūs ilgą laiką ištverti tą judėjimą buities sąskaita, tik tada judėjimas
nebesilaiko vien tik jų kūnuose, bet laisvai pereina į tuos, prie kurių*

nelaimingieji prisiliečia, į kuriuos pažvelgia, kuriuos prisimena... Taip tarusios, dvasios pranyko iš mano akių, tačiau nė nesiruošė palikti mano kūno, kurį staiga apgaubė kažkoks nepaprastas lengvumas, tarsi būčiau išgėręs daugį vyno. Užplūdo vaizdiniai. Nepameluosiu, jei pasakysiu, kad mačiau priešais save kažką panašaus į pirmą pradžios chaosą, regėjau kaip aplinkui tyvuliavo ir maišėsi pradai, o vienos materijos tekėjo per kitas tarsi per kiaurą rėtį. Nespėjau į viską kaip reikiant įsižiūrėti, kai vaizdinys staiga dingo, kartu su savimi nusinešdamas ir mano sąmonę. Nežinia, kiek laiko pragulėjau be nuovokos – tiesa, ne visai be nuovokos, didumą laiko supratau esąs *be jos ir negalįs nieko mąstyti*. Tada išgirdau balsą, kuris man pasirodė pažįstamas, tačiau niekaip nebūčiau galėjęs pasakyti, kieno jis. Ak, koks jis buvo švelnus ir malonus, tas balsas! Jo skambėjimas mane ramino ir kartu kaitino, todėl negalėjau gerai įsijausti į žodžių prasmę. Taip, tai buvo praeities balsas, balsas, kurį ne sykį buvau girdėjęs sapnuose ir gyvenime, labai brangus ir svarbus man balsas – tad kodėl, kodėl aš negalėjau jo atpažinti? *Servijau*, – sakė jis man, – *kad tu žinotum, kaip gera ir malonu tave matyti, bet visų geriausia ir maloniausia būtų, jei mano širdies neslėgtų sunki pareiga atskleisti tavo ausims tiesą apie dalykus, kuriuos tu gyvenime vaizdavaisi ne visai tokius, kokie jie yra. Tačiau nė ta sunkioji pareiga negali priversti manęs suspausti mintį taip, kad esmė, tarsi kokia ietis, pervertų tavo protą, tau dar nesusitaikius su mintimi, jog ji jau paleista ir skrenda. Tad pasiruošk! Juk šios rūšies ietys gimsta ne niekingose kalvėse kalvių rankose, bet pačių dievų valia susipina iš moirų siūlų! – Bet kas tu esi? – be garso šaukiau viduje, kai paslaptingasis balsas nutilo. – Kodėl aš tau rūpiu, kodėl esu tau svarbus? Niekas man tąsyk neatsakė. Vėl panirau į pirmą kštį kvaitulį, tik šįsyk man vaidenosi, kad balsas pasakoja kažką labai svarbaus, tačiau aš nieko negirdžiu.*

Servijau! – kreipėsi jis į mane po laiko, kurio negaliu paversti nei valandomis, nei sekundėmis. – *Ar dar atsimeni savo gerą bičiulį Varoną, dėl kurio mirties taip graužėsi? – Atsimenu, atsimenu!* – šaukiau

viduje. – O Arijų, Juliją ir kitus, dėl kurių mirties jautiesi kaltas? – Ir tuos atsimenu, – kartoju, – bet vis tiek pirma pasakyk, balse, kas yra tavo šeimnininkas ir kodėl tu pasirinkai manąsias ausis? Ir vėl neišgirdau atsakymo, bet tylą, kuri nūn mane gaubė, nebebuvo slogi ir nepramušama – ji spengė viltimi, kad tuoj tuoj kažkas atsitiks ir mano žingeidumas neliks nepatenkintas. Pamačiau akis. Akis be veido arba, tiksliau, akis be veido bruožų. *Pažiūrėk į mane*, – vėl prabilo balsas, – *pažiūrėk, pažiūrėk, pažiūrėk...* Aš klusniai įtempiau savo vidines akis ir įsmeigiau jas į tos paslaptingos būtybės vyzdžius. Ir staiga... Mane aplankė geismas! Kūną užtvindė toks smarkus noras susiliesti, kad praradau bet kokią nuovoką. *Julija? Čia tu, Julija?* – šaukiau sieloje, negalėdamas patikėti tuo, ką matau. *Julija?* Ne, ne ji pati, o jos atspindys, jos siela, jei norite... *Julija* buvo mirusi ir supuvusi žemėje, bet dabar buvo priešais mane! Sakau buvo, kad nemanytumėte, jog mačiau tą pačią Juliją, kokią išsaugojau atmintyje, – prieš mane buvo ne tik jos atvaizdas, bet ir visos jos gyvenimo priežastys bei pasekmės. Vaizduotėje iškilo mūsų apspistas jos kūnas ir greta verkiantys artimieji, antkapis, prie kurio kitados daviau valią geismams, jos mirtį ženklinantis rėžis ant mano buvusių namų palangės. *Klausyk, Servijau*, – tarė man balsas, – *klausyk ir dėkis į atmintį priežastis bei pasekmes, kurias tau atgabenau!*

65. Ir aš dėjausi! Bet koks tai buvo bausis ir skausmingas dalykas! Kiek daug blogio sužinojau buvus ten, kur visą gyvenimą tikėjau esant didžiausią gėrį! *Prisimink Varoną, kurį kitados taip mylėjai, kad net surašinėjai jo gyvenimą į knygą*, – sakė balsas. – *Bet nežinojai, kad jo gražbylystės apmulškina tavo ranka surašę į popierių patį didžiausią melą, kokį esi kada girdėjęs!* Vis dar tiki, kad mokytis filosofijos ir skleisti tikėjimą jį paskatino pats Dievas, žmogaus pavidalu pasirodęs aliejaus spaudykloje? Ne, nieko panašaus, *Servijau!* Tu mylėjai žmogų, kuris, būdamas šešiolikos, suvedžiojo aliejaus spaudyklos savininko žmoną – ne dėl to suvedžiojo,

kad būtų jos geidęs, o tik norėdamas sužinoti, kur guli jos vyro pini-
gai. O sužinojęs, Servijau, jis juos pagrobė ir tą pačią dieną išplaukė
laivu iš miesto, bijodamas būti sučiuptas sargybinių. Neverta tau pa-
sakoti, kur jis klaidžiojo, bet gana greit atvyko į Atėnus ir ten tikrai
įstojo į filosofijos mokyklą – kadangi iš prigimties buvo gudrus ir žo-
dingas, jis jautė, kad filosofija bus geras būdas pasipelnyti. Netrukus
Varonas labai pažengė moksle ir galėjo kaip lygus su lygiu ginčytis su
savo mokytoju, bet dar tobuliau nei iškalbos ir samprotavimo jis iš-
moko didžiuliais savimi ir buvo pasiruošęs daryti viską, kad tik kiti jį
šlovintų. Po mokytojo mirties jis sugebėjo suklustoti jo testamentą ir
visą palikimą priskyrė sau, be duonos kąsnio palikdamas mokytojo
žmoną ir vaikus. Beje, palikimas sudarė labai nemenką sumą. Toks
jo elgesys sukėlė didelį žmonių nepasitenkinimą, dėl kurio Varonas
bemat buvo priverstas palikti Atėnus. Netrukus jis atvyksta į Romą ir,
nusipirkęs didelių namus bei trisdešimt vergų, atidaro aliejaus spau-
dyklą. Tačiau iš galvos jam vis neina troškimas būti garbinamam, to-
dėl netrukus Varonas paskelbia vergams paleidžias juos iš vergijos,
su sąlyga, kad jie mokysis pas jį filosofijos. Tokiu būdu tarp vergų jis
pelnė geradėjo ir išvaduotojo vardą. Garsas apie jį taip plačiai paskli-
do mieste, kad į aliejaus spaudyklą vadinamą mokyklą prieš tėvų
valią ėmė plūsti net turtingi ir kilmingi jaunuoliai, taigi per trumpą
laiką Varonas smarkiai pralobo. Tačiau gudrumas ir igimta nuojauta
kuždėjo jam, kad tikrus pinigus galima uždirbti tik tuomet, kai reika-
lo imasi ne vienas. Šios minties vedamas, jis įtraukė į savo pinkles
nemažą būrį filosofų, kuriuos pamažu įtikino veikti kartu – tai juo
labiau buvo būtina, kadangi mūsų kraštuose filosofija nebuvo ir nėra
labai vertinama. Ar neaiškus dar tau, Servijau, jo tikslas, ar ne aki-
vaizdus sumanymas? Sunku nepastebėti, kad bukagalviai romiečiai
taip pat atkakliai baidosi filosofijos, kaip atkakliai veržiasi išpažinti
kokį nors tikėjimą. Taigi Varono galvoje gimė mintis paversti savo
skelbiamą filosofiją liaudžiai patinkančiu tikėjimu. Jis tikėjosi tokiu
būdu ne tik įgysiąs daugybę garbintojų, bet ir tapsiąs aukštu pareigūnu.

Ypač palankios aplinkybės susiklostė, kai imperatorius Vespasianas nusprendė filosofus ištremti iš Romos. Puikiai suprasdamas, kad kan-
kinyste apskelbta tremtis labai patiks miniai, Varonas nutarė nebeati-
dėtioti reikalo. Vos tik visi drauge nuvyko toliau nuo Romos, Varonas
su keliais sėbrais surašė imperatoriui laišką, kuriame įrodinėjo, kad
danguje tėra vienas Dievas, o vienintelis jo vietininkas ir valdovas
žemėje esąs hokitų tikėjimas, kurį pats Dievas vos ne knygos pavidal-
u perdavęs vargšams filosofams. Gavus tokio pobūdžio laišką, savai-
me aišku, Romoje buvo susirūpinta, kas gi tie hokitai, apie kuriuos
iki tol niekas nebuvo net girdėjęs. Nemažai žmonių šaipėsi iš naujo-
sios religijos, kiti tarėsi nuo jos nukentėję, tretį kūrė gandus, ketvir-
ti... Ak, Servijau, neverta to ir minėti, išskyrus tai, kad greit dienos
šviesą išvydo įsakymas, draudžiantis viešai išpažinti hokitų tikėjimą.
O draudimas – juk tu žinai, Servijau, ką reiškia ką nors uždrausti
Romoje! – draudimas tik pakurstė paskalas, kurios neprašytos nudir-
bo Varonui ir jo sėbrams nepaprastai naudingą darbą – po trumpo
laiko jau nebuvo mieste žmogaus, nežinančio, kas tokie yra hokitai
ir kuo jie užsiima. Taip pat atsirado nemažas būrys pataikūnų, kurie
patys skelbėsi hokitais, nors ir ničnieko neišmanė nei apie šį tikėji-
mą, nei juo labiau apie tikrąsias jo atsiradimo priežastis. Tuo tarpu
Varonas, surašęs įtikinamus laiškus, paliepė kiekvienam iš bičiulių
keliauti vis į kitą miestą ir ten uoliai skleisti tai, ką jis pats pranešias
per pasiuntinius. Menipą pasiuntė į Mesiną, Petronijų – į Sirakūzus,
Stacijų – į Efezą, Longiną – į Pafą... Kiti, Varono nurodymu, iškeliavo
į jiems paskirtus miestus ir ten subūrė bendruomenes. Pats gi moky-
tojas pakeitęs išvaizdą nukako į Miletą, kur dėl malonaus skelbiamo
tikėjimo pobūdžio ir igimto gebėjimo daug bei gražiai šnekėti netru-
kus susirado nemažai pasekėjų. Čia per labai trumpą laiką jis sukūrė
ir pritaikė tikėjimui apeigas, šventes bei papročius. Iš pradžių bai-
mindamasis, kad vien šnekomis gali nepavykti įtikinti žmonių, jis do-
mėjosi burtų knygomis, dažnai tyčia susilaikydavo nuo valgio ir mie-
go, kad dienomis galėtų kalbėti kiek nerišliai, tarsi dieviško įkvėpimo

pagautas. Bet tuo pačiu metu nepamiršo ir mėgstamų kūniškųjų malonumų – vietos moterys ėmė skųstis, kad Varonas apeigų metu verčias jas būti neištikimas savo vyrams, pasklido teisėti gandai, kad jis tenorįs gauti kuo daugiau pinigų, o ne kreipti žmones Dievop. Pamatęs, kad reikalai klostosi ne jam patogiai linkme, Varonas nusprendė rizikuoti – vargais negalais sukvietęs abejojančius pasekėjus, atsisotojo priešais juos ir su ašaromis akyse, nuolankiausiu balsu ėmė maldauti atleidimo – ne, Servijau, ne už tai, kad tvirkino moteris ir gviesėsi svetimų pinigų, – jis sakė, kad pats Dievas jam siuntęs abejo-
nių dėl tikėjimo, siuntęs ne tam, kad jį pražudytų, o vien tam, kad įsitikintų jo begaliniu atsidavimu, nes, anot jo paties, laikinas paklydimas jo tikėjimui suteikęs daug daugiau tvirtybės nei daugelio metų maldos, todėl jis maldaujās jų užmiršti visas bėdas ir ramia širdimi atsidėti Dievo, kuriam vienam yra pavaldus visa, kas žemiška, garbinimui. Įtikinęs žmones, Varonas vėl galėjo atsipūsti, nors ir toliau nevengė ankstesnių įpročių – tik dabar elgėsi kur kas atsargiau. Tuo metu Varonui tapo aišku, kaip neapdairiai jis pasiėlgė patikėdamas savo sėbrams skleisti tikėjimą provincijose – dauguma jų ne tik nevykdė nurodymų, bet ir atvirai iš Varono tyčiojosi, vadindami atsimetėliu bei eretiku. Veltui Varonas bandė jiems įrodyti, kad pralobti ir išgarsėti galima tik veikiant kartu – jie juo labiau stengėsi apeigas atlikti taip, kad šios niekuo neprimintų Varono mokymo. Sykį jis net buvo išsiruošęs pas smirniškius, tačiau netrukus turėjo grįžti, kadangi doras ir šaunus vyras Manlijus, kuris neseniai buvo įvesdintas į bendruomenę, pamėgino suorganizuoti prieš jį sąmokslą. Sąmokslas buvo atskleistas, bet Varonas nuo to laiko nebesijautė saugus, nors Manlijus ne be Varono pastangų netrukus buvo išsiųsdintas į požemių karalystę. Kita vertus, nesaugumas nė kiek nesumažino Varono troškimo susilaukti šlovės, todėl jam kilo mintis apsiskelbti pranašu ir pasistengti tuo įtikinti žmones, kurių pasitikėjimą tik visai neseniai buvo atgavęs.

66. Kelerius metus visas jėgas jis

atidavė šiam tikslui – skleidė apie save nebūtus gandus, vaizdavo dieviškus traukulius, darydavo netikrus stebuklus, rašė knygas ir savi-nosi Dievo prievoles, tačiau žmonės, nors ir neabejojo Varono atsi-davimu, tematė jame mokytoją, bet nieku gyvu ne pranašą. Per gan-dus patyrę, jog Varonas taip elgiąs tyčia, jo garbintojai syki atvyko pas jį dideliu būriu ir klausė, ar tai, ką jie girdėję iš svetimų žmonių – o būtent, kad Varonas skleidžia apie save nebūtus gandus, vaizduo-jąs dieviškus traukulius, darąs netikrus stebuklus ir kitaip juos mulki-nąs, tenorėdamas, kad jie apskelbtų jį pranašu, – yra tiesa, ar papras-čiausias jam nepalankių žmonių kerštas. Matydamas, kad klaista neiš-degė, Varonas vaizdžiai apsipylė ašaromis, iškėlė rankas į dangų ir, suklupęs ant kelių, ėmė karštai šlovinti Viešpatį. O didysis Dieve! – šaukė jisai. – Koku nepaprastu ir stebuklingu būdu tu nusprendei ištirti, ar pajėgsiu dėl Tavęs atsispirti šlovės saldybei, ar nesustosiu vidury kalno, kurį kitados pats man nurodei! Taip paveidmainiavęs, jis papasakojo žmonėms neva prieš kelias dienas patyręs regėjimą, per kurį Dievas jam pranešė, kad tikrasis pranašas vis dar negimęs, tačiau jau greit turys gimti. Kaipgi galėčiau, – sakė, – norėti vadintis pranašu, jei iš paties Dievo sužinojau, kad ta garbė priklauso ne man? Tokios jo šnekos įtikino žmones, nors ir ne visus – netrukus į Varoną buvo pasikėsinta antrąsyk. Jį išgelbėjo tik įprotis naktimis laikyti prie šono kardą ir nepasotintas geidulys, kurį jis tikrai mėgo labiau nei šio sakinio struktūrą. Kai jį nudaigoti pasiruošęs Fabijus prisiartinio prie lovos, Varonas išsitraukė kardą ir perdūrė piktadarį. Vėliau jis išsiaiš-kino, jog žudikas ėmėsi darbo dėl pinigų, kuriuos jam už tai žadėjo Smirnos hokitų bendruomenė. Taigi paaiškėjo, kad reikia saugotis ne tik sąmokslininkų, bet ir buvusių bičiulių bei sąjungininkų, ku-riems romiečiai nebegalėjo daryti jokios įtakos. Tik jo žodžiai apie tuoj gimsiantį pranašą susilaukė nemažo atgarsio tiek Romoje, tiek kitose hokitų bendruomenėse. Kiekviena bendruomenė norėjo, kad Dievo pasiuntinys gimtų tarp jos miesto sienų, todėl pranašais buvo

apskelbta nesuskaičiuojamai daug kūdikių ir vaikų. Šie ginčai Varonui buvo naudingi – jis tikėjosi, kad tarp savųjų atsiras žmogus, tikslantis būti pranašu ir neniekinsiantis jo liepimų. Būdamas nuovokus ir įžvalgus, jis suprato, kad tik bendras pranašas gali suvienyti ir sutelkti išsiskaidžiusias bendruomenes. O suvienyti jas atrodė būtina, kadangi susiskaldymas ne tik nepadėjo hokitams susirasti daugiau pasekėjų, bet ir menkino paties tikėjimo vardą. Todėl greitai buvo surengtas visų bendruomenių mokytojų susirinkimas, kuriame ieškota būdų pateisinti tokius akivaizdžius skirtumus. Sutarta, jog Dievas kiekvienam iš jų davęs skirtingus nurodymus ir prigrasinęs juos vykdyti tol, kol gims pranašas, – visi mat tikėjosi, kad tas „išganytojas“ gims jų bendruomenėje ir visur pavyks įvesti savus įstatymus. Tačiau nebuvo nė ženklo, kad vyrai galėtų sutarti dėl kitų svarbių dalykų, todėl tas dvi naktis, kol buvo draugėje, kiekvienas iš jų miegojo po galva pasikišęs ginklą, mat labiausiai bijojo būti paslapčia nužudytas.

Taip man bylojo dieviškasis balsas. Jis draskė man širdį ir protą, kaitino jausmus, skaudė ir sykiu piktino... Tik kaip galėjau pykti ant Julijos balso? Nors neviltis ir pyktis šėlo mano viduje, žinojau, kad nedrįsiu nė žodeliu paprieštarauti dvasių ištarmėms... Ir ne tik... Ką manysite apie mane, jei pasakysiu, jog tuo pat metu geidžiau Julijos, kvaitau nuo jos prisiminimo, kaip kitados kapinėse? Gal Dievas tyčia man siuntė šį vaizdinį, kad, kliedesio apimtas, neišsižadėčiau jo skelbiamos tiesos? Tik nejau aš mylėjau veidmainį, gerbiau niekšą, gailėjau to, kurio derėjo neapkęsti? Mano dvasia, o gal ne tik ji (to negalėjau žinoti!) plūdo ašaromis. Mėginau balso kažko klausti, prašiau jo, tačiau jis tylėjo... Turėjau išlaukti tylą, iškentėti ją. Gulėjau ir žvelgiau į lubas – tik nesupykite, jei pasakysiu, kad mačiau jose grindų atspindį, juoba kad šias dvi priešingybes palaikė sienos. Koks kvailas buvau!

67. *Palūkėk, Servijau, – vėl išgirdau, – tau dar nepapasakojau paties baisiausio, to, kas pranoks tavo įsivaizdavimus! Tad klausyk manęs! O aukščiausieji dievai! Norėjau*

sakyti, kad man jau pakanka, ne tik nebenoriu teisybės, bet ir negalėsiu jos suvokti vien dėl susijaudinimo, tačiau balsas buvo negailestingas: *Ar pameni, Servijau, mano žodžius, kad Varonas buvo nepataisomas ištvirkėlis, ar nesmerki jo, nors ištvirkimas savaime ir nėra blogybė? Ar žinai, jog tas vyras nuo skirtingų moterų susilaukė daugybės kūdikių? Dar daugiau – ne kas kitas, o gaudžiai apraudota antroji tavo paskirties auka vieną naktį parvertė būsimą Arijaus motiną ant žemės ir prisidengdama tamsa įdėjo į jos iščias tai, kas tave ilgą laiką džiugino ir guodė – tavo bičiulį ir mylimąjį Arijų! Po šių žodžių mano širdis taip stipriai sustuksėjo, kad vos neatgavau sąmonės. Arijus – Varono sūnus? Ką keistesnio ir netikėtesnio galėjau išgirsti? Kokia baisesnė žinia galėjo pasiekti mane, negu toji, kad buvau savo buvusio mylimojo tėvo žudikas? Mano siela tirtėjo ir blaškėsi po kūną – neabejoju, tuo metu mano galūnės trūkčiojo nuo dvasių šokių. Julija, Julija, – pagaliau išdrįsau pavadinti ją vardu, – kodėl man visa tai pasakoji? Kodėl tiek daug laiko skiri mane skaudinti? – Aš ne visai Julija, – išgirdau, – aš esu tiesa. O tiesa, Servijau, kiekvienoje sieloje gyvena vis kitokiu pavidalu, vis kitokiu žmogumi, daiktu arba reiškiniu – tokiu, kuris tai vienai sielai yra tarsi audra, tačiau visiškai niekas kitoms sieloms. Taip ji kalbėjo, o aš dar labiau svaigau iš nevilties ir džiaugsmo, širdyje vis labiau trokšdamas iki galo išklaudyti jos šneką. Čia dar ne galas, – tarė balsas. – Turi išgirsti ir apie save. Ką tu, vargše, žinai apie savo tėvą? Kad jis buvo senis ir užklupo tavo motiną iš pasalų? Bet juk tiek pat žino ir žmonės, kurie tau tai papasakojo! O vargše nesusipratėli Servijau! Ką sakysi, kai sužinosi, jog tavo motiną klasta paritęs asmuo – žmogus, kurio gailėdamas tu išliejai kelias amforas ašarų – tavo mylimasis senasis Varonas, Arijaus tėvas!*

To man buvo per daug! Vadinas, aš ne tik nužudžiau tėvą, bet ir miegojau su savo broliu, kurį paskui taip pat pasiunčiau į požemių karalystę! Drebjau ir verkiau klejodamas ir norėjau tik vieno – kad drauge su pasakojimu užsibaigtų ir man gyventi skirtas laikas. Šitokia

gėda! Bet, turiu pripažinti, ne stipresnė už smalsumą! Dabar, kai mano ausis pasiekė tiesos žodžiai, nė už ką nebebūčiau galėjęs slapstytis už savo naivių tikėjimų ir toliau gyventi melu. Ėmiau maldauti balsą tęsti pasakojimą, mat jaučiau, kad drebu ne tik iš pasidygėjimo, bet ir iš smalsumo. Pamatęs, kad pačiam nepavyks apsiskelbti pranašu, – tarė balsas, – Varonas sumanė pamėginti tą garbę klasta privilioti ir perleisti kuriam nors iš savo sūnų, kurių tuo metu turėjo septynetą. Tinkamiausias šiam dalykui pasirodė esąs Arijus, jis, kaip ir tėvas, nuo vaikystės pasižymėjo gudrumu bei klasingumu, bet ne taip labai troško valdovo šlovės ir dideliai džiaugdavosi tinginiaudamas bei nieko neveikdamas. Liežuvį jis turėjo dar miklesnį, o nuovokumu pranoko ne tik tėvą, bet ir visą kaimą, kuriame moiros nuskyrė jam gimti. Tu, be abejo, girdėjai pasakojimus, kaip vaikystėje Arijus tyčiodavosi iš mokytojų, kaip savo šnekomis kvailino gudriausius vyrus tarsi koks Sokratas, koks buvo šaunus ir linksmas vaikas? Tad man nėra reikalo visa tai pasakoti, žmonių liežuviai šiuo atveju išnešiojo tiesą beveik jos neiškraipydami. O Varonas, matydamas, kad apie Arijų žmonėse sklinda kalbos ir be jo pagalbos, ėmė skelbti, jog pranašas jau kuris laikas gimęs ir gyvena – iš pradžių jis atsispyrė pagundai paminėti vardą ir gyvenamąją vietą, tačiau neilgai trukus tapo visiškai aišku, jog kalbama apie Arijų. Tiesa, kadangi dar buvo labai jaunas, Arijus visai nekreipė dėmesio į tėvo planus, tačiau, Varono gražbylostės įtikintas, neprieštaravo, kad jo vardas būtų naudojamas tėtušio verslui. Rezultatų nereikėjo ilgai laukti: vos tik bendruomenėms buvo pranešta, kad ilgai lauktas pranašas jau gimęs ir gyvena, kilo šurmulyš. Jei teisingai atsimenu, minėjau, jog kiekviena bendruomenė troško sulaukti pranašo savo miesto moterų įsčiose? Taigi tarp hokitų kilo vaidai ir beveik kiekvienoje bendruomenėje atsirado žmogus, kuriam kiti priskyrė pranašo šlovę. Šitai pasakęs, balsas vėl nutilo. Šaukiau jį mintyse, grasiniau dvasiomis, bet neišgirdau nieko. Buvau per menkas šauklys, per daug neatidus klausytojas, kad galėčiau sužadinti skambėti tas Eliziejaus stygas.

68. Ar tu įsivaizduoji, Servijau, ką tavo mylimasis veikė svečiuose kraštuose? – vėl klausė manęs paslaptینگasis balsas. – Be abejo, pats puikiai žinai gandas, kad Arijus ten gyveno su keletu moterų ir susilaukė keleto įpėdinių? Kas bus, jei pasakysiu, kad tas pasalūnas, nors ir netroško moterų bei įpėdinių, kurių iš tikrųjų turėjo ketvertą, mielai gyveno su jų turtu? Nepasotinamas gašlumas, kurį tau pačiam teko pažinti, sutvėrė, kad moteriškių išoriniai pavidalai jam nelabai terūpėjo – svarbiausia sanguliuavimo priežastis buvo pasilinksminimams ir sąmokslams organizuoti reikalingi pinigai, juo labiau kad tenkinti kūno įgeidžiams jam visai pakako ir vietinių berniukų. Ar tau, Servijau, reikia sakyti, kad dalis tų vyrų, kuriuos Varonas kitados už vietininkus paskyrė į provincijas, buvo pasalūniškai nužudyti Arijaus pasamdytų žmonių (pats juk nenorėjo teptis rankų!), o tie, kurie iš baimės arba išskaičiavimo nenorėjo sekti anųjų pavyzdžiu, nuolankiai sutiko mokėti jam mokesčius? Taigi Arijaus dėka didžioji dalis hokitų bendruomenių netrukus pakluso Romos valdžiai, o taip pat – ne paskutinę vietą čia vaidino ir jo savimeilė – Arijui nebekilo jokių kliūčių skelbtis vieninteliu tikru pranašu. Tai pasakiusi, dvasia staiga nutilo. Išsigandau, kad ji nebūtų išskridusi, palikusi manęs vieno su pradėta, bet nebaigta atskleisti tiesa. Laimė, ji tebebuvo greta, jaučiau tai – ničniekas šiandieną nebūtų galėjęs apgauti mano juslių! Bet kaip dėl tavęs, mano vargšeli Servijau? – vėl išgirdau pažįstamą balsą. – Juk iki šiol tebetiki, kad Arijus tave mylėjo, tavęs geidė, svajojo apie tave? Ir neklysti, jei tik atsisakysime per daug įpareigojancio žodžio „meilė“! Taip, Arijus tavęs geidė, svajojo apie tavo kūną, bet visas teises į meilės jausmą jis neatlygintinai paliko tau! Ar meni, kaip visai neseniai nakčia sekei jį gatvėmis, kaip nutirpai tamsoje išvydęs užpuoliko šešėlį? O dar tas laiškas, kurį pakėlei nuo grindinio grumtynių vietoje – negali juk išsiginti – tikėjai, kad jame rašoma apie tave? Ką pasakysi, jei išduosiu, kad taip iš tiesų ir buvo? Tik ne meilės žodžiai, ne slapti bučiniai buvo popieriuje, o sandoris, atėmęs iš tavęs tavo turtą – tavo namus!

Vargšė trumparegi Servijau! Net ir beprotiškai tavęs geisdamas, tas žmogus seniai galando ant tavęs dantį. Tu – viso jūsų giminės turto pavel-dėtojas, tėvo žudikas, neištikimas meilužis, geresnis už jį poetas – kėlei jam dviprasmiškus jausmus. Tiesa, geismams ilgą laiką sėkmingai pa-vyko su jais tvarkytis, bet tada, Servijau, kai sumąstei paduoti į teismą kaltinamąjį skundą tariamam Tirenijui, tave išdavė net meilužio geis-mas. Iš savo sėbro teisėjo patyręs apie tavo planus, Arijus ryžosi paga-liau padaryti tai, kas kirbėjo jo širdyje ilgus metus – nužudyti tave, nors neneigsiu – stovėdamas už tavo durų su peiliu rankoje jis dvejojo – tiksliau, dvejojo tie jo organai, kuriais būdavo įpratęs meškerioti malo-numus. Tikra tiesa, jis net nežinojo, ar verta į tave susmeigti peilio ašmenis – buvo pasilikęs sau galimybę peilį įsikišti atgal į kišenę ir eilinį kartą atsidėti smagybėms. Tuo metu, kai tu pusnuogis, su strėle ranko-je virpėjai savo būsto prieangyje, tavo meilužis beveik šaltakraujiškai mąstė, kas jam tą vakarą naudingiau – tavo kraujas ar tavo strėnos, Servijau! O paskui... Tu pats puikiai žinai, kas buvo paskui! Kai tavo strėlė susmigo į Arijaus kūną, kai tavo brolio kraujas pasipylė ant žemės, aš gavau paliepimą atvykti pas tave ir atskleisti tau tiesą, Ser-vijau, – ir ją atskleidžiau. Paskutinė mano pareiga – amžinai išnykti iš tavo gyvenimo! Sudie, mielas! Taip tarusi, dvasia švelniai, lyg glosty-dama, nučiuožė mano oda ir išnyko. Veltui bandžiau šaukti ją vardu, kad sugrįžtų. Aplinkui tebuvo tamsa, šaltis ir nerimas.

69. Galėjau tik atsargiai žiūrėti į daiktus. Net paprastutis veiksmas – į kurią nors pusę pakreipti akis – reikalavo didžiulių pastangų. Tuo pat metu jaučiau, kad grįžtu į žmo-nių pasaulį. Šnekantys miruoliai liko toli anapus, buvau vienas, bet gyvas, nors patirtas kliedesys – norėjau tikėti, jog tai buvo kliedesys – tvinksėjo gyslose sparčiau, nei tai įpratęs daryti kraujas. Žiūrėjau į sienas... Už jų, už mielųjų, gyveno Liucija – ne dausose kaip Julijos šmėkla, o savo kambaryje, gulėjo savo lovoje, galbūt sapnavo skylu-tę, kurią kitados pragremžė pirštukais. Norėjau jos. Sakydamas „no-

rėjau“, išties netroškau pasakyti, kad *tuometu* jos geidžiau – geismas buvo Arijaus palikimas; kad ko nors aistringai geisčiau iš naujo, turėjo prabėgti nemažai laiko. Turėjau išvaikyti šokėjas dvasias ir plačiai atverti langines, kad pradvysęs praeities oras išplūstų į nebūtį. Žinodamas, kad ji čia pat, už sienos, nebeturėjau jokio noro būti kur nors kitur. Įsivaizdavau, kaip ji nusirengia ir tyliai šmurkšteli į patalus. Vėliau užmigusi netyčia apkabina antklodės kraštą... Papurto koją, kai ant jos nutupia įkyrus vabzdys... Suspaudžia šlaunis – dar nepatyrusi, vargšė, kaip kartais jos nori būti praskirtos...

Tą akimirką už nugaros išgirdau juoką. Visas svaigulys tučtuojau išsisklaidė. Pakėliau galvą ir supratau, kad pagaliau esu laimingas. Ant mano kėdės, prie mano stalo, apsigobusi mano toga sėdėjo Liucija ir kikenė žiūrėdama, kaip aš iš lėto bundu iš dvasių karalystės. Matyt, atrodžiau juokingas. Galimas daiktas, nebūčiau tuo stebėjęsis. Stebino kitkas – priešais mano stebuklą ant stalo gulėjo dėžutė, kurią kitados dovanų parvežė Arijus. Jei atmenate, ji buvo pilna raudono smėlio. Kitados – jei neužmiršote – jos akivaizdoje bandžiau išžengti iš gyvenimo. Keistas, beprotiškas smėlis... Bet ką su juo darė Liucijos pirštukai! Sumaišiusi smėlį su vandeniu, ji užsiėmė lipdyba! Ant mano stalo stovėjo raudona smėlio pilis! Žiūrėjau į ją, į Liuciją, ir, atrodė, išvydau, kaip pro nedorąją durų skylutę sprunka mano dvasios žvėrelis – mano paskirtis. Buvau dar silpnas, todėl sugebėjau džiūgauti tik viduje, bet, negalėdamas kitaip išreikšti susikaupusių švelnių minčių, apsiverčiau ant pilvo ir karštai pabučiavau pagalvę.

GANDŲ KNYGA

Na štai, į jus ir vėl kreipiasi jūsų Ser-
vijus Galas! Prabyla rašikliu, nors šis nūn palengvėjęs įnagis priešta-
rauja ir visa savo įstanga purtosi praeities naštų. Kokia tat būtinybė
verčia mane imtis rašymo po to, kai jau palaidojau popieriuje bai-
siausią ir sunkiausią savo gyvenimo dalį? Taigi jau nutuokiate, kad po
seniau aprašytųjų įvykių mano būtis nusidažė daug džiaugsminges-
nėmis ir skaidresnėmis spalvomis. Tiesa, dabar nesiruošiu išsamiai
pasakoti apie tą laiką, mat gėriui apibūdinti, mano galva, užtenka
labai nedaug žodžių. Trumpai tariant, vos atsigavęs po ligos sužino-
jau, kad paveldėjimo būdu atgaunu savo gimtuosius namus! Mirus
jų tikrajam grobikui – mano broliui ir meilužiui Arijui – neatsirado
jokio kito paveldėtojo, išskyrus tą, iš kurio tie namai jau sykių buvo
pavogti! Negaliu nepasigirti ir tuo, kad Liucijos tėvai, iš gandų ir pasa-
kojimų patyrę apie mano valdomo turto dydį, daugiau negu mielai
sutiko išleisti už manęs savo dukterį. Ir juo didesnis buvo mano džiaugs-
mas, kai ir Liucijos akyse neišvydau nusivylimo ir liūdesio, kurie tik-
rai galėjo ją apnikti, jei mano gaidystei ir žmonių gandams ji būtų
teikusi daugiau reikšmės, negu jie buvo verti. Taigi netrukus atšven-
tėme vestuves ir apsigyvenome susigrąžintuose namuose; tiesa, ne
dėl to, kad mudu su Liucija būtume labai to norėję – paprasčiausiai
troškau suteikti galimybę uošviams pasidžiaugti dukters laime. Kas
dar? Nieko, jei ilgitės nuotykių, sukrėtimų, kraujo klanų... Gyvenau
ramų, sotų gyvenimą, tokį gyvenu ir iki šiol. Dabar, rašydamas
šias eilutes, girdžiu sode savo trijų vaikų – Marko, Tito ir Julijos krykš-
tavimą, užuodžiu Liucijos gaminamos vakarienės kvapą. Jaučiuosi

laimingas – gal net laimingiausias žmogus – ir vis dėlto rašikliu ruošiuosi grįžti į praeitį. Kas mane kursto? Kas reikalauja vėl kreipti žvilgsnį į tai, ko nekenčiu? Pasakysiu jums: tardamas žodį „praeitis“, šįsyk turiu galvoje ne tą – kruvinąją, ašaromis nutašytą praeitį, o anų laikų gaudus, kurie nepavargdami sekiojo paskui mane bei mano artimuosius ir kuriems neatsirado vietos ankstesniuose užrašuose. Tik nepamanykite, kad tokiu būdu vėl siekiu įsiskverbti į sėkmingai užmirštamus dalykus! Noriu, kad vaikų balsai, kuriuos girdžiu pro atvirą langą, man liudytų tik tai, kad jie turi burnas ir gali išgauti garsą, kad vakarienės kvapas težadintų vienintelį norą – sužinoti, kokie produktai šiuo metu čirška keptuvėje... Norėjau pasakyti, kad beveik kiekvienas net mažiausiai su mano buvusiais išgyvenimais susijęs dalykas gimdė manyje kažkokį nesuprantamą jausmą... Ir tai buvo ne prisiminimai, ne patirčių sugrįžimas, o kažkas, kas iš jų gimė, tačiau nebegali būti įvardytas. Medžių šlamėjime pajautęs vos vos atpažįstamą nerimastį ar prieš savo valią kibirkšties skridime įžvelgęs panašumą į tai, ko jau nebeatmenu, jaučiausi nesaugus. Kai nemigos naktimis žiūrėdavau į greta miegančią Liuciją, man vėl rodydavosi, kad ji yra kažkas daugiau negu mano žmona ir vaikų motina. Tai trukdė ir tebetrukdo visiškai laimingai ir miesčioniškai leisti dienas. Troškau, kad moters kūnas būtų tik kūnu, balsas – balsu, lapų šlamėjimas – šlamėjimu. Dėl to nekaltinau savo paskirties, nors tikrai nebūčiau galėjęs prisiekti, kad ji išnyko arba pasitraukė. Ji, senutė, pamažu merdėjo mano kūne ir begalėjo tik dvigubinti ar trigubinti dalykų prasmes. Neniršau ant jos, nebesistengiau užgniaužti, ji tikrai nebegalėjo iškrėsti man ką nors bloga. Bet vis tiek, vis tiek, nešiodamasis ją, aš negalėjau tapti paprastu žmogumi, džiaugtis vien paprastais džiaugsmais, krimstis dėl paprastų nesėkmių. Štai dėl ko, mielieji, ryžtuosi vėl užkrauti rašikliui nutylėtos praeities lengvumą ir svorį – noriu būti paprastas, laimingas žmogus!

Taigi šioje knygoje žadu surašyti žmonių liežuvių ir plunksnų tvarius apie hokitus, Varoną, Arijų ir save – iš piršto laužtus, melagin-

gus, kvailus, tačiau jau negrįžtamai įsipynusius į praeitį. Prašau – neieškokite juose tvarkos ir logikos – nėra žemėje reiškinių, nelogiškesnio ir labiau nekenčiančio tvarkos, kaip gandas. Verskite bet kurį puslapį ir skaitykite – juk man svarbiausia ne tai, kad perskaitytumėte šią knygą nuo pradžios iki galo, o kad savo dėmesiu nužudytumėte ligšiol mane tebevarginantį *ypatingumo* pojūtį. Dėkoju.

Beveik laimingas
Servijus Galas

I.

GANDAI APIE VARONO GYVENIMĄ IR DARBUS.
HOKITŲ BENDRUOMENĖS KŪRIMASIS

Hokitų vadovas ir mokytojas Varonas gimė Afrikos kolonistų šeimoje, nors kai kurie mokslo vyrai tvirtina, kad jo tėvas buvęs juodaodis barbaras. Kaip tik dėl tokio nuomonių išsiskyrimo Varonas daileje vaizduojamas skirtingai – kartais tamsiaodis, o kartais – mums įprastos odos spalvos. Tai suprantama, kadangi daugelis dailininkų mažai paiso tiesos ar net tyčia pasirenka netiesą, kuri neretai būna patrauklesnė akiai ir nuolankesnė teptukui arba kaltui. Pasakojama, kad Varonas anksti neteko gimdytojų, todėl buvo priverstas pats pelnytis duoną darbu aliejaus spaudykloje. Ten jis plušo nuo ankstyvo ryto iki vėlyvo vakaro, bet vis tiek neuždirbdavo pakankamai pinigų pragyvenimui, mat vienintelis jo tėvų palikimas buvo daugybė skolų, kurias jis, kaip vienintelis ir teisėtas paveldėtojas, turėjo grąžinti kreditoriams.

Kartą jam besiplūkiant, į spaudyklą užėjo niekad nematytas vyras. Jis priėjo prie Varono, pasilenkė prie jo ir tarė: *Varonai, pakelk akis ir paklausyk, ką sakau – palik aliejų tiems, kurie verti tik aliejaus, ir keliauk į Romą, mat tau yra pažadėta tapti filosofu ir taip pelnyti šlovę.* Po šių žodžių vyras pradingo lyg nebuvęs, o Varonas, supratęs, jog tai buvo kokia nors dangaus dvasia, labai nudžiugo ir ėmė ruoštis kelionei. Paspruko jis štai

tokiu būdu: sužinojęs, kad kai kurios aliejaus statinės turi būti laivu gabenamos į Atėnus, jis išpylė iš vienos statinės aliejų ir įlipo į ją pats. Planas vyko kuo puikiau, ir po savaitės kelionės laivu kroviny, o kartu su juo ir jaunas Varonas sėkmingai pasiekė Atėnus. Paskui Varonas pasakojo, kad per tą statinėje praleistą savaitę jis suvokė daugybę dalykų, todėl vėliau, skaitant kitų protingų vyrų knygas, jam rodėsi, kad viskas seniai yra žinoma.

Kai kurie vyrai tvirtina, kad Varonas gimė du sykius – pirmąsyk, kaip ir visi žmonės, iš savo motinos įsčių, ir tai vadina žemiškuoju gimimu, o antrąsyk – iš mano jau minėtos aliejaus statinės, kuri, Dievo valia, atstojo jam įsčias ir subrandino jame dvasinį žinojimą. To nepaneigė nė pats Varonas – jis sakė, kad būdamas statinėje nieko nejautė ir nieko negalvojo, kaip vaisius nieko nejaučia ir negalvoja motinos įsčiose, ir tik paskui, iškrapštytas iš statinės, pajuto viduje kažkokią slaptąją jėgą, kuri buvo daug išmintingesnė už jo protą ir jo liežuvį bendravo su žmonėmis. Taip pat pasakojama, kad Varonui išlindus iš statinės jo galva buvo šiek tiek suplota, kaip ką tik gimusių kūdikių, o bambagyslė nesmarkiai kraujavo, tarsi kažkas neseniai būtų nukirpęs virkštelę. Tačiau daugelis tuo netiki ir sako, kad dvasiniai dalykai negali turėti fizinių požymių. Aš gi manau, kad tai puikiau įmanoma. Kas gali nuneigti, kad toks grynai dvasinis dalykas kaip gėda gali sukelti veido raudonį arba priversti judėti rankų pirštus? O baimė? Ar ne ji, nelaboji, taip baisiai sugeba iškreipti burną ir išplėsti akis? Taip yra ir su daugybe kitų dalykų, todėl šių žmonių nuomonė man labai panaši į teisybę, juo labiau kad neprieštaruja kitiems liudijimams. Mano tikėjimą sustiprina ir vieno minėtame laive dirbusio vergo pasakojimas, neva kelios dienos iki kelionės tikslo viena statinė ėmė žmogaus balsu dejuoti tarsi gimdyvė ir reikalauti palengvinti naštą. Taigi neatrodo, kad viskas būtų galėję atsitikti be dieviškojo įsikišimo, juo labiau kad iki

stebuklingojo pasiuntinio pasirodymo Varonas negarsėjo proto buk-lumu ar kitomis išsilavinusiam jaunuoliui būdingomis savybėmis.

Daugybė žmonių tiki, jog būdamas septynerių metų Varonas sukonstravo savo motinai siurbį, kad ši galėtų be vargo siurbti iš šulinio vandenį. Taip pat dažnai minimas nutikimas su apsišaukėliu burtininku. Esą penkiametis Varonas varžėsis su burtininku, kas daugiau stebuklų padarys, ir taip smarkiai jį pranokęs, kad vargšas turėjęs gėdingai sprukti iš miesto. Tvirtinama, vos gimęs jis jau mokėjo vaikščioti, sulaukęs pusės metų puikiai kalbėjo, o dvejų metų jau mokėjo skaityti, rašyti ir skaičiuoti. Kai kas pasakoja, kad nėštumas trukęs net devyniasdešimt keturis mėnesius – lygiai tiek metų, kiek paskui jam buvo lemta gyventi žemėje.

Atsitiko taip, kad statinę, kurioje lindėjo Varonas, nupirko garbus vyras filosofas Meandras. Pamatęs, jog statinėje visai ne aliejus, o sulysęs ir išbadėjęs jaunuolis, Meandras iš pradžių labai supyko, tačiau, patyręs apie didelius Varono gabumus ir polinkį į mokslus, nusiramino ir sutiko jį mokyti išminties veltui. Sakoma, kad Varonas taip greitai pažengė į priekį, jog netrukus kaip lygus su lygiu galėjo ginčytis su savo mokytoju, o po trumpo laiko įveikdavo jį daugumoje ginčų. Vėliau Meandras mėgdavo girtis, kad už aliejaus kainą jam pavyko įsigyti neįkainojamą turtą, o statinę pastatė garbingiausioje namų vietoje. Kadangi mokytojas neturėjo nei žmonos, nei vaikų, mirdamas jis visą turtą paliko Varonui.

Po Meandro mirties kiti mokiniai prašė ir maldavo Varoną tapti jų naujuoju mokytoju, tačiau šis atsiskė ir papasakojo bičiuliams kitados matytą regėjimą. *Broliai mano!* –

sakė jis, – *iki šiol girdžiu savo dvasioje balsą, kuris primygtinai liepia man kuo greičiausiai vykti Romon. Jis toks įsakmus ir grėsmingas, kad, dievaži, negaliu jo nepaklaustyti.* Supratę, kad Varono sulaikyti nepavyks, bičiuliai surengė jam atsisveikinimo puotą ir paprašė savo ranka ką nors užrašyti ant aliejaus statinės, kurioje atkeliavo į Atėnus.

Taigi žiemą Varonas atvyksta į Romą ir greit susieina su vietos filosofais, kurie priima jį kaip tikrą brolių. Tačiau, nepraėjus nė metams po atvykimo, imperatorius Vespasianas išleidžia įstatymą ištremti iš Romos filosofus ir astrologus. Patyrę apie tokią didelę neteisybę, daug šių garbių vyrų (o tarp jų buvo Klaudijus, Menipas, Petronijus, Euzebas, Polikratas, Aurelianas, Liustratas, Stacijus, Decimas, Longinas, Ksantipas, Abecedius ir pats Varonas), kurie neįsivaizdavo savo gyvenimo vieni be kitų ir be jų draugijai įprastų pašnekesių, kartu patraukė į Italijos pietus, tikėdamiesi iš ten patogiai persikelti Graikijon, kur turėjo daug bendraminčių ir bičiulių. Kadangi kelionė buvo labai ilga, vyrai nusprendė laiką paskirstyti taip: didžiąją dalį dienos ir visą naktį eidavo, o per pietus, kai karščiausia saulė, visi susiburdavo kokioje nors laukymėje ir aptardavo beeinant kilusius svarbius klausimus. Jiems pasitaikė keletą dienų eiti per negyvenamas, sausros išdegintas vietas, kurių, pasak anksčiau šiuo keliu keliavusiųjų, toje vietoje niekuomet nebuvo. Tačiau vyrai, nors ir būgštavo galimų pavojų, ryžtingai traukė toliau, mat tikėjosi netrukus pasiekti kokią nors šaltinį. Taip jie keliavo tris dienas ir tris naktis, tačiau aplinkui nebuvo nė ženklo, kad netoli yra gyvenamų vietų – nebuvo nė gyvūnų ar vabzdžių. Galų gale išvarginti troškulio ir baisaus nuovargio, be to, manydami, kad niekas nevyksta be dievų valios, vyrai nutarė niekur nebeiti ir ramiai sutikti jiems skirtą mirtį, juo labiau kad visų širdys džiūgavo nujausdamos, jog mirties akimirką pavyks išspręsti painius dvasinius klausimus, kurių gyvi būdami nepajėgė įveikti. Vos jiems apsisprendus ir susėdus,

staiga priešais juos iš žemės ištryško septynios vandens čiurkšlės. Jos buvo tokios stiprios, kad jų viršūnės smego tiesiai į dangų, ir nė vienas lašas nenukrito ant žemės. Tuomet iš viršaus pasigirdo smarkus balsas: *Vyrai, – sakė jis, – nebijokite to, kurį jau seniai liudijate savo lūpomis! Esate teisūs, todėl ginkite į šalį mintis apie lemties jums skirtą mirtį, kai šioji jums žada vien gyvenimą ir šlovę. Jums, nūn tremtiniams, lemta grįžti atgal tūkstanteriopai didesniu būriu, nei išvykote, ir mėgautis visų rūšių palaima. O laimingieji, jums lemta suverti mano bažnyčią ir savo rankomis sutvirtinti ją taip, kad net didžiausia stiprybė nepajėgs jos įveikti. Tad džiūgaukite ir būkite ramūs.* Taip taręs, jis palaimino filosofus ir paliepė jiems kartu eiti nuo vienos čiurkšlės prie kitos ir atidžiai klausyti visko, kas sakoma. Visi liudytojai sutaria, kad priėję prie kiekvieno šaltinio – o tie šaltiniai buvo kalbantys – vyrai turėjo švariai nusiprausti, išsiskalbti jo vandenyje drabužius, tik tada, tyri ir švarūs, galėjo klausytis šaltinių ištarmių. Pirmasis šaltinis kalbėjo apie Dievą ir jo prigimtį; antrasis atskleidė pasaulio sutvėrimo ir paskirties paslaptis, o taip pat žmogiškosios prigimties esmę; trečiasis įrodė, kad visi egzistuojantys tikėjimai – klaidingi; ketvirtasis išdėstė naujojo – hokitų – kulto esmę ir visus juos įšventino; penktasis apreiškė visos būsimosios bendruomenės ateitį; šeštasis išmokė regėti ir suprasti stebuklus. Tik prie septintojo šaltinio vyrai turėjo eiti po vieną ir išklausyti skirtingas žosmes. Atrodo, po to jie nebesusiejo į krūvą, mat gavę slaptingus šaltinio nurodymus visi atsидūrė skirtinguose miestuose: Klaudijus – Smirnoje, Petronijus – Milete, Aurelianas – Alboje Longoje, Euzebas – Rodo saloje. Taip pat atsitiko ir kitiems vyrams.

Iš Romos išvaryti filosofai, keliaudami per kažkokias negirdėtas dykvietes, pristigo vandens ir vos nemirė iš troškulio. Nuo liūdno galo vyrus išgelbėjo pats Dievas, atsiuntęs jiems debesį, iš kurio ant žemės pabiro gausybė sniego. Šiems

numalšinus troškulį, visas likęs sniegas ėmė tirpti ir pavirto didele gražia upe. Filosofai patraukė palei tą upę ir po penkių dienų kelionės pasiekė vietą, kur upė skilo į daugybę smulkesnių upių. Nežinodami, į kurią pusę traukti, vyrai keturias dienas tarėsi, o penktąją jiems apsidreiskė Dievas ir įsakė kiekvienam eiti palei skirtingą upę. Be to, tą dieną jis apreiškė vyrams naująjį hokitų kultą ir padarė juos pirmaisiais savo didybės skelbėjais. Kiekvienas iš tų vyrų, pasiekę nurodytus kraštus, įkūrė ten hokitų bendruomenes, kurios didelėmis jų pastangomis ir Viešpaties valia sparčiai gausėjo ir išplito po visą Italiją bei Graikiją.

Pavyzdžiui, Varonas lyg po ilgo sapno atsitokėjo nedideliame mieste, visai šalia Romos, ir suprato esąs pačiame apeigų įkarštyje. Dar daugiau, paaiškėjo, kad jis yra vadovas daugybės žmonių, kurie stebuklingojo šaltinio nurodytais būdais garbino Dievą ir vadino jį mokytoju. Negalėdamas protu aprėpti tokio didingo stebuklo, jis ėmė klausinėti žmonių, iš ko jie gavo savo tikėjimą. Šie gi jam sakė, kad tikėjimą paveldėjo iš tėvų ir senelių, ir tvirtino, jog greičiau mirtų, nei jo išsižadėtų. Tada Varonas džiaugsmingai pagarbino Dievą ir tuoj pat per jį patyrė tokį regėjimą: tarsi pats Viešpats priėjo prie jo, nusiėmė raudoną apsiaustą ir ištiesė jam sakydamas: *Imk jį ir nešiot su mano palaiminimu, kol neateis į pasaulį tas, kuriam jis pasiūtas*. Taip taręs, Dievas išnyko, o Varonas pradžiugo ir, sako, jo širdies niekad per gyvenimą nebesudrumstė jokia abejonė. Vėliau jis tvirtino, kad šiais žodžiais Dievas atskleidė pranašo Arijaus gimimą.

Vieną iš pirmųjų Dievo skelbėjų – Varoną – po trumpo laiko nuo kulto sukūrimo ėmė kamuoti abejonės. Jam atrodė, kad Dievas, jei jis iš tikrųjų egzistuoja, privalo siųsti

daugiau ženklų ir pateikti neginčijamų savo buvimo įrodymų. Jis tapėsi supratęs, kad visatoje patys savaime egzistuoja kažkokie ženklai, esantys grynai žemiškos prigimties, kurie tiesiog imituoja Dievo buvimą ir kuria melagingą visagalybės regimybę. Vieną vakarą, kamuojamas ypač smarkių abejonių, Varonas patyrė tokį regėjimą: priešais jo akis iškilo nepaprasto didumo sniego kalnas, kurio viršūnė siekė patį dangų, o papėdė buvo taip žemai ir kelias apačion toks status, kad Varonui ėmė svaigti galva. Viršutinė to kalno dalis buvo nušviesta skaisčiausios šviesos, o apatinė skendėjo tamsybėse. Iš ten sklido žmonių aimanos, dejonės ir pagalbos šauksmai, tuo tarpu viršuje buvo girdėti nuostabiausia muzika, nuo kurios Varono širdis virpėjo iš laimės. Tą akimirką pasigirdo baisus trenksmas, ir visas dangus taip skaisčiai suliepsnojo, kad Varonas buvo priverstas užsimerkti, kad neapaktų. Varonai, – pasigirdo balsas, – *pasakyk man, kas liepė tau sustoti pusiaukelėje? Tau, kuris per tokį trumpą laiką įveikė kelią, kurio kitiems užtektų šimtmečiams! Atverk akis! Jei ieškai įrodymų, pažvelk į save – net tavo mažajame pirštelyje yra daugiau nei šimtas tūkstančių mano buvimo įrodymų, o kiek jų atrasi, jei patyrinėsi didesnius ir daugiau reikšmės turinčius daiktus. Nejaugi nepastebi gausių stebuklų, kurie kasdien vyksta, galima sakyti, tavo akivaizdoje, ženklų, puošiančių viską, prie ko prisilietė jūsų rankos arba pamatė akys, pagaliau, ar negirdi mano balso, kuris nustelbia net tokį smarkų pasaulio gausmą? Ką darysi, Varonai, kai mano ir lemties valia išnyks stebuklai, o ženklai taps tokie nežymūs ir dviprasmiški, kad kiekvienam iš jūsų prireiks didžiulės įžvalgos ir dar didesno tikėjimo, kad tai, kas sutverta religijos jaunystėje, nevirstų niekais? Ši valanda jau artinasi, artinasi, kad naujai išbandytų jūsų tikėjimą ir pražudytų atsimetėlius baime ir kančiomis, tad pagalvok, kas laukia tų, kurie mane išduos jos nesulaukę! Tik su manimi prie šio sniego kalno gali būti tvirtas! Po šių žodžių regėjimas išnyko, ir Varonas vėl pasijuto esąs savo kambaryje. Jis su ašaromis akyse pagarbino Dievą už jo begalinę malonę ir išskubėjo visko papasakoti*

broliams. Nuo to karto paskutiniuosius Dievo Varonui pasakytus žodžius vietos hokitai ėmė naudoti kaip priesaiką. Juos turėdavo kartoti į hokitus įšventinami jaunuoliai.

Įsitikinęs savo brolių tikėjimo tvirtumu bei pamaldumu, Varonas su Dievo pagalba per keturis su puse mėnesio surašė visai bendruomenei privalomus įstatymus, kuriuose nurodė, kaip ir kada reikia garbinti Dievą, išdėstė viską apie Dangų ir Žemę, aprašė šventes, nustatė būdus, kaip išsirinkti vadovus ir mokytojus, taip pat įsteigė mokestį, kurį kiekvienas išpažinėjas turėjo aukoti bendruomenei. Šis mokestis netrukus po jo atsiradimo pagarsėjo kaip „linksmybių mokestis“, mat didžiama gautų pinigų būdavo išleidžiama įvairiems pasilinksminimams ir šventėms. Kaip tik dėl to kio tinkamo lėšų naudojimo neatsirado žmonių, kurie būtų jo vengę arba visai nemokėję – pirmuosius dešimt metų pinigų buvo surenkama net daugiau, nei planuota. Už tuos pinigus hokitai taip pat papirko nemažai kitatikių, kad šie slapta, žadėdami pinigus ir kitokias gėrybes, kurstyty saviškius atsisakyti klaidingo tikėjimo ir taptų hokitais. Atrodo, šis būdas davė puikių vaisių, ir jau kitąmet hokitų bendruomenė labai pagausėjo, nors nemažai senųjų hokitų iš pradžių ir niekino tokiu būdu įgytus brolius. Nepaisant to, didelė dalis perbėgėlių pasirodė esą dori ir šaunūs vyrai, kurie paskui labai gailėjosi, kam leidosi mulkinami prasčiokų.

Tuo pat metu atsitiko vienas dalykas, kuris aiškiai parodė, kad Dievas nešykšti hokitams malonių: Varonas su artimais bičiuliais sprendė, kas iš bendruomenės galėtų eiti jo pareigas, kol su reikalais bus išvykęs į Atėnus, tačiau žmogiškam protui šis reikalas pasirodė per sunkus. Abu kandidatai – Manlijus ir Augustinas – atrodė šaunūs ir geri vyrai, kuriems bendruomenės ir

tikėjimo reikalai rūpi kur kas labiau, nei savieji. Po ilgų, tačiau bevaisių ginčų Varonas, Dievo įkvėptas, padarė štai kaip: paėmė dvi vienodas lenteles, ant vienos iš jų užrašė Manlijaus, o ant kitos – Augustino vardą, padėjo jas ant svarstyklių lėkštelių ir mintimis kreipėsi į Viešpatį, prašydamas jo kuo teisingiausiai išspręsti ginčą. Ir, *mirabile dictu*, nors lentelės buvo vienodo dydžio ir svorio, staiga toji lėkštelė, ant kurios buvo lentelė su Manlijaus vardu, nusviro žemyn taip staigiai, lyg visai nieko nebūtų buvę padėta ant kitos. Tokiu būdu reikalas buvo išspręstas. Paskui paaiškėjo, kad taip Dievas išgelbėjo hokitus iš didelės bėdos, mat dar tais pačiais metais Augustinas sukurstė sąmokslą ir kartu su visokiomis padugnėmis priėmė priešišką tikėjimą. Negana to, jis plačiai paskleidė gandus, neva hokitai užsiima piktais burtais, žudo naujagimius, kaip dievus garbina plėšriuosius žvėris ir dar daug melagingų dalykų. Laimė, jis greitai mirė nuo Dievo siųstos ligos.

Netrukus ėmė sklisti gandai apie nepaprastus ir stebuklingus Varono sugebėjimus: pavyzdžiui, atsirado tvirtinančių, neva nuo Varono tamsoje sklinda dieviška šviesa, o jo kojos net minkščiausiam smėlyje nepalieka pėdsakų; esą nesyk tuo pačiu metu žmonės matė jį skirtingose vietose; pasakojo, kad Varonui besimeldžiant ant jo kūno išryškėja slaptingi ženklai, iš kurių galima aiškiai pasakyti, kas buvo ir kas bus; kad jis gali kiek tik nori išbūti be maisto, gėrimo ir miego, taip pat nesilankyti išvietėje; kad jo lūpomis dažnai prabyla pats Dievas – tai esą aišku iš to, jog kartais Varono balsas įgauna visai kitokį skambesį ir būna toks garsus, kad jo neperrėktų nė didžiausia minia, be to, jo žodžius dažnai palydi griaustinis ir žaibai; kad jo gyslomis srūva ne kraujas, o kvapiausias ir skaniausias vynas; kad vos patrynus žaizdą jo drabužiu, ši iškart sugyjanti; kad jam pamylėjus kokią nors moterį, ši visuomet pastoja; kad jam esant šalia, mirštantieji palieka pasaulį linksmi ir laimingi, nors

niekas iš liudininkų negirdėjo, kad Varonas būtų juos guodęs arba dalijęs pažadus apie kokį pomirtinį gyvenimą; kad visus, kurie norėdavo jam pakenkti, Dievas ištikdavo didžiausiomis kančiomis ir mirtimi. Taip pat buvo tvirtinančių, kad Varonas galėjo kaip lygus su lygiu šnekėtis su Dievu. Kita vertus, žmonės dažnai svarstydavo, kodėl toks taurus ir taip Dievo mylimas vyras turi palyginti neįspūdingą išvaizdą ir yra toks nestiprus, kad jį lengvai įveiktų kiekvienas jaunuolis. Abejojantiesiems burnas užvėrė žinia, kad gabendamas kažkokias šventenybes į Siciliją Varonas pats vienas susidorojo su naktį jį užpuolusia plėšikų gauja...

Praėjus dvejiems metams po didžiojo apreiškimo, Varonas panoro susirasti bičiulius, su kuriais tąsyk kartu iškeliavo iš Romos. Jis gavo tikrų žinių, jog Petronijus atsidūrė Milete, Euzebas – Rodo saloje, Klaudijus gi – Smirnoje. Taip pat pavyko šį tą išgirsti ir apie kitus, nors žinios buvo nepatvirtintos. Pirmiesiems trims jis išsiuntė laiškus, ragindamas susitikti ir aptarti reikalus, tačiau nesulaukė iš jų jokio atsakymo. Greit po laiškų išsiuntimo Varonas patyrė regėjimą, per kurį Viešpats jam apreiškė, kad bičiuliai delsia jo valia ir kad dar neatėjęs laikas jiems susitikti. Varonai, – sakė Dievas, – neskubėk nuskinti obuolio, kol šis pilnai nesunokęs. Žinok, jog ši obelis ypatinga – per skirtą laiką ji gali subrandinti tik vieną vienintelį obuolį, tačiau šis iš kitų obuolių skirsis ypatingu skoniu ir kvapu, jis bus vienas ir tobulas. Neliesk jo dabar – dar nemažai vasarų praeis, kol saulė su lietum pripildys vaisių kvapo ir skonio, o aš suteiksiu jam tobulumo. Tik tada, kai duosiu aiškų ženklą, vienas iš jūsų turės teisę prie jo prisiliesti. Taip pasakęs, Dievas išnyko, o Varonas, nors ir labai liūdėdamas, kad jo sumanymams dar nелеmta išsipildyti, padėkojo Viešpačiui už rūpestį ir nuskubėjo visko papasakoti broliams.

[...] po trumpo laiko paaiškėjo, kad visų hokitų bendruomenių, net ir tų, kurios palaikė šiokių tokių ryšius, papročiai labai skiriasi. Šaunus vyras Marcelas, savo laiku turėjęs reikalų su hokitais, tvirtino, kad tie vyrai tarpusavyje *neturėjo nieko bendra, išskyrus kulto pavadinimą*. Tokie akivaizdūs prieštaramai labai trukdė pritraukti daugiau žmonių ir taip pagausinti tikinčiųjų skaičių, todėl didelėmis Varono ir Euzebo pastangomis buvo sušauktas didelis susirinkimas, į kurį iš skirtingų šalių atvyko visi Dievo žodį kitados girdėję vyrai. Susirinkimą pradėjo Varonas, kreipęsis į vyrus tokiais žodžiais: *Broliai! Džiaugiuosi, kad susirinkote, bet dar labiau džiaugčiausi, jei būčiau tikras, kad atvykote čia valia Dievo, kuris anuomet mus išskyrė – atvykote tam, kad nuo šiol visada būtume kartu. Trokštu jums prisipažinti, jog kitados Dievas per regėjimą man pranešė, kad tik po tam tikro metų skaičiaus hokitų bendruomenėms bus leista susijungti ir išaugti, tačiau nenurodė, kada tiksliai. Tai atsitiko prieš penkiolika metų. Taigi tikiuosi, kad jūsų pasiryžimas leisti kelionėn, kaip ir mūsų mintis surengti bendrą susitikimą, kilo iš Dievo ir skelbia, kad jo skirtasis laikas eina į pabaigą. Jam baigus, kalbėjo iš eilės visi vyrai ir visi reiškė panašias mintis, tačiau vos kalba pakrypđavo link to, kurios bendruomenės papročius geriausia priimti visoms kitoms, kildavo didelis šurmuly, mat kiekvienos bendruomenės vadovas norėjo, kad perimtų būtent jų papročius, ir tvirtino, kad juos gavo tiesiai iš Dievo, o to, kas iš Dievo, anot jų, negalima keisti arba atsisakyti. Galiausiai paaiškėjo, kad kiekvienas vyras iš septintojo šaltinio buvo gavęs visai kitokių nurodymus ir dar Dievo vardu prisiekęs, kad iki tol, kol bus duotas aiškus ženklas, nieku gyvu jų nekeis, neatsisakys ir nepapildys. Papročių skirtumai dažnai buvo tokie dideli, kad niekas, nebent išskyrus visiems bendrą Dievą ir kulto pavadinimą, neliudijo, jog visos bendruomenės išpažįsta tą patį tikėjimą. Susirinkimas vyko tris dienas ir dėl savo pobūdžio vėliau imtas vadinti Septintojo Šaltinio Konventu.*

Jam besibaigiant, Dievas apsireiškė regėjimu, kurį matė visi tuo metu buvę vyrai. Jis pasirodė vidury dangaus, sėdėdamas didžiuliame soste, virš kurio buvo įtaisyti kažin kokie sraigčiai. Jie taip smarkiai sukosi, kad tarsį gręžėsi į orą ir neleido sostui nukristi. Kilo baisiausias gausmas, o visas dangus aptemo nuo dūmų. Tada iš viršaus pasigirdo balsas: *Mano išrinktieji sūnūs, – kalbėjo Dievas, – myliu jus ir didžiuojuosi jumis už tai, kad labiausiai iš visų dalykų jums rūpi mano šlovė, tačiau nemanykite, kad galite ką nors nuveikti be mano malonės. Vienybės valanda, kurios jūs visi taip trokštate, dar neišmušė, tačiau aš galiu jus paguosti – tuoj turi išvysti pasaulį sėkla, kuriai esu numatęs didžius darbus, kad juos atlikusi pelnytų garbę ir šlovę. Laukite jos ir būkite ramūs!* Taip jam pasakius, sostas ėmė kilti aukštyn į dangų ir išnyko debesyse, tačiau dar ilgai buvo girdėti gausmas, o dūmai, anot liudininkų, sklaidėsi net tris dienas. Po šio apsireiškimo visi vyrai labai pradžiugo ir paskutiniąją dieną linksminosi bei džiugiai šnekėjosi apie tuos dalykus, kurie kitados kvaršino jiems galvas. Atrodo, tą patį Dievas patvirtino sapnais, mat pakirdę iš miego vyrai tvirtino, jog sapnavo tokius malonius ir nuostabius sapnus, kad jų kūrėju negali būti niekas kitas, išskyrus patį Dievą. Be to, ryte ant savo kūnų jie visi rado stebuklingus ženklus ir rašmenis, kurių reikšmės negalėjo suprasti, tačiau neabejojo, kad jais buvo apdovanoti už ištikimybę Dievui.

Epsodas teigia, kad tose hokitų bendruomenėse, kurias įkūrė astrologai, vyravo žvaigždžių, taip pat saulės bei mėnulio kultai. Jų šventės vykdavo kasmet ne tuo pačiu metu, o tik tada, kai pasitaikydavo palankus žvaigždžių derinys. Ypač šventu jie laikė Žuvų žvaigždyną, todėl, kol saulė būdavo jame, stengėsi susilaikyti nuo sunkių darbų, o visą laisvalaikį skirdavo šventėms

ir žaidimams. Tie žmonės mokėjo nustatyti astumus tarp žvaigždžių, o taip pat jų dydį, ir įvairiai tuos skaičius dėliodami sužinodavo viską apie praeitį ir ateitį. Negana to, jie piešdavo ant savo kūnų žvaigždžių ženklus arba kabindavosi ant kaklų tokio pat pavidalo amuletus, nors kai kurie vyrai įsitikinę, kad tie piešiniai ir amuletai vaizduoja visai ne žvaigždes, o snaiges, bet įsitikinę tikriausiai tik dėl žinojimo, jog visiems kitiems hokitams būdingas sniego garbinimas. Neabejotina – žvaigždes jie laikė esant iš gyno aukso, todėl ir patys stengėsi turėti jo kiek galima daugiau, dėl to garsėjo kaip šykštuoliai bei užsispyrėliai. Yra tvirtinančių, jog šias bendruomenes pats Dievas įkurdino atokiau nuo jūrų ir aukštų kalnų, kad toms vietoms įprasti rūkai neužstotų dangaus.

Tulijus pasakojo, jog vienos hokitų šventės metu aukojamoji žuvis staiga prabilo žmogaus balsu ir visų susirinkusiųjų – o jų buvo lygiai dvidešimt – paprašė palikti ją gyvą. Esą nėra jokios prasmės tyrinėti jos vidurius arba kaulų sandarą – ji viską galinti jiems išsakyti balsu. Didžiai nustebę, vyrai pasitarė ir nusprendė, kad žuvies žodžiuose tikrai esama teisybės. Atrodo, vėliau žuvis buvo įkurdinta auksiniame puode ir visada dalyvaudavo tų vyrų pokalbiuose, todėl liaudis kartais mini dvidešimt, o kartais – dvidešimt vieną išminčių. Be to, tai žuviai buvo suteiktas vardas Vicesimas Primas (atseit, Dvidešimt Pirmasis). Šis Vicesimas Primas, be kita ko, rašė poeziją. Išliko vienas kažkokiai Julijai skirtas eilėraštis:

Nūn baikštus esu lyg žuvis bežadė,
Vietos nėra tokios, kur banga paliautų
Plakt mane piktai, mat negali perprast
Talentų mano.

Sako: „Taip nebus, kaip esi sumanęs,
Veltui žodžiai šie – negaliu atleisti
Tau savų klaidų, tad nustok kaip vaikas
Ašaras lieti“.

Galvą jai lenkiu, pasidavęs baimei,
Kūnas virpa, bet mintimis aš laisvas,
Laukiu, kol išmuš valanda lemtinga –
Būti – nebūti?

Mintys kyla nūn apie tokią jūrą,
Kur nėra audrų ir kerštingų vėjų,
Kur lengva vilnis be pavydo glosto
Krantą auksinį.

Žmonės sako, Vicesimas Primas labai didžiavosi savo eilėmis ir norėjo, kad šis eilėraštis būtų išgraviruotas ant puodo šono. Atlikti šį darbą hokitai pasamdė Servijų Galą, kuris, be savo keistojo balso, turėjo šiokių tokių meninių sugebėjimų. Atrodo, besidarbuodamas Servijus netyčia kliudė Vicesimą Primą ir taip smarkiai jį sužeidė, jog šis mirė taip ir nesupratęs, kas atsitiko. Kiti gi tvirtina, kad Vicesimas Primas paliko pasaulį visai kitu būdu – esą vagišius pagrobė auksinį puodą, o žuvį išmetė ant žemės. Čia, stokodamas gyvybei būtino vandens, Vicesimas Primas nugaišo. Taip pat yra manančių, kad Vicesimas Primas mirė sava mirtimi ir net suspėjo padiktuoti testamentą, kuriuo vienintelį savo turtą – auksinį puodą su eilėraščiu – paliko tai pačiai nežinomai Julijai, su kuria, būdamas jaunas, mėgdavo pasilinksinti baseine.

✱

Pasklidus kalboms apie pranašo gimimą, pas Varoną atėjo labiausiai gerbiamų bendruomenės vyrų būrys ir taip jam kalbėjo: *Brangus mūsų broli ir mokytojau! Nesame nei*

tokie nusipelnę, nei taip mylimi Dievo, kaip tu, kad galėtume ką nors gero patarti, tačiau karšta meilė tau, o taip pat akivaizdūs ženklai, kuriuos nuolat regime, verčia mus paraginti tave atkreipti dėmesį į tai, kuo mes, ištikimiausi tavo bičiuliai, seniai esame įsitikinę. Lauki pažadėtojo pranašo, ir nekyla tau galvoje mintis, kad jis galbūt jau gyvena tarp mūsų ir daro stebuklus, dar daugiau – jis nėra pats nenučiuokia, kokį gėrį jam suteikė Dievas. Tas pranašas – tai tu, o nuostabusis! Tik nebandyk kratytis šio vardo ir neigti mūsų žodžių, nes turime gausybę įrodymų, jog dieviška sėkla, turinti mums išauginti pranašą, sudygo būtent tavyje. Tada jie papasakojo daug nuostabių dalykų, kuriuos visai neseniai buvo regėję savo akimis: prisiekė ne sykį matę, kaip tamsoje nuo jo sklinda dieviška šviesa, o paslaptingos dvasios klaupiasi prieš jį ir vadina išganytoju; net kurtieji gali žodis žodin atkartoti tai, ką jis ką tik kalbėjo, o aklieji lengvai pasakytų, kokiais drabužiais apsirengęs; kiekvieną iš jų naktimis lanko dvasios, kurios ragina kuo greičiau paskelbti jį tikruoju pranašu. Antai vienas garbiausių vyrų, Petronijus, sakė neseniai taip pat patyręs regėjimą: jo kambaryje pasirodė dvasia, kuri graudžiai liejo ašaras ir sakė tokius žodžius: *O aklieji ir kurtieji! Greičiau paskelbkite pranašu savo brolių Varoną, nes antraip mes, dangaus dvasios, nors ir būdamos nemirtingos, mirsime iš liūdesio.* Kiti patvirtino taip pat matę panašius reginius ir maldavo Varono sutikti būti vadinamam pranašu. Varonas jiems atsakė tokiais žodžiais: *Mano mielieji! Labai džiaugiuosi, kad rūpinatės visiems bendrais reikalais ir nepamirštate manęs, tačiau priimti jūsų siūlymo negaliu ir nepriimsiu tol, kol pats nesulauksiu iš Viešpaties tikro ženklo, kad būtent man lemta būti pranašu, be to, ir nuojauta man kužda, jog tokiu būdu Dievas tiesiog nori mane išbandyti. Taigi pasikliaukime Dievu ir sulauksime iš jo visa ko geriausio!* Taip jis kalbėjo, o broliai, supratę, kad mokytojo lūpomis kalba pati išmintis, atsisveikino ir išėjo toliau ruošti artėjančioms šventėms.

[...] dalis hokitų visiškai užsisklendė nuo kitų ir dar išleido įstatymus, draudžiančius tikintiesiems keisti gyvenamąją vietą, mat tikėjosi, kad pranašas gims būtent jų valdose ir vylėsi tokiu būdu jį sulaikyti. Buvo imtasi visiškai neįtikėtinų veiksmų: pavyzdžiui, smirniškiai atskirdavo nuo tėvų gabesnius ir sumanesnius berniukus ir, nuolat stebėdami, auklėjo juos nuošaliose vietose. Viską, ką tie berniukai sakydavo arba darydavo, apsvarstydavo patys protingiausi bendruomenės vyrai, o paskui sprendavo, ar tam tikras žodis arba darbas kilo iš Dievo, ar iš paties žmogaus. Tuos berniukus jie žymėdavo ypatingais ženklais, kurių nieku gyvu nebuvo galima pašalinti arba nutrinti, todėl netrukus žmonės juos ėmė vadinti „paženklintaisiais“. Ir nors per ilgus metus tarp jų neatsirado tokio, kurį būtų galima vadinti pranašu, „paženklintieji“ visą gyvenimą buvo labai gerbiami ir jiems patikimos svarbiausios užduotys. Panašiai reikalai klostėsi ir Milete, kur vyresnybė įsakė tikintiesiems vos sužinojus apie kieno nors padarytą stebuklą arba išgirdus pranašingus žodžius tuoj pat pranešti bendruomenei ir žadėjo už tai gerai atsilyginti. Tačiau išsyk po įsakymo paviėsinimo skelbėjus užplūdo didžiulė daugybė žmonių, kurie pranašais skelbė save arba savo šeimų narius. Pasitaikė ir tokių, kurie iš tikrųjų regėjo vaizdinius ir girdėjo slaptingus balsus, tačiau ištyrus greitai paaiškėdavo, kad šiuos gebėjimus tie žmonės įgijo visai ne iš Dievo malonės, o paprasčiausiai badaudami ir susilaikydami nuo gėrimo bei miego. Dar baisesni dalykai vyko Rodo saloje – čia vienas iš vyresniųjų, Archilochas, pats apsiskelbė pranašu ir ėmė kurstyti žmones nužudyti Euzebą bei kitus konkurentus ir įvesti bendruomenėje nuosavas taisykles. Laimė, šiam sumanymui nebuvo lemta išsipildyti – vieną rytą Archilochas su sėbrais buvo rasti negyvi, nors ničniekas prie jų nebuvo prikišęs nė piršto, o kadangi niekas neprisiminė tokios ligos, kuri atimtų gyvybę tik niekšams, buvo nuspręsta, jog tai – visų galingiausio ir švenčiausio Dievo darbas. Įvairiose vietose būta ir daugiau kvailybės – turtingieji

papirkdavo didžiules minias, kad šios juos garbintų kaip pranašus, ir važinėdavo iš miesto į miestą skelbdami, anot jų pačių, Dievo žodį. Be to, kiekvienas kaip tikrą dieviškumo įrodymą bandė pateikti tai, kuo pats būdavo ypatingas: luošys – savo luošumą, elgeta – savo neturtą, ištvirtėlis – lytinį pajėgumą, galiūnas – fizinę jėgą...

Romiečių vadovas ir mokytojas Varonas sykį patyrė tokį regėjimą: jis matė didžiulį kalną, nuo kurio viršūnės į visas puses leidosi daugybė kelių. Kai kurie iš jų buvo tiesūs ir platūs, kiti nebuvo tokie tiesūs ir platūs, tačiau pranoko pirmuosius grožiu, dar kiti buvo visai siauri ir nepatogūs, o keletas priminė paprasčiausius kalnų keliukus. Vienas gi kelias buvo nepaprastai platus ir tiesus, jis buvo grįstas auksu, o pakraščiai papuošti perlais ir kito-kiomis brangenybėmis. O ant to kalno stovėjo nepaprastai gražus ir aukštas vyras – kiekvienas paprastas vyras greta jo būtų atrodęs ne aukštesnis už kūdikį. Tas vyras rankose turėjo skeptrą, o ant pečių buvo užsimetęs raudoną apsiaustą, kuris taip pat buvo nusagstytas deimantais ir siuvinėtas auksu. Aplink jį buvo susispietusios žvaigždės ir kiti dangaus šviesuliai, jie spindėjo taip skaisčiai, jog Varonas pamanė, kad prieš jį stovi pats Dievas. Lyg supratęs jo mintį, vyras atsisuko į Varoną ir prabilo skardžiu balsu: *Ne Dievas aš, Varonai, – sakė, – nors mano rankas ir kojas judina Dievo valia, jo troškimai gyvena mano galvoje, jo tvirtybė plūsta mano gyslomis. Esu tas, kurio laukti jums įsakė Viešpats ir kuris dabar labai kenčia tapęs jūsų nesantarvės priežastimi. Prašau jūsų ir maldauju – meskite pyktį, nes tik visagalis Dievas tegali išspręsti šį ginčą teisingai ir, jei nori išgirsti tiesą, jau išsprendė. Kiekvienas iš šių kelių, kuriuos taip atidžiai apžiūrėjai, veda į vis kitą hokitų bendruomenę, tačiau, kaip pats gali įsitikinti, dauguma jų visiškai netinkaėjimui. Tik vienintelis aukso kelias nusipelno, kad juo nusileisčiau pas jus, mano broliai, ir atgabėčiau jums tikruosius įstatymus. Tad būk ramus ir klausyk, ką dar*

pasakysiu – tas kelias veda ne kur kitur, kaip jūsų bendruomenėn, kurioje man netrukus lemta gimti. Tik, šiukštu, neskubėkite ir neieškokite manęs tarp kitų kūdikių, nes pelnysite Dievo rūstybę! Taip taręs, vyras išnyko, o kartu su juo ištirpo ir kalnas, o Varonas pasijuto stovįs savo kieme. Labai apsidžiaugęs jis nuskubėjo pas bičiulius ir viską jiems papasakojo. Tada visi kartu pagarbino Dievą ir paragino kitus brolius ramiai laukti pranašo gimimo.

Iždininkas Antiochas mėgino suregzti sąmokslą prieš Varoną, norėdamas pasisavinti ne tik bendruomenės pinigus, kurių dauguma buvo jo rankose, bet ir nepaprastą mokytojo šlovę. Sužinoję apie tokius niekšiškus ketinimus, ištikimieji broliai kaipmat viską pranešė Varonui ir reikalavo paliepti jiems kuo greičiau susidoroti su maištininku, tačiau Dievo įkvėptas Varonas įsakė jiems palikti viską kaip yra ir nieku gyvu neišsiduoti, jog ką nors žino apie rezgamą sąmokslą. Broliai labai nuliūdo dėl tokio bičiulio elgesio, tačiau nedrįso prieštarauti ir pasitraukė apraudodami liūdną baigtį, kurią jau manė esant visai netoli. Tą vakarą, kai sąmokslo rengėjai paskutinįsyk susitiko aptarti savo planą, atsitiko nuostabus dalykas: visai netoli posėdžio vietos buvo didelis vynuogynas, priklausantis doram vyrui Aului. Tas vynuogynas anksčiau kelis kartus buvo ištryptas ir suniokotas, todėl Aulas pasamdė nemažai valstiečių, kad šie naktimis jį saugotų ir neleistų niekam prie jo per daug prisitarti. Taigi, kai sąmokslo vadai baigė šnekėtis ir nuošaliu keliu patraukė namo, vynuogyno sargai, palaikę vagimis, sučiupo juos, pritvatino lazdomis ir uždarė niekšus į belangę. Vos tik ši žinia pasiekė hokitus, jie baisiai apsidžiaugė atskubėjo pas Varoną, viską jam papasakojo ir patvirtino, kad yra pasiryžę galvažudžiams atimti gyvybes. Tačiau Varonas ir šįsyk sudraudė juos sakydamas, kad dar neatėjo laikas jiems mirti, ir liepė ne tik nekeršyti sąmokslininkams, bet dargi pasistengti juos išlaisvinti. Išgirdę tokį liepimą, hokitai labai sunerimo, mat jiems

pasirodė, kad taip švelniai su sąmokslininkais elgtis gali tik jų draugas, bet, nors ir nenoromis, patraukė vykdyti įsakymo. Tik, o stebukle, dar nepriėję daboklės vyrai sužinojo, kad visi keturi sąmokslininkai naktį staiga mirė, nors sargai dievagojosi, jog dar prieš valandą jie buvo sveiki ir gyvi. Dėl tokių neaiškių mirties aplinkybių buvo nuspręsta, jog atsikratyti niekšais norėjo pats Dievas. Tiesa, kai kurie žmonės linkę manyti, kad valstiečiai paprasčiausiai juos mirtinai prikūlė lazdomis, tačiau visi liudininkai sutartinai tvirtina matę tik menkus įdrėsimus, kurie nieku gyvu negalėjo būti mirties priežastis. Susigėdę dėl savo pikty minčių, hokitai ir vėl atskubėjo pas Varoną ir su ašaromis jam apsakė nuostabius Dievo darbus. Tada visi drauge pasimeldė ir paprašė Viešpaties, kad toliau juos taip saugotų. Žmonės sako, po šio nepaprasto įvykio sodo šeimininkas Aulas priėmė hokitų tikėjimą ir taip uoliai jį skelbė kitiems žmonėms, jog trumpu laiku tapo brolių labai gerbiamas ir mylimas. Kartą, kai vienas jo paklausė, kodėl jis dirba tokius nepelningus ir nenaudingus darbus, Aulas atsakė, kad ankstesnieji ir dabartiniai jo darbai mažai tesiskiria – tiesiog anksčiau jis auginęs vynuoges, o dabar – sielas. O kad sielos išaugtų sveikos ir gražios, jis laistąs jas vynuogyne uždirbtu auksu.

II. HOKITŲ ORGIJOS IR ŠVENTĖS

Kartą toks hokitas apsinakvojo pas valstietį. Kai abudu sumigo, prabilo hokito rankos: *Ech, kokios jūs vargšės, – sakė valstiečio rankoms. – Visą dieną privalote laikyti tai arklą, tai kirvį, nešioti sunkius nešulius arba raustis purve. O mes tik linguojame muzikai į taktą, kilnojame lengvas taures ir glamonėjame gundančias moterų vietas. Nebūkite kvailos ir elkitės kaip mes! Tada prabilo pilvas: Kvaily tu, kvaily, – juokėsi iš žemdirbio pilvo, – didžiumą laiko esi tuščias ir susitraukęs, tikriausiai nė nežinai, kas yra gardus kąsnis. Gelbėkis, kol dar ne vėlu!* Galiausiai neišlaikė burna: *Kaip tau ne gėda – kalbėjo, – šitiek daug tylėti? Atrodai, lyg būtum davusi skaisybės įžadus. Manai, Dievas sutvėrė tave tam, kad džiūtum nuo tylėjimo ir blaivybės? Pažiūrėk į mane – aš per savo gyvenimą pasakiau tiek žodžių ir leidau nutekėti tiekai vyno, kad tu, nelaimingoji, negali net įsivaizduoti. Be to, esu tokia galinga, kad man net nebereikia tartis su galva. Ir tu taip elkis. Taip jie kalbėjo, bet valstiečio kūno dalys nekreipė dėmesio ir tylėjo. Kitą rytą hokitas iškeliavo. Po keleto metų atsitiko taip, kad hokitas apsisotojo pas tą patį valstietį. Kai abu sugulė miegoti, ėmė dejuoti hokito rankos. Joms įkandin ėmė gurgėti ir skųstis pilvas, o suvargusi burna nebeįstengė nė žodžio pratarti. Matydamos šitaip suvargusius savo gentainius, valstiečio kūno dalys labai apsidžiaugė. Ačiū, – sakė, – kad tąsyk neįtikinamai kalbėjote.*

Hokitas Marcelas buvo labai neturtingas ir dėl to kentėjo. Negandas ir nepriteklus jis paprato skaidrinti vynu, todėl aplinkiniai jį laikė nepataisomu girtuokliu. Dažnai jis prisigerdavo tiek, kad nepajėgdavo atpažinti net artimiausių žmonių. Kartą jis be sustojimo gėrė metus ir dar keturis mėnesius. Atgavęs samonę, vyras suprato, kad per tuos metus ir keturis mėnesius, nors ir nieko neatsiminė, suspėjo labai praturtėti, pasistatyti namą, vesti ir susilaukti įpėdinio. Įsitikinęs savo laime, žmogus džiaugsmingai pagarbino Dievą ir visokeriopos naudos teikėją vyną, kurio dėka iš skurdžiaus tapo turtuoliu. Žmonės pasakoja, kad Marcelas davė įžadus niekuomet negerti kitokių gėrimų, išskyrus vyną...

Hokitas Eufemijus pragerdavo visus pinigus, todėl jo šeima dažnai neturėdavo ko valgyti. Pagaliau vieną dieną, žmonos ir giminaičių maldavimų įtikintas, jis nusprendė elgtis taip: gerti tik eilinėmis dienomis, o per šventes būti visiškai blaivus. Tokiu būdu per metus išėjo labai nedidelis girtų dienų skaičius...

Valdžios vyras Atrijus po nežinia kur praleistos nakties paryčiais grįžo namo. Jis buvo neįtikėtinai išblyškęs ir purvinas, veidu ritosi prakaito lašai. Labai išsigandę namiškiai klausė, ar jam neatsitiko kas nors bloga. Sunkiai tardamas žodžius Atrijus jiems paaiškino, kad naktį praleido su hokitais. Pasak jo, tie vyrai, nors iš pradžių draugiškai jį įkalbėjo prisidėti prie draugijos, puotos metu užsipuolė ir reikalavo priimti hokitų tikėjimą. Kai aš atsisakiau, – kalbėjo Atrijus, – *hokitai mane smarkiai sumušė, atėmė visus papuošalus bei pinigus ir surištą nuvedė į kažkokius slaptus kambarius, kur turėjo prasidėti slaptos apeigos. Čia man liepė sėstis ir laukti. Netrukus atsivėrė viena to kambario sie-*

na, už kurios buvo dar vienas didžiulis kambarys. Jame buvo susirinkę daug vyrų ir moterų, jie gėrė ir tarpusavyje šlykščiausiais būdais santykiavo; nuo to vaizdo man pasidarė taip negera, jog labiausiai iš visų dalykų troškau nieko nematyti ir negirdėti. Negana to, vos išgėrę taurę tie niekšai iš visų jėgų sviesdavo ją į mane sakydami: vynas mano lankas, taurė – strėlė. Man pasirodė, kad vyną jie skiedė ne vandeniui, o vyriška sėkla. Kęsdamas šiuos siaubingus dalykus aš taip nusilpau, kad nė pats neatsimenu, koku būdu pavvyko iš ten pasprukti. Atsipeikėjau gulėdamas visai netoli savo namų ir dabar štai parėjau.

Šis pasakojimas aiškiai parodo, kad hokitai yra šarlatanai, apsišaukėliai ir niekšai, kurie, neskaitant gausybės kitų piktybių, tartum kokius dievus garbina Malonumą ir lėtvirkavimą ir ne tik neprisileidžia prie savęs Padorumo, bet ir, visaip iš jo tyčiodamiesi, jo akivaizdoje bičiuliaujasi su Nuodėme, Piktybe, Bjaurumu, Klasta, Neganda, Pražūtimi bei Niekšybe. Stebiuosi tik, kaip šie žmonės, jau seniai nenkenčiami teisiųjų, ligi šiol nesusilaukė tokiems dideliems nusikaltimams prilygstančios bausmės.

Po sunkaus darbo susitiko trys asilai ir taip kalbėjo: *Kodėl mes, broliai, šitaip sunkiai dirbame ir taip mažai gauname? Geriau tapkime visi hokitais, tada, užuot lieję prakaitą tąsydami sunkius nešulius, gertume sau vyną, ilsėtumėmės ir kitaip linksminumėmės! Galų gale čia nėra nieko nepaprasta, juk hokitai dar kvailesni ir už asilus!* Šitaip susitarę visi trys netrukus priėmė hokitų tikėjimą. Tačiau nieko gero iš to neišėjo, kadangi jau pirmąją dieną jų naujieji tikėjimo broliai apkrovė asilus tokiu sunkiu kroviniu, kad šie vos begalėjo paeiti. Kai jie paklausė, už ką taip baisiai yra baudžiami, hokitai atsakė, jog ant savo pečių jie neša tikėjimą, todėl neturi jokios teisės skųstis likimu. Sakoma, kad dėl sunkaus darbo ir maisto stygiaus tie asilai greitai padvėsė.

Pasakėčia moko, kad reikia vengti sukčių ir apsišaukėlių, nors ir labai daug žadančių.

[...] mačiau linksmybes, smarkesnes nei bakchanalijos, kai kiekvienas vyras santykiavo su dviem arba trimis moterimis ir vietoj mūsų skrandžiams įprasto vyno gėrė tiek daug kažkokio rudo skysčio, kad, vos ištuštinę taurę, tuoj pat viską išvemdavo ir, baisu pasakyti, šiuo begėdiškiausiu būdu vietoj tikrųjų dievų garbino kažkokį vieną netikrą.

[...] tas miestas buvo pastatytas septyniuose daubose, todėl gyventojai hokitai vadino jį septyndaubiu. Jo centre, giliausioje dauboje, stovėjo didžiuliai iš pilnų amforų pastatyti rūmai, skirti linksmintis visiems miesto piliečiams. Vietiniai man pasakojo, kad vieną sykį, kai per sausrą išdžiūvo visas paviršinys bei požeminis vanduo, tie rūmai buvo išardyti, o amforose tūnojęs vynas – išgertas. Nėgana to, jie tvirtino, kad toji sausra buvusi pats linksmiausias jų gyvenimo įvykis, mat keturiasdešimt dienų jie nieko daugiau neveikė kaip tik gėrė vyną, šoko, dainavo, sanguliavo ir kitaip linksminosi, todėl po viskam buvo nutarta forume pastatyti paminklą Juokui. Be to, kaip savo paniekos blaivybei įrodymą, jie netoliese supylė kapą ametisto akmeniui, kuris, anot senolių, išblaivina ir apsaugo nuo apsvaigimo. Reikėtų dar pridurti, kad šie nuostabūs žmonės nepažįsta nei darbo, nei poilsio, kadangi daugumą dienų per metus švenčia įvairiausias šventes, o šventės, jų nuomone, nėra nei poilsis, nei darbas. Tik kas dešimtąją dieną, nuvargę nuo nesibaigiančių orgijų, jie užsideda žuvų kaukes ir švenčia niekur negirdėtą tylėjimo šventę. Tuomet kalba ne žmonės, o kaukės...

Kartą hokitai pasiskundė savo mokytojui Petronijui, kad tikėjimas verčias juos švęsti tiek daug švenčių, jog visai nebelieką laiko darbams. Petronijus juos sugėdino ir papasakojo štai tokį dalyką: kaip visiems žinoma, jaunystėje jis daug keliavęs ir aplankęs nemažai šalių – netgi tokių, į kurias dar joks svetimšalis nebuvo įkėlęs kojos. Ta valstybė esanti tokia maža, kad jos gyventojai, norėdami sutilpti, turi stovėti ant vienos kojos, o visą savo mantą, taip pat ir mažus vaikus, laiko ant rankų ir galvos. Laisvoji koja skirta vaikyti vabzdžiams, ypač uodams ir gyliams, kurių toje valstybėje labai daug. Visgi tie žmonės ne tik nesikrato hokitams privalomų apeigų, bet dar ir patys prasimano įvairių švenčių, naudodami tam tai laisvąją koją, tai vieną ranką, palikdami visą svorį galvai ir kitai rankai, tai gražiai pažymi jas vaikų gamybai skirtu daiktu. Todėl, jo nuomone, jie, Lacijaus hokitai, turėdami priešais akis tokį uolumo ir ištvermės pavyzdį, turėtų gėdytis savo tingumo ir savanaudiškumo, kuris vis kerodamas gali pražudyti ne tik tikėjimą, bet ir tuos dalykus, dėl kurių nerimaudami jie norėtų sumažinti apeigų skaičių, – namus ir pinigus. Sakoma, jog susigėdę hokitai netrukus pradėjo švęsti ligi tol nežinomą stovinčio vandens šventę – stagnalijas.

Kartą į miestą užklydo kažkoks pranašu apsiskelbęs vyras. Jis kabinėjosi prie dorų piliečių ir aiškino apie naują hokitų tikėjimą. Vieną dieną jis atsitiktinai užklupo dorą vyrą Petronijų ir ėmė jam skelbti naujojo tikėjimo tiesas. Petronijus ramiai jo išklausė, o tuomet papasakojo tariamajam pranašui štai tokią istoriją: gyveno kitados vienas žmogus, kuris, kaip ir jis dabar, skelbėsi iš tolimos šalies parvežęs mokymą. Netrukus igijo nemažą būrį pakalikų, su kurių pagalba dar labiau padidino išpažinėjų skaičių. Viskas klostosi kuo puikliausiai, kol atsivertėliai nepradėjo staiga vienas po kito mirti, o likusieji gyvi taip išseko, kad tapo perregimi kaip oras. Galiausiai

paiškėjo, kad tai buvo visai ne mokymas, o paprasčiausia diarėja. Taigi jis, Petronijus, tikrai nepriims naujo mokymo tol, kol neįsitikins, kad šis jam nežada nieko blogo, be to, jis jau išpažįsta tam tikrą religiją ir nesiruošia jos išsižadėti dėl visai nepatikimo dalyko.

Hokitai svarstė, koku būdu provincijų bendruomenėms geriausia perduoti slaptus nurodymus. Vieni siūlė siųsti pasiuntinius, kad šie savo lūpomis ir nuosavu balsu praneštų aniems išminčių valią. Kiti reikalavo visus nurodymus surašyti popieriuje ir užantspaudavus įduoti nieko apie jų reikalus nenusimanantiems pakeleiviams. Protingas vyras Gajus jiems įrodė, kad esama ir geresnių būdų – jis pasiūlė įstatymus surašyti ant statinių vidinių dugnų, pripildyti jas puikiausio vyno ir tik tada, gerai užkimštas ir apsaugotas, siųsti bičiuliams. O jiems iš anksto per pasiuntinius perduoti žinią: ieškokite dugno. Be to, jo nuomone, išgėrę žmonės geriau supranta reikalų esmę ir yra pasiruošę laikytis netgi tų įstatymų, dėl kurių blaiviems kiltų abejonių.

Sykį Arijus girtutėlis atėjo į savo bičiulio Klaudijaus surengtą puotą. Jam tuoj buvo pasiūlyta vyno, bet kaip visi nustebo, kai Arijus jo atsisakė ir paprašė stiklo vandens. Kai Klaudijus paklausė, ar tik ne nuo vandens jis toks girtas (mat žmonės šneka, kad jis neišsiblaivęs jau penktą dieną), o jei taip, tai ar negalėtų pasakyti, kur rado tokio puikaus vandens, Arijus atsakė, kad jis išmoko pasigaminti kuo puikiausio vyno tiesiog savyje. Tai esą visiškai nesunku: iš pradžių tereikia praryti tam tikrą kiekį vynuogių ir to, kas paprastai dedama į vyną, ir, ramiai sau vartantis lovoje, palaukti keletą dienų, kol vynuogės surūgės. Jis taip ir daręs, tik va šįsyk kiek persistengė, ir vynas išėjo per stiprus, kad būtų galima vartoti gryną, todėl dabar jis ir ieškąs vandens jam atskiesti...

III.

PRANAŠO ARIJAUS GIMIMAS IR VAIKYSTĖS METAI

Atgavę laisvę, Arijaus seneliai įsikūrė kaime, netoli Albos Longos, ir nors nepritekliai toliau neaplenkė jų namų, šiaip taip vertėsi dirbdami žemę ir augindami gyvulius. Tame pačiame kaime gyveno tokia senolė Lidija, garsėjusi kaip puiki žiniuonė ir pranašautoja. Į ją kreipdavosi žmonės net iš tolimiausių kraštų, ir niekad neatsitiko taip, kad ką nors ji būtų atstūmusi arba neteisingai išbūrusi ateitį. Už paslaugas Lidija neėmė nei pinigų, nei dovanų, dėl to garsas apie ją sklido po visą kraštą. Vienintelis žmogus, kuriam ji griežtai atsisakė padėti, buvo Arijaus motina Klaudija – tuo metu dar vienuolikmetė mergaitė. Ji daug sykų maldavo žiniuonės pagailėti jos ir atskleisti bent trupinėlių ateities, tačiau ši buvo kurčia jos žodžiams. Matydama, kad šitaip nieko nepasieks, Klaudija sugalvojo klastą – persirengė svetimais rūbais ir netikru balsu kreipėsi į pranašautoją. Ši, nepažinusi Klaudijos, sutiko atskleisti jos likimą, tačiau vos tik į ją įėjo Dievas, Lidija ėmė garsiai šaukti ir plėšti nuo savęs drabužius. Tada pastvėrė iš krosnies degantį nuodėgulį ir pusuogė klykdama pasileido per kaimą. Žmonės pasakoja, kad netrukus užsiliepsnojo pusė to kaimo trobų ir greta esantis miškas, be to, dauguma įvykio liudininkų teigia, jog pati Lidija per gaisrą žuvo, o dešimtys žmonių nuo stebuklingai skaisčios ugnies prarado regėjimą. Klaudija dėl išgaščio laikinai neteko balso.

Yra daugybė šio įvykio versijų, tačiau visos jos nedviprasmiškai tvirtina, kad Lidija tokiu nepaprastu būdu išpranašavo Arijaus, ku-

ris visą gyvenimą buvo skaistus ir karštas tarytum ugnis, gimimą. Dėl to hokitų tikėjimas dažnai vadinamas *ignis Arrius* – Arijaus ugnis.

Kai Klaudijai sukako trylika metų, staiga mirė abu jos tėvai ir visas ūkis užgulė ant mergelės pečių. Tokia našta Klaudijai, atrodo, buvo per didelė – tuo metu žmonės dažnai pastebėdavo ją raudančią ir keikiančią likimą, be to, praeiviams keletą sykių teko vaduoti vargšę iš kilpos. Nežinia, kaip ten būtų buvę, jei ne šventas žogus – hokitų mokytojas Varonas, kuris tuo metu laikinai buvo apsistojęs tame kaime. Laisvu nuo reikalų metu jis padėdavo Klaudijai nudirbti ūkio darbus, paguosdavo, o taip pat, kaip pavyzdingas, dukters ateitimi besirūpinantis tėvas ieškojo jai tinkamo jaunikio. Bet visos jo pastangos nuėjo perniek, kai vieną dieną paaiškėjo, kad Klaudija laukiasi. (Gandus ypač skatino keista Arijaus pradėjimo istorija – vieni manė, kad Klaudija buvo paprasčiausiai išprievartauta ir dabar nori užkrauti tėvystės rūpesčius Varonui, kiti gi buvo įsitikinę, kad tai – dvasių darbas, todėl vengė apie tai šnekėti garsiai ir laukė atomazgos.) Sužinojęs apie nėštumą, Varonas taip jai kalbėjo: *Turėčiau tave pasmerkti, vaike, nes šitokiu elgesiu tu paniekinai Dievą ir mano rūpestį, tačiau kažin koks balsas viduje man kužda, kad čia yra dar kažkas, apie ką mums, mirtingiesiems, nedera nei žinoti, nei kalbėti. Visgi, kad ir kaip ten būtų, tas pats paslaptingasis balsas man kužda ir visai ką kita – o būtent kad nedelsdamas turiu keliauti iš čia ir dirbti darbus, kuriuos atlikti man yra pavesta. Taip taręs, Varonas iškeliaavo.*

Pasakojama, jog penktą Klaudijos nėštumo mėnesį pradėjo dėtis keisti dalykai – naktimis iš jos pilvo pasigirdavo garsus vaikiškas kvatojimas, kuris neleisdavo būsimajai motinai sudėti nė bluosto. Kai Arijus gimė ir jo amžius jau leido suprasti klausimus, Klaudija pasiteiravo sūnaus, kas jam tąsyk atrodė

taip juokinga. Šis atsakė juokdavęsis todėl, kad žmogus iš vidaus atrodęs labai komiškas, be to, daug smagumo jam teikdavęs žaidimas su jos nurytu maistu.

✱

Žmonės tvirtina, kad gimdydama Klaudija nepatyrusi jokio skausmo, o ir kūdikis kvepėjęs vynu bei kvapiaisiais aliejais. Taip pat sakoma, jog tą dieną saulė švietusi bent trimis valandomis ilgiau nei įprasta, kad jaučiai paspruko iš tvartų ir niekieno neverčiami ėmėsi arti laukus, kad vanduo šuliniuose pusei dienos buvo virtęs vynu ir dar daug įvairiausių keistų dalykų. Taip pasitvirtino Varono žodžiai apie nežemišką šio dalyko kilmę.

✱

Sykį motina užtiko mažąjį Arijų gulintį namuose ant grindų. Pamaniusi, kad šis numirė, Klaudija su riksmu puolė prie sūnaus ir ėmė jį purtyti. Tuomet Arijus tingiai pramerkė akis, ir paaiškėjo, kad nenutiko nieko bloga. Vis dar paklaikusi motina klausė, kodėl jis gulėjo ant grindų tarsi negyvėlis. Būsimasis pranašas atsakė vaidinęs mirusįjį tam, kad sužinotų, ar malonu iš pradžių mirti, o po to vėl prisikelti.

✱

Arijus ilgas dienas praleisdavo žaisdamas su kitais vaikais arba skaitydamas knygas, mat jau sulaukęs trejų metų pažino raides ir galėjo kaip lygus su lygiais šnekėtis su suaugusiais vyrais, nors neniekino ir jo amžiui įprastų žaidimų. Ir visuomet gausiame draugų būryje. Berniukai buvo susitarę, kad kiekvienas iš jų paeiliui bus „imperatoriumi“. Vieni berniukai, tapę „imperatoriais“, liepdavo kitiems vogti vynuoges, kiti – kovoti tarpusavyje, tretį – gaudyti paukščius, spjaudyti pro tvorų plyšius arba gaudyti žiogus – žodžiu, elgdavosi taip, kad suteiktų kuo daugiau progų pasireikšti išmonei.

Arijus gi, perėmęs valdžią, liepė visiems vaikams nieko neveikti ir linksmintis. Tačiau šie, neturėdami pakankamai proto, slampinėjo be darbo ir tyčiojosi iš blogo vadovavimo. Išgirdęs, ką apie jį šneka vaikai, Arijus sugalvojo štai ką: kai po dvidešimties dienų jam vėl atėjo eilė būti „imperatoriumi“, jis liepė vaikams gultis ant žemės ir vaidinti negyvėlius. Jei kuris berniukas pajudėdavo arba atsimerkdavo, Arijus skirdavo jam bausmę – tremtį į namus. Galiausiai Arijus liepė visiems keltis. Jiems atsistojus, Arijus paklausė, ką jie dar norėtų veikti. Pavargę vaikai atsakė, kad nieko. Tada Arijus nusijuokė ir pasakė: dabar patys matote, kaip šlykštu ką nors veikti, kai galima tik ilsėtis ir linksmintis.

Pasakojama, kad vieną sykį Arijus sukurstė savo draugus kasti duobę į Tartarą. Jis netgi sudarė sąrašą sėlių, su kuriomis norėtų pasikalbėti, kai kelias į požemių karalystę bus laisvas. Tarp jų buvo Cicerono, Demosteno, Diogeno, Sokrato, Aischilo, Menelajo, Herodoto, Homero, Vergilijaus ir Nerono sielos. Atrodo, vaikai kasė duobę ilgiau nei mėnesį. Šiam darbui jie naudojo kastuvus, kirtiklius ir iš tėvų pasiskolintas ietis. Nežinia, kiek laiko jie būtų triušę, jeigu nebūtų sutrukdžiusi kažkokia nepaprastai kieta medžiaga – jos neįveikė nei kastuvai, nei kirtikliai, nei joks kitas įnagis. Nesusidorojo su ja ir stipriausi vyrai, kurie, vedami smalsumo, bandė su ja galynėtis, todėl netrukus duobė buvo palikta ir užmiršta. Tačiau po kiek laiko vėl pasklido gandai, kad į ją kasmet įkrenta ir pražūva koks nors žmogus, tad kaimo gyventojai pamažu ėmė jos lenktis. Dar vėliau imta tvirtinti, kad naktimis iš tos duobės sklinda gaudžios aimanos, o žemė aplink ją taip sudrėksta, kad kas tik padeda ant jos koją, iškart prasmenga skradžiai. Arijui užaugus, vienas jo vaikystės draugas paklausė, ką jis mano apie tas šnekas. Arijus atsakė, kad sąraše paminėtų vyrų sielos, susispietusios Tartaro prieangyje, rauda bijodamos pasirodyti mirtingiesiems, kad šie nesityčiotų iš kvailų praeities darbų. (Komentatoriai ginčijasi, kodėl Arijus norėjo sutikti būtent tų vyrų sie-

las. Garsus mokslo vyras Prudencijus teigia, kad Arijus juos smerkė dėl jų gyvenimo būdo, kuris buvęs priešingiausias hokitų įpročiams: Ciceroną – dėl pernelyg didelio valdžios troškimo ir nevykusios rašliavos, Diogeną su Sokratu – dėl šuniško gyvenimo būdo, Demosteną – dėl politiškumo ir silpnos sveikatos, Aischilą – dėl per didelio tragikams būdingo rimtumo ir didingumo, Menelają ir Aleksandrą – dėl to, kad malonią galimybę drauge mėgautis ta pačia moterimi jie pavertė kruviniausiu vaidu, o Herodotą su Homeru – dėl karų aprašinėjimo. Kitas komentatorius, Optimas, teigia, kad Arijus šiuos vyrus niekino dėl jų užsiėmimų – rašymo, dalyvavimo politikoje ir filosofavimo. Nežinomas autorius tvirtina, kad Arijus nemėgo graikų.)

*

Tėvai klausinėjo jaunutį Arijų, kuo jis norėtų būti užaugęs – ar pretoriumi, ar cenzoriumi, ar karo vadu, ar savo ruožtu svajoja apie kokį nors kitą užsiėmimą. Arijus atsakė, kad jis, žinoma, norėtų būti kuo nors visų geriausiu: pavyzdžiui, jei būtų gimęs sūriu, norėtų būti gardžiausias ir trapiusias tarp sūrių, nes tiek gardumas, tiek ir trapumas yra sūrio gerumo požymiai; jeigu medžiu, tai, be abejonės, norėtų išaugti aukščiausias ir turėti vešliausią lapiją, ir – gink Dieve! – netrokštų gimti niekingu krūmu, mat augalui krūmo arba varganos žolės prigimtis, jo nuomone, esanti gėdinga; jei turėtų elnio prigimtį, tai trokštų būti eikliausias ir turėti daugiausia patelių – juk kaip tik šios savybės išaukština elnią ir rodo jo gerumą. Taip ir jis norėtų būti pats geriausias tarp žmonių, tik va, kol kas dar nežinąs, kas čia yra geriausias – ar pretorius, ar cenzorius, ar karo vadas, ir nuo kokių savybių tas gerumas priklauso.

*

Kartą Aleksandras pamatė Arijų prie balos kiauru indu samstantį vandenį. Nusistebėjęs tokiu bergždžiu užsiėmimu, jis priėjo prie Arijaus ir juokais siūlė padovanoti

jam naują puodą. Arijus, atrodo, labai pasipiktino tokiu pasiūlymu. Nejau jis, Aleksandras, manęs, kad jis ruošiasi ką nors daryti su tokiu bjauriu vandeniu, kurio vengia net žuvis ir varlės? Sėdėdamas ir samsydamas vandenį, paprasčiausiai užsiimęs niekais, kaip ir jis, Aleksandras, užsiima niekais kur nors eidamas ir vargindamas kojas. Na, bet jei jis kiekvienam darbui būtinai ieškąs pateisinimo, tai nieko nesą lengviau, kaip jį suteikti. Taip taręs, Arijus iš visų jėgų sviedė puodą į balą ir šitaip aptaškė Aleksandrą nuo galvos iki kojų.

✱

Mokydamasis mokykloje būsima-sis pranašas pareiškė, kad Jupiteris elgiasi neteisingai, jei neleidžia obuoliams augti ant alyvmedžių, o ožkai su avinu susilaukti palikuonių. Už tai buvo mokytojo nuplaktas rimbu.

✱

Jaunasis Arijus neklauso mokytojo patarimų ir tyčiojasi iš dievų sakydamas, kad jie neverti jo didžiojo kojos piršto ir tik šiek tiek tauresni už mažąjį. Vieno draugo paklaustas, kuris iš kitų trijų pirštų labiausiai atitinka dievų prigimtį, Arijus atsakė, kad, jei galime kliautis vieno žymaus vyro nuomone, jog dievai gyvena tarpasauliuose ir nesikiša į žmonių reikalus, tai jų prigimtį labiausiai atitiktų tarpupirščiai, mat jie (o taip sako ir pavadinimas) yra tarp pirštų ir taip pat, kaip dievai į žmonių, nesikiša į kojos reikalus.

✱

Kartą vienas filosofas pasiūlė dar jaunam Ariui nebrangiai išmokyti jį įvairiausių dorybių. Sklinda kalbos, kad Arijus atsakė labiau nei filosofiją vertinęs psilosofiją (trumpaprotystę) ir ne tik yra pasirengęs jos mokytis, bet jau nemažai ir išmoko, mat šiosios, skirtingai nei kitų mokslų, mokomasi nuo ankstyvos vaikystės, o gabesnieji ją domėtis pradeda dar motinos įsčiose.

Mokytojas uždavė mokiniams – tarp jų ir Arijui – parašyti neilgą kaltinamąją kalbą. Žmonės tvirtina, kad būsimasis pranašas parašė vynuogių kaltinimą Jupiteriui. Šis kaltinimas parašytas lotyniškai, tačiau graikų alfabeto raidėmis, todėl aš įsitikinęs, kad Arijus tuo metu mokėsi graikų kalbos. Čia pateikiu jį visą.

Pirmoji vynuogių kalba prieš Jupiterį

O žemės ir dangaus valdove, griausmavaldi Jupiteri! Kreipiamės į Tave, nes dar nedavei tiek per daug saulės, kad negalėtume pratarti nė žodžio, tiek per mažai lietaus, kad baisi sausra amžiams išdžiovintų mūsų rūpestį, neparodei tiek per mažai dėmesio, kad jo trūkumas apkartintų Tavo paties ateitį! Taigi palik trumpam ambrozijos taurę ir paklausyk! Juk negali kaltinti mūsų dėl to, kad labiau nei Tavo laisvalaikio rūpinamės nuosava gerove, dar daugiau – savo išlikimu, nes jau seniai kyla įtarimas, jog Tu, pasitelkęs sausrą ir kaitrą, ruoši mums naują vietą Tartare. Tebūnie, tik pirma gerai pagalvok! Juk požemių dvasios nė žiūrėti nežiūri į vyną, kurio teikėjos mes esame, o mirtingieji niekada nesužinos kelio šešėlių karalystėn. Kam gi tada mes būsime reikalingos? Juk ir Tu pats – pagalvok apie tai, Valdove, – negalėsi kada panorėjęs užsukti į brolio valdas. Ką darysi, kai išseks Olimpe ambrozijos atsargos? Manai, nežinome, kad šiuo paslaptingu pavadinimu Tu vadini paraugintą mūsų sunką, vadini, nes bijai, kad mirtingieji nesužinotų kasdien skanaują dievų gėrimo? Kaip atsilygini mums už tai, kad visą gyvenimą saugojome šią slaptį nuo žmonių? Prisimink, o nedėkingasis, kas Tau padėjo taip gudriai sutvarkyti Trojos karo reikalus, kas suteikė tokią nepaprastą vyrišką galią, kad dar nė viena moteris nesugebėjo jai atsispirti, kas vis pakišdavo gerų minčių, kaip jas sugundyti ir kaip savo darbus nuslėpti nuo teisėtos žmonos? Nieko nesakai? Ir

nesakyk, tik visų pirma apmalšink kaitrą, leisk lyti lietui ir srūti upėms, kad kitą sykį negalėtume sakyti, jog turime blogą valdovą. Juk prašome ne mes vienos – pats Bakchas reikalauja Tavo dėmesio bei užtarimo, o jei ne jis, apsispręsti padės tuščios taurės ir blaivystė, kurią net ir Tavo galia be mūsų tarpininkavimo per menka įveikti...

Kartą Arijus žaisdamas su kitais vaikais ištrypė jaunų vynuogių ūglius. Užsirūstinusi motina ruošėsi jį išplakti rimbu. Tada Arijus netikėtai paklausė, ar ji sutinka su teiginiu, kad viską sutvėrė Dievas. Nustebusi motina atsakė, kad sutinka. *Vadinasi, – kalbėjo Arijus, – Dievas sutvėrė ir mus, žmones, ir laukinius žvėris, ir augalus, ir kalnus, ir visa kita, ką matome ir ko nematome? Motina pritarė. Tuomet Arijus vėl klausė, ar, jos nuomone, kūrinys elgiasi taip, kaip nori Kūrėjas, ir niekaip negali pasipriešinti jo valiai, ar, priešingai, elgiasi taip, kaip pats nori, o į Kūrėją nekreipia jokio dėmesio. Motina atsakė, kad teisingas jai atrodo pirmasis teiginys. O kas būtų, – kalbėjo Arijus, – jeigu koks nors įžūlus kūrinys nuspręstų pasipriešinti Dievo valiai ir visai nebeklausytų jo balso? – Būtų žiauriai nubaustas, – atsakė motina. Tada Arijus nusišypsojo ir prabilo tokiais žodžiais: *Aš sutinku su tavo nuomone, motin. Juk ir dailininko kūrinys, paveikslas, negali pasirinkti, kurioje šventykloje jam kaboti, ir mūrinių kūrinys – namas – pats neišsirenka sau vietos, o iškyla ten, kur pageidauja statytojas. Kaip tik todėl, kai Kūrėjas man, savo kūrinui, liepė ištrypti vynuoges, aš visai jam nesipriešinau ir padariau, kas liepiama. Juk priešingu atveju, matydama gresiančią pražūtį, ir vynuogė galėjo man kaip nors pasipriešinti, bet to nepadarė, o nepadarė todėl, kad bijojo priešintis visagalio Dievo liepimui. Taigi, jei nori mane dabar išplakti už tai, kad uoliai vykdžiau Viešpaties valią, plak, aš sutinku, mat tavo smūgiai yra daug syk silpnesni ir mažiau pavojingi už Dievo smūgius, kurių būčiau nusipelnęs atsisakydamas trypti vynuoges. Atrodo, po šio įvykio motina niekuomet nebeplakė sūnaus už jo eibes.**

IV. GANDAI APIE BEGALINĮ ARIJAUS POLINKĮ Į MALONUMUS

Kartą pranašas Arijus turguje pirkto alyvmedžių sodinukų. Labai stebėdamasis tokiu pranašo elgesiu, vienas prekijas paklausė, ar jis – toks mokslingas vyras – žinąs, kaip elgtis su augalais. Arijus nuramino žmogų sakydamas, jog yra pats geriausias sodininkas visoje Italijoje, ir pakvietė kitą dieną atvykti į jo namus ir savo akimis įsitikinti jo sugebėjimais tvarkytis sode.

Kitą rytą su draugų ir giminaičių būriu prekijas atėjo pas Arijų ir pamatė, kad visi sodinukai susodinti šaknimis į viršų. Gardžiai prisi juokę, vyrai klausė Arijaus, kokių vaisių jis tikisi sulaukti. Į tai pranašas atsakė, kad jis jau sulaukė geriausio vaisiaus – juoko. O tai esąs pats didžiausias malonumas.

✱

Vienas žmogus klausė Arijų, ar jis ko nors gailisi savo gyvenime. Arijus atsakė, kad labiausiai, jei tik atsitiktinai nepavykdavo nusišamdyti vežimo, gailisi pėsčiomis klampojant išlieto prakaito.

✱

Vieną dieną Arijus atėjo į forumą su popieriaus ritiniu po pažastimi ir gyrėsi žmonėms iš eilės surašęs visus malonumus. Neaišku tik, ar jo balsas buvo per silpnas, ar minios

ausys nukreiptos kitur, tačiau buklus jo protas greitai sumetė, kad taip lengvai neužkariaus žmonių dėmesio. Tuomet pranašas pasilypėjo ant pirmo pasitaikiusio akmens ir, išsivyniojęs ritinį, ėmė garsiai skaityti. O tas malonumų sąrašas buvo toks: valgymas, gėrimas ir jų teikiami kiti malonūs reiškiniai; mylėjimasis su vyrais ir su moterimis;ėjimas geru keliu; gražūs ir ilgi sapnai; šokimas, dainavimas ir puošimasis; gardžių kvapų uostymas ir gražių daiktų matymas; pinigų skaičiavimas ir jų turėjimas; maudymasis šiltame vandenyje; būrimas ir kvėpavimas; stebuklų matymas. Dar, jis sakė, yra gera: laimėti kaulelių ar kito žaidimo partiją; pasveikti po sunkios ligos; sulaukti pagalbos arba svečių; gauti meilės laišką ar dovanų; mėtyti į vandenį akmenukus; keliauti ir pamatyti gyvą barbarą; užpūsti lempelę prieš miegą; žiūrėti į veidrodį; stebėti, kaip auga raumenys; plaktis rykštėmis; spjaudyti į tuščias amforas; pamėgdžioti paukščių balsus; jausti šilumą žiemą, o vėsą – vasarą; susilaukti protoingo įpėdinio; vaikštinėti po miestą; mąstyti apie protėvius; sugauti sode vagį; lėtai judėti; dalyvauti triumfo eisenoje; medžioti, juoktis ir vesti; apsimesti mirusiu; stebėti egzekuciją; daug ir gražiai kalbėti; išdžiūti šiltame vėjyje ir galvoti apie kitus malonumus. Netoliese stovėjęs Gajus tyliai kike-no ir sakė aplinkui stovintiesiems, kad Arijus, jo nuomone, pamiršo patį didžiausią malonumą – klausytis, kaip kalba kvailiai.

Arijus aiškina, kad žmonės dar nežino didžiosios dalies malonumų, ir kad žinomų bei nežinomų malonumų santykis esąs vienas su trimis, todėl kiekvieno doro piliečio pareiga – rasti tuos nežinomuosius tris. Be to, jis nurodo, jog didžiausia tikimybė aptikti malonų dalyką yra tarp pačių nemaloniausių, mat, pasak Arijaus, didelę dalį malonumų žmonės per klaidą arba dėl nežinojimo nutrenkė į klampią nemalonumų duobę, o dar vieną dalį pats Dievas paslėpęs nuo mirtingųjų akių ir gudriai priden-gęs visokia bjaurastimi, kad iš šalies nebūtų galima atskirti, malonus

tai dalykas ar ne. Šiems neatpažintiems malonumams Arijus priskiria mirtį, skausmą, artimų žmonių netektį ir dar keletą dalykų, kurie, jo nuomone, pažiūrėti yra nemalonūs, bet slapčia nuo nemokšų vertintojų brandina malonumo sėklą. Trečioji dalis malonumų greičiausiai buvo nuvertinta tyčia – tam, kad juos žinantiesiems žmonėms nereiktų dalytis su nežinančiaisiais. Kaip pavyzdį jis nurodė krikščionis, kurie palaimingai džiaugiasi tokiais akivaizdžiai nemaloniais dalykais kaip susilaikymas nuo moterų, pasninkavimas, neva šventos rašliavos skaitymas ir pagaliau – kalimas prie kryžiaus. Jis ragino nesnausti ir griebti tuos malonumus už ragų, kad ilgas delsimas pirm laiko mirtingųjų nepaverstų jaučiais....

Vienas gydytojas nusprendė įrodyti, kad valgymas ir tuštinimasis yra du skirtingi ir tarpusavyje nesusiję dalykai. Įrodinėjo jis štai taip: paėmė auksinę monetą ir prarijo užsigerdamas vandeniu, ir kai nei kitą, nei trečią dieną jis pats ir tamtyč pasamdyti liudininkai nerado tos monetos išmatose, nelaimingasis suskubo skelbtis įrodęs, jog tarp valgymo ir tuštinosi išties nėra jokio ryšio.

Forume sutiktas Arijus jam priminė, kad tokių atsitikimų būdavo ir anksčiau. Ar jis, Markas, negirdėjęs pasakojimų apie savo pilvuose žiedus, deimantus ir kitokias brangenybes nešiojusias žuvis? Kažkokios priežastys lėmė, jog žuvų skilviai lobiams atrodė kur kas patogesnė buveinė nei akmeningas, bangų nusiaubtas jūros dugnas. Pranašas sakė manęs, kad valgymas ir tuštinimasis vis dėlto turi ryšį, tik jį tverias iš pažiūros nereikšmingas dalykas – kramtymas. Juk žuvis nekramtanti maisto, todėl ir negalinti atsikratyti to, ko negali parduoti ar bent išmainyti. Taip ir jis – jeigu būtų monetą sukramtęs, o ne nurijęs užsigerdamas vandeniu, dabar būtų įrodęs visai priešingą dalyką. Bet, kita vertus, jis sutinkąs, jog valgymas ir tuštinimasis visiškai priešingi ir nesusiję – tik ne kaip reiškiniai, o kaip malonumai.

Atrodo, po kelių dienų Markui stipriai suskaudo pilvą ir jis netrukus mirė.

Du turgaus prekeiviai – Klaudijus ir Julijus – susiginčijo, kas iš tiesų yra prisikėlimas iš numirusiųjų. Klaudijus teigė, kad prisikėlimas yra pats malonumas, nurodydamas, kokia palaima yra prabusti po ilgos besapnės nakties ir suprasti, kiek daug menkesnių malonumų laukia pakilus iš lovos. Esą jei didelį malonumą laikysime ne mažiau didele mozaika, tai mažutėliai malonumai atstotų spalvotus akmenėlius, iš kurių ji sudėliota. Julijus gi teigė, kad prisikėlimas – tai pareiga. Kūnas neva pats jaučias tam tikrą būtinybę grįžti į gyvenimą ir išiekvoti visus malonumus iki galo. Argi jis, Klaudijus, nejaučias tam tikros pareigos lavinti bei prusinti savo atžalas? Tuo galima neabejoti. Kaip tad įmanoma tokį kilnų norą uždrausti kūnui, kuris, jei tik pasitaiko galimybė, trokšta suteikti kuo geresnį išsilavinimą sielai? Jiedu ilgai kivirčijosi ir vos nesusimušė.

Ginčą išsprendė Arijus, pareiškęs, kad prisikėlimas verčia susimąstyti, kaip smagu gyventi ir kaip šlykštu būti mirusiam. O tai, jo manymu, esąs pats didžiausias malonumas.

Kai Arijaus paklausė, kodėl jis elgetaujas ir neinaš ieškoti darbo, kurio tokiam išmintingam vyrui tikrai netrūktų, šis atsakė, kad yra nuo vaikystės įpratęs skaičiuoti dirbant išlietus prakaito lašus – iš viso suskaičiavęs jau dešimt. Tad jei dabar jis vėl imtųsi darbo, skaičiavimui nebeužtektų abiejų rankų pirštų, ir todėl gresia didelis pavojus užmiršti skaičių, o taip smarkiai rizikuoti jis nenorįs.

Arijus sakė, kad karių aprangą ir ginkluotę būtų kur kas geriau naudoti ne beprasmiškuose mūšiuose, bet puotose. Anot pranašo, tokią puotą jis kitados regėjęs vienoje tolimoje šalyje. Šaunieji jos piliečiai visai nepažino karo, todėl įnagių, kurie paprastai naudojami mūšiuose, pritaikė pramogoms – puotos metu į šalmus jie pylė vyną, ant skydų krovė gardžiausius patiekalus, pjaustė juos kardais, o lūpas šluostėsi savo valstybės vėliavomis. Šarvai tiems šaunuoliams atstojo būgnus – juos be atvangos barškino strėlėmis bei ietimis ir smagiai sau šoko, o blauzdinėmis vaikė įkyrius vabzdžius, kurių tąsyk suskrido neregėta daugybė. Tie, kurie nebeturėjo jėgų ilgiau linksmintis, ramiai sau miegojo galvas padėję ant krauju nesuteptų strėlinių ir susisupę į kareiviškus apsiaustus, kiti gi važinėjo po miestą karo vežimais (juos vadino puotų vežimais) ir dainavo dainas. Paskui buvo paleistos į darbą svaidyklės, kurios toje nuostabioje šalyje ne puotų metu tarnauja visai ne sienų griovimui, o statybai, mat jas naudojant galima išvengti akmenų tąsymo...

Tariamo Arijaus laiško kažkokiam
Petronijui nuotrupa

...norėjau papasakoti tau vieną istoriją, mielas bičiuli. Vakar užsukau pas barzdaskutį, kad atsikratyčiau keturių dienų senumo šerių. Man atsisėdus į krėslą ir laukiant, kol barzdaskutys ims darbuotis, šis netikėtai paklausė, ar atrodyti bjauriai nėra malonu. Kai aš labai nustebęs pasiteiravau, kodėl jis taip klausiąs, barzdaskutys garsiai nusikvatojo ir atsakė, kad jo skustuvas savo malonumui kaip tik atšipo ir gali mane papuošti nebent randais.

Manau, dėl visko kaltos žmonių paskalos, neva aš malonius dalykus laiką nemaloniais, o nemalonius – maloniais...

Arijus su Varonu keliavo į Samot-
rakę. Pakeliui jie užsuko į kažkokį miestą, kuris labai didžiavosi skulp-
toriais ir jų darbais. Apžiūrėję garsiąsias skulptūras, jiedu užėjo į smuklę
atsigerti vyno. Tada Arijus klausė bičiulio, koks, jo galva, turi būti
menas – ar toks, kuris vaizduoja žmonių kančias arba mirtį ir iki aša-
rų sugraudina stebėtoją, ar priešingai – linksmas ir nerūpestingas,
perteikiantis tik tai, kas mūsų gyvenime smagiausia – vyno gėrimą,
šokius, meilės scenas ir panašius į šiuos užsiėmimus. O gal jis turi
būti nei linksmas, nei liūdnas – toks, kad eidami pro šalį išvis ne-
kreiptume dėmesio? Taip jis kalbėjo. Varonas į tai atsakė, kad meno
gerumas arba blogumas tikriausiai priklauso nuo skulptoriaus meistriš-
kumo. Tada Arijus kalbėjo taip: *Pasakyk man, Varonai, ar tu labiau
vertini malonumą, ar nemalonumą?* Tas atsakė, kad malonumą. O
*dabar pasakyk, kuris dalykas tau atrodo malonesnis – ar vyno gėri-
mas, šokiai, meilės scenos ir panašūs į šiuos dalykai, ar, atvirkščiai,
žmonių kančios ir mirtys?* – klausė Arijus. Varonas sutiko, kad pir-
miau išvardytieji dalykai yra kur kas malonesni už paskutiniuosius.
*Vadinasi, – kalbėjo Arijus, – ir menas, kuris vaizduoja malonius daly-
kus, yra malonus, o tas, kuris vaizduoja priešingus maloniesiems –
nemalonus?* Varonas sutiko. Arijus tęsė: *O jeigu malonus, tai ir geras,
ir atvirkščiai, jei nemalonus – tai blogas?* Varonas ir vėl pritarė. *Bet
kaipgi tada, – klausė pranašas, – jei malonų meną kuria blogas meni-
ninkas, o nemalonų – geras? Kurį iš jūdviejų tuomet pasirinktumei?*
Varonas nieko nesakė. Tada Arijus kalbėjo toliau. Ar jis sutinkas, kad
gero menininko kūrinys yra gražesnis bei išraiškingesnis už blogo me-
nininko kūrinį, vadinasi, ir geresnis? Šis sutiko. *Bet kaipgi čia išeina? –
stebėjosi Arijus, – juk mes ką tik nusprendėme, kad malonus menas
yra geresnis, o dabar vėl priėjome prie išvados, kad geresnis yra me-
nas, kurį sutvėrė geresnis menininkas, net jei tas menas iš prigimties
nemalonus, o jei nemalonus – tai ir blogas? Ar ne taip sakau?* – Taip, –
atsakė Varonas, – bet, man regis, tvirtai žengdami įrodymo link mes

visgi pražiopsojome kažką svarbaus. – Tavo teisybė, – tarė Arijus, – man irgi taip atrodo, todėl dabar pamėginkime drauge prisiminti mūsų kalbos vingius ir posūkius, kad galų gale nepatektume į akligatvį. Pavyzdžiui, ar tau neatrodo abejotinas teiginys, kad gražumas ir išraiškingumas įrodo kūrinio gerumą? Juk daugybė dalykų pasaulyje vienu atveju būna geri, o kitu – patys blogiausi. Kaip antai tylėjimas, kuris protingų vyrų draugijoje padeda neapsijuokti ir dėl to yra geras dalykas, teismo metu gali tik pabloginti padėtį ar net pražudyti nelaimingąjį. Arba mylėjimasis – kas gali paneigti, kad tai yra maloniausias ir geriausias iš visų dalykų, tačiau ką pasakys tas, kuris iš moters tarpkojo parsinešė mirtiną ligą? Esama ir daugiau pavyzdžių, tačiau, man regis, šių pakanka įrodyti, kad išraiškingumas ir gražumas meną, kuris vaizduoja malonius dalykus, pagerina, o tą, kuris perteikia mirtį ir kančias – pablogina, mat gera technika priverčia stebėtoją aiškiai įsivaizduoti baisybes, tarsi jose dalyvauti, o tai, kaip mes žinome, yra ne tik nemalonu, bet ir niekinga. – Vadinasi, – kalbėjo Varonas, – reikia uždrausti geriems menininkams kurti blogą meną ir pasistengti juos įtikinti, o jei nepavyktų – priversti kurti gerą ir malonų meną. O tokius, kurie dėl savo nepajėgumo negali sukurti tikrai gero meno – to mokyti, arba liepti atsisakyti kūrybos... Taip pasikalbėję, juodu iškeliavo.

Puodžius Kleobulas sykį užtiko pranašą Arijų snūduriuojantį saulės atokaitoje. Jis paklausė pranašo, ar šis neturįs jokio rimto užsiėmimo, jeigu, užuot triūsęs, ramiai sau drybso pievelėje. Pranašas nusižiovavo ir aiškiai nenoromis atsakė neseniai pagimdęs puikią mintį, todėl dabar, kaip ir pridera gimdyvei, ilsisi po skaudžių sąrėmių ir laukia, kol kūdikis ūgtelės ir sustiprės. Juk jis, Kleobulas, žinąs, kad palikuonimis reikia rūpintis ir juos globoti? Taigi ir jis, užuot aušinęs burną, geriau tegul skuba pas savo įpėdinius – puodus, dėka pirštų miklumo jau daugybę metų leidžiamus į pasaulį!

Arijus sėdėjo pievelėje su pažįstamu Servijumi, dėl begalinio puotų pomėgio pramintu Konvivijumi, ir valgė vynuoges. Staiga Servijus pasakė, kad labai malonu sėdėti pievelėje ir valgyti vynuoges. Tuomet Arijus klausė, ką jis labiau vertina – malonumo ieškojimą ar patį malonumą. Konvivijus atsakė, jog nėra abejonių, kad malonumas yra kur kas malonesnis už malonumo ieškojimą: *Mat jei malonumu laikysime vynuogių valgymą, išeina, kad norėdamas jį patirti aš turiu pasodinti vynmedį ir juo rūpintis, arba leisti turguje sunkiai uždirbtus pinigus, arba niekingai jas pavogti iš kaimynų arba draugų – o tai akivaizdžiai nemalonūs dalykai. Kai šis baigė, Arijus kalbėjo taip: Sutinku su tavo nuomone, bičiuli, tačiau negaliu nepastebėti kito svarbaus dalyko – būtent, ką turi savyje pats malonumas. Juk prisivalgius vynuogių ir šitai patyrus malonumą, netrukus galima patirti ir tokius reiškinius kaip pilvo pūtimas, vidurių užkietėjimas arba kokia nors uogoje tūnanti liga. Visi šie dalykai priklauso nebe nuo mūsų valios, o nuo aklo atsitiktinumo, tuo tarpu auginant vynmedį arba vaikstant po turgų, arba vagiant dar galima pasirinkti kelią į visai kitą malonumą, kuris, galimas daiktas, saugesnis ir net malonesnis už vynuogių valgymą – pavyzdžiui, eiti prie upelio išsimaudyti. Servijus nesutiko: Tai tu nori pasakyti, kad malonumą ieškoti reikia, tačiau atsiradus galimybei juos patirti – atsisakyti jos? – Visai ne, mielas Konvivijau, – tarė Arijus. – Tiesiog man atrodo, kad tu ne visai teisingai supratai mano žodžius, todėl norėčiau tavęs dar šio bei to paklausti. Kas tau atrodo geriau – ar mažas malonumas, ar didelis nemalonumas? Tas atsakė, kad mažas malonumas. O kas blogiau – didelis malonumas ar didelis nemalonumas? – Didelis nemalonumas, – atsakė Konvivijus. O dabar sakyk, – kalbėjo Arijus, – ką rinktumėisi, jeigu koks Dievas pastatytų prieš tave dvi galimybių poras – mažą malonumą drauge su dideliu malonumu, o didelį malonumą su dideliu nemalonumu? Konvivijus sakė, kad pirmąją porą. Taigi va, – nusijuokė Arijus, – dabar pamatysi, kad aš*

nemėginau nieko tau įrodyti – tiesiog norėjau pasakyti, kad ieškodamas malonumų ir kruopščiai juos atrinkdamas geriausiu atveju gali tikėtis didelio, o blogiausiu – mažo malonumo, tuo tarpu griebdamas visus malonumus be atrankos, nors ir turi galimybę patirti didelį malonumą, gali patirti ir patį didžiausią nemalonumą. Rinkis, kas tau labiau patinka...

Jaunasis Arijus sykį pievelėje šnekučiavosi su bičiuliu Septimijumi. Būsimasis pranašas kalbėjo maždaug taip: kokį žmogų Dievas norėjęs sutverti? Ar tokį, kuris lieja prakaitą laukuose, dūsauja dėl ateities ir keikia dabartį, ništa, siautėja, nuolat kažko bijo arba nekenčia, bet nieko nedaro, kad to išvengtų? Ar nerūpestingą linksmuolį, kuris, pasikliaudamas Dievo valia ir jos teisingumu, nekreipia dėmesio į bėdas, vargus bei kitas negandas, o puotas ir būtinas apeigas vertina labiau nei ramų gyvenimą ar sunkų darbą, kuris greičiausiai iš visų dalykų paverčia žmogų gyvuliu? Juk aišku, kad Jis, Kūrėjas, norėjo suteikti savo kūriniiui kuo daugiau gėrybių ir apsaugoti jį nuo visokeriopo blogio? Negalimas daiktas, kad Dievas būtų dovanojęs mirtingajam tokias dovanas, kurios jam kenktų arba artintų prie neprotingo gyvulio. Tas blogybes žmogus dėl savo nežinojimo ir polinkio klysti veikiausiai susikūrė pats ir taip uždavė Dievui galvosūkį, kaip išgelbėti jį iš tokios didelės bėdos. Štai ko paskatintas dieviškasis protas ir surado paprastą išeitį – gėrimą, kuris sunkius ir nemalonių darbų paverčia lengvais ir palaimingais, su šaknimis išrauna baimę ir nerimą, jo veikiamas dūsavimas virsta skardžiu juoku, o dabartis ir ateitis atrodo malonios ir pilnos džiaugsmo. Juk užtenka tik pažiūrėti į girtus žmones, kad paaiškėtų Dievo sumanymo didybė – jie dėl nieko nesisieloja ir nedūsauja, neprašo paguodos ir nejaučia baimės, o linksmi sau šoka, dainuoja ir kitaip linksminasi, kaip su draugais glėbesčiuojasi su priešais ir net paprašyti nesugebėtų pasakyti ko nors blogo. Jo nuomone, iš viso to išeina

išvada, kad žmogus, norėdamas atgaivinti blogybių užgožtą ir snūduriuojantį dievišką pradą, privalo gerti kiek galima daugiau vyno.

✱

Teisėjas Tulijus, eidamas namo iš turgaus, užtiko pranašą pakrūmėje besismaginantį su Servijumi, kuris garsėjo kaip baisus ir nepasotinamas ištvirkėlis. Tulijus, aišku, nusprendė pasišaipyti iš Arijaus ir pasislėpęs gretimuose krūmuose ėmė laukti, kol šie baigs meilės žaidimus. Kai abu meilužiai išsiglamonėję išlindo iš slėptuvės ir patraukė namų link, Tulijus, slapčia išlindęs iš tankmės, juodu prisivijo ir kaip niekur nieko paklausė, ką jie veikė krūmuose. Servijus jau žiojosi kažką sakyti, tačiau Arijus jį aplenkė ir pareiškė, kad krūmuose jie žaidė dvigubus žaidimus. Tada Tulijus klausė, ar žaidžiant tuos žaidimus būtinai reikia dūsauti, kadangi eidamas pro šalį girdėjęs iš krūmų sklindančius garsus, kurie buvo labai panašūs į atodūsius. Arijus į tai atsakė, jog jiedu su Servijumi dūsavę dėl žaidimo taisyklių, mat šios yra tokios sunkios, kad jie, net ir labai stengdamiesi, negali jų kaip reikiant išmokti ir tinkamai užbaigti žaidimo.

✱

Arijus sveikina Viktoriną

Brangus Viktorinai, ar tau neatrodo neteisingos kalbos žmonių, kurie visokiais būdais smerkia prigimtinių potraukį malonumams, tvirtindami, kad jis būdingas kvailiems gyvuliams, bet jokių būdų ne protingam žmogui, ir gieda ditirambus sielos lavinimui? Dar daugiau, jie skelbia, kad patirti malonumą yra visiškai lengva, o tinkamai rūpintis siela ir ją taurinti – sunku. Mano gi nuomone, yra visai kitaip. Kas galėtų užginčyti, kad malonumas nekyla pats iš savęs ir kad norint juo naudotis visų pirma reikia jį pasiekti? Bet kiek tame kelyje reikia įveikti sunkumų, kiek pavojų

tyko tų, kurie žengia ieškoti malonumų aklai, tarsi kokie neregiai! Pažvelkime į paprasčiausią puotą – vieni, pagal išgales naudodamiesi vynu, tuo pačiu metu naudojasi ir tokiais malonumais kaip šokimas, dainavimas, valgymas, mylėjimasis bei glamonės, o po puotos – ir kietu miegu, tuo tarpu kiti, prisigėrę neskiesto vyno, ne tik negali patirti kitų, iš girtumo kylančių, malonumų, bet ir pats girtumas jiems nesuteikia pasitenkinimo, mat labai skauda galvas ir pykina. Arba akys – kiekvienas sutiktų, kad geriausia ir maloniausia yra jomis regėti gražius daiktus ar reginius, tačiau didžiuma žmonių kasdien regi tik bjaurastį ir tai, kas nėra nei gražu, nei negražu. Jei dar negana, paimk Dievo garbinimą, kuris iš pažiūros neatrodo esąs malonus, tačiau kiek jis malonumo suteikia ištikimiausiems garbintojams. Nejaugi Tau vis dar atrodo, kad siekti malonumo – niekų darbas? Ką gi, pažvelkime į šį dalyką iš kitos pusės. Būna, kad neišprususi liaudis malonumu vadina nemaloniausią dalyką ir visaip jį liaupsina. Taigi čia dar pavojingiau, mat klaidingas pasirinkimas gali nuvesti neišmanėlį tiesiai į pražūtį, kaip antai – malonių ir garbingų užsiėmimų laikoma karyba, arba vedybos, arba medžioklė, arba dar kuris nors įprastas liaudžiai užsiėmimas. Ir dar – būtina aptarti patį malonumą skyrium nuo kitų, nesvarbu, ar tai būtų dainavimas, ar sueitis, ar kūryba. Ar gali kas nors pasigirti išsėmęs bet kurį malonumą ligi dugno? Aišku, kad ne – dažnai net patyrę nardytojai plūduriuoja pačiame malonumo paviršiuje, o ką jau kalbėti apie tuos, kurie tik tarškia liežuviu ir negali nė įsivaizduoti jo gylio. Įtikinau? Tuomet pabaigai pasakysiu dar vieną dalyką, kuris, mano galva, yra vienas iš svarbiausių – būtent, kad skardžiabalsiai sielos taurintojai suvis nekreipia dėmesio į kūną, apsiribodami visokiais susilaikymais ir draudimais, ir tokiu būdu išvengia daugybės sunkumų, kai tuo tarpu malonumų žvalgai tyrinėja tiek dvasią, tiek kūną (juk malonumai esti ir kūniški, ir dvasiniai), taigi ir jų triūsas kur kas sunkesnis. Linkiu tau, Viktorinai, panerti į pačius giliausius vandenis!

...aną dieną girdėjau kalbant Arijų. Pasak jo, klaidinga manyti, jog egzistuoja kažkoks Dievas, kuris (tarsi žmonės drabužius) kaitalioja pavidalus, apsisireiškinėja netikėčiausiose vietose, lyg norėdamas pasigirti fokusininko talentu, krūpčioja dėl kiekvieno mirtingojo žingsnio ir dosniai žarsto geriesiems laimės, o netikėliams – pražūties burtus. Toks Dievas, jo manymu, galys patikti tik avigalviams ir tiems, kurie, užuot visa širdimi atsidavę jo garbinimui, išsiskobia iš medžio stabuką ir mano, kad jau viską padarė savo gerovei ir būsimajam išganymui. Arijus teigė, kad Dievu reikia vadinti tai, ko labiausiai trokšta visi pasaulio žmonės, nesvarbu, kas jie būtų. Po šių žodžių aplinkui kilo didelis triukšmas, mat klausytojams – o jų buvo susirinkę apie pusšimtį – pasirodė keista, jog yra pasaulyje dalykas, patinkantis be išimties visiems žmonėms. Tuomet Arijus kalbėjo šitaip: *Taip, gerieji žmonės, toks dalykas yra, ir jūs patys nešiojatės jo troškimą savo krūtinėse, ir jei tik kas bandytų jį išplėsti iš jūsų, sutiktumėte verčiau perpus sutrumpinti savo metų skaičių, kad tik nereikėtų su juo išsiskirti! O, žmonės! Koks gi kitas dalykas mums gali būti taip brangus, kaip Malonumas, kuris, sakau jums, ne tik turi dievišką prigimtį, bet pats yra Dievas, pasaulio ir žmonių valdovas! O jeigu mano žodžiai vis dar jūsų neįtikino, pažvelkite atidžiau į save, ir jūsų abejonės išsisklaidys kaip dūmas papūtus vėjui. Kokį dar žinote dalyką, taip nuraminantį žmogų ir padarantį jį laimingą, tačiau tokį klastingą ir nenusipėjamą, kad jau ne vienas jį medžiojęs pražuvo jo net gerai nepamatęs? Tokį, kuris yra mūsų tikroji savastis tiek pagal prigimtį, tiek pagal išprotavimą ir kiekvienu atveju ne blogesnę už tobulą? Argi tai ne geriausiai įrodo jo dievybę, jo galią, jo viešpatavimą? Tesviedžia į mane akmenį tas, kuris išdrįs tvirtinti, jog vietoj malonaus dalyko savo valia ir savu protu rinkosi nemalonų – esu tikras, neatsiras tokio tarp jūsų, nei šiame mieste, nei visame pasaulyje, kuris, jei tik turėtų burną, pritartų mano žodžiams. Netgi tie, kurie atsisakę savo turto, žmonos bei vaikų*

klaidžioja alkani iš miesto į miestą ir skelbia visokių netikrų dievų mokymą, netgi jie, sakau, yra to paties malonumo didžiausi gerbėjai ir vergai, mat renkasi verčiau laikiną nemalonumą žemėje, kad galėtų mėgautis malonumais amžinajame gyvenime, kurį žada jų dievai ir dievukai. Nepaneigsiu nė to, kad dažnas iš mūsų renkasi mažą nemalonumą, bet juk ne dėl to renkasi, kad jo trokštų, o tam, kad paskui pelnytų dar didesnę malonumą – taip yra su karo žygiais, po kurių, jei tik sėkmingai baigiasi, galima mėgautis visais malonumais – ir siekiant valdžios, ir net sunkiai triūsiant laukuose. Malonumas, mūsų Jupiteris, mūsų Izidė, mūsų Mitra viską taip sutvarkė, kad nė vieno žingsnio negalime žengti apie jį negalvodami, net jo vengdami, vis tiek jo siekiame, šloviname net tą apgaulingąją jo pusę, skirtą išbandyti, ar esame pajėgūs toliau žengti tuo pačiu dieviškosios palaimos keliu. Bet atminkite – Malonumas nemylti to, kuris jo nepažįsta, nors siekia – toks žmogus, sakau jums, yra pasmerktas, kadangi, nors ir turi regėjimą, bet nemato, turi ausis, bet negirdi, yra linksmas, bet liūdi. Toks žmogus nugyvena nykų ir pilką gyvenimą, jo gale jį pasitinka dar nykesnė ir pilkesnė mirtis, kuri, sunaikinusi jo bergždžią kūną, už bausmę palieka jo atspindį ir liepia tam atspindžiui per amžių amžius klajoti po pasaulį ir lieti ašaras dėl to, kad aname gyvenime turėdamas akis – nematė, turėdamas ausis – negirdėjo, linkminosi, bet buvo liūdnas. O pas mus, ištikimus Malonumo tarnus, mirtis ateis tarsi kokia išsidabinusi gražuolė su vyno taure vienoje rankoje, su kvapiaisiais aliejais kitoje ir gundančiai pakvies mus su ja pasismaginti. O tada, vyrai, kai tik išgersime gurkšną to vyno ir pajusime jos karštą bučinį, mūsų protai užsiliepsnos tokiu karštu malonumu, kad jame sudegs mintys ir kūnai, ir nebegalėsime pasakyti nei to, kas buvo, nei to, kas bus, nes nebebus, sakau, mums nei praeities, nei ateities, tik tas vienas svaigulys, kuris truks per amžius amžinuosius!

Pranašas Arijus, paklaustas, ar laikosi savo gyvenime kokių nors principų, paminėjo šiuos:

GIMTI, BET PO TO MIRTI
NEDIRBTI, BET IR NESIILSĖTI
NEMELUOTI, BET NEBŪTINAI SAKYTI TIESĄ
NIEKO NEPRAŠYTI, BET VISKĄ GAUTI
DALYTIS, BET NEATIDUOTI
A, BET Ω

Daugumai girdėjusiųjų liko neaišku, ką jis tuo norėjo pasakyti, ir jie ėmė maldauti pranašą išaiškinti savo žodžius. Arijus, nors ir neatrodė patenkintas, sutiko prašymą patenkinti ir kalbėjo taip: pirmasis teiginys išreiškias tarp jo pasekėjų paplitusią sielos mirtingumo idėją – gyvenimas esąs atkarpa tarp gimimo ir mirties. Antruoju teiginiu jis norėjęs pasakyti „švęsti šventes“, kadangi šventimas savo prigimtimi nėra nei poilsis, nei darbas. Sakydamas „nemeluoti, bet nebūtinai sakyti tiesą“, turėjęs galvoje tokią šneką, kuri niekam neturi jokios reikšmės, todėl visiškai nesvarbu, kokia ji – teisinga ar melaginga. Ketvirtas teiginys, anot Arijaus, reiškia, jog įgeidžių ir troškimų nieku gyvu negalima patikėti savo menkoms jėgoms – tam esąs Dievas, kuris žmogiškosios galios rodymą visada supranta kaip įžulumą. Atėjęs eilei aiškinti miniai penktąjį teiginį, prie Arijaus pribidzeno nususeš šuo. Pranašas atsisuko į jį, ištraukė iš po togos didelį kaulą ir prikišo jam prie snukio, tačiau vos tik išalkęs padaras prasižiojo jį stverti, akimirksniu jį atitraukė ir pasikišo atgal po toga. Tą dieną jis nieko daugiau nebekalbėjo, neišaiškintas liko ir paskutinis teiginys, tačiau dauguma komentatorių neabejoja, kad jis reiškia: „Aš pats nieko nežinau“.

V.
GANDAI APIE TAI,
KAIP PRANAŠAS ARIJUS TYČIOJOSI IŠ FILOSOFŲ
IR KITŲ PROTINGŲ VYRŲ

Krikščionys prašė Arijaus įvardyti kokį nors jo Dievo apsireiškimą. Šis atsakė, kad gali jų išvardyti bent tūkstantį ir paminėjo keletą. Tarp jų buvo šie: medinė pliauska pietų Italijoje, kuri kiekvieną žiemą pavirsta rogėmis; Dzeuso skulptūra Atėnuose, kainavusi taip brangiai, jog galiausiai tapo bevertė; vieta Tesalijoje, virš kurios danguje, sakoma, žiojėja šešiakampė skylutė ir pro ją aiškiai matosi, kad žemė ne stovi vietoje, kaip įprastai manoma, o sukasi baisingu greičiu. Anot jo, pro tą skylutę pučias labai stiprus vėjas, todėl atvykėliai dažnai peršąla ir sunegaluoja, o kartais ir negyvai sustyra; pagaliau persiški sūriai, kurie moka šokti, dainuoti, verčiasi žemdirbyste, bet yra nevalgomi.

✱

Pranašas Arijus, filosofų paklaustas, ką iš to, ko dabar neturi, norėtų gauti pomirtiniame gyvenime, atsakė, kad jo siela, turėdama tokias nepaprastas galimybes, labiausiai norėtų išsikepti kiaušininės ant saulės.

✱

Arijus, paklaustas, kodėl Dievas davė Homerui ir kitiems garsiems dainiams bei pranašams neregių dalią,

atsakė, kad greičiausiai ilgas žiūrėjimas į praeitį arba į ateitį, taip pat kaip ir ilgas žiūrėjimas į saulę, kenkia regėjimui. Ką ten – jis žinąs žmonių, kurie apako netgi nuo žiūrėjimo į žvaigždes, tai kaipgi būtų galima lyginti ryškumu kažkokias žvaigždpaலை ir šlovingą praeitį?

✱

Kartą Arijus kalbėjosi su išmintingu vyru Petronijumi apie daiktų paskirtis. Klaidingai galvojama, sakė pranašas, jog kiekvienas daktas turi aiškią ir tik vieną paskirtį – kaip, pavyzdžiui, ranka, kuri, daugumos nuomone, skirta imti kitus daiktus. Aš irgi norėčiau su tuo sutikti, mielas Petronijau, bet kaip tuomet paaiškinti, kad tą pačią daiktų ėmėją ranką kartais taip malonu tiesiog judinti, neužkraunant jai kelti ar nešti jokio daikto? Arba štai suolas, kuris, atrodytų, niekam daugiau netinkamas, išskyrus sėdėjimą, argi netampa kuo puikiausiu arkliu vaikui, jau įžengusiam į tą amžių, kai ima rūpėti karyba? Šis ir daugelis kitų pavyzdžių leidžia tvirtinti, kad kiekvienas daiktas, nesvarbu, koks jis būtų, neturi aiškos ir vienintelės paskirties, o turi jų tiek, kiek leidžia atsitiktinumas ir kiekvieno iš mūsų gebėjimai.

✱

Julijus su Marku ginčijosi, ar daiktai patys kiek nors sveria, ar iš tikrųjų nesveria nieko, o sveria kažkoks jame esantis svoris. Arijus sutiko su pastarąja nuomone ir pridūrė matęs, kaip nuo vieno daikto, būtent – jo togos, atsiskyrė svoris ir smuko pro langą. Jis dar mėginęs jį sugauti, bet niekaip nepavyko, mat šis turėjęs labai eiklias kojas.

✱

Arijus su kitais dviem protingais vyrais šnekučiavosi apie laiką – esą ar galima jį koku nors būdu išmatuoti, ar šis stokojąs mato. Netrukus Arijus pateikė pavyzdį: jeigu

egzistuojų tokios svarstyklės, ant kurių vienos lėkštelės galėtume padėti metus, o ant kitos – tiek mėnesių, kiek tuos metus sudaro, kuri pusė, jų nuomone, nusvertų? Kai abu vyrai pasitarę pareiškė, kad, jų manymu, svarstyklės nepasvirtų nė į vieną pusę, nes visiems žinoma, kad metai turi dešimt mėnesių, Arijus šyptelėjo ir pareiškė, kad jiedu užmiršę labai svarbų dalyką – jog tarp mėnesių gali būti kokie nors tarpai, kurie, galimas daiktas, taip pat turi svorį...

Kartą filosofas Azinijus sutiko Arijų, susisupusį į labai jau ankštą togą, tarsi grandinėmis susikausčiusį. Jiedu pasisveikino, pasišnekučiavo apie šį bei tą ir tada Azinijus pasiėmė togą, ar jis neturįs tinkamesnės togos. Arijus jam atsakė, kad tokiu iš pažiūros keistu būdu jis bandęs suspausti mintį ir padaryti ją kuo aštresnę ir skvarbesnę. Juk jis, Azinijus, sutinkąs, kad kai kūnas nesuspaustas, jame yra kiek daugiau vietos? Taigi tokiu būdu sumažinęs kūno tūrį jis tikisi, kad mintis, turėdama mažiau vietos judėti šen bei ten, bus aiškesnė ir turės daugiau galios nei toji, kuri tarsi valkata klajoja po kūną ir kaip lopšyje sūpuojasi odos raukšlėse.

Arijus sakė, kad iš pusryčių, pietų ar vakarienės gali puikiausiai išburti, kokia šeiminingė juos ruošė.

Arijus pasakė, kad jam į galvą šovė gera mintis. Tada vyrai jo klausė, iš kur jis žino, kuri mintis iš gausybės kitų yra gera, o kuri kaip tik niekam tikusi. Trumpai pagalvojęs Arijus atsakė, jog tai galima labai paprastai paaiškinti. Pavyzdžiui, kurį bėgiką jie laiko geru – ar tą, kuris aplenkęs visus kitus pirmas apibėga ratą, ar tą, kuris bėga jam iš paskos arba išvis paskutinis ir dar suklumpa vidury kelio? Tie atsakė, kad pirmąjį. Tada Arijus kalbėjo

toliau – esą nenuostabu, kad jie priėjo prie tokios išvados, nes to reikalauja sveikas protas ir išmintis. Taip pat yra ir su mintimis – ta, kuri pirmoji šauna į galvą, yra smarkiausia ir turi daugiausia galios, o toji, kuri atskuba iš paskos arba išvis paskutinė, yra kur kas silpnesnė, todėl neverta kreipti į ją dėmesio.

✱

Arijaus klausė, ar jis ir jo pasekėjai lankantys kokias nors šventas vietas. Pranašas atsakė, jog iš tikrųjų senovėje tikėjimas liepė lankyti šventąsias vietas, ir tai kėlė daugybę nepatogumų tiek jiems patiems, tiek ir šventosioms vietoms, mat žmonėms daug laiko ir pinigų atimdavo kelionės, o nemažai šventųjų vietų taip ir likdavo neaplankytos. Dėkui Dievui, protingi vyrai surado išeitį, ir jau daug metų šventosios vietos juos lankančios pačios...

✱

Vienas iš jų, toks Arijus, paklaustas, kaip einasi reikalai, atsakė, kad reikalai ir patys puikiai žiną, kaip elgtis, todėl jis paliekąs jiems teisę tvarkytis savo nuožiūra, o pats tuo tarpu galįs atsidėti poilsiui ir Dievo garbinimui.

✱

Markas su Kornelijumi – tuo pačiu, kuris skelbiasi išmanąs daiktų prigimtį – kartą rado ant žemės apipuvusį obuolį. Apžiūrėję iš visų pusių, vyrai nusprendė jį perpjauti per pusę ir ištyrinėti vidų. Perpjovę viduje pamatė didelę nebegyvą kirmėlę ir susiginčijo, kas kaltas dėl jos mirties. Markas tvirtino, jog kalčiausias esąs Jupiteris, suteikęs kiekvienam gyvam padarui po nedidelį skaičių metų, kuriuos nugyvenus ateina laikas mirti. Kornelijus gi sakė, kad kalčiausias esąs obuolys, kuris išaugo toks didelis ir gražus, kad sugundė, o paskui pražudė vargšę kirmėlę.

Tuo metu pro šalį kaip tik ėjo Arijus. Jis sakė, kad, jo galva, kalčiausia esanti pati kirmėlė, nes, užuot ramiai sau ilsėjusis ant lapo ir užsiėmusi kitais maloniais dalykais, ji leidosi į obuolį, norėdama jį ištyrinėti, ir tokiu būdu susilaukė pelnyto galo.

✱

Žmonės klausė Arijaus, ką jis mano apie amžinybę. Pranašas atsakė, kad ji, kaip ir lazda, turi du galus. Vienas iš jų – gimimas, kitas – mirtis. Iš čia ir posakis „Amžinybė kaip lazda“ (*Aeternitas baculina*).

✱

Paklaustas, ką jis mano apie miego kilmę, Arijus atsakė, kad kiekvienas gyvas padaras per dieną sukvėpuoja tam tikrą kiekį kietų oro dalelių, o kadangi tos dalelės esančios sunkios, vakare kūne jaučiamas šioks toks miegan traukiantis apsunkimas. O kai tos dalelės susiliečia su mumyse gyvenančia tikrove ir ją iškraipo, įvyksta sapnas.

✱

Išminčiai klausė Arijaus, ar, jo nuomone, žmogų sutvėręs Dievas, ar kažkas galingesnis net už Dievą, ar žmogus savo ruožtu susikūręs savo jėgomis. Arijus į tai atsakė, jog sunku būtų patikėti, kad mirtingas žmogus pajėgtų susikurti nuosavomis pajėgomis, tačiau dar sunkiau manyti, kad egzistuoja kas nors galingesnis net už Dievą, mat žodis Dievas jau pats savaime yra skirtas apibūdinti visų galingiausiam, kurio valiai būtina paklusti visiems. Dėl tos priežasties jis teigė esąs įsitikinęs, kad žmogų sukūrė Dievas, tačiau ne iš nieko, kaip dažnai manoma, o iš anksčiau jo paties ranka sutvurtų būtybių – kiškių, vištų ir asilų. Jo nuomone, Kūrėjas iš kiškių sutvėrė plebsą, todėl ir dabar minioje karaliauja kiškio savybės – bailumas ir polinkis slėptis. Tai įrodąs ir protas, kuris visas pajėgas sutelkia

ne prigimties paslapčių aiškinimui arba visatos tyrinėjimui, o saugios užuoglaudos ieškojimui bei kojų, kurias minia vertina kur kas labiau nei protą, miklinimui bei stiprinimui.

Iš vištų gi radosi didžioji dalis dievų skelbėjų, plėšikų bei valkatų, kurie, Dievo sumanymu, iš ankstesniosios prigimties išsaugojo skardų balsą ir polinkį kapstyti po bjaurastį. Iš ten pat jie paveldėjo ir beribį kvailumą, kurį nuolat garsiai aukština ir šlovina, vadindami kilnumu ir kitais didingais vardais.

O iš asilų, – sakė, – esate kilę jūs, broliai išminčiai, mat turėdami pakankamai prigimtinio proto jūs, kaip tikri neišmanėliai, laikotės įsikibę didžiausių nesąmonių ir negana to – drįstate jas vadinti tiesa. Drauge su jumis šį ženklą nešioja ir valstybės vyrai, ir teismo pareigūnai, ir gydytojai...

Įniršę išminčiai pasakė, kad ji, Arijų, Dievas tikriausiai nudrėbė iš vištašūdžių.

Arijus nešėsi namo didelį kiškį. Einantį keliu jį sustabdė toks filosofas Valerijus, kuris, jei tikėsime žmonių pasakojimais, buvo didelis hokitų priešas ir niekuomet netingėjo skleisti apie šiuos vyrus pikto gando. Pamatęs kiškį, jis nutarė pasišaipyti iš Arijaus ir perdėtai rimtai klausė, ar negalėtų pavaišinti šio mie-lo padaro strėlėmis ir peiliais, kuriuos jis taip mėgsta. Arijus jam atsakė, kad nieku gyvu to daryti negalima, kadangi jis nori išmokyti tą kiškį filosofijos ir paskatinti garbinti Dievą, kad, įgijęs žinių, galėtų skleisti tikėjimą artimiausiame miške. Taip taręs, paleido kiškį. Šis, pajutęs laisvę, leidosi bėgti, tačiau per didelį skubėjimą nepastebėjo priešais save akmens ir, trenkęsis į jį galva, nugaišo. *Oho! – sakė Arijus. – Nemaniau, kad jis pažengęs jau taip toli, jog verčiau pasirinko mirtį, negu kvailio ir eretiko kalbas!*

Salustijus sakė manęs, jog tam, kad žmogus pakiltų į orą, reikia pažaboti kokį nors svorio neturintį ir skrajų daiktą, o ne dirbintis trapius sparnus, kaip Dedalas ir Ikaras. Šiam tikslui esą labiausiai tiktų debesys, jei tik būtų galima juos sugauti ir sukišti į maišą. Mat tie debesys, kurie nesunkiai pasiekiami, o būtent – kalnų debesys, anot jo, esantys per skysti, kad pajėgtų atlaikyti tokį didelį žmogaus svorį. Arijus jam sakė, kad yra lengvesnis būdas pakilti į orą – paprasčiausiai reikią galvoti apie lengvus arba besvorius dalykus. Taip palengvinęs ir apvalęs mintį, žmogus iš karto šaunęs į viršų. Jis tvirtino visai neseniai šiuo būdu pakilęs virš savo trobelės ir kurį laiką kybojęs ore, bet tada visai netyčia prisiminęs jį, Salustijų, ir ši mintis, jo paties nelaimei, buvusi tokia sunki, kad jis akimirksniu žnektelėjęs ant žemės ir stipriai susimušęs koją.

Sklinda kalbos, kad Arijus susižeidė visai kitoje vietoje – kai tris išminčius pavadino kvailinčiais.

VI.
GANDAI APIE TAI,
KAIP ARIJUS TYČIOJOSI IŠ SIELOS, JOS NEMIRTINGUMO
IR AMŽINOJO GYVENIMO

Du filosofai klausė Arijaus, ar jis sutinka su teiginiu, kad žmogui miegant jo siela išskrenda iš kūno ir kažkur klajoja, ir kad tai, ką mes matome sapne, yra ne kas kita kaip jos naktinių klajonių atvaizdai. Arijus sakė, jog prieš pareikšdamas nuomonę, taip pat norįs jų paklausti: ar jie laiką sielą koku dievišku dalyku, kuriam svetima viskas, kas žemiška, ar atvirkščiai – grynai žemišku ir neturinčiu savyje jokio dieviškumo. Šie atsakė, jog, be jokios abejonės, sielą laiko grynai dievišku dalyku, kuris neturi ir negali turėti nieko bendra su žemiškaisiais. Tada Arijus kalbėjo maždaug taip: kaip tik aną naktį jis sapnavęs save, besiknaisiojantį mėšlo krūvoje, todėl, jeigu jie ir toliau tvirtina, kad sapnai tėra naktinių sielos kelionių atvaizdai, išeina, kad tą naktį jo siela kapstėsi mėšle. Jis, žinoma, visai nesipiktinąs tokiu sielos elgesiu, bet kaipgi tuomet paaiškinti, kad dieviška ir visai nežemiška siela kapstinėjasi po tokį žemišką ir dvokiantį dalyką kaip mėšlas? Kaipgi ją, apsidrabsčiusią mėšlu ir dvokiančią, kitos sielos priimtų savo draugėn? Aišku, kad badytų pirštais ir vytų šalin, o jis neatsimenąs, kad kas panašaus būtų nutikę.

Sklinda kalbos, jog abu filosofai atsakė, kad mėšlas veikiausiai būvęs dvasinis.

Kai Arijaus paklausė, ar, jo manymu, siela po mirties dar egzistuoja, šis nusikvatojo ir atrėžė, kad neįau jis šventą ir tokią mylimą sielą nori prilyginti plaukams ir nagams, kurie po mirties dar kurį laiką auga.

Arijus stengėsi įrodyti piliečiams, kad žmogaus siela visgi yra nemirtinga ir amžina, tačiau, nepaisant to, linkusi į nuodėmę. Kaip pavyzdį jis nurodė besielį, kitaip tariant, mirusį kūną, kuris pats vienas negali nei ištvirkauti, nei vogti, nei žudyti, nei meluoti, ryžtis išdavystei ar dar kaip kitaip nusidėti – visoms nuodėmėms jį kurstanti žiauri ir klastinga siela, kuri su nuodėme bendrauja kaip su seserimi. Todėl toji vieta, kur palikusios kūnus susirenka sielos – pomirtinis pasaulis, jo manymu, yra tarsi nuodėmės šventykla, kurioje teisingą žodį nustelbia begėdiškiausias melas, susilaikymą – nesaikingumas, gailestį – piktdžiuga. Jis sakė nesuprantąs, kaip Dievas galėjo greta savęs įkurdinti tokį širšyną, pamynusį po kojomis net svarbiausią dalyką – tikėjimą, ir tvirtino, kad po mirties siela turi išnykti, o kūnai – amžinai likti gyventi.

MANLIJUS: Ar sutinki, Arija, kad siela palieka kūną pro burną?

TULIJUS IR KLAUDIJUS: Taip, taip, atsakyk mums, Arija!

ARIJUS: Mielai pasistengsiu jums padėti, bičiuliai, nors klausimas toli gražu nėra paprastas. Mat jei laikysime kūną sielos namais, tai neabejotina, kad jis, kaip ir mūsų, mirtingųjų, namai, turi ne tik vieną pagrindinį išėjimą, bet ir kažkiek šalutinių, kažkiek langų, o kartais – ir visai atsitiktinių kiaurymių, todėl, mano galva, mums reikia išsiaiškinti, kas yra burna – ar pagrindinis išėjimas, ar šalutinis, ar langas, ar toji visai nereikalinga kiaurymė. Juk visi sutinkame, kad siela pro burną žodžiais išreiškia savo ketinimus, prašo, reikalauja, maldauja pagalbos arba grasina?

VISI: Taip, Arija.

ARIJUS: Bet kodėl gi pro tą angą, pro kurią lengvai pralenda žodžiai, siela nepasprunka anksčiau, negu mes sunkiai susižeidžiame arba susergame sunkia liga?

MANLIJUS: Ar ne todėl, kad laikosi kažkokio dieviško priesako, kuris jai liepia būti kūne tol, kol šio neištiks kokia nors neganda?

ARIJUS: Tavo nuomonė atrodo išmintinga, Manlijau, bet man protas sako, kad yra kiek kitaip, o būtent – kad burna sielai atstoja langą, pro kurį ji žodžiais išreiškia savo ketinimus, prašo, reikalauja, maldauja pagalbos arba grasina (kaip ir mes dažnai bendraujame su kaimynais pro langus), bet pati nebėga, kadangi ropštis pro langą jai atrodo nepadoru ir nepriimtina. Taip pat yra ir su dauguma kitų angų, pro kurias siela iš kuklumo arba nenoro susitepti visai neskuba palikti kūno. Štai tokia mano nuomonė.

VISI: Bet pro kur gi tada ji iškeliauja? Atsakyk mums!

ARIJUS: Man regis, bičiuliai, kad duris sielai atstoja žaizdos, jei tik jos yra pakankamo dydžio, ir tik pro žaizdą sielai malonu ir pritinka iškelti ten, kur ją šaukia prigimtis.

TULIJUS: O kas būna, jei žmogus visai nesusižeidžia, o miršta nuo senatvės arba sunkios ligos? Nejaugi siela taip ir lieka kūne?

ARIJUS: Tai visiškai nesunku paaiškinti, mano mielas. Kaip ir mes, žmonės, gelbėjamės nuo gaisro ar plėšikų peilio bėgdami pro langus ir visokius plyšius, taip ir siela, pajutusi ligos arba senatvės pavojų, nepaisydama padarumo ir pomėgių, sprunka pačiu artimiausiu keliu. Tas kelias gali būti ir burna, ir nosis, ir išeinamoji...

KLAUDIJUS: Mes sutinkame su tavo nuomone, Arijaus, tik pasakyk dabar mums vieną dalyką – kodėl tu, visuomet tvirtinęs, kad žmogus neturi jokios sielos, išskyrus nuosavą gyvastį, kuri tik iš pažiuros gali priminti sielą, dabar kalbi apie ją kaip apie esantį daiktą ir dargi tiksliai nurodai, pro kur ji iškeliauja iš savo namų – kūno?

ARIJUS: O tai jau visų lengviausia paaiškinti, brangusis Klaudijau! Taip kalbu todėl, kad nemanytumėte nesant reikalo šnekėti apie nesusimus dalykus...

Arijaus klausė, ar jis nežinąs būdų pagerinti ir sutaurinti žmogaus sielą. Pranašas atsakė niekada nieko panašaus negirdėjęs, tačiau puikiai žinąs, ko nieku gyvu negalima daryti su siela. Tada jo vėl klausė, koks gi būtų tas draudžiamasis dalykas. Arijus atšovė, jog sielos – gink Dieve! – negalima liesti pirštais, juk visiems esą aišku, kad liesti netikrus dalykus yra nesąmonė.

Jakučiūnas, Andrius
Servijaus Galo užrašai: romanas / Andrius Jakučiūnas – Vilnius:
Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2005. – 198 p.

ISBN 9986-39-413-9

Antroji jauno rašytojo, turinčio klasikinį išsilavinimą, knyga. Romane modeliuojamas mūsų eros pirmojo šimtmečio antrosios pusės senovės Romos gyvenimas. Luošas poetas Servijus Galas pasakoja savo meilės ir kančių istoriją. Ryškūs pranašų apsimetėlių Arijaus, Varono, herojaus motinos, Romos teisėjų paveikslai. Tikroviška to meto imperijos sostinės atmosfera įtraukia skaitytoją ir suteikia nepamirštamų išgyvenimų.

UDK 88.2-3

ANDRIUS JAKUČIŪNAS
Servijaus Galo užrašai
Romanas

Dailininkas Alvydas Ladyga
Korektorė Palmira Mikėnaitė
Maketavo Dalia Kavaliūnaitė
Nuotrauka iš autoriaus archyvo

2005 10 25. 9,4 leidyb. apsk. l. Užsakymas 2732.

Tiražas 1000. 558-oji leidyklos knyga.

Išleido Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla,

K. Sirvydo 6, LT-01101 Vilnius.

www.rsleidykla.lt / info@rsleidykla.lt

Spausdino AB „Spauda“,

Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius.

ISBN 9986-39-413-9

9 799986 394135

